

PLANI LOKAL I TRASHËGIMISË KULTURORE
LOKALNI PLAN KULTURNE BAŠTINE
LOCAL CULTURAL HERITAGE PLAN

KAÇANIK
KAÇANIK

CH
WB
Cultural
Heritage without Borders

Komuna e Kaçanikut
Opština Kačanik
Municipality of Kaçanik

Çdokush, individualisht ose në mënyrë kolektive, ka të drejtë të përfitojë nga trashëgimia kulturore dhe të kontribuojë për pasurimin e saj;

Seksioni I, Neni 4, a. Konventa kuadër e Këshillit të Evropës për vlerën e trashëgimisë kulturore për shoqërinë - Faro, 27 tetor 2005

Svi, pojedinačno ili kolektivno, imaju pravo da uživaju dobrobit kulturnog nasleđa i doprinose njegovom bogaćenju;

Odeljak I. Član 4, a. Okvirna konvencija Saveta Evrope o vrednosti kulturnog nasleđa za društvo - Faro, 27 oktobar 2005

Everyone, alone or collectively, has the right to benefit from the cultural heritage and to contribute towards its enrichment;

Section I, Article 4, a. Council of Europe framework convention on the value of cultural heritage for society - Faro, 27 October 2005

Përmbajtja

- 3 Falënderim
- 3 Shkurtesat
- 4 Parathënie
- 8 Programi i Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore 2012-15
- 12 Memorandum Mirëkuptimi dhjetë-palësh
- 14 Metodologjia e hartimit të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore
- 16 Forumet Lokale të Trashëgimisë Kulturore
- 18 Anëtarët e Forumit Lokal të Trashëgimisë Kulturore KAÇANIK
- 19 Analizë mbi gjendjen ekzistuese të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunën e Kaçanikut
- 29 Lista e trashëgimisë kulturore nën mbrojtje të përkohshme KAÇANIK
- 44 Takimet e Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore
- 48 Vizita studimore në Mbretërinë e Bashkuar
- 56 Punëtoritë
- 59 Analiza SWOT për Komunën e Kaçanikut
- 64 Analiza PESTEL për Komunën Kaçanikut
- 80 Objektivat e përgjithshme dhe prioritizimi i projekteve
- 81 Vizitat studimore në rajon
- 87 Periudha e konsultimeve publike
- 90 Prioritetet dhe projektet e identifikuar në Komunën e Kaçanikut
- 96 Vlerësimi i procesit të hartimit të PLTK-së nga anëtarët e Forumeve
- 103 Zbatimi i projekteve
- 104 Bibliografia
- 105 Lista e figurave
- 107 Ekipi i programit dhe i publikimit

Sadržaj

- 3 Zahvalnost
- 3 Skraćenice
- 4 Predgovor
- 8 Program Lokalnih Planova Kulturne Baštine 2012-15
- 12 Desetostrani Memorandum o Razumevanju
- 14 Metodologija izrade Lokalnih Planova Kulturne Baštine
- 16 Lokalni Forumi Kulturne Baštine
- 18 Članovi Lokalnog Foruma Kulturne Baštine Kačanika
- 19 Analiza postojećeg stanja kulturnog i prirodnog nasleđa opštine Kačanik
- 29 Lista kulturne baštine pod privremenom zaštitom Kačanik
- 44 Sastanci Lokalnih Foruma Kulturne Baštine
- 48 Studijska poseta Ujedinjenom Kraljevstvu
- 56 Radionice
- 59 SWOT Analiza za Opštinu Kačanik
- 64 PESTEL Analiza za opštinu Opštinu Kačanik
- 80 Opšti ciljevi i određivanje prioriteta projekata
- 81 Studijske posete u regionu
- 87 Period javne rasprave
- 90 Identifikovani prioriteti i projekti u Opštini Kačanik
- 96 Evaluacija procesa izrade LPKB od strane članova Foruma
- 103 Sprovođenje projekata
- 104 Bibliografija
- 105 Spisak figura
- 107 Tim programa i publikacije

Content

- 3 Acknowledgement
- 3 Abbreviations
- 4 Foreword
- 8 The Program of Local Cultural Heritage Plans 2012-15
- 12 Ten partite Memorandum of Understanding
- 14 The methodology of elaboration of Local Cultural Heritage Plans
- 16 Local Cultural Heritage Forums
- 18 The members of Local Cultural Heritage Forum of KAÇANIK
- 19 Analysis on the current state of cultural and natural heritage in the municipality of Kaçanik
- 29 The List of Cultural Heritage under Temporary Protection of KAÇANIK
- 44 Meetings of Local Cultural Heritage Forums
- 48 The study visit in the United Kingdom
- 56 Workshops
- 59 SWOT analysis for the municipality of Kaçanik
- 64 PESTEL analysis for the municipality of Kaçanik
- 80 General objectives and prioritization of projects
- 81 Study visits in the region
- 87 The period of public consultation
- 90 Priorities and projects identified in the municipality of Kaçanik
- 96 The evaluation of the drafting process the LCHP by the Forum members
- 103 The implementation of projects
- 104 Bibliography
- 105 List of figures
- 107 The program and publication team

Shënim: Për shkaqe praktike, emri i komunës përkatëse në tekstin e versionit të gjuhës angleze është bërë në parim të shumicës së popullatës që jetojnë në atë komunë.

Napomena : Iz praktičnih razloga, naziv opštine u tekstu verzije na engleskom jeziku je napravljen po principu većine stanovništva koje živi u opštini.

Note: For practical reasons in the English version, the name of the relevant municipality is according to the principle of the majority population living in that municipality.

Falënderim

Falënderojmë shtetin suedez, kryetarët e komunave partnere, të gjithë anëtarët e forumeve lokale, partnerët lokalë e ndërkombëtar dhe gjithë stafin e zyrës së CHwB në Kosovë të cilët me kontributin e tyre ndikuan në mbarëvajtjen e suksesshëm të këtij programi.

Shkurtesat

CHwB – Trashëgimia Kulturore pa Kufij (Cultural Heritage without Borders)

DPH - Departamenti i Planifikimit Hapësinor / Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor

FLTK – Forumi Lokal i Trashëgimisë Kulturore

GIZ – Shoqata Gjermane për Bashkëpunim Ndërkombëtar (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit)

IPH - Instituti i Planifikimit Hapësinor/ Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor

MKRS – Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sporteve

MMPH – Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor

MTI – Ministria e Tregtisë dhe Industrisë

OJQ – Organizatë Jo-Qeveritare

PLTK – Plani Lokal i Trashëgimisë Kulturore

QRTK – Qendra Regjionale për Trashëgimi Kulturore

TKN - Trashëgimia Kulturore dhe Natyrore

UN-HABITAT – United Nations Habitat

USAID – United States Agency for International Development

Zahvalnost

Zahvaljujemo se švedskoj državi, gradonačelnicima partnerskih opština, svim članovima lokalnih foruma, lokalnim i međunarodnim partnerima i osoblju kancelarije CHwB na Kosovu koji su dali svoj doprinos uspešnom sprovođenju ovog programa.

Skraćenice

CHwB – Kulturno nasleđe bez granica (Cultural Heritage without Borders)

GIZ – Nemačko društvo za međunarodnu saradnju

IPP - Institut za Prostorno Planiranje / Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja

KPB – kulturna i prirodna baština

LFKB – Lokalni Forum Kulturne Baštine

LPKB – Lokalni Plan Kulturne Baštine

MKOS – Ministarstvo kulture, omladine i sporta

MSPP – Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja

MTI – Ministarstvo trgovine i industrije

NVO – Nevladina organizacija

OPP - Odeljenje Prostornog Planiranja/Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja

RCKB – Regionalni centar za kulturnu baštinu

UN-HABITAT – United Nations Habitat

USAID – United States Agency for International Development

Acknowledgement

We thank the Swedish state, the mayors of partner municipalities, all members of local forums, local and international partners and the entire staff of the CHwB Office in Kosovo, which with their contribution effected the successful progress of this program.

Abbreviations

CHwB – Cultural Heritage without Borders

CNH – Cultural and Natural Heritage

DSP - Department for Spatial Planning/Ministry of Environment and Spatial Planning

GIZ – Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit

ISP - Institute for Spatial Planning/ Ministry of Environment and Spatial Planning

LCHF – Local Cultural Heritage Forum

LCHP – Local Cultural Heritage Plan

MCYS – Ministry of Culture, Youth and Sport

MESP – Ministry of Environment and Spatial Planning

MTI – Ministry of Trade and Industry

NGO – Non Governmental Organization

RCCH – Regional Center for Cultural Heritage

UN-HABITAT – United Nations Habitat

USAID – United States Agency for International Development

Parathënie

Ing-Marie Munktell, kryesuese e CHwB-së
Annika Magnusson, sekretare e
përgjithshme e CHwB-së

Trashëgimia Kulturore pa Kufij feston 20 vjetorin

Trashëgimia Kulturore pa Kufij (CHwB), organizatë suedeze e pavarur joqeveritare që i dedikohet shpëtimit dhe ruajtjes së trashëgimisë kulturore, kremton 20 vjetorin e krijimit. CHwB është themeluar në Prill të vitit 1995, si reagim ndaj shkatërrimit sistematik të monumenteve dhe objekteve gjatë luftës në ish-Jugosllavi dhe nevojës urgjente për asistencë për zhvillim dhe mbrojtje. Sot, CHwB vazhdon të jetë prezente në Ballkanin Perëndimor por gjithashtu edhe në rajone të tjera.

Teksa përgatitet për fillimin e dekadës së tretë të aktivitetit të saj, CHwB zbuloi logon e saj të re festive, e cila do të përdoret nga CHwB dhe të gjitha zyrat e saj në rajonin e Ballkanit Perëndimor për shënimet, ngjarjet dhe publikimet e përvjetorit. Gjatë këtij viti CHwB do të zbatojë disa iniciativa të vetëdijesimit dhe informimit.

“Mbrotjtja dhe ruajtja e trashëgimisë kulturore është shumë e rëndësishme për zhvillimin e çdo shoqërie. Që nga themelimi i saj, CHwB ka punuar me trashëgiminë kulturore si një forcë aktive për pajtimin, ndërtimin e paqes dhe zhvillimin ekonomik e social në vende të ndryshme të botës” thotë Ing-Marie Munktell, kryesuese e CHwB-së.

Predgovor

Ing-Marie Munktell, predsedavajuća CHwB-a
Annika Magnusson, generalni
sekretar CHwB-a

Kulturno Nasleđa bez Granica proslavlja 20 godišnjicu

Kulturno Nasleđe bez Granica (CHwB), nezavisna švedska nevladina organizacija koja je posvećena spašavanju i očuvanju kulturnog nasleđa, proslavlja svoju 20. godišnjicu. CHwB je osnovano u aprilu 1995 godine kao reakcija na sistematsko uništavanje kulturnih spomenika i objekata tokom rata na prostorima bivše Jugoslavije i hitnoj potrebi za asistiranjem pri razvoju i zaštiti. Danas CHwB još uvek radi širom Zapadnog Balkana ali i u drugim regionima.

Dok zakoračuje u treću deceniju svojih aktivnosti, CHwB obznanjuje svoj novi jubilarni logo, koga će koristiti sve kancelarije CHwB koje deluju u regionu Zapadnog Balkana kao oznaku jubileja, događaja i publikacija. Tokom čitave ove godine CHwB će sprovesti nekoliko inicijativa podizanja svesti i informacija.

“Zaštita i očuvanje kulturnog nasleđa je od ogromnog značaja za razvoj svakog društva. Od svog osnivanja, CHwB je radilo sa kulturnim nasleđem kao aktivnim pokretačem pomirenja, izgradnje mira, društvenog i ekonomskog razvoja u različitim zemljama širom sveta” izjavljuje Ing-Mari Munktell, predsedavajući CHwB.

Foreword

Ing-Marie Munktell, Chairperson of CHwB
Annika Magnusson, Secretary General of
CHwB

Cultural Heritage without Borders celebrates 20 years

Cultural Heritage without Borders (CHwB), an independent Swedish non-governmental organization dedicated to rescuing and preserving cultural heritage, celebrates its 20th anniversary. CHwB was constituted in April 1995 as a reaction to the systematic destruction of cultural monuments and objects that took place during the war in former Yugoslavia and the urgent need for development assistance and protection. Today CHwB still works in the western Balkans but also in others regions.

While embarking on its third decade of activity, CHwB unveiled a new celebratory logo, which will be used by CHwB and all its offices in the Western Balkan region for anniversary markings, events and publications. Throughout this year CHwB will carry out several awareness and information initiatives.

“Protection and preservation of cultural heritage is of enormous importance for the development of any society. Since the establishment, CHwB has worked with cultural heritage as an active force in reconciliation, peace building, social and economic development in countries around the world” says Ing-Marie Munktell, the chairperson of CHwB.

Trashëgimia Kulturore pa Kufij me sekretariat në Stokholm ka tri zyre lokale në Ballkanin Perëndimor, përkatësisht në:

- Shqipëri, duke punuar me kampet rajonale të restaurimit dhe bashkëpunimit të muzeve si dhe monumentet e rajonit të trashëgimisë së epokës komuniste;
- Bosnje dhe Hercegovinë, duke punuar në shumëllojshmëri të projekteve të restaurimit dhe aktiviteteve muzeore;
- Kosovë, ku fokusi vihet në shfrytëzimin e trashëgimisë kulturore në promovimin e pjesëmarrjes së publikut, si një parakusht për zhvillimin lokal dhe pajtimin.

Zyrat e Ballkanit Perëndimor do të shndërrohen në organizata autonome të CHwB-së në secilin shtet gjatë vitit 2015 përderisa brendimi, vlerat dhe misioni i përbashkët është i rregulluar nëpërmjet marrëveshjeve të përbashkëta.

Organizatat e reja të CHwB-së do të vazhdojnë punën e tyre në Ballkanin Perëndimor dhe gjithashtu do të zgjerojë fushë-veprimtarinë në vende të reja gjeografike.

CHwB do të vazhdojë të përmirësojë kushtet dhe mundësitë për të shijuar lirinë kulturore dhe shumëllojshmërinë kulturore dhe të përdor trashëgiminë kulturore si mjet për të promovuar të drejtat e njeriut, ndërtimin e paqes dhe zhvillimin demokratik.

Sekretariatit Kulturorog Nasleda bez Granica se nalazi u Stokholmu i ima tri lokalne kancelarije na Zapadnom Balkanu, odnosno u:

- Albaniji, saradjući sa regionalnim kampovima za restauraciju i muzejsku saradnju i regionalnim obeležjima nasleda iz doba komunizma;
- Bosna i Hercegovina, radi na različitim projektima restauracije i muzejski vezane aktivnosti;
- Kosovo, sa fokusom na iskorišćavanje kulturnog nasleda u promovisanju učesća javnosti kao preduslova za lokalni razvoj i pomirenje.

Kancelarije Zapadnog Balkana će postati autonomne CHwB fondacije u svakoj od zemalja tokom 2015, dok su brendiranje, vrednosti i zajedničke misije regulisane kroz zajedničke sporazume.

Novo CHwB Fondacije će nastaviti svoj rad na Zapadnom Balkanu uz proširenje delokruga svog rada i na novim geografskim područjima.

CHwB će nastaviti da poboljšava uslove i mogućnosti za uživanje kulturne slobode i kulturne raznolikosti i korišćenje kulturnog nasleda kao sredstva za promociju ljudskih prava, izgradnje mira i demokratskog razvoja.

Cultural Heritage without Borders with a secretariat in Stockholm and three local offices in Western Balkans, namely in:

- Albania, working with regional restoration camps and museum cooperation and region's landmarks of Communist-era heritage;
- Bosnia and Herzegovina, working on a variety of restoration projects and museum-related activities;
- Kosovo, where the focus is to utilise cultural heritage in promoting the public participation as a precondition for local development and reconciliation.

The Western Balkan offices will become autonomous CHwB foundations in each country during 2015 whereas branding, values and common mission is regulated through joint agreements.

The new CHwB Foundations will continue their work in the Western Balkans and new geographic areas will also broaden the scope of work.

CHwB will continue to improve the conditions and the opportunities to enjoy cultural freedom and cultural diversity and continue using cultural heritage as a tool to promote human rights, peace building and democratic development.

*Celebrating
FESTOJME
Slavimo*

CHWB 20
YEARS
Cultural
Heritage without Borders 1995-2015

Sali Shoshi, drejtori i zyrës së CHwB-së në Kosovë

Pjesëmarrja si instrument demokratik në Kosovë

Në Kosovë, zbatimimi i parimit të pjesëmarrjes në vendim-marrje është në gjendjen e vet embrionale. Legjislacioni i shtetit të ri është inkurajues ndaj pjesëmarrjes, mirëpo sikurse edhe në sfera tjera, zbatimimi i këtij parimi në praktikë shpesh është sfidues. Studimet e rasteve tregojnë se diskursi i pjesëmarrjes së komunitetit nganjëherë është tepër ambicioz në synimet e tij nga një këndvështrim praktik, nuk është e lehtë për të aplikuar. Aq më tepër në Kosovë ku një kohë të gjatë, mjedisi historik dhe socio-politik ka qenë në kundërshtim me konceptin e pjesëmarrjes demokratike. Vetëm institucionet dhe shoqëria kosovare janë në një proces tranzicioni me synim demokracinë pjesëmarrëse funksionale por që ritmi i këtij procesi nuk është me saktësi i parashikuar.

Forumi Lokal i Trashëgimisë Kulturore ka bashkuar hartuesit e politikave të nivelit qendror dhe lokal, profesionistët, përfaqësuesit e shoqërisë civile, të rinjtë, gratë dhe burrat me qëllim që ata të jenë pjesëmarrës të drejtpërdrejt në vendim-marrje për të ardhmen e trashëgimisë kulturore në komunën e tyre. Përkundër dallimeve të tyre, ata kanë arritur që të pajtohen rreth Planit të tyre të trashëgimisë si një dokument i përbashkët i cili përcakton prioritetet në sektorin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore. Plani i propozuar është sfiduar edhe në dëgjime publike, nganjëherë modeste, në mënyrë që pjesëmarrja të jete edhe më gjithëpërfshirëse.

Sali Shoshi, direktor kancelarije CHwB na Kosovë

Učesće kao instrument demokracije na Kosovu

Na Kosovu, sprovođenje principa učesća u donošenju odluka je u embrionalnom stanju. Zakonodavstvo nove države je ohrabrujuće, ali kao i u drugim oblastima, primena ovog principa u praksi je često izazov. Studije slučaja pokazuju da je diskurs učesća zajednica ponekad previše ambiciozan u svojim ciljevima i sa praktičnog gledišta ga nije lako primeniti. Pogotovo na Kosovu gde je dug period, istorijsko i društveno-političko okruženje bilo suprotno od koncepta demokratskog učesća. Same institucije i kosovsko društvo su u procesu tranzicije čiji je cilj funkcionalna participativna demokracija, ali tempo ovog procesa nije precizno predviđen.

Lokalni Forum kulturne baštine je povezao kreatora politike centralnog i lokalnog nivoa, stručnjake, predstavnike civilnog društva, mlade, žene i muškarce, sa ciljem da učestvuju u donošenju odluka o budućnosti kulturnog nasleđa njihove opštine. Uprkos njihovim razlikama, oni su uspeali da se usaglasu oko svog Plana za nasleđe, kao zajedničkom dokumentu koji definiše prioritete u oblasti kulturnog i prirodnog nasleđa. Predloženi plan je bio i deo javnih rasprava, ponekad skromnima, kako bi učesće bilo što sveobuhvatnije.

Sali Shoshi, director of CHwB Office in Kosovo

Participation as a democratic instrument in Kosovo

In Kosovo, the implementation of the principle of participation in decision-making is in its embryonic state. The legislation of the new state is encouraging towards participation, but as in other areas, the implementation of this principle in practice is often challenging. Case studies show that community participation discourse is sometimes too ambitious in its goals from a practical standpoint and it is not easy to apply. Even more in Kosovo, where for a long time, the historic and socio-political environment has been at odds with the concept of democratic participation. Kosovo institutions and society itself are in a transition process aiming at functional participatory democracy but that the tempo of this process has not been accurately predicted.

Local Cultural Heritage Forum has joined policymakers of the central and local levels, professionals, representatives of civil society, youth, women and men so that they can participate directly in decision-making on the future of cultural heritage in their municipality. Despite their differences, they have managed to agree on their Heritage Plan as a joint document, which defines priorities in the field of cultural and natural heritage. The proposed plan was challenged at public hearings, sometimes modest, so that participation is even more comprehensive.

Gjithsesi, se e arritur e këtij procesi është vet produkti – Plani Lokal i Trashëgimisë Kulturore.

Mirëpo jo më pak e rëndësishme është procesi i cili ka mundësuar pjesëmarrje, koordinimi të përpjekjeve (niveli qendror dhe lokal) dhe ka krijuar besim në mes të institucioneve dhe shoqërisë civile. Mbi të gjitha ata ndihen ‘pronarë’ të procesit dhe vet Planit. CHwB ndërkaq ndihet në rolin e ndihmësit. Zatën, ky ka qenë dhe qëllimi i gjithë kësaj pune.

Si përfundim, ne besojmë që ky proces e ka vendosur një gur më tepër në ndërtimin e demokracisë pjesëmarrëse në Kosovë.

Međutim, dostignuće ovog projekta je sam proizvod – Lokalni plan kulturne baštine. Ali, ništa manje nije važan i proces koji je omogućio učesće, koordinacija napora (centralni i lokalni nivo) i stvaranje poverenja između institucija i civilnog društva. Pre svega, oni se osećaju kao „vlasnici“ procesa i samog Plana. Dok CHwB ima ulogu pomagača. To je i bio cilj celog ovog rada.

Kao zaključak, mi verujemo da je ovaj proces postavio kamen više u izgradnji participativne demokratije na Kosovu.

However, as an achievement of this process is the product - Local Cultural Heritage Plan.

But no less important is the process, which enabled participation, coordination of efforts (central and local) and has created trust between institutions and civil society. Above all they feel ‘owners’ of the process and the plan itself. CHwB already feels as an assistant. Precisely, this has been the goal of all this work.

In conclusion, we believe that this process has placed a further stone in building more participatory democracy in Kosovo.

Programi i Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore 2012-15

Komunat në Kosovë hasin sot vështirësi të mëdha në shfrytëzimin e trashëgimisë kulturore në dobi të komunitetit, ndërkohë që edhe rreziku i degradimit të mëtejshëm mbetet i lartë. Dihet tashmë se një faktor shpjegues i kësaj gjendje është niveli jo i mjaftueshëm i dialogut mes komunave dhe institucioneve qendrore si dhe mes institucioneve dhe komunitetit. Gjithashtu dhe buxheti i ndarë për trashëgiminë kulturore dhe natyrore në nivel të komunave ka qenë i pamjaftueshëm. Përfshirja e trashëgimisë kulturore në planifikimin hapësinor dhe urban mbetet formal në shumicën e rasteve, ndërkohë që janë urgjente nevojat për qasje strategjike dhe prioritizim të përpjekjeve, qofshin këto në nivel qendror, lokal apo në sferën e OJQ-ve dhe shoqërisë civile.

Me qëllim të krijimit të një qasje të re të ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore dhe natyrore, Trashëgimia Kulturore pa Kufij (CHwB), zyra në Kosovë gjatë periudhës 2012 – 2015 inicoi programin e Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore në shtatë komunat e Kosovës: Dragash, Gjakovë, Gjilan, Kaçanik, Partesh, Rahovec dhe Vushtrri.

Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore do të identifikojnë resurset e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunat partnere, që do të shërbejnë si bazë për zhvillim ekonomik dhe social të komunitetit. Këto plane do të marrin formën e një liste me aktivitete/projekte, rezultat i bashkërendimit të prioriteteve të grupeve të ndryshme të interesit të kyçura në proces, me prioritetet e komunave partnere që kanë në fokus zhvillimin lokal nëpërmjet trashëgimisë kulturore dhe natyrore. Nëpërmjet Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore do të adresohen nevojat e menjëhershme dhe njëkohësisht, do të skicohet një vizion më afat-gjatë për trashëgiminë kulturore dhe natyrore.

Program Lokalnih Planova Kulturne Baštine 2012-15

Opštine na Kosovu se danas suočavaju sa velikim poteškoćama u korišćenju kulturnog nasleđa za dobrobit zajednice, dok je rizik od dalje degradacije i dalje visok. Već je poznato da je obrazložavajući faktor ovog stanja neodgovarajući nivo dijaloga među opštinama i centralnim institucijama i između institucija i zajednice. Takođe, budžet za kulturnu i prirodnu baštinu na opštinskom nivou je nedovoljan. Uključivanje kulturne baštine u urbano prostorno planiranje ostaje formalnost u većini slučajeva, dok je hitna potreba za strateškim pristupom i davanju prioriteta u naporima, bilo na nacionalnom ili lokalnom nivou, odnosno u sferi NVO-a i civilnog društva.

U cilju stvaranja novih pristupa za očuvanje i promociju kulturne i prirodne baštine, Kulturno nasleđe bez granica (CHwB), kancelarija na Kosovu je tokom perioda 2012-2015 pokrenulo program Lokalnih Planova Kulturne Baštine u sedam opština Kosova: Dragaš, Đakovica, Gnjilane, Kačanik, Parteš, Orahovac i Vučitrn.

Lokalni Planovi Kulturne Baštine će identifikovati resurse prirodnog i kulturnog nasleđa u partnerskim opštinama koje će služiti kao osnova za ekonomski i društveni razvoj zajednice. Ovi planovi će biti u obliku liste aktivnosti / projekata, kao rezultat zajedničkog određivanja prioriteta od strane različitih interesnih grupa koje su uključene u proces, sa prioriteta partnerskih opština koje se u cilju svog lokalnog razvoja oslanjaju na kulturno i prirodno nasleđe. Kroz Lokalne Planove Kulturne Baštine, obratiće se pažnja na neposredne potrebe i istovremeno će biti dizajnirana dugoročna vizija za kulturnu i prirodnu baštinu.

The Program of Local Cultural Heritage Plans 2012-15

The municipalities of Kosovo today are facing major difficulties in the use of cultural heritage for community benefits, while the risk of further destruction of cultural heritage remains high. An explanatory cause of this situation, which is already observed, is the insufficient level of dialogue between municipalities and central institutions, as well as between institutions and the community. Moreover, the budget allocated for cultural and natural heritage at the municipal level has proven to be insufficient. The inclusion of cultural heritage in spatial and urban planning remains only formal in most cases, while the needs for strategic approach and prioritization of efforts, be that in local or central level, or in the domain of NGOs and civil society are urgent.

In order to create a new approach for the protection and promotion of cultural and natural heritage, Cultural Heritage without Borders (CHwB), the office in Kosovo, during 2012-2015, initiated the Program of Local Cultural Heritage Plans 2012-2015 in seven municipalities of Kosovo: Dragash, Gjakova, Gjilan, Kaçanik, Partesh, Rahovec and Vushtrri.

Local Cultural Heritage Plans will identify cultural and natural heritage resources in the partner municipalities, which will serve as basis for economic and social development of the community. These plans will have the form of a list of activities/ projects, as a result of coordination of the priorities of different groups of interest involved in the process with the priorities of the partner municipalities, focused in the local development through cultural and natural heritage. Through these Local Cultural Heritage Plans, the immediate needs will be addressed, and simultaneously, a long-term vision for cultural and natural heritage will be devised.

Objektivi i përgjithshëm i programit është të kontribuojë në përforcimin e rolit të Komunave, OJQ-ve dhe komuniteteve në ruajtjen dhe revitalizimin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore lokale dhe shfrytëzimin e saj të qëndrueshëm në shërbim të zhvillimit lokal. Objektivi tjetër kryesor është sinergia e veprimeve të gjithë akterëve të nivelit qendror, komunal dhe të komunitetit që veprojnë në fushën e trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

Qëllimi i programit është të përmirësojë gjendjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunat partnere të programit, të ndihmojë në integrimin e saj efektiv në kontekstin e planifikimit urban si dhe të lehtësojë integrimin e saj në qarqet ekonomike, turistike e kulturore lokale. Një faktor i rëndësishëm i arritjes së këtyre qëllimeve është edhe bashkëpunimi i ngushtë me institucionet qendrore, si Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Ministria e Tregtisë dhe Industrisë, dhe organizatat ndërkombëtare sikurse UN HABITAT-i, Qendra Rajonale e Mjedisit (REC), etj.

Metodologjia - Në mënyrë që të plotësohen objektivat e përgjithshme dhe qëllimi i programit është shfrytëzuar një metodologji e punës gjithëpërfshirëse, që në vete ngërthen përfshirjen e grupeve të ndryshme të interesit të kyçura në procesin e identifikimit, dokumentimit, ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore në Kosovë. Për këtë qëllim në shtatë komunat partnere janë themeluar shtatë Forume Lokale të Trashëgimisë Kulturore. Këta të fundit janë grupe joformale që kanë si qëllim angazhimin e akterëve kryesorë të nivelit qendror dhe lokal për të harmonizuar dhe koordinuar punën në kuadër të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore në komunat partnere. Forumet Lokale të Trashëgimisë Kulturore të komunave përkatëse nëpërmjet takimeve të rregullta do të luajnë rolin kryesor në hartimin e Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore, teksa CHwB do të sigurojë mbarrëvajtjen e procesit duke ofruar përkrahjen e saj organizative, profesionale dhe financiare. Përpilimi i këtyre planeve dhe aprovimi i tyre nga

Opšti cilj programa je da doprinese jačanju uloge opština, nevladinih organizacija i zajednica u očuvanju i revitalizaciji lokalne prirodne i kulturne baštine i održivog korišćenja istog u službi lokalnog ekonomskog razvoja. Drugi ključni cilj je sinergija aktivnosti svih aktera sa centralnog nivoa vlasti, opština i zajednica koje deluju u oblasti kulturne i prirodne baštine.

Cilj programa je da se poboljša stanje kulturne i prirodne baštine u partnerskim opštinama ovog Programa, da pomogne u što efikasnijoj integraciji u kontekstu urbanističkog planiranja i kako bi se olakšala njegova integracija u ekonomskim, lokalnim turističkim i kulturnim krugovima. Važan faktor u ostvarivanju ovih ciljeva je bliska saradnja sa centralnim institucijama kao što su Ministarstvo kulture, omladine i sporta, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja, Ministarstvo trgovine i industrije, i međunarodne organizacije poput UN HABITAT, Regionalni centar za životnu sredinu (REC), itd.

Metodologija - Da bi se ispunili opšti ciljevi i svrha programa korišćena je sveobuhvatna metodologija rada, koja u sebi podrazumeva učesće različitih interesnih grupa uključenih u proces identifikacije, dokumentovanja, očuvanja i promocije kulturnog nasleđa na Kosovu. Za tu svrhu sedam partnerskih opština su osnovale sedam Lokalnih Foruma. Ovo poslednje su neformalne grupe koje imaju za cilj uključivanje ključnih aktera sa centralnog i lokalnog nivoa, kako bi rad u okviru Lokalnih planova kulturne baštine u partnerskim opštinama bio usklađen i koordinisan. Lokalni Planovi Kulturne Baštine dotičnih opština će kroz redovne sastanke igrati ključnu ulogu u razvoju Lokalnih Planova Kulturne Baštine, jer će CHwB obezbedi nesmetan tok procesa pružajući svoju organizacionu stručnost, profesionalnost i finansiranje. Izrada ovih planova i njihovo odobrenje od strane Lokalnih Foruma Kulturne Baštine će otvoriti put za realizaciju aktivnosti u periodu

The overall objective of the Program is to contribute to strengthening the role of municipalities, NGOs and communities on the revival of local cultural and natural heritage and its sustainable use for the purpose of local economic development. The next key objective is the synergy of actions of all central and municipal level stakeholders and the community operating in the field of cultural and natural heritage.

The goal of the Program is to improve the situation of natural and cultural heritage in partner municipalities of this program, to assist in its effective inclusion in the framework of urban planning and to facilitate its integration into economic, tourist, cultural and local circles. An important driver in achieving these goals is close cooperation with central institutions such as the Ministry of Culture, Youth and Sport, the Ministry of Environment and Spatial Planning, the Ministry of Trade and Industry, the UN-HABITAT, Regional Environmental Centre (REC), etc.

Methodology

In order to meet the overall objectives and purpose of the program, a comprehensive working methodology was used, which includes the involvement of various interest group in the process of identification, documentation, preservation and promotion of cultural heritage in Kosovo. For this purpose the seven partner municipalities have established seven Local Cultural Heritage Forums. These forums are informal groups aiming to engage the key central and local level stakeholders to harmonize and coordinate the work within Local Cultural Heritage Plans in the partner municipalities. Local Cultural Heritage Forums of the respective municipalities, through regular meetings will play a key role in developing Local Cultural Heritage Plans, as CHwB will ensure the welfare of the process by providing its organizational, professional and financial expertise. The elaboration of

vetë Forumet Lokale të Trashëgimisë Kulturore do t'i hapë rrugën implementimit të aktiviteteve, gjatë periudhës 2013-2015 nëpërmjet projekteve të investimeve kapitale për komunat partnere.

Grupet e synuara janë ekipet komunale të komunave partnere, saktësisht zyrtarë të Departamenteve të Urbanizmit, Kulturës dhe Zhvillimit Ekonomik, Organizatat Jo Qeveritare dhe përfaqësuesit e shoqërisë civile; nga ana tjetër janë përfaqësues të Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sportit, Qendrat Rajonale të Trashëgimisë Kulturore, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Instituti për Planifikim Hapësinor, Ministria e Tregtisë dhe Industrisë - Departamenti i Turizmit, ekspertë të ndryshëm vendas e të huaj, qytetarët, grupet rinore lokale, etj. Përfshirja e grupeve të ndryshme të interesit në këtë proces dhe hartimi i një Plani Lokal për Trashëgiminë Kulturore nga ky grup, do të ndikojë në krijimin e ndjenjës së pronësisë ndaj planit nga një grup më i gjerë, që tejkalon kufijtë zyrtar të institucioneve përgjegjëse për menaxhimin dhe promovimin e trashëgimisë kulturore. Në anën tjetër trajtimi i çështjeve rreth ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore edhe nga përfaqësues të shoqërisë civile, të cilët jo medoemos janë profesionist të kualifikuar për këtë fushë do të ndikojnë në ofrimin e qasjes gjithëpërfshirëse dhe pjesëmarrjes demokratike. Në këtë mënyrë procesi i identifikimit, dokumentimit, interpretimit, ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore do të realizohet duke marrë parasysh një opinion dhe qëndrim gjithëpërfshirës, duke debatuar dhe reflektuar haptas rreth mundësive dhe sfidave që paraqiten para pasurive të trashëgimisë kulturore në komuna, duke konsideruar edhe vlerën e shtuar nga komuniteti dhe në këtë mënyrë duke njohur rolin e organizatave vullnetare si partnerë në aktivitete dhe kritikë konstruktive të politikave të trashëgimisë kulturore. Në implementim të disa prioriteteve të dala nga këto plane, CHwB do të investojë në secilën komunë partnere të programit gjithsej 100.000 € brenda periudhës së viteve 2013-2015, ku bashkë me kontributin e secilës

2013-2015 kroz kapitalne investicione projekte za partnerske opštine.

Ciljne grupe su opštinski timovi partnerskih opština, službenici Uprave za Urbanizam, Kulturu i Ekonomski Razvoj, predstavnici Nevladinih Organizacija i Civilnog Društva. S druge strane su predstavnici Ministarstva Kulture, Omladine i Sporta, regionalnih centara kulturne baštine, Ministarstva Životne Sredine i Prostornog Planiranja, Institut za Prostorno Planiranje, Ministarstvo Trgovine i Industrije – Departman za Turizam, različiti domaći i strani stručnjaci, građani, lokalne omladinske grupe, itd. Učešće različitih interesnih grupa u procesu izrade Lokalnog Plana za Kulturnu Baštinu će pomoći da se stvori osećaj vlasništva nad ovim planom od strane šire grupe, koja prevazilazi okvire zvaničnih institucija odgovorne za upravljanje i promociju kulturnog nasleđa na centralnom i lokalnom nivou. S druge strane, pitanjima oko očuvanja i promocije kulturne baštine baviće se i predstavnici civilnog društva, koji nisu nužno profesionalno kvalifikovani za ovu oblast, ali će isticati na pružanje sveobuhvatnog pristupa kroz demokratsko učešće. Na ovaj način, proces identifikovanja, dokumentovanja, tumačenja, očuvanja i promocije kulturnog nasleđa će se realizovati uzimajući u obzir mišljenje i sveobuhvatan stav, debatirajući i otvoreno odražavajući o mogućnostima i izazovima bogatstva kulturnog nasleđa u opštinama, uzimajući u obzir dodatnu vrednost zajednice i na taj način prepoznati uloge volonterskih organizacija, kao partnera u aktivnostima i konstruktivnih kritičara politika kulturnog nasleđa. Neki od prioriteta proisteklih iz ovih planova CHwB će u svakoj partnerskoj opštini ovog programa investirati po 100.000 € u periodu 2013-2015 godine, pri čemu će doprinos svake opštine za svaki od prioriteta biti u iznosu od 20% vrednosti investirane od strane CHwB, tako da će ova suma dostići 120.000 € ukupne investicije za svaku opštinu.

these plans and their approval by the Local Cultural Heritage Forums will open the way for the implementation of activities during 2013-2015 through capital investment projects for the partner municipalities.

The target groups are the municipal teams of partner municipalities, precisely the Departments of Urbanism, Culture and Economic Development, Non-Governmental Organizations and representatives of civil society; on the other hand are the representatives of the Ministry of Culture, Youth and Sport, the Regional Centres for Cultural Heritage, the Ministry of Environment and Spatial Planning, the Institute of Spatial Planning, the Ministry of Trade and Industry- the Department of Tourism, various local and foreign experts and citizens, local youth groups, etc. Involvement of various interest groups in the process and drafting Local Cultural Heritage Plan by this group will help to create a sense of ownership of the plan by a broader group, exceeding the official limits of the institutions responsible for management and promotion of cultural heritage at central and local levels. On the other hand, dealing with preservation and promotion of cultural heritage issues by representatives of civil society, who are not necessarily qualified professionals in this field will affect in providing comprehensive access and democratic participation. In this way the process of identification, documentation, interpretation, preservation and promotion of cultural heritage will be carried out by taking into account an opinion and comprehensive approach, by debating and reflecting openly about the opportunities and challenges presented before cultural heritage assets in the municipalities, considering the added value by the community and thereby recognizing the role of voluntary organizations as partners in activities and constructive criticism of policies of cultural heritage. In the implementation of several priorities emerging from these plans, CHwB will invest in each partner municipality of the program, € 100,000 in total, within 2013-2015, where together with 20% contribution of each municipality, the sum will reach € 120,000 of the total

komunë në vlerë 20%, kjo shumë do të mbërrijë në gjithsej 120.000 € investim për secilën komunë.

Rezultatet e pritura pas realizimit të programit janë:

- Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore kanë identifikuar prioritetet dhe politikat proaktive për mbrojtjen dhe revitalizimin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunat partnere të programit.
- Janë zbatuar projekte të investimeve kapitale që kthejnë në realitet aksionet/aktivitetet/projektet e identifikuar nga Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore.
- Kapacitetet e implementimit në nivel lokal, gjegjësisht kapacitetet e Departamenteve të urbanizmit, kulturës dhe zhvillimit ekonomik nëpër komuna dhe ato të Qendrave Rajonale të Trashëgimisë Kulturore (nivele qendror) dhe OJQ-ve janë të përforcuara me qasje në vendimmarrje, përfshirje në dialog, pjesëmarrje dhe trajnime gjatë procesit.
- Komunikimi mes palëve lokale dhe atyre qendrore është konsoliduar gjithashtu përmes Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore.
- Përmirësimi i gjendjes ekzistuese të trashëgimisë kulturore përmes projekteve të investimeve kapitale në tre fusha strategjike: konservimi i integruar, ndërhyrjet emergjente e restaurim dhe vetëdijesim, trajnime e ngritje kapacitetesh.

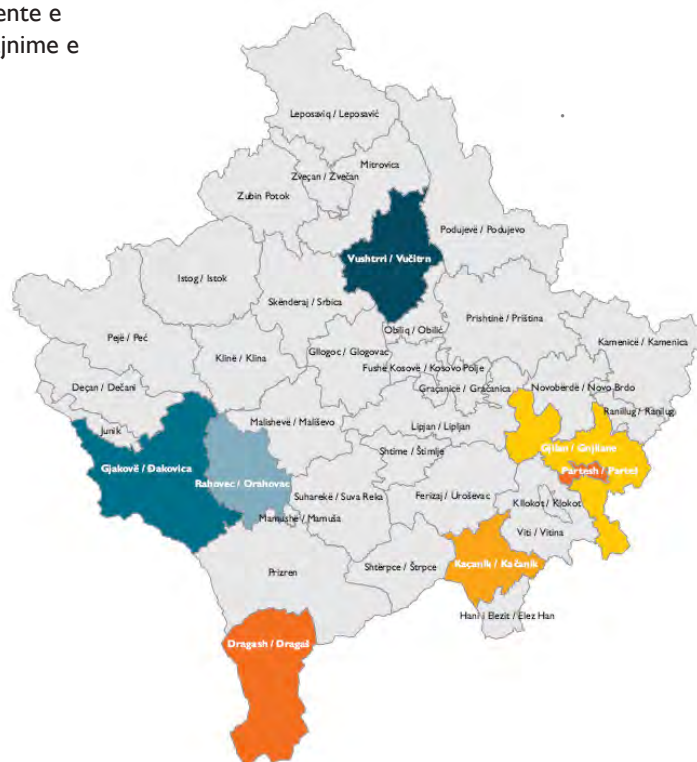
Očekivani rezultati nakon implementacije programa su:

- Lokalni planovi kulturne baštine su identifikovali prioritete i proaktivnu politiku za zaštitu i revitalizaciju kulturnog i prirodnog nasleđa u partnerskim opštinama ovog programa.
- Projekti koji su sprovedeni u vidu kapitalnih investicija pretvaraju u stvarnost zamisli / aktivnosti / projekte identifikovanih od strane Lokalnih Foruma Kulturne Baštine.
- Kapaciteti za sprovođenje na lokalnom nivou, odnosno kapaciteti odeljenja za urbanizam, kulturu i ekonomski razvoj u opštinama, sa jedne strane i Regionalnog centra za kulturno nasleđe (centralni nivo) su ojačani pristupom procesu odlučivanja, učešća u dijalog, participaciji i obuci tokom procesa.
- Komunikacija između lokalnih i centralnih nivoa vlasti je u mnogome konsolidovana kroz lokalne forume kulturne baštine.
- Poboljšanje postojećeg stanja kroz kapitalne investicione projekte u tri strateške oblasti: integrisano konzerviranje, hitne intervencije i konzervacije, te podizanje svesti, obuka i izgradnja kapaciteta.

investment for each municipality.

The expected results after the implementation of the program are:

- Local Cultural Heritage Plans have identified priorities and proactive policies for the protection and revitalization of cultural and natural heritage in the partner municipalities of the program.
- Projects of capital investments, which turn actions/ activities/ projects, identified by the Local Cultural Heritage Plans, into reality, have been undertaken.
- Capacities of implementation at the local level, i.e. the capacities of the Departments of Urbanism, Culture and Economic Development in municipalities and Regional Centres of Cultural Heritage (central level) and NGO-s are strengthened with access to decision making, involvement in dialogue, participation and training in the process.
- Communication between local and national stakeholders is also consolidated through Local Cultural Heritage Forums.
- Improvement of the existing situation through capital investment projects in three strategic areas: integrated conservation; restoration and emergency interventions; and awareness, training and capacity building.

Memorandum Mirëkuptimi dhjetë-palësh

Partnerët e përfshirë në implemtimin e programit “Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore 2012-2015” janë Trashëgimia Kulturore pa Kufij (CHwB), Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit (MKRS), Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH), dhe shtatë Komunitet e Kosovës: Komuna e Dragashit, Gjakovës, Gjilanit, Kaçanikut, Parteshit, Rahovecit dhe Vushtrrisë.

Më 1 tetor 2012 është nënshkruar Memorandumi i Mirëkuptimit për Programin “Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore 2012-2015” mes dhjetë partnerëve të lartpërmendur të projektit.

Me një bashkëpunim të ngushtë mes gjithë këtyre institucioneve do të përgatiten Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore për shtatë komunitet e Kosovës, të cilët do të identifikojnë resurset e trashëgimisë kulturore dhe natyrore që do të shërbejnë si bazë për zhvillim ekonomik dhe social të komunitetit. Këto plane do të marrin formën e një liste prioritetesh, projektesh dhe aktiviteteve, si rezultat i bashkërendimit të institucioneve relevante.

Komunitet partnerë të këtij programi janë përzgjedhur pas një periudhe negociatash dhe ato dallojnë për nga shpërndarja regionale, madhësia e territorit, numri i banorëve, numri i monumenteve, përbërja etnike e popullatës, etj. Në fillim të programit, CHwB edhe në konsultim me përfaqësuesit e MKRS-së dhe MMPH-së janë dakorduar për komunitet e përzgjedhura duke synuar që të krijohet një model të zbatueshëm për të gjitha komunitet e Kosovës.

Nënshkrimi i Memorandum Mirëkuptimit ishte një hap i rëndësishëm në zyrtarizimin e bashkëpunimit në mes të institucioneve të nivelit qendror – dy Ministrive, institucioneve të nivelit lokal – shtatë Komunitet dhe organizatës implementuese të programit

Desetostrani Memorandum o Razumevanju

Partneri koji su uključeni u realizaciju programa “Lokalni Planovi Kulturne Baštine 2012-2015” su Kulturno nasleđe bez granica (CHwB), Ministarstvo kulture, omladine i sporta (MKOS), Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja (MSPP) i sedam opština Kosovo: Opština Dragaš, Đakovica, Gnjilane, Kačanik, Parteš, Orahovac i Vučitrn.

Dana 1. oktobra, 2012. godine potpisali su Memorandum o razumevanju za projekat “ Lokalni Planovi Kulturne Baštine 2012-2015” između navedenih deset partnera u ovom projektu.

Sve ove institucije će u jednoj bliskoj međusobnoj saradnji pripremiti Lokalne Planove Kulturne Baštine za sedam opština na Kosovu, kojima će biti identifikovani resursi kulturnog i prirodnog nasleđa koji će služiti kao osnova za ekonomski i društveni razvoj zajednice. Ovi planovi će biti u vidu liste prioriteta, projekata i aktivnosti, kao rezultat koordinacije relevantnih institucija.

Opštine partneri ovog programa su izabrane nakon perioda pregovora i kao takve se razlikuju po regionalnom prostiranju, veličini teritorija, broju stanovnika, spomenika, etničkom sastavu stanovnika, i dr. Na početku programa, CHwB u konsultacijama sa predstavnicima MKOS-a i MSPP-a su se složili oko odabranih opština, sa ciljem da se stvori model primenjiv za sve opštine na Kosovu.

Potpisivanje Memoranduma o razumevanju je važan korak u formalizaciji saradnje između centralnih institucija - dva ministarstva, institucija lokalnog nivoa - sedam opština i organizacije koja sprovodi program - CHwB. Potpisivanjem Memoranduma o razumevanju svi su oni postali partneri ovog programa obavezali su se da ispune zadatke proizašle ovim projektom, u cilju stvaranja efikasnijeg dijaloga, kako bi se omogućila šira komunikacija svih zainteresovanih

Ten partite Memorandum of Understanding

Partners involved in the implementation of the Program “Local Cultural Heritage Plans 2012-2015” are Cultural Heritage without Borders (CHwB), the Ministry of Culture, Youth and Sport (MCYS), the Ministry of Environment and Spatial Planning (MESP), and seven municipalities of Kosovo: the Municipality of Dragash, Gjakova, Gjilan, Kaçanik, Partesh, Rahovec and Vushtrri.

On 1st of October 2012 was signed a Memorandum of Understanding for the “Local Cultural Heritage Plans 2012-2015” between the above ten partners of the project.

With a close cooperation between all these institutions, Local Cultural Heritage Plans for seven municipalities in Kosovo, will be elaborated, which will identify resources of natural and cultural heritage that will serve as the basis for economic and social development of the community. These plans will have the form of a list of priorities, projects and activities, as a result of coordination of respective institutions.

Partner municipalities of this program were selected after a period of negotiations and they differ by regional distribution, the size of territory, the number of inhabitants, the number of monuments, the ethnic composition of the population, etc. At the beginning of the program, CHwB in consultation with representatives of MCYS and MESP agreed on the selected municipalities, aiming to create an applicable model for all the municipalities of Kosovo.

Signing the Memorandum of Understanding was an important step in formalizing the cooperation between the central level institutions - the two Ministries, local level institutions - seven municipalities and the organization implementing the program - CHwB. By signing the Memorandum of Understanding, the program

- CHwB. NËpërmjet nënshkrimit të Memorandum Mirëkuptimit partnerët e programit u zotuan dhe u obliguan për përmbushjen e detyrave të dala nga ky projekt, në mënyrë që të krijohet një dialog më efikas për të mundësuar komunikim më të gjërë të interesave dhe të arrihet një implementim sa më i suksesshëm i qëllimeve dhe objektivave të programit. Në Memorandumin e Mirëkuptimit në mënyrë të hollësishme janë paraqitur detyrat dhe përgjegjësit e secilës palë, duke filluar nga CHwB, dy ministritë dhe komunat partnere.

Krahas çështjeve juridiko-teknike, në Memorandum është bashkangjitur edhe aneksi i cili në mënyrë thebësore paraqet fazat e implementimit të programit, përbërjen dhe strukturën e Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore për shtatë Komunat dhe mbledhjen dhe vlefshmërinë e takimeve të Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore.

radi postizanja što uspešnije implementacije ciljeva i zadataka ovog programa. U memorandumu o razumevanju detaljno su predstavljene dužnosti i odgovornosti svake od strana potpisnica, počev od CHwB, dva ministarstva i partnerskih opština.

Pored pravno-tehničkih pitanja u memorandumu je priložen i aneks koji u suštini postavlja faze sprovođenja programa, sastav i strukturu Lokalnih Foruma Kulturne Baštine za sedam opština i sastajanje i validacija Lokalnih Foruma Kulturne Baštine.

partners were committed and obliged to fulfill the obligations arising from this project, in order to create a more effective dialogue to enable a wider communication of interests and to achieve a more successful implementation of the goals and objectives of the program. In the Memorandum of Understanding the duties and responsibilities of each party, starting with CHwB, two Ministries and partner municipalities are presented in detail.

Besides the technical and legal issues, the memorandum has attached an annex, which essentially represents the stages of the program implementation, composition and structure of Local Cultural Heritage Forums for seven municipalities and the collection and validation of Local Cultural Heritage Forum meetings.

Metodologjia e hartimit të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore

Metodologjia izrade Lokalnih Planova Kulturne Baštine

The methodology of elaboration of Local Cultural Heritage Plans

VITI GODINA YEAR	METODOLOGJIA METODOLOGIJA METHODOLOGY	AKTIVITETET E NDËRMARRA PREDUZETE AKTIVNOSTI UNDERTAKEN ACTIVITIES		
2012	Hulumtimet fillestare Poçetna istraživanja Initial research	<p>Sfidat e trashëgimisë kulturore në Kosovë dhe analizat e nevojave specifike në nivel komunal</p> <p>Izazovi kulturnog nasleđa na Kosovu i analiza specifičnih potreba na opštinskom nivou</p> <p>The challenges of cultural heritage in Kosovo and analysis of specific needs at the municipal level</p>		Vlerësimi Ocenjivanje Evaluation
	Konsultime Konsultacije Consultations	CHwB - SIDA	<p>CHwB - Institucionet qendrore dhe lokale (komunat)</p> <p>CHwB – Centralne i lokalne institucije (opštine)</p> <p>CHwB - Central and local institutions (municipalities)</p>	
	Memorandum Mirëkuptimi Memorandum o Razumevanju Memorandum of Understanding	<p>CHwB - MKRS, MMPH, Komuna Dragash, Gjakovë, Gjilan, Kaçanik, Partesh, Rahovec dhe Vushtrri</p> <p>CHwB - MKOŠ, MSPP, Opština Dragaš, Đakovica, Gnjilane, Kaçanik, Parteš, Orahovac i Vuçitrn</p> <p>CHwB - MCYS, MESP, Municipality of Dragash, Gjakova, Gjilan, Kaçanik, Parteš, Rahovec and Vushtrri</p>		
	Themelimi i Forumeve Lokale Osnivanje Lokalnih Foruma Establishment of Local Forums	<p>Përcaktimi i koordinatorëve lokalë për komunat partnere</p> <p>Određivanje lokalnih koordinatora za partnerske opštine</p> <p>Selection of local coordinators for the partner municipalities</p>		
	Analiza dhe hulumtime në terren Analiza i istraživanje na terenu Analysis and research in the field	<p>Analiza e gjendjes ekzistuese e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunat partnere</p> <p>Analiza postojećeg stanja kulturne i prirodne baštine u partnerskim opštinama</p> <p>Analysis of the current state of cultural and natural heritage in the partner municipalities</p>		Vlerësimi Ocenjivanje Evaluation
	Vizita studimore Studijske posete Study visits	<p>Evropë perëndimor: Mbretëri e Bashkuar</p> <p>Zapadna Evropa: Ujedinjeno Kraljevstvo</p> <p>Western Europe: United Kingdom</p>		<p>Evropë Juglindore: Shqipëri, Maqedoni dhe Mali i Zi</p> <p>Jugoistočna Evropa: Albanija, Makedonija i Crna Gora</p> <p>South- East Europe: Albania, Macedonia and Montenegro</p>

VITI GODINA YEAR	METODOLOGJIA METODOLOGIJA METHODOLOGY	AKTIVITETET E NDËRMARRA PREUZETE AKTIVNOSTI UNDERTAKEN ACTIVITIES	
2012	Takimet e Forumeve Lokale Sastanci Lokalnih Foruma Local Forums Meetings	Takimi i I-rë I. sestanak 1st meeting 10/2012	Njoftimi i anëtarëve të Forumeve me programin Upoznavanje članova foruma sa programom Informing the Forum members with the program
		Takimi i II-të II. sestanak 2nd meeting 12/2012	Punëtoritë me qasje pjesëmarrëse Radionice sa participativnim pristupom Workshops with participatory approach
Takimi i III-të III. sestanak 3rd meeting 02-03/2013		Drafti i parë i Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore Prvi nacrt lokalnog plana kulturne baštine First draft of Local Cultural Heritage Plan	
Takimi i IV-të IV. sestanak 4th meeting 05-06/2013		Konsultimi publik Javna rasprava Public consultation	
Takimi i V-të V. sestanak 5th meeting 06-07/2013		Drafti final i Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore Konačni nacrt lokalnog plana kulturne baštine Final draft of Local Cultural Heritage Plan	
2013		Takimi i VI-të VI. sestanak 6th meeting 07/2013	Përcaktimi i kritereve të përbashkëta dhe përzgjedhja e projekteve Određivanje zajedničkih kriterijuma i odabir projekata Determination of common criteria and selection of projects
	Takimi i VII-të VII. sestanak 7th meeting 03-05/2014		
2014	Zbatimi i projekteve Sprovođenje projekata Implementation of projects	Takimi i VIII-të VIII. sestanak 8th meeting 12/2014	Monitorim, përkrahje dhe pjesëmarrje në zbatim të prioriteteve nga Forumet Monitorisanje, podrška i učestvovanje u sprovođenju prioriteta proizišlih iz Foruma
		Takimi i IX-të IX. sestanak 9th meeting 07/2015	Monitoring, support and participation in the implementation of the priorities of the Forums
Takimi i X-të X. sestanak 10th meeting			
2015			
2016			

Forumet Lokale të Trashëgimisë Kulturore

Forumet Lokale të Trashëgimisë Kulturore janë grupe joformale që kanë si qëllim angazhimin e akterëve kryesorë të nivelit qendror dhe lokal për të harmonizuar dhe koordinuar punën në kuadër të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore në komunat partnere. Në kuadër të programit janë themeluar shtatë Forume Lokale të Trashëgimisë Kulturore për komunat përkatëse. Këto grupe joformale përbëhen nga përfaqësues të institucioneve të nivelit qendror, lokal, organizata ndërkombëtare si dhe shoqëria civile.

Rolet kryesore të Forumit janë:

1. Platformë komunikimi dhe koordinimi ndër-institucional;
2. Trup vendimmarrës në identifikim të prioriteteve të planit lokal të trashëgimisë kulturore;
3. Trup mbikëqyrës i implementimit të prioriteteve të planit lokal;
4. Anëtarët e saj - partner implementues për një numër aktivitete të identifikuara nga plani lokal.

Forumet nëpërmjet takimeve të rregullta kanë luajtur rolin kryesor në hartimin e Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore duke qenë bashkautorë të tyre, teksa CHwB ka siguruar mbarëvajtjen e procesit duke ofruar përkrahjen e saj organizative, profesionale dhe financiare.

Forumet Lokale të Trashëgimisë Kulturore përbëhen nga 20 anëtarë gjithsej, ku më shumë se gjysma e anëtarëve janë nga komuna përkatëse. Anëtarët tjerë të Forumeve janë përfaqësues të Ministrive partnere në program (Ministrisë së Kulturës, Rinisë, Sportit, Ministrisë së Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor dhe Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë). Krahas partnerëve institucional anëtarë të forumeve janë edhe përfaqësues të shoqërisë civile të komunave përkatëse, të cilët janë përzgjedhur në bashkëpunim të ngushtë ndërmjet CHwB-së dhe Komunave, dhe të cilët kanë marrë pjesë në këtë proces në baza vullnetare.

Lokalni Forumi Kulturne Baštine

Lokalni Forumi Kulturne Baštine su neformalne grupe koje imaju za cilj angazovanje ključnih aktera na centralnom i lokalnom nivou da usklade i koordiniraju rad u okviru lokalnih planova kulturne baštine u partnerskim opštinama. U okviru programa su uspostavljena sedam lokalnih foruma za svaku od opština iz programa. Ove neformalne grupe sastavljene od predstavnika centralnih i lokalnih institucija, međunarodnih organizacija i civilnog društva.

Glavne uloge foruma su:

1. Platforma integracione komunikacije i koordinacija;
2. Telo za donošenje odluka pri identifikaciji prioriteta za lokalne kulturne baštine;
3. Nadzorni organ realizacije prioriteta lokalnog plana;
4. Članovi foruma - partner za izvršavanje brojnih aktivnosti identifikovanih od strane lokalnog plana.

Forum su putem redovnih sastanaka odigrali ključnu ulogu u razvoju lokalne kulturne baštine bivajući koautorima pri izradi planova, mada je CHwB uvek bio tu pružajući svoju stručnost u pogledu organizacije, profesionalnosti i u finansijskoj podršci.

Lokalni Forum Kulturne Baštine je sastavljen od 20 članova ukupno, gde je više od polovine članova iz dotične opštine. Ostali članovi Forumu su predstavnici partnerskih ministarstava u programu, (Ministarstva kulture, omladine i sporta, Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja, i Ministarstva trgovine i industrije). Pored institucionalnih partnera članovi foruma su predstavnici civilnog društva u dotičnim opštinama, koje su izabrani uz neposrednu saradnju između CHwB i opština, a koji su učestvovali u ovom procesu na dobrovoljnoj osnovi.

Local Cultural Heritage Forums

Local Cultural Heritage Forums are informal groups aiming to engage key central and local level stakeholders to harmonize and coordinate the work within Local Cultural Heritage Plans in the partner municipalities. Within the program are established seven Local Cultural Heritage Forums for the respective municipalities. These informal groups are composed by representatives of the central and local institutions, international organizations and civil society.

The main roles of the Forum are:

1. Communication and inter-institutional coordination platform;
2. Decision-making body in the identification of priorities of Local Cultural Heritage Plan;
3. Supervisory body for implementation of the local plan priorities;
4. Its members - implementing partners for a number of activities identified by the local plan.

Through regular meetings, forums have played a key role in the elaboration of Local Cultural Heritage Plans by being co-authors, as CHwB has ensured the welfare of the process by offering its organizational, professional and financial expertise.

Local Cultural Heritage Forums are composed of 20 members in total, where more than half of the members are from the respective municipalities. Other members are representatives of the partner Ministries of the program, (the Ministry of Culture, Youth and Sport, the Ministry of Environment and Spatial Planning and the Ministry of Trade and Industry). Along with institutional partners are also members of the civil society from the respective municipalities who were selected in close collaboration between CHwB and Municipalities, and who have participated in this process on voluntary basis.

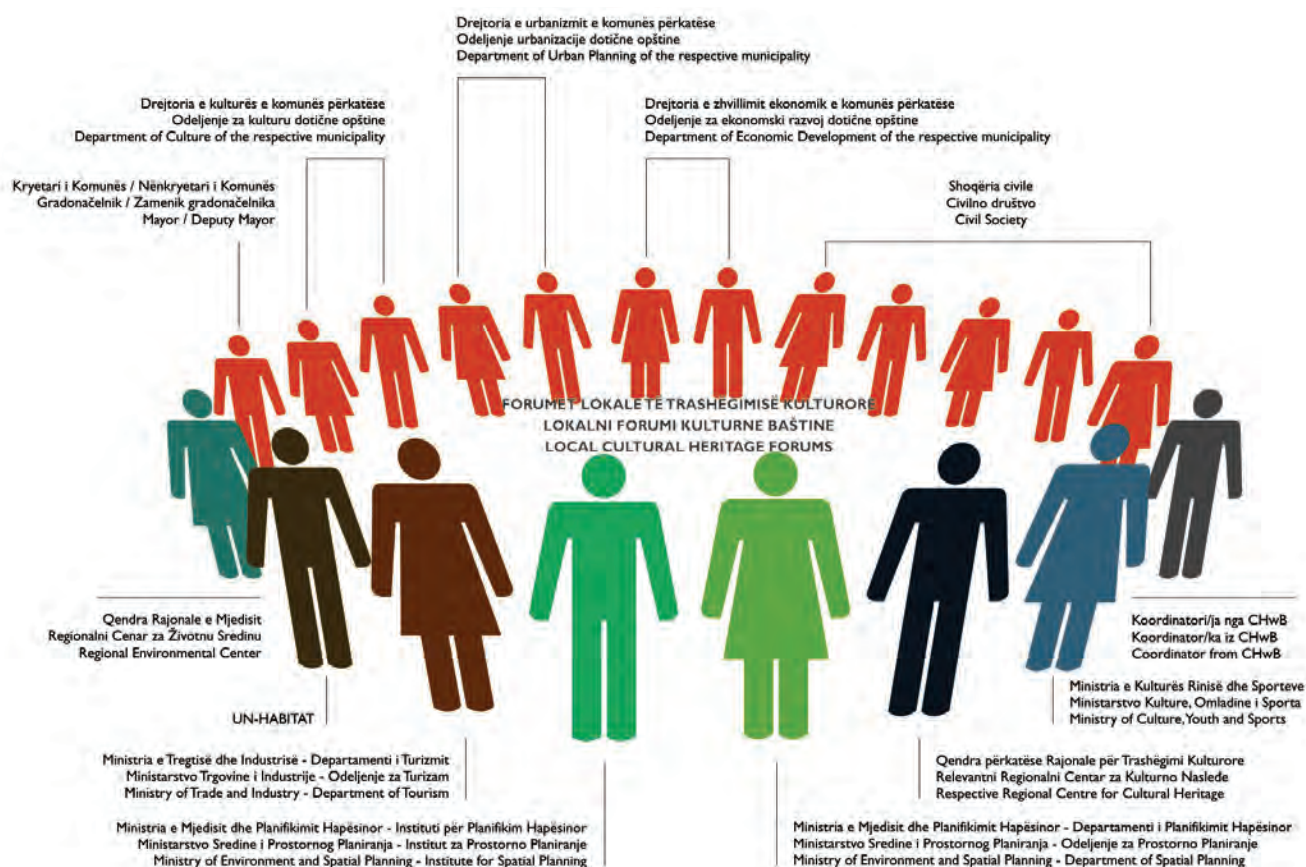
Dy vende në forume kanë zënë edhe përfaqësues të organizatave të partnerëve strategjikë të CHwB-së, UN-HABITAT dhe Qendra Rajonale e Mjedisit (REC), të cilat ashtu si CHwB financohen nga Suedia. Ato ishin pjesë e Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore në komunat partnere ku ato veprojnë. Në ato komuna partnere ku këto organizata nuk janë të pranishme, vendet e tyre u plotësuan me përfaqësues të partnerëve të tjerë strategjikë qendror apo lokal që janë aktivë në komunat përkatëse, sikurse UNDP, USAID dhe GIZ.

Duke e marrë parasysh që hartimi i planeve lokale ka qenë një proces dinamik dhe ka përfshirë përfaqësues të institucioneve të nivele të ndryshme, kjo anëtarësi në periudha të caktuara ka pësuar ndryshime (shembull: ndërrimet në strukturat politike të komunave partnere pas zgjedhjeve lokale të mbajtura në nëntor të vitit 2013).

Dva mesta u forumu su zauzeli i predstavnici organizacija za strateško partnerstvo CHwB, UN-HABITAT i Regionalni centar za životnu sredinu (REC), koje takođe kao i CHwB finansira Švedska. Oni su bili deo lokalnih foruma partnerskih za kulturno nasleđe u opštinama sa kojima saraduju. U partnerskim opštinama u kojima ove organizacije nisu prisutne, njihova mesta u Lokalnim Forumima za Kulturnu Baštinu su popunjena od strane predstavnika drugih organizacija strateških partnera na centralnom ili lokalnom nivou koje su aktivne u tim opštinama, kao UNDP, USAID i GIZ. Imajući u vidu da nacrt Lokalnog Plana je dinamičan proces i da su u njegovoj izradi uključeni predstavnici institucija sa različitih nivoa, ovo članstvo u određenim periodima je promenjeno (primer: promene u političkim strukturama partnerskih opština nakon lokanih izbora održanih u novembru godine 2013).

Two seats in forums were occupied by representatives of the organizations of strategic partners of CHwB, UN-HABITAT and Regional Environmental Centre (REC), which same as CHwB are financed by Sweden. They were part of the Local Cultural Heritage Forums in the partner municipalities where they operate. In the partner municipalities, where these organizations are not present, their places in Local Cultural Heritage Forums were taken by representatives of other strategic central or local level partners who are active in these respective municipalities, such as UNDP, USAID and GIZ.

Given that drafting the local plans has been a dynamic process and has included representatives of institutions of different levels, this membership in certain periods has changed (example: changes in the political structures of partner municipalities after local elections held in November 2013).

Anëtarët e Forumit Lokal të Trashëgimisë Kulturore KAÇANIK

Članovi Lokalnog Foruma Kulturne Baštine Kačanika

The members of Local Cultural Heritage Forum of KAÇANIK

Nr. Br. No.	Forumi Lokal i Trashëgimisë Kulturore Lokalni Forum Kulturne Baštine Local Cultural Heritage Forum	Institucioni Institucija Institution
1.	Besim Ilazi (Remzi Elezi)	Komuna-Kryetari (Nënkryetari) Opština-Gradonačelnik (Zamenik gradonačelnika) Municipality-Mayor (Deputy Mayor)
2.	Hajredin Shehu	Komuna-Urbanizmi / Opština-Urbanizam / Municipality-Urbanism
3.	Betim Shala	Komuna-Urbanizmi / Opština-Urbanizam / Municipality-Urbanism
4.	Enver Kamishi	Komuna-Kultura / Opština-Kultura / Municipality-Culture
5.	Muharrem Ahmetaj	Komuna-Kultura / Opština-Kultura / Municipality-Culture
6.	Fatmir Qaka	Komuna-Kultura / Opština-Kultura / Municipality-Culture
7.	Bahri Selimi	Komuna-Ekonomia / Opština-Ekonomija / Municipality-Economy
8.	Qlirim Troni	Komuna-Ekonomia / Opština-Ekonomija / Municipality-Economy
9.	Nasrullah Shehu	Komuna-Ekonomia / Opština-Ekonomija / Municipality-Economy
10.	Izet Krivenjeva	Arsimtar / Učitelj / Teacher
11.	Arif Mulaku	Këshilli Rinor Kaçanik / Omladinski Savet Kaçanik / Youth Council Kaçanik
12.	Bardhyl Hoxha	Profesor / Profesor / Professor
13.	Arjeta Mani	Handikos
14.	Brikena Raka	OJQ Ambientalistët e rinj / NVO Mladi ekolozi / NGO Young Environmentalists
15.	Fatlume Guri	CHwB
16.	Merita Gorani (Drenusha Behluli-Mehmeti)	MKRS / MKOS / MCYS
17.	Nexhat Shahini (Naime Bega)	QRTK / RCKB / RCCH-Ferizaj
18.	Lendita Abdiu Radoniqi (Labinota Jahja)	MMPH-DPH / MSPP-OPP / MESP-DSP
19.	Shpend Agaj (Besim Gollopeni)	MMPH-IPH / MSPP-IPP / MESP-ISP
20.	Lumturije Geci	MTI-DT / MTI-OT / MTI-DT

Shënim:
Anëtar i përhershëm (zëvendës anëtar)

Načomena:
Stalni član (zamenik člana)

Note:
Permanent member (deputy member)

Falëndërojmë të gjithë ish-anëtarët e Forumit për kontributin e tyre dhënë në proces: Bekim Troni, Hajredin Shehu, Azem Guri, Sali Salihu, Vjollca Puka dhe Ilirjana Mejzini.

Zahvaljujemo svim bivšim članovima Foruma za njihov doprinos u procesu: Bekim Troni, Hajredin Shehu, Azem Guri, Sali Salihu, Vjollca Puka i Ilirjana Mejzini.

We thank all the former members of the Forum for their contribution given in the process: Bekim Troni, Hajredin Shehu, Azem Guri, Sali Salihu, Vjollca Puka and Ilirjana Mejzini.

Analizë mbi gjendjen ekzistuese të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunën e Kaçanikut

Qëllimi kryesor i analizës së gjendjes ekzistuese të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunat partnere është që të krijohet një pasqyrë e gjerë e karakteristikave të komunave, duke përfshirë aspektin historik, gjeografik, demografik, ekonomik dhe kulturor. Hulumtimi i profilit të komunës do të kontribuonte në kuptimin më të mirë të gjendjes së trashëgimisë kulturore dhe natyrore dhe faktorët që ndikojnë në këtë gjendje. Kjo analizë është kryer nga koordinatorët lokal të angazhuar dhe nën mbikqyrje të zyrës së CHwB-së në Kosovë.

Metodologjia e punës ka konsistuar në: hulumtimin në dokumente zyrtare; hulumtimin e literaturës; takime të drejtpërdrejta me zyrtarë dhe përgjegjës institucional; intervistim të profesionistëve që merren me fushën e trashëgimisë kulturore në Komunën e Kaçanikut dhe Kosovë; dhe vizitat në terren për të arritur një analizë të hollëshme të gjendjes ekzistuese të aseteve të trashëgimisë kulturore në komunën përkatëse. Raporti në vijim ngërthen informata të rëndësishme rreth Komunës së Kaçanikut, duke përfshirë karakteristikat kryesore, prioritetet, dinamikat sociale, ekonominë, analizën urbane, analizën e shpërndarjes së buxhetit dhe specifikat e aseteve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore. Analiza është pasuruar me Kartat e Trashëgimisë Kulturore të hartuara në formë tabele, ku paraqiten të dhënat kryesore rreth vendndodhjes së pasurive të trashëgimisë arkitektonike dhe arkeologjike, kohës së ndërtimit, nivelit të dëmtimit, atributet e vlerave, sugjerimet për trajtim,

Analiza postojëçeg stanja kulturore i prirodnë baštine u opštini Kačanik

Glavni cilj analize trenutnog stanja kulturore i prirodne baštine u partnerskim opštinama je da stvori široki pregled karakteristika tih opština, uključujući istorijski, geografski, demografski, ekonomski i kulturni aspekt. Istraživanje profila opštine će u mnogome doprineti boljem razumevanju kulturore i prirodne baštine i faktora koji utiču na to stanje. Ovu analizu su izvršili angažovani lokalni koordinatoru pod nadzorom kancelarije CHwB-a na Kosovu.

Metodologija rada se sastojala od: istraživanja službenih dokumenata; istraživanja po literaturi; direktnih sastanaka sa odgovornim zvaničnicima i institucijama; intervjuja stručnjaka koji se bave sa kulturnim nasleđem u opštini Kačanik i na Kosovu; i poseta na terenu radi dobijanja što detaljnije analize trenutnog stanja imovine kulturnog nasleđa u dotičnoj opštini. Izveštaj sadrži važne informacije o opštini Kačanik, uključujući i najbitnije karakteristike, prioritete, društvenu dinamiku, ekonomiju, urbanističke analize, analize raspodele budžeta i specifičnosti imovine kulturnog i prirodnog nasleđa. Analiza je obogaćena mapama kulturne baštine izrađene u obliku tabele, koja sadrži osnovne podatke o lokaciji arhitektonskog i arheološkog nasleđa, vreme gradnje, stepen oštećenja, atribut vrednost, predloge za sanaciju, dodatne informacije, dopunjena je i položajem spomenika na mapi kao i njegov izgled. Popunjavanje mape Kulturnog Nasleđa je urađeno u skladu sa smernicama i kriterijumima koji su razvijeni od strane tima CHwB, na osnovu važećih zakona na Kosovu i međunarodnim mapama za očuvanje i

Analysis on the current state of cultural and natural heritage in the municipality of Kačanik

The main purpose of the analysis of current state of cultural and natural heritage in the partner municipalities is to create a broad overview of the characteristics of municipalities, including the historic, geographic, demographic, economic and cultural aspect. The research profile of the municipality will contribute to a better understanding of the situation of cultural and natural heritage and the factors that affect this condition. This analysis was performed by local coordinators engaged and supervised by the CHwB office in Kosovo.

The working methodology consisted of: research of the official documents; research of literature; direct meetings with officials and institutions in charge; interviews with professionals dealing with cultural heritage field of the municipality of Kačanik and Kosovo; and field visits to get an analysis of detailed current state of cultural heritage assets in the respective municipality. The following report includes important information about the municipality of Kačanik, including key features, priorities, social dynamics, economy, urban analysis, analysis of budget distribution and cultural and natural heritage assets specifics. The analysis was enriched with Cultural Heritage Files elaborated in the form of tables, which contain the key data about the locations of architectural and archaeological heritage assets, date of construction, the level of damage, values, suggestions for treatment and additional information supplemented with the monument's location on the map and its views.

informatat shtesë, të plotësuar me pozitën e monumentit në hartë dhe pamje të tij. Plotësimi i Kartave të Trashëgimisë Kulturore është bërë sipas udhëzimeve dhe kritereve të përgatitura nga ekipi i CHwB-së, duke u bazuar në ligjet aktuale në Kosovë dhe kartat ndërkombëtare për ruajtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore.

Informatat e përgjithshme

Kaçaniku përfshin pjesën juglindore të Kosovës me sipërfaqe prej 211,13 km², përkatësisht 1,94 % të sipërfaqes së përgjithshme të Kosovës. Komuna e Kaçanikut përbëhet prej 31 vendbanimeve, 1 me karakter urban dhe 30 me karakter rural, ndërsa kufizohet me komunat e Vitisë, Ferizajt, Shtërpçës, në jug me Han të Elezit kurse në juglindje e në perëndim me Maqedoninë.

Kaçaniku dallohet me kushte të volitshme topografike dhe klimatike. Përmes grykës së Kaçanikut depërton klima mesdhetare; nga lindja dhe perëndimi depërton klima tipike malore, ndërsa nga ana veriore ndihet ndikimi i klimës kontinentale.

promociju kulturinog nasleđa.

Opšte informacije

Kaçanik obuhvata jugoistočni deo Kosova sa površinom od 211,13 km², odnosno 1,94% ukupne površine Kosova. Opština Kačanik se sastoji od 31 naselja, 1 urbanog karaktera i 30 ruralnog, dok se graniči sa opštinama Vitina, Orahovac, Štrpce, na jugu sa Elez Hanom, i na jugoistoku sa Makedonijom.

Kaçanik se ističe povoljnim topografskim i klimatskim uslovima. Preko Kačaničke klisure prodire sredozemna klima, sa istoka i zapada tipična planinska klima, dok se sa severne strane oseća uticaj kontinentalne klime.

The completion of Cultural Heritage Files was done according to the guidelines and criteria elaborated by the CHwB team, based on the current legislation of Kosovo and international charters for cultural heritage preservation and promotion.

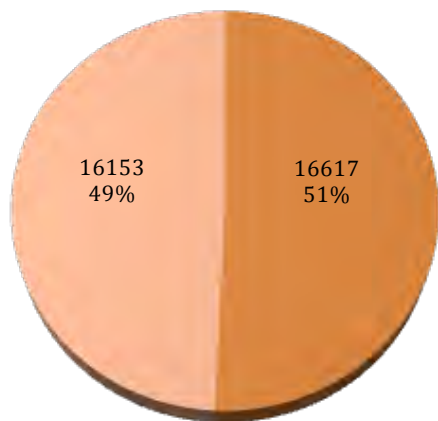
General information

Kaçanik includes the south-eastern part of Kosovo with an area of 211.13 km², or 1.94% of the total area of Kosovo. Kačanik consists of 31 settlements, 1 with urban character and 30 with rural character, and it is bordered with the municipalities of Viti, Ferizaj, Shtërpce, in the south with Hani i Elezit, while in the southeast and west with Macedonia. Kačanik is distinguished by favourable topographical conditions and climate. Through the gorge of Kačanik comes the Mediterranean climate; from east and west comes the mountainous climate, and from northern part is felt the impact of the continental climate.

Popullsia - Sipas regjistrimit të fundit të popullsisë në Republikën e Kosovës realizuar në gjatë vitit 2011, Komuna e Kaçanikut ka gjithsej 33409 banorë.

Popullsia sipas gjinisë

Stanovništvo - Prema poslednjem popisu stanovništva u Republici Kosovo iz 2011. godine, Opština Kačanik ima ukupno 33409 stanovnika.

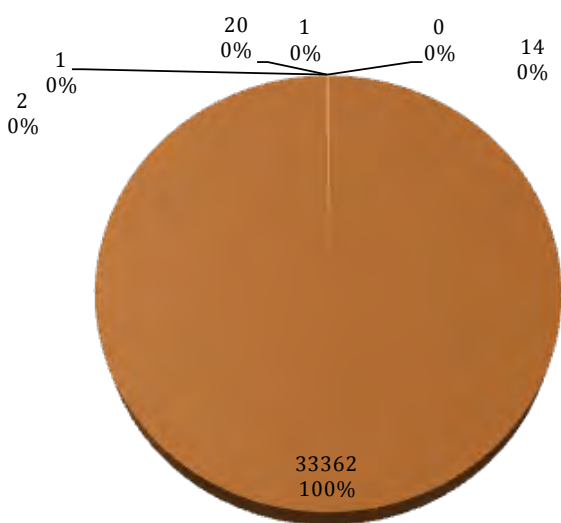
Stanovništvo prema polu

- Meshkuj / Muškarc / Male
- Femra / Žene / Female

Population - According to the latest population census in Kosovo, conducted in 2011, the Municipality of Kačanik has 33409 inhabitants.

Population by gender

Popullsia sipas përkatësisë etnike

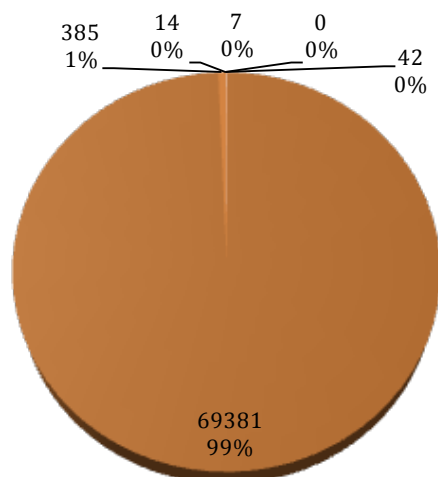

Stanovništvo prema etničkoj pripadnosti

- Shqiptar / Albanci / Albanian
- Serb / Srbi / Serbs
- Turk / Turci / Turkish
- Boshnjak / Bošnjaci / Bosnian
- Rom / Romi / Roma
- Ashkali / Aškalije / Ashkali
- Egjitian / Egipćani / Egyptian

Population by ethnicity

Popullsia sipas religjionit

Stanovništvo prema religijskoj pripadnosti

- Musliman / Muslimani / Muslim
- Ortodoks / Pravoslavci / Orthodox
- Katolik / Katolici / Catholic
- Të tjerë / Ostalo / Others
- Pa religjion / Neopredeljeni / No religion
- Pa përgjigje / Bez odgovora / No answer

Population by religion

Dinamikat sociale

Punësimi – Numri i të punësuarve në Komunën e Kaçanikut është rreth 5860 ku rol të rëndësishëm ka luajtur sektori privat me rreth 83 % të punësuarve dhe sektori publik me 17 %. Duhet përmendur edhe dy fabrikat si “New Lepenci” dhe “Silçapor” janë të privatizuara dhe kanë punësuar një numër të konsiderueshëm të punëtorëve të Kaçanikut.

Arsimimi - Sistemi arsimor në Kaçanik është i orientuar si në qendër edhe nëpër vendet rurale. Komuna e Kaçanikut ka dy shkolla të mesme dhe katërmëdhjetë filllore me disa paralele të ndara. Përveç Shkollave, në qytetin e Kaçanikut funksionon edhe biblioteka e qytetit, Shoqëritë Kulturor Artistike, si dhe disa klube sportive.

Ekonomia – Përveç blegtorisë, pemëtarisë e vreshtarisë, që zinin një vend të rëndësishëm në ekonominë e trevës së Kaçanikut, ishte e pranishme edhe zejtaria. Gjatë kohës së sundimit Osman në nahinë e Kaçanikut, ekzistonin edhe disa mullinj, veçmas në fshatrat që gjendeshin në afërsi të lumit Lepenc.

Sot Kaçaniku numëron disa ndërmarrje shoqërore, publike e private. Nga 4 ndërmarrje shoqërore, 2 janë privatizuar (“Lepenci” dhe “Silçapor”). Ndërkaq, NTSH- Tregtia “Sharri” është në procedurë të privatizimit, ndërkohë që nuk merret me veprimtarin themelore por me dhënien e pronës me qira, kurse NPSH “ Sankosi” ka statusin e ndërmarrjes aksionare dhe merret me prerje dhe qepje – konfeksion.

Në komunë funksionojnë edhe tri njësi të Ndërmarrjeve Publike të regjionalizuara, “Bifurkacioni”, ndërmarrje për ujëra dhe kanalizime, “Pastërtia” për mirëmbajtjen dhe grumbullimin e mbeturinave dhe “Ekonomia Pyjore”, të cilat me aplikimin e reformave organizative nga AKM-ja janë fuzionuar me ndërmarrjet e ngjashme të nivelit regjional.

Socijalna dinamika

Zapošljavanje – Broj zaposlenih u Opštini Kačanik je oko 5860, gde važnu ulogu igra privatni sektor sa oko 83% zaposlenih i javni sektor sa 17%. Treba pomenuti dve fabrike - „Novi Lepenc“ i „Silčapor“ koje su privatizovane i imaju značajan broj zaposlenih iz Kačanika.

Obrazovanje – Obrazovni sistem u Kačaniku je orijentisan kako u centru tako i u ruralnim područjima. Opština Kačanik ima dve srednje škole i četrnaest osnovnih škola sa nekoliko isturenih odeljenja. Osim škola, u gradu Kačaniku funkcionišu i gradska biblioteka, kulturno umetnička društva, i nekoliko sportskih klubova.

Privreda – Osim stočarstva, voćarstva i vinogradarstva, koje zauzimaju važno mesto u kačaničkoj privredi, prisutno je i zanatstvo. Tokom osmanlijske vladavine u kačaničkoj klisuri je postojalo i nekoliko mlinova, pogotovo u selima u blizini reke Lepenac. Danas Kačanik broji nekoliko društvenih, javnih i privatnih preduzeća. Od 4 društvena preduzeća, 2 su privatizovana (“Lepenac” i “Silčapor”). Dok je DTP Trgovina “Šar” u procesu privatizacije, te se ne bave osnovnom aktivnošću, već iznajmluju nekretninu, a DPP “Sankosi” ima status aksionarskog preduzeća i bavi se sečenjem i šivenjem – konfekcijom. U opštini postoje i tri jedinice regionalnih javnih preduzeća, “Bifurkacioni” (bifurkacija), preduzeće za vode i kanalizaciju, “Pastërtia” (čistoća), za održavanje i skupljanje otpada i “Ekonomia Pyjore” (šumska privreda), koje su primenom organizacionih reformi KAP-a spojene sa sličnim regionalnim preduzećima.

Social dynamics

Employment - The number of employees in the municipality of Kačanik is about 5860, the private sector has played an important role with about 83% of employed people and the public sector by 17%. It should be mentioned that the two factories “New Lepenci” and “Silçapor” are privatized and have hired a significant number of workers in Kačanik.

Education – the education system in Kačanik is oriented as in the centre as well as in rural areas. The municipality of Kačanik has two high schools and fourteen elementary schools with several separate classes. Besides schools, in the town of Kačanik, operates the city library, cultural and artistic associations, and several sports clubs.

Economy - In addition to livestock, orchards and vineyards, occupying an important place in the economy of the area of Kačanik, crafts is also present. During the Ottoman rule in the nahije (administrative unit) of Kačanik, there were also several mills, especially in villages located near the River Lepenci. Kačanik today counts some social, public and private enterprises. Of 4 social enterprises, 2 are privatized (“Lepenci” and “Silçapor”). Meanwhile, STE- Tregtia “Sharri” is in the process of privatization, while not dealing with the main activity, but provides rental property, and SPE “Sankosi” has the status of a shareholding company and deals with cutting and sewing - confection. In the municipality there are three units of Regionalised Public Enterprises, “Bifurcation” enterprise for water and sewage, “Pastertia” for maintenance and waste collection and “Forest Economy”, which with the application of organizational reforms by AKM are fused with similar enterprises of the regional level.

In the municipality of Kačanik there are 838 registered businesses with this structure:

- Trade 376 (45%)
- Production 82 (10%)
- Construction 51 (6%)
- Tourism- Hospitality 92 (11%)
- Transportation 161 (19%)
- Freight 6 (0.7%)

Në komunën e Kaçanikut janë 838 biznese të regjistruara me këtë strukturë:

- Tregtia 376 (45 %)
- Prodhimi 82 (10 %)
- Ndërtimtaria 51 (6 %)
- Turizmi-Hoteleri 92 (11 %)
- Transporti 161 (19 %)
- Shpeditoni 6 (0.7 %)
- Të tjera 70 (8 %)

Gjendja aktuale ekonomike e Komunës së Kaçanikut i përmban të gjitha karakteristikat e një ekonomie në tranzicion. Kjo komunë nga lufta doli me shkatërrime të mëdha si në infrastrukturë gjithashtu edhe në sektorët e ekonomisë. Edhe bujqësia pësoi humbje të mëdha gjatë luftës, e veçanërisht blegtoaria dhe mekanizmi bujqësor.

Papunësia e madhe si dhe shfrytëzimi jo i mjaftueshëm i kapaciteteve prodhuese të ndërmarrjeve shoqërore dhe problemet tjera kanë ndikuar në orientimin e qytetarëve në sektorin privat. Numri i bizneseve të regjistruara arrin në 105515, ku shumica e bizneseve merren me tregti, kurse numri i të punësuarve vetëm në sektorin privat arrin në 1.747 punëtorë.

Resurset natyrore/Resurset-minerale

- Kaçaniku ka resurse të mëdha natyrore e sidomos mineraleve të ndryshme si gurë gëlqeror, argjilë por edhe minerale tjera të cilat deri më tani nuk janë hulumtuar. Janë konstatuar rezerva të gurit gëlqeror në kepin e Kaçanikut prej 127 milion ton dhe 25 milion ton rezerva të gurit gëlqeror në Ivajë, ndërsa ka edhe sasi tjera ende të pa hulumtuara.

Turizmi

- Kaçaniku ka resurse të mjaftueshme për zhvillimin e turizmit sidomos dimëror-sportiv, turizmit transit, malor dhe veror. Këtë e mundësojnë shpatet e Sharrit, Luboteni piktoresk, dy lumenjtë, monumentet e shumta kulturo-historike etj.

Së shpejti pritet të filloj punën zyra informative për turizëm, e cila do të mbështetet financiarisht nga Komisioni Evropian në bashkëpunim me Komunën e Kaçanikut.

U opštini Kačanik registrovano je 838 preduzeća, sledeće strukture:

- Trgovina 376 (45 %)
- Proizvodnja 82 (10 %)
- Građevina 51 (6 %)
- Turizam - Hotelijerstvo 92 (11 %)
- Transport 161 (19 %)
- Špedicija 6 (0.7 %)
- Ostalo 70 (8 %)

Trenutno stanje privrede Opštine Kačanik sadrži sve karakteristike privrede u tranziciji. Iz rata je ova opština izašla sa velikim razaranjima, kako u infrastrukturi tako i u sektoru privrede. I poljoprivreda je pretrpela velike gubitke tokom rata, pogotovo stočarstvo i poljoprivredni mehanizmi. Visoka nezaposlenost, kao i nedovoljno korišćenje proizvodnih kapaciteta društvenih preduzeća, i drugi problemi, su uticali da se stanovništvo orijentiše na privatni sektor. Broj registrovanih preduzeća doseže 105515, gde se većina bave trgovinom, dok se broj zaposlenih samo u privatnom sektoru penje na 1.747.

Prirodni resursi/Mineralni resursi

Kačanik ima velikih prirodnih resursa, posebno raznih mineral kao što su krečni kamen (krečnjak), glina, ali i ostalih minerala koji do sada nisu istraživani. Konstatovane su rezerve krečnjaka od 127 miliona tona na obodu Kačanika i 25 miliona tona rezerve krečnjaka u Ivaji, mada postoje i druge količine koje još nisu istražene.

Turizam

Kačanik ima dovoljnih resursa za razvoj turizma, posebno sportsko-zimskog, tranzitnog, planinskog i letnjeg turizma. Ovo omogućuju padine Šar planine, slikovit Ljuboten, dve reke, brojni kulturno-istorijski spomenici i dr. Očekuje se otvaranje kancelarije za turističke informacije, koju će finansijski da podrži Evropska komisija, u saradnji sa Opštinom Kačanik.

- Other 70 (8%)

The current economic situation of the municipality of Kačanik contains all the characteristics of a transition economy. The war destructed the infrastructure as well as sectors of the economy in this municipality. Agriculture also suffered huge losses during the war, especially livestock and agricultural equipment. High unemployment and insufficient utilization of production capacity of social enterprises and other problems have affected the orientation of citizens in the private sector. The number of registered businesses reaches 105 515, where the majority of businesses are engaged in trade, while the number of employees in the private sector is only 1 747 workers.

Natural resources/ Mineral resources

– Kačaniku has vast natural resources, especially diverse minerals, such as limestone, clay and other minerals which have not been explored so far. 127 million tons of limestone reserves were found in the cape of Kačanik, and 25 million tons of limestone reserves in Ivajë, while there are still other amounts to be explored.

Tourism

– Kačanik has sufficient resources for the development of tourism, especially that of winter sports, transit tourism, mountaineering and summer one. This is enabled by the slopes of Šarr, picturesque Luboteni, two rivers, and various cultural and historical monuments. The tourist information office is expected to start operating soon, which will be financially supported by the European Commission in cooperation with the Municipality of Kačanik.

Analiza e shpërndarjes së buxhetit komunal në fushat e ndryshme

Nga një analizë bërë buxhetit të Komunës së Kaçanikut për periudhën 2011-2015, nuk është hasur në asnjë projekt të dedikuar për trashëgiminë kulturore apo që ndërlidhet me këtë fushë. Pjesa më e madhe e buxhetit është ndarë për investime kapitale, të destinuar për infrastrukturë rrugore, fushë kjo prioritare sipas buxhetit komunal.

Që nga paslufta në buxhetin e Komunës së Kaçanikut, asnjëherë nuk është paraparë apo investuar në ndonjë projekt të fushës së trashëgimisë kulturore. Mungesa e investimeve nga Komuna në fushën e trashëgimisë arsyetohet me faktin se trashëgimia kulturore është kompetencë e Ministrisë për Kulturë, Rini e Sport.

Për çdo vjet, Komuna e Kaçanikut, ndan një shumë prej 10 mijë euro për sektorin Kulturë, Rini e Sport, dhe kjo shumë mund të shfrytëzohet edhe ndonjë projekt për lëmin e trashëgimisë kulturore. Edhe pse kjo shumë ndahet çdo vit, Drejtoria për Arsim, Kulturë, Rini e Sport nuk ka ndarë deri më tani asnjë fond për aktivitetet në fushën e trashëgimisë. Përpos Komunës, pak interesim në këtë fushë kanë shprehur edhe organizatat e tjera joqeveritare dhe organizatat e huaja. Nga paslufta organizata "PEN" me seli në Prishtinë, është organizata e vetme që ka organizuar disa aktivitete simbolike të kësaj fushe në Komunën e Kaçanikut. Këto aktivitete përfshijnë organizimin e debateve, tryezave diskutimi dhe vizita të ndryshme në monumentet historike në Komunën e Kaçanikut. Në vitin 2012 për herë të parë ka filluar renovimi i një objekti me vlerë të trashëgimisë kulturor në komunën e Kaçanikut. Është Xhamia e Qytetit në Kaçanik e cila ka filluar të restaurohet nga Komuna e Bursës nga Turqia. Xhamia e Qytetit në Kaçanik gjendet në listën e objekteve me mbrojtje të përkohshme të Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sportit.

Analiza raspodele opštinskog proračuna za različite oblasti

Na osnovu analize budžeta Opštine Kačanik za period 2011-2015, nije se naišlo niti na jedan projekat koji je posvećen kulturnom nasleđu ili koji se vezuje za ovu oblast. Najveći deo proračuna se izdvaja za kapitalne investicije, namenjene za putnu infrastrukturu, kao prioritarnu oblast opštinskog proračuna.

Od kraj rata u Opštini Kačanik, niti jednom se nije predvidelo ili investiralo u neki projekat iz oblasti kulturnog nasleđa. Nedostatak investicija Opštine u oblasti nasleđa se opravdava činjenicom da je kulturno nasleđe u nadležnosti Ministarstva kulture, omladine i sporta.

Svake godine Opština Kačanik izdvaja sumu od 10 hiljada evra za sektor kulture, omladine i sport, a ova suma se može koristiti i za neki projekat kulturnog nasleđa. Iako se ova suma izdvaja svake godine, Odeljenje za obrazovanje, kulturu, omladinu i sport nije do sada podelio niti jedan fond za aktivnosti u oblasti nasleđa. Osim Opštine, nisko interesovanje za ovu oblast su pokazale i ostale nevladine organizacije, kao i strane organizacije. Od završetka rata, organizacija "PEN" sa predstavništvom u Prištini, je jedina koja je organizovala nekoliko simboličnih aktivnosti iz ove oblasti u Opštini Kačanik. Ove aktivnosti obuhvataju organizaciju debati, okruglih stolova i različitih poseta istorijskim spomenicima u Opštini Kačanik. Godine 2012. po prvi put je počelo renoviranje jednog objekta sa vrednostima kulturne baštine u opštini Kačanik. Taj objekat je Gradska džamija na kojoj restauraciju vrši Opština Bursa iz Turske. Gradska džamija u Kačaniku se nalazi na listi objekata pod privremenom zaštitom Ministarstva kulture, omladine i sporta.

Analysis of the distribution of the municipal budget in various fields

From an analysis done to the budget of the Municipality of Kačanik for the period 2011-2015, was not found any project dedicated to cultural heritage or related to this field. Much of the budget is allocated for capital investments, intended for road infrastructure, a priority by the municipal budget.

Since the after war, in the budget of the Municipality of Kačanik, was never anticipated or invested in any project in the field of cultural heritage. Lack of investments by the municipality in the field of heritage is justified by the fact that cultural heritage is the responsibility of the Ministry of Culture, Youth and Sport.

Every year, Kačanik, allocates 10 thousand euro for the sector of Culture, Youth and Sport, and this amount can be used for any project in the field of cultural heritage. Although this amount is allocated annually, the Directorate for Education, Culture, Youth and Sport has not allocated so far any funds for activities in the field of heritage. Besides the municipality, little interest in this field have expressed non-governmental organizations and other foreign organizations. After the war, the organization "PEN" based in Prishtina, is the only organization that has organized some symbolic activities in this field in the municipality. These activities include the organization of debates, roundtables and visits to historical monuments in this municipality. In 2012, for the first time has started the renovation of a building with cultural heritage value in this municipality. It is the City Mosque in Kačanik, which was restored by the Municipality of Bursa in Turkey. The City Mosque in Kačanik is in the list of buildings under temporary protection of the Ministry of Culture, Youth and Sport.

Përfshirja e trashëgimisë kulturore në planifikim urban komunal

Ndonëse nga Komuna e Kaçanikut nuk ka pasur investime në fushën e Trashëgimisë Kulturore, planet komunale këtë fushë e kanë trajtuar mjaft hollësisht.

Plani Zhvillimor Komunal (PZHK) dhe Plani Zhvillimor Urban (PZHU), dy plane të Komunës së Kaçanikut i japin hapësirë edhe fushës së trashëgimisë Kulturore. Dyja këto plane fillimisht japin informata të rëndësishme për këtë lëmi.

Në PZHK trajtohet në një kapitull të veçantë të Trashëgimia Kulturore, përmes tabelës paraqitet edhe Lista e Objekteve Arkeologjike dhe Historike në Komunën e Kaçanikut. Gjithashtu në këtë plan janë të paraqitura edhe disa objekte të cilat kanë status të mbrojtjes në Komunën e Kaçanikut. Edhe PZHU i jep një hapësirë të konsiderueshme trajtimit të TK-së. Ndërkohë në mesin e prioriteteve strategjike në këtë plan theksohet edhe rëndësia që i jepet trashëgimisë. Në këtë plan janë të vendosura edhe konceptet kryesore të zhvillimit hapësinor, dhe në këto koncepte hynë edhe Trashëgimia Kulturore. Në këtë plan rekomandohet që të krijohet një bashkëpunim mes Komunës së Kaçanikut dhe MKRS-së në mënyrë që këto monumente të vihen në mbrojtje. Sipas këtij plani restaurimi i monumenteve është i nevojshëm dhe propozohet që të krijohet edhe një katalog turistik.

Aktivitetet e rekomanduara në PZHU në fushën e trashëgimisë kulturore janë si vijon:

- Restaurimi i xhamisë Sinan Pasha;
- Restaurimi i Kalasë së qytetit;
- Ndërtimi i tyrbes së Kesexhisë;
- Konservimi dhe rikonstruimi i kalasë në Bob;
- Rinovimi i shtëpisë së kulturës dhe shpallja e saj Monument kulturore për shkak të rëndësisë së saj historike „Shpallja e Kushtetutës”.
- Në kuadër të shtëpisë së kulturës të hapet muzeu historik dhe i trashëgimisë kulturore të bujshme të Kaçanikut dhe rrethinës;
- Gryka e Kaçanikut të shpallet zonë e mbrojtur për shkak vlerave të saj natyrore dhe historike;

Uključivanje kulturnog nasleđa u opštinsko urbanističko planiranje

Iako od strane Opštine Kačanik nije bilo ulaganja u oblasti kulturnog nasleđa, opštinski planovi su se ovom oblasti bavili u detalje. Opštinski razvojni plan (ORP) i Urbanistički razvojni plan (URP), dva plana Opštine Kačanik daju prostori i oblasti kulturnog nasleđa. Oba ova plana na početku pružaju važne informacije o ovoj oblasti. ORP tretira u posebnom poglavlju kulturno nasleđe, te je preko tablice predstavljen Spisak arheoloških i istorijskih objekata u ovoj opštini. Takođe, su u ovom planu predstavljene neki objekti koji imaju status zaštite u ovoj opštini. URP daje značajan prostor za bavljenje kulturnim nasleđem. Dok se među strateškim prioritetima u ovom planu ističe značaj koji se pridaje nasleđu. U ovom planu se takođe nalaze glavni koncepti prostornog razvoja, i ti koncepti obuhvataju i kulturnu baštinu. Ovim planom se preporučuje uspostavljanje saradnje između opštine Kačanik i MKOS kako bi se osiguralo da se ovi spomenici postave pod zaštitu. Prema ovom planu je potrebna restauracija spomenika i predložene stvaranje turističkog kataloga. ORP preporučuje sledeće aktivnosti u oblasti kulturne baštine su:

- Restauracija Sinan pašine džamije;
- Restauracija gradske tvrđave;
- Izgradnja turbe Kesedžije;
- Konzervacija i rekonstrukcija tvrđave u Bobu;
- Kompletno renoviranje Doma kulture i proglašenje istog spomenikom kulture zbog svog istorijskog značaja “Proglašenje Ustava”;
- U sklopu doma kulture otvaranje muzeja istorije i bogate kulturne baštine Kačanika i okruženja;
- Proglasiti Kačaničku klisuru zaštićenim područjem zbog svojih prirodnih i istorijskih vrednosti.

Inclusion of Cultural Heritage in the Municipal Urban Planning

Although there were no investments in the field of Cultural Heritage by the municipality of Kačanik, municipal plans have treated this field in detail. Municipal Development Plan (MDP) and Urban Development Plan (UDP), two plans of the Municipality of Kačanik treat the Cultural Heritage. Both of these plans initially provide important information on this subject. In the MDP, Cultural Heritage is treated in a separate chapter, through the table is also presented the List of Archaeological and Historical buildings in this municipality. Also in this plan are presented some buildings, which have the status of protection in this municipality. UDP also gives considerable space to the treatment of CH. Meanwhile, among the strategic priorities in this plan is emphasized the importance given to heritage. In this plan are also stated the main spatial development concepts, with cultural heritage as part of them. This plan recommends to establish a cooperation between the Municipality of Kačanik and MCYS to ensure that these monuments are protected. Under this plan the restoration of monuments is needed and it is proposed to create a touristic catalogue. The recommended activities in the field of cultural heritage in UDP are as follows:

- Restoration of Sinan Pasha Mosque;
- Restoration of the city Castle;
- Construction of the Kesexhia shrine;
- Conservation and reconstruction of the castle in Bob;
- Complete renovation of the house of culture and its designation as a Cultural Monument due to its historic importance, “The declaration of Constitution”.
- In the context of the house of culture, to establish the museum of history and sensational cultural heritage of Kačanik and its vicinity;
- The gorge of Kačanik to be designated as a protected area because of its natural and historical values;
- The touristic maps for urban and municipal area and the compilation of tourism catalogue is necessary;
- The Tourist Information office is planned to be opened during 2010-

• Është e domosdoshme harta turistike për zonën urbane dhe atë komunale si dhe përpilimi i katalogut turistik

• Gjatë vitit 2010-2015 planifikohet të hapet zyra e Informacionit Turistik; Në Planin Rregullues për zonën e parë dhe një pjesë të zonës së dytë, është paraparë që në hapësirat e Kalasë së qytetit në Kaçanik të ndërtohet një amfiteatër i hapur. Ky plan është miratuar në Kuvend më 28 dhjetor të vitit 2012.

Vizioni për Komunën e Kaçanikut: “Komunë me shërbime cilësore administrative, mundësi punësimi për të gjithë dhe zvogëlim të shkallës së varfërisë duke e avancuar sistemin arsimor dhe shëndetësor; zhvillim të qëndrueshëm mjedisor duke mbrojtur edhe vlerat e trashëgimisë kulturore si dhe ndërtim të planifikuara, ekonomi e balancuar me kushte të mira për investitorët, biznese dhe infrastrukturë funksionale.”

Vizioni për Komunën e Kaçanikut: “Kaçaniku qytet me administratë efikase, shërbime cilësore në arsim dhe shëndetësi, banim cilësor e të mjaftueshëm, ndërtim të planifikuara dhe trajtim të vendbanimeve joformale, ngritje të cilësisë së jetesës dhe zhvillim të ekonomik, me zhvillim të vlerave historike e mjedisore, me rrjet të infrastrukturës moderne dhe urë lidhëse me karakter ndërkombëtar.” Nga të dy vizionet e këtyre planeve përmendet edhe Trashëgimia Kulturore, ku në mesin e vizioneve hyn edhe mbrojtja vlerave të Trashëgimisë Kulturore, dhe zhvillimi i këtyre vlerave. Pra siq shihet Komuna e Kaçanikut i ka dhënë rëndësi TK-së në planet ekzistuese, ndërsa sa i përket projekteve lidhur me këtë fushë deri më tani nuk është bërë asgjë.

Trashëgimia kulturore dhe natyrore në komunën e Kaçanikut

Monumentet kulturo-historike bëjnë resurset e shumta turistike në komunën e Kaçanikut.

Kalaja e ndërtuar në fund të shekullit XVI (në vitin 1595), në qendër të qytetit, është një eveniment i çmuar që tangjtohet nga dy lumenjtë, Lepenci dhe Nerodimja, para bashkimit të tyre në të dal të qytetit.

• Neophodna je turistička karta za urbanu i opštinsku zonu, kao i turistički katalog

• U periodu 2010-2015 se planira otvaranje kancelarije za turističke informacije; Regulacioni plan za prvu zonu i jedan deo druge zone, predviđa da se u prostoru gradske tvrđave u Kačaniku izgradi amfiteatar na otvorenom. Ovaj plan je usvojen u Skupštini 28. decembra 2012. Vizija za Opštinu Kačanik “Opština sa kvalitetnim uslugama, mogućnosti za zapošljavanje za sve i smanjenje siromaštva kroz poboljšanje obrazovnog i zdravstvenog sistema, ekološki održivi razvoj štiteći vrednosti kulturne baštine, kao i planirana izgradnja, uravnotežena privreda sa dobrim uslovima za investitore, funkcionalna preduzeća i infrastrukture.” Vizija za Opštinu Kačanik “Kačanik, grada sa efikasnom administracijom, kvalitetnim uslugama obrazovanja i zdravstva, kvalitetni i dovoljni stanovi, planirana izgradnja i tretiranje neformalnih naselja, povećanje kvaliteta života i ekonomskog razvoja, razvoj istorijskih i ekoloških vrednosti, sa mrežom moderne infrastrukture i most međunarodnog karaktera.” U obe vizije ovih planova kulturno nasleđe se takođe pominje, gde unutar vizije ulaze i vrednosti zaštite kulturne baštine, kao i razvoj ovih vrednosti. Dakle, kao što se vidi, Kačanik je dao značaj kulturnom nasleđu u postojećim planovima, dok u pogledu projekata koji se odnose na ovu oblast do sada ništa nije urađeno.

Kulturna i prirodna baština u opštini Kačanik

Kulturno-istorijski spomenici obojaćuju brojne turističke resurse u opštini Kačanik. Tvrđava izgrađena krajem XIV veka (1595. godine) u centru grada, je jedan vredan spomenik kojeg okružuju reke Lepenac i Nerodimka, pre nego što se spoje na izlazu iz grada.

2015; In the Regulatory Plan for the first zone and a part of the second zone, is foreseen that in areas of the city castle to build an open amphitheatre. This plan was approved by the Parliament on December 28, 2012. The Vision for the municipality of Kačanik: “Kačanik, a city with qualitative administration services, employment opportunities for all and reduced poverty, by advancing the education and health system, environmental sustainable development by also protecting the cultural heritage values and planned constructions, balanced economy with good conditions for investors, businesses and functional infrastructure.”

The Vision for the municipality of Kačanik: “Kačanik, a city with efficient administration, quality services in education and health, qualitative and sufficient housing, planned construction and treatment of informal settlements, increased quality of life and economic development, development of historical and environmental values, with network of modern infrastructure and a connecting bridge modern with international character.”

In the two visions of this plans is mentioned Cultural Heritage, where among visions is the protection and development of cultural heritage values. As it seems, the municipality of Kačanik has given importance to CH in the existing plans, while in terms of projects related to this field so far nothing has been done.

Cultural and natural heritage in the municipality of Kačanik

Cultural and historical monuments enrich the numerous touristic resources in this municipality. The castle built in the late sixteenth century (in 1595), in the city centre, is a valuable event with two rivers, Lepenci and Nerodimja, standing as tangent before their connection in the city exit.

28
Among old cultural monuments left today is the mosque of Kačanik built by Great Vizier Imam Sinan Pasha in 1594. According to research conducted, were found some archaeological remains according to settlements. Archaeological finds were encountered in Bob, Kačanik, Old Kačanik, etc., dating from the II century AD.

Ndër monumentet e vjetra kulturore që ka mbetur edhe sot është xhamia e Kaçanikut e ndërtuar nga veziri i madh Koxha Sinan Pasha në vitin 1594.

Në bazë të hulumtimeve të bëra janë evidentuar disa mbetje arkeologjike sipas vendbanimeve. Zbulime arkeologjike janë gjetur në Bob, Kaçanik, Kaçanik të Vjetër etj, që datojnë nga shekulli i II të e.s.

Varrezat e dëshmorëve, Te Dardha, dhe shumë pllaka përkujtime dhe lapidarë në lokalitete të ndryshme të komunës sonë, i takojnë periudhës së pasluftës dhe paraqesin potencial të bollshëm kulturo-historik të komunës sonë.

Trashëgimia kulturore e kësaj ane përmban një pasuri të madhe vlerash shpirtërore e materiale, me ngjarje e shkatërrime tragjike edhe të këtyre vlerave që nga antika e deri sot.

Trashëgimia natyrore - Llojllojshmëria e monumenteve natyrore të karakterit botanik, hidrologjik, geomorfologjik të Komunës së Kaçanikut, si dhe peizazheve të ndryshme natyrore, që kanë përhapje në territorin e komunës konsiderohen vlera të trashëgimisë natyrore.

Në territorin e komunës së Kaçanikut shtrihet Parku Nacional „Mali Sharri” me sipërfaqe 1560 ha, zonë e mbrojtur që nga viti 1986.

Në bazë të analizave dhe hulumtimeve të IPH është konstatuar se sipërfaqja e tanishme e Parkut Nacional „Mali Sharri” është 22600ha, ndërsa në Komunën e Kaçanikut propozohen për mbrojtje 2473 ha.

Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit, respektivisht Departamenti i Trashëgimisë Kulturore është institucioni përgjegjës për futjen nën mbrojtje të Monumenteve në territorin e Kosovës.

Lista e trashëgimisë kulturore përpilohet nga ana e Qendrave Regjionale për Trashëgimi Kulturore (QRTK), që janë nën varësi të Ministrisë së Kulturës, Rinisë dhe Sportit. Gjatë hulumtimeve të bëra është hasur në dy lista të cilët më pas kurorëzohen me listën zyrtare.

Lista e Monumenteve nën mbrojtje e trashëguar nga periudhat e mëparshme (nga pushteti Jugosllav) – e cila është bartur direkt në listën e mbrojtjes. Nga kjo listë në Komunën

Među starim spomenicima kulture koji su opstali do danas je i kačanička džamija, koju je izgradio veliki vezir Kodža Sinan Paša, 1594 godine.

Prema napravljenom istraživanju, identifikovane su neki arheološki ostaci prema naseljima. Arheološka otkrića su pronađena u Bobu, Kačaniku, Starom Kačaniku, koja datiraju iz II veka nove ere.

Groblje palih boraca, Kod Kruške, i druge brojne spomen ploče na različitim lokacijama naše opštine, pripadaju posleratnom periodu i predstavljaju bogati kulturno-istorijski potencijal naše opštine.

Kulturna baština ovog mesta sadrži veliko bogatstvo duhovnih i materijalnih vrednosti, sa tragičnim događajima i uništenjima ovih vrednosti od doba antika pa sve do danas.

Prirodno nasleđe - Raznolikost prirodnih spomenika botaničkog, hidrološkog i geomorfološkog karaktera Opštine Kačanik, kao i različiti prirodni pejzaži, koji se prostiru na celom teritoriju opštine, se smatraju vrednostima prirodnog nasleđa.

Na teritoriji opštine Kačanik se prostire Nacionalni park “Šar planina” sa površino 1560 ha, zaštićena zona još od 1986. Prema analizama i istraživanjima IPP-a, konstatovana je sadašnja površina Nacionalnog parka “Šar planina” od 22600 ha, dok se za Opštinu Kačanik predlaže zaštita za 2473 ha.

Ministarstvo kulture, omladine i sporta, odnosno Odeljenje za kulturno nasleđe, je odgovorna insitucija za stavljanje spomenika pod zaštitu na teritoriji Kosova. Popis kulturne baštine ispunjava Regionalni centar za kulturnu baštinu (RCKB), koji je pod nadležnosti MKOS-a. Tokom istraživanja nađene su dve liste, koje su se zatim spojile u jednu zvaničnu. Popis zaštićenih spomenika je nasleđen iz prethodnih perioda (od jugoslovenske vlasti), koji se zatim direktno prebacio na listu zaštićenih spomenika. Iz ove liste u Opštini

Martyrs Cemetery, Te Dardha, and many memorial plates and lapidaries in different sites of the municipality, belong to the post-war period and show great cultural and historical potential of our municipality. The cultural heritage of this area contains a wealth of spiritual and material values, with tragic events and destruction of these values since ancient times until today.

Natural heritage - The diversity of natural monuments of botanical, hydrological, geo- morphological character of the Municipality of Kačanik, as well as of various natural landscapes spread in the municipality are considered natural heritage values.

In the municipality of Kačanik lies the National Park “Sharri Mountain” with 1560 ha area, a protected area since 1986. Based on the analysis and research of IPH it was determined that the current area of the National Park “Sharri Mountain” is 22600 ha, while in this municipality, 2473 ha are proposed for protection. The Ministry of Culture, Youth and Sport, the department of Cultural Heritage is responsible for designating monuments in the territory of Kosovo. The list of Cultural Heritage is compiled by the Regional Centre for Cultural Heritage (RCCH), which is under the Ministry of Culture, Youth and Sport. During the research conducted, were found two lists crowned with the official list. The List of Monuments under protection- inherited from earlier periods (Under Yugoslavian power) - is transferred directly to the list of protection.

From this list in the municipality of Kačanik there are 2 sites in the category of Archaeological Heritage and 2 monuments in the category of Architectural Heritage. The List of Cultural Heritage under Temporary Protection - represents the official list approved by the Ministry of Culture, Youth and Sport. In this list, there are a total of 5 sites in this municipality in Archaeological Heritage category and 14 monuments in the category of Architectural Heritage. Field research and analysis are done for 29 monuments part of the List of Cultural Heritage under Temporary Protection for 2012-2013. In the latest list of Cultural Heritage under Temporary Protection (2015-2016) there are

e Kaçanikut 2 gjenden lokalitete në kategorinë Trashëgimia Arkeologjike dhe 2 monumente në kategorinë Trashëgimia Arkitekturore.

Lista e Trashëgimisë Kulturore në Mbrojtje të Përkohshme –

paraqet listën zyrtare të miratuar nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit. Në këtë listë, në Komunën e Kaçanikut gjenden gjithsej 5 lokalitete në kategorinë Trashëgimia Arkeologjike dhe 14 monumente në kategorinë Trashëgimia Arkitekturore.

Hulumtimet dhe analizat në terren janë kryer për 29 monumentet që gjenden në Listën e Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përkohshme për vitet 2012-2013.

Në listën e fundit e Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përkohshme (2015-2016) në Komunën e Kaçanikut janë përfshirë 4 Monumente në kategorinë Trashëgimia Arkeologjike dhe 18 Monumente në kategorinë Trashëgimia Arkitekturore, duke e rritur numrin total në 32 Monumente.

Kaçanik nalaze se 2 lokaliteta u kategoriji Arheološko nasleđe i 2 spomenika u kategoriji Arhitektonsko nasleđe.

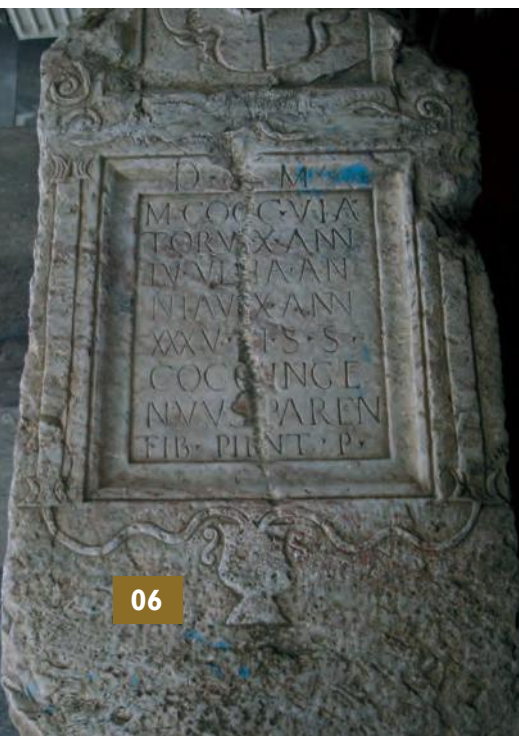
Lista kulturne baštine pod privremenom zaštitom -

predstavlja zvaničnu listu, koju je odobrilo Ministarstvo kulture, omladine i sporta. Prema ovoj listi, u Opštini Kačanik se nalazi ukupno 5 lokaliteta u kategoriji Arheološko nasleđe i 14 spomenika u kategoriji Arhitektonsko nasleđe. Terenska istraživanja i analize su napravljene za 29 spomenika koji se nalaze na Listi kulturne baštine pod privremenom zaštitom iz 2012-2013. Na poslednjoj Listi kulturne baštine pod privremenom zaštitom (2015-2016) u Opštini Kačanik je uključeno još 4 spomenika u kategoriji Arheološko nasleđe i 18 spomenika u kategoriji Arhitektonsko nasleđe, povećavajući ukupan broj spomenika na 32.

4 Monuments in the Archaeological Heritage category and 18 monuments in the Architectural Heritage category, increasing the total number to 32 monuments.

List of Cultural Heritage under Temporary Protection -

From this list in the municipality of Kačanik there are 2 sites in the category of Archaeological Heritage and 2 monuments in the category of Architectural Heritage. The List of Cultural Heritage under Temporary Protection - represents the official list approved by the Ministry of Culture, Youth and Sport. In this list, there are a total of 5 sites in this municipality in Archaeological Heritage category and 14 monuments in the category of Architectural Heritage. Field research and analysis are done for 29 monuments part of the List of Cultural Heritage under Temporary Protection for 2012-2013. In the latest list of Cultural Heritage under Temporary Protection (2015-2016) there are 4 Monuments in the Archaeological Heritage category and 18 monuments in the Architectural Heritage category, increasing the total number to 32 monuments.

Lista e trashëgimisë kulturore nën mbrojtje të përkohshme KAÇANIK

Lista kulturre baštine pod privremenom zaštitom Kačanika

The List of Cultural Heritage under Temporary Protection of KAÇANIK

Kategoria: Trashëgimia Arkeologjike
Nënkategoria: Monument/Ansambël

Kategorija: Arheološko nasleđe
Potkategorija: Spomenik/Ansambl

Category: Archaeological Heritage
Sub categories: Monuments/Ensemble

Nr. Br. No.	Emërtimi Naziv Title	Periudhat Period Period	Vendi Mesto Location Municipality	Statusi Status Status no. Decision	Nr. Unik në Databazë Jed. Registariski broj ID. no in database
76.	Lokalitet arkeologjik në Sopotnin Arheološki lokalitet u Sopotninu Archaeological site in Sopotnin Neolithic	Neolit, Mesjetë Neolit, Srednji vek Neolithic, Middle Ages	Sopotninë -Kaçanik Sopotnine -Kaçanik Sopotninë -Kaçanik		003455
77.	Lokalitet arkeologjik në Kaçanikun e vjetër Arheološki lokalitet u starom Kačaniku Archaeological site in Old Kačanik	Antikë, Mesjetë Antika, Srednji vek Antiquity, Middle Ages	Kaçanik i Vjetër - Kaçanik Stari Kačanik - Kačanik Old Kačanik - Kačanik		003456
308.	Kalaja Antikë e Kaçanikut Antička tvrđava Kačanika Antique Castle of Kačanik	Shek.III III vek III century	Kaçanik Kačanik Kačanik		Në procedurë të regjistrimit U procesu registracije In the procedure of registration
325.	Kalaja e Kaçanikut Tvrđava Kačanika Castle of Kačanik	Antike, Antikitet i Vonë, Mesjetë Antika, Kasna antika, Srednji vek Antiquity, Late Antiquity, Middle Ages	Kaçanik Kačanik Kačanik	02-979/67	000143
326.	Lokaliteti arkeologjik te kisha në Bob Arheološki lokalitet kod crkve na Bob Archaeological site at the church in Bob	Antikitet i Vonë Kasna antika Late Antiquity	Bob, Kaçanik Bob, Kačanik Bob, Kačanik	03-102-1-4/82	000643

Kategoria: Trashëgimia Arkitekturore
Nënkategoria: Monument/Ansambël

Kategorija: Arhitektonsko nasleđe
Potkategorija: Spomenik/Ansambël

Category: Architectural Heritage
Subcategories: Monuments/Sites

Nr. Br. No.	Emërtimi Naziv Title	Periodhat Period Period	Vendi Mesto Location Municipality	Statusi Status Status no. Decision	Nr. Unik në Databazë Jed. Registar-ski broj ID. no in da-tabase
490.	Xhamia e Sinan Pashës Džamija Sinan Paše The mosque of Sinan Pasha	1594/95	Kaçanik Kaçanik Kaçanik	02-168/66	002761
491.	Tyrbja e Musa Kesexhisë Turba Muse Kesedžije The Shrine of Musa Kesexhia	Shek. XX XX vek XX century	Kaçanik Kaçanik Kaçanik	02-953/67	002859
574.	Shtëpia-kullë e Halit Selmanit Kuça - kula Halit Salmanija House-kulla of Halit Selmani	Shek. XIX XIX vek XIX century	Stagovë-Kaçanik Stagovo - Kačanik Stagovë- Kačanik		001067
575.	Shtëpia –kullë e Rufki Brahës Kuça - kula Rufki Brahe House-kulla of Rufki Braha	Shek. XIX XIX vek XIX century	Stagovë-Kaçanik Stagovo - Kačanik Stagovë- Kačanik		001068
576.	Shtëpia- kullë e Xhemajl Brahës Kuça - kula Ğemajl Brahe House-kulla of Xhemajl Braha	Shek. XIX XIX vek XIX century	Stagovë-Kaçanik Stagovo - Kačanik Stagovë- Kačanik		001070
577.	Shtëpia e Shaip Hysajt Kuça Šaip Husaja House of Shaip Hysaj	Shek. XX XX vek XX century	Stagovë-Kaçanik Stagovo - Kačanik Stagovë- Kačanik		001092
578.	Rrethojë muri me gurë Kamena zidna ograda Stone fence wall	Shek. XX XX vek XX century	Dubravë-Kaçanik Dubrava - Kačanik Dubravë- Kačanik		002693
579.	Xhamia e qytetit të Kačanikut Gradska džamija Kačanika City mosque of Kačanik	1594	Kaçanik-Kaçanik Kačanik - Kačanik Kačanik- Kačanik		003172
580.	Xhamia në Begracë Džamija u Begracu Mosque in Begracë	Shek. XIX XIX vek Shek. XIX	Begracë-Kaçanik Begrace - Kačanik Begracë- Kačanik		000152
581.	Xhamia në Bicaj Džamija u Bicaju Mosque in Bicaj	1929	Bicaj-Kaçanik Bicaj - Kačanik Bicaj-Kaçanik		000146-
582.	Xhamia në Doganaj Džamija u Doganaju Mosque in Doganaj	Shek. XIX XIX vek XIX century	Doganaj-Kaçanik Doganaj - Kačanik Doganaj- Kačanik		000137

583.	Xhamia në Gllloboçicë Džamija u Globoçicu Mosque in Gllloboçicë	1895	Gllloboçicë-Kaçanik Globoçice -Kačanik Gllloboçicë-Kaçanik	000171
584.	Xhamia në Gurëzi (Shtrazë) Džamija u Štrazi Mosque in Gurëzi (Shtrazë)		Gurëzi (Shtrazë) -Kačanik Štraza - Kačanik Gurëzi (Shtrazë)- Kačanik	000163
585.	Xhamia në Kodërtrim (Gjurgjedelli) Džamija u Đurđedelu Mosque in Kodërtrim (Gjurgjedelli)		Kodërtrim (Gjurgjedelli) - Kačanik Đurđedelo-Kaçanik Kodërtrim(Gjurg- jedelli)- Kačanik	000014
586.	Xhamia në Kurbali Džamija u Kurbali Mosque in Kurbali	Shek. XIX XIX vek Shek. XIX	Kurbali-Kaçanik Kurbali - Kačanik Kurbali- Kačanik	003568

Gjendja e objekteve të trashëgimisë kulturore në mbrojtje – Kartat e trashëgimisë kulturore

Me hulumtimin e objekteve të trashëgimisë kulturore është synuar që të merret analiza detaje e gjendjes ekzistuese të aseteve të trashëgimisë arkitekturale dhe arkeologjike të komunave me të cilat do të bashkëpunohet gjatë vitit 2012 - 2015 në kuadër të Programit Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore.

Referencë është marrë Lista Zyrtare e Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përkohshme e hartuar nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit. Kjo listë ka shërbyer si bazë e hulumtimit në terren.

Metodologjia e përdorur për hulumtimin në terren është: konsultimi i dokumenteve ekzistuese rreth objekteve të trashëgimisë arkitektonike dhe arkeologjike, për të krijuar një pasqyrë fillestare të lokacionit dhe karakteristikave kryesore të tyre; vizitat në terren për të vlerësuar dhe evidentuar gjendjen e objekteve, intervistë me përgjegjës të institucioneve për objektet e përfshira në listë; dhe intervistë me banorë të objekteve dhe komunitetin për të mësuar rreth ngjarjeve të ndryshme që ndërlidhen me objektet e trashëgimisë arkitektonike dhe arkeologjike.

Hulumtimi në terren ka mundësuar përcaktimin e elementeve sikurse: lokalizimi i monumenteve në hartë, studimi i gjendjes fizike të tyre, dokumentimi fotografik i tipareve kryesore dhe dëmtimeve, si dhe një vlerësim gjeneral rreth vlerave kryesore të monumentit dhe veprimeve të ardhshme që do të duhej të ndërmerreshin për ruajtjen e tyre për gjeneratat e ardhshme. Hulumtimi në terren dhe plotësimi i kartave të Trashëgimisë Kulturore është bërë në bazë të udhëzimeve dhe kritereve të përgatitura nga zyra e CHwB-së, duke u bazuar në ligjet aktuale në Kosovë dhe kartat ndërkombëtare për ruajtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore.

Më poshtë është dhënë **përshkrimi i kritereve** dhe sqarimet shtesë mbi terminologjinë e përdorur dhe mënyrën e plotësimit të kartave të Trashëgimisë Kulturore:

Stanje kulturre baštine pod zaštitom – mapa kulturre baštine

Istraživanje objekata kulturne baštine ima za cilj da se napravi detaljna analiza postojećih državnih dobara arhitektonskog i arheološkog nasleđa, partnerskih opština u okviru Lokalnih Planova Kulturne Baštine tokom 2012 - 2015 godine. Pri tom se kao referenca uzima zvanična Lista kulturne baštine pod privremenom zaštitom, koju je izradilo Ministarstvo kulture, omladine i sporta. Ova lista je služila kao osnova terenskog istraživanja.

Metodologija koja se koristi za istraživanja u ovoj oblasti je: pregled postojeće dokumentacije o objektima arhitektonskog i arheološkog nasleđa, radi početnog upoznavanja sa lokacijama i njihovih osnovnih karakteristika; poseta mestima radi procene i sagledavanja stanja objekata, razgovori sa institucijama koje su odgovorne za objekte unetih u listu; razgovori sa stanarima objekata i zajednicama radi upoznavanja sa različitim događajima vezanim za arhitektonsko - arheološkim nalazištima nasleđa.

Terenska istraživanja su omogućila određivanje elemenata kao što su: lokacija spomenika na karti, proučavanje njihovog fizičkog stanja, fotografska dokumentacija o glavnim karakteristikama i oštećenjima, kao i vršenje opšte procene o glavnim vrednostima spomenika i budućim akcijama koje treba preduzeti kako bi se sačuvalo za buduće generacije. Terenska istraživanja i popunjavanje mapi kulturne baštine vrši se na osnovu smernica i kriterijuma koji su razvijeni od strane kancelarije CHwB, na osnovu važećih zakona na Kosovu, i međunarodnim poveljima za očuvanje i promociju kulturnog nasleđa.

Dole navedeni su **opis kriterijuma** i dodatne informacije o terminologiji koja se koristi i način popunjavanja mapi kulturne baštine:

o Nazivi spomenika se daju na osnovu Liste kulturne baštine pod privremenom zaštitom Ministarstva kulture, omladine i sporta. Ako objekat ima drugo ime ili alternativno ime onda se upisuje napomena u poslednjoj koloni pod 8.

The state of protected cultural heritage buildings and sites - Cultural heritage files

Through the research done on cultural heritage sites, it was intended to get a detailed analysis of the existing state of architectural and archaeological heritage assets of the partners of the program Local Cultural Heritage Plans 2012 – 2015. The official List of Cultural Heritage under Temporary Protection, drafted by the Ministry of Culture, Youth and Sports was taken as a reference. This list served as the basis of field research.

The methodology used for the field research was: consultation of the existing documents about architectural and archaeological heritage sites, in order to create an initial overview of sites and their main characteristics; field visits to assess and identify the state of sites, interviews with the institutions responsible for the buildings included in the list; and interviews with the residents of the buildings, and community to learn about various events related to architectural heritage buildings and archaeological sites.

The field research has enabled the determination of elements such as: location of monuments on the map, the study of their physical condition, photographic documentation of major features and damages, as well as a general assessment about the main values of the monuments and future actions to be taken to preserve them for future generations. Field research and completion of Cultural Heritage files was done according to guidelines and criteria developed by CHwB office, based on the current laws in Kosovo and international cards for preservation and promotion of cultural heritage.

Below you can find the **description of criteria** and additional information about the terminology used and the method of filling Cultural Heritage files:

o Designation of the monument becomes according to the List of Cultural Heritage under Temporary Protection approved by the Ministry of Culture, Youth and Sport. If the building has a different or alternative name, then it is noted in the last column under 8.

o Emërtimi i monumentit bëhet në bazë të Listës së Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përkohshme të miratuar nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit. Nëse objekti ka emërtim tjetër apo alternativ të shënohet në rubrikën e fundit nën 8. Në këtë tabelë duhet të plotësohen edhe emrat e hulumtuesve dhe data e plotësimit. Përpos kësaj edhe fotografia e bërë në terren vendoset në versionin final të kartave.

o Në tabelën 2 jepen informatat rreth kohës së ndërtimit dhe shfrytëzimit të tanishëm të objektit /lokacionit. Për vitin apo shekullin e ndërtimit duhet të shënohen me fusnotë burimi i informatës (mund të jetë Qendra Regionale për Trashëgimi Kulturore, ndonjë studim, publikim, apo edhe vetë pronari i objektit).

o Në tabelën 4 përcaktohet niveli i dëmtimit bazuar në këto kritere:

o Pa dëmtim – Gjendja strukturore e objektit është në gjendje të mirë dhe është në funksion të plotë.

o I ulët - Nuk ka ndonjë dëmtim të dukshëm struktural, vetëm pak keqësim të gjendjes fizike të objektit, kryesisht për shkak të mungesës së mirëmbajtjes, si shkëputja e suvasë, korniza të prishura të dritareve dhe tjegulla të thyera të kulmit, etj.

o Mesatar - Disa dëmtime strukturale me ndikim në mure ose kulm, dhe dëmtime serioze që gjenden në gjithë objektin, siç janë dëmtim më i madh i suvasë dhe elementeve tjera arkitektonike.

o I lartë – Dëmtime serioze strukturale, siç janë muret e qara, muret e shkatërruara, mungesa e kulmit, mungesa e dritareve, etj.

o Shkatërruar - Vetëm gjurmët e objektit janë të dukshme dhe atë në formë gërmadhe.

o Në tabelën 5 përshkruhen atributet e vlerave të objektit bazuar në “Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites”, ICCROM, Rome, 1998. Një objekt mund të posedojë më shumë se një vlerë të atribuar. Vlerat janë të grupuara në tri kategori (kulturore, shoqërore, dhe ekonomike) dhe nëngrupe bazuar në këto kritere:

o Vlerë identiteti – ndërlidhet me lidhjet emocionale të shoqërisë për një objekt apo vend specifik. Mund të përfshijë veçori: vjetërsie,

U ovoj tabeli moraju biti upisana imena istraživača i datum završetka. Pored toga fotografija snimljena na terenu će se nalaziti u konačnoj verziji karata.

o Tabela 2 sadrži informacije o vremenu izgradnje i korišćenju postojećeg objekta / lokacije. Za godinu ili vek izgradnje mora se postaviti oznaka u vidu fusnote sa napomenom o izvoru informacije (može biti Regionalni centar za kulturnu baštinu, studija, publikacija, ili čak vlasnik objekta).

o Tabela 4 sadrži utvrđeni stepen oštećenja na osnovu sledećih kriterijuma:

o Nema štete - strukturalno stanje zgrade je u dobro i potpuno funkcionalno.

o Niska - Ne postoje značajna strukturalna oštećenja, samo je fizičko stanje objekta malo pogoršano, uglavnom zbog nedostatka održavanja, odlepljenog maltera, slomljenih prozora i polomljenih crepova, itd.

o Prosečna - Neka strukturalna oštećenja koja utiču na zid ili krov, i ozbiljna oštećenja zatečenih posvuda na objektu, kao što su veća oštećenja maltera i drugih arhitektonskih elemenata.

o Visoka - ozbiljna strukturalna oštećenja, kao što su vlažnost zidova, uništeni zidovi, nepostojanje krova, nedostatak prozora, itd.

o Uništeno - vidljivi su samo tragovi objekta, ali u vidu ruševine.

o Tabela 5 - opisuje attribute vrednosti predmeta na osnovu “Uputstvo za upravljanjem Nalazištima Svetske Kulturne Baštine”, ICCROM, Rim, 1998. Objekti mogu imati više vrednosti koje im se pripisuju. Vrednosti se grupišu u tri kategorije (kulturnim, socijalnim i ekonomskim) i podgrupama na osnovu sledećih kriterijuma:

o Vrednosti identiteta – povezuje se sa emocionalnim vezama zajednice za neki objekat ili određeno mesto. Može sadržati sledeće osobine: starost, tradicija, kontinuitet, spomenik, legende, zastrašivanje, sentimentalnost, duhovnost, religija, simboličnost, politika, patriotizam i nacionalizam.

The names of the researchers and the date of completion should also be filled at this table. In addition to that, the photographs taken in the field are also placed in the final version of the files.

o Table 2 contains information about the time of construction and current use of the building/ site location.

The year or century of construction should be marked with a footnote that describes the source of information (It can be Regional Centre for Cultural Heritage, a study, publication, or even the owner of the facility).

o Table 4 determines the level of damage based on the following criteria:

o No damages - the structural condition of the building is good and it is fully functional.

o Low - There is no apparent structural damage, just degraded physical condition of the building, mainly due to the lack of maintenance, such as the detachment of plaster, broken window frames and broken roof tiles, etc.

o Moderate - Some structural damages affecting the walls or roof, and serious damages throughout the building, such as serious damages of the plaster/render and other architectural elements.

o High - serious structural damages, such as cracks in the walls, destroyed walls, lack of roof, lack of windows, etc.

o Destroyed - Just traces of the building are visible as a ruin.

o Table 5 describes the values of the building based on “Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites”, ICCROM, Rome, 1998. A building may have more than one value. Values are grouped in three categories (cultural, social, and economic) and subgroups based on the following criteria:

o Identity value - related to emotional connections of the society for a specific building or place. May include the following features: seniority, tradition, continuity, memorials, legendary, astonishment, sentimental, spiritual, religious, symbolic, political, patriotic and nationalistic.

tradite, kontinuiteti, memoriale, legendare, mahnitjeje, sentimentale, shpirtërore, fetare, simbolike, politike, patriotike dhe nacionaliste.

o **Vlerë artistike** - shprehet me dekorime, detaje dhe zejтари të përsëritur e cila është e aplikuar në objekt. Ky grup i vlerave bazohet në vlerësime dhe evaluime shkencore dhe kritike historike mbi rëndësinë e dizajnit të resursit/objektit të trashëgimisë dhe rëndësinë e konceptit të tij artistik.

o **Vlerë teknike** - Ky grup i vlerave bazohet në vlerësime dhe evaluime shkencore kritike historike mbi rëndësinë e dizajnit të resursit/objektit të trashëgimisë, dhe rëndësinë e konceptit të tij teknik, strukturor dhe funksional, si dhe mjeshhtërisë me të cilën është punuar.

o **Vlerë rariteti** - Ky grup i vlerave ndërlidh resursin/objektin me ndërtimet e tjera të njëjta sipas tipit, stilit, ndërtuesit, periudhës, rajonit apo ndonjë kombinimi të këtyre kategorive; ato definojnë raritetin e resursit/objektit, se sa është ai reprezentativ dhe unik.

o **Vlerë komuniteti** - Vlera shoqërore e resursit/objektit të trashëgimisë lidhet me aktivitetet tradicionale shoqërore dhe shfrytëzimin modern kompatibil. Kjo përfshinë ndërveprimin shoqëror bashkëkohor në komunitet, dhe luan rol në vendosjen e identitetit shoqëror dhe kulturor.

o **Vlerë edukative** - e resursit/objektit të trashëgimisë përfshinë potencialin e tij për turizëm kulturor, dhe vetëdijesim për kulturën dhe historinë që e promovon si mënyrë e integritit të resurseve historike në jetën e sotme.

o **Vlerë politike** - shpesh lidhet me ngjarje specifike në historinë e resursit/objektit të trashëgimisë në raport me rajonin apo shtetin. Rëndësia e sotme e resursit mund të ndikohet nga këto ngjarje për aq sa përkojnë me qëllimet e prioriteteve bashkëkohore politike. Pra, vlera politike mbështetet në vlerësimin politik të atribuar. Është e ndryshueshme (variable) dhe shumë subjektive.

o **Vlerë funksionale** - lidhet me vlerën ekonomike, pasi që përfshinë vazhdimësinë e tipit origjinal të funksionit apo fillimin e përdorimit të ri kompatibil me ndërtesën apo zonën. Në struktura të shkatërruara, vlera

o **Umetnička vrednost** - izražena je ukrasima, neponovljivim detaljima i izradama koji su ugrađeni na objektu. Ovaj skup vrednosti se određuje na osnovu naučne procene i istorijsko-kritičke procene važnosti dizajna resursa / objekta nasleđa i značaj njegovog umetničkog koncepta.

o **Tehnička vrednost** - Ovaj skup vrednosti, se određuje na osnovu naučne procene i istorijsko-kritičke procene važnosti dizajna resursa / objekta nasleđa, i značaj njegovog tehničkog, strukturalnog i funkcionalnog koncepta, i umeća sa kojim je izgrađen.

o **Vrednost rariteta** - Ovaj skup vrednosti se određuje prema odnosu resursa / objekta sa drugim sličnim objektima po tipu, stilu, graditelju, periodu, regionu ili bilo kojoj kombinaciji ovih kategorija; oni definišu raritet resursa / objekta, o njegovoj reprezentativnosti i jedinstvenosti.

o **Vrednost zajednica** - društvena vrednost resursa / objekta nasleđa povezana je sa tradicionalnim društvenim aktivnostima i kompatibilnom modernom upotrebom. Ovo uključuje savremene društvene interakcije u zajednici, i igra ulogu u uspostavljanju socijalnog i kulturnog identiteta.

o **Obrazovna vrednost** - resurs / objekat nasleđa uključuje svoj potencijal za kulturni turizam i podizanje svesti o kulturi i istoriji koja promovise integraciju kao način istorijskih resursa u današnjem životu.

o **Politička vrednost** - često je povezana sa konkretnim događajima u istoriji resursa / objekta nasleđa u odnosu na regije ili države. U današnje vreme značaj ovih resursa može uticati kroz te događaje u meri u kojoj se poklapaju sa ciljevima savremenih političkih prioriteta. Mada, političke vrednosti zavise od pripisanih političkih procena. A to je promenljivo (varijabilno) i subjektivno.

o **Funkcionalna vrednost** - odnosi se ekonomske vrednosti, jer uključuje nastavak korišćenja prema izvornoj nameni ili se započinje nova upotreba koja će odgovarati tom objektu ili području. Kod oronulih struktura, originalna funkcionalna vrednost je izgubljena, ali nova vrednost leži u ispunjavanju uslova iz programa za interpretaciju resursa / objekta, ili

o **Artistic value** - expressed by decorations, unrepeatable details and craftsmanship applied in the building. This set of values is based on scientific and critical historical estimates and evaluations on the importance of the design of heritage resource/ building and the importance of its artistic concept.

o **Technical value** - This set of values is based on scientific and critical historical estimates and evaluations on the importance of the design of heritage resource/ building and the importance of technical, structural and functional concept and the artist-ry that it was made.

o **Rarity value** - This set of values relate the resource / building with other similar buildings of the same type, style, builders, period, region, or any combination of these categories; they define the rarity of the resource / building, on how representative and unique it is.

o **Community value** - social value of the resource / heritage building linked to traditional social activities and compatible modern use. This includes contemporary social interaction in the community, and plays role in establishing social and cultural identity.

o **Educational Value** - of the resource / heritage building includes its potential for cultural tourism and awareness of history and culture that promotes integration as a way of historic resources in today's life.

o **Political value** - often linked to specific events in the history of resource / heritage building in relation to the region or state. The importance of today's resource can be impacted by these events to the extent they coincide with the goals of contemporary political priorities. So political value is based on attributed political rating. It is changeable (variable) and very subjective.

o **Functional value** - In the dilapidated structures, the original functional value is lost but the new value lies in meeting the requirements of the program to interpret the resource/ building, or as a place for activities such as visual or performing arts. The persistence of traditional functions reinforces the sense of places in the best way possible, which cannot be compared to any

origjinale funksionale është e humbur por vlera e re gjendet në përmbushjen e kërkesave të programit për interpretimin e resursit/objektit, apo si vend për aktivitete siç janë artet pamore apo performuese. Vazhdimësia e funksioneve tradicionale përforcon kuptimin e vendeve në mënyrën më të mirë të mundshme, që nuk mund të krahasohet me asnjë ekspozitë interpretuese. Përdorimi apo shfrytëzimi i përshtatshëm do të favorizojë konservimin; shfrytëzimi jo i përshtatshëm apo adaptimi i pamenduar mirë mund të shkaktojë degradim, ndryshime të padëshirueshme apo shembjen.

o **Vlerë ekonomike** - Pasi që ekonomia inkurajon alokimin e resurseve për të plotësuar një spektër të gjerë të nevojave, vlera ekonomike nuk kufizohet domosdo vetëm në vlerën financiare. Sa i përket trashëgimisë kulturore, vlera ekonomike mund të kuptohet si vlerë e cila gjenerohet nga resursi i trashëgimisë apo nga veprimi i konservimit. Vlerat ekonomike kanë katër burime potenciale të ardhurave: turizmin, tregtinë, përdorimin dhe shërbimet e akomodimit.

o **Në tabelën 6** definohen sugjerimet për trajtim në bazë të vlerave të atribuara dhe analizave shpesh në terren. Përkufizimet e sugjerimeve për trajtim janë dhënë në vijim:

o **Hulumtimi** - nënkupton aktivitetet paraprake të ndërmarrja me qëllim të identifikimit, dokumentimit, rilevimit dhe regjistrimit të saktë të asetit kulturor. Kjo nënkupton hulumtimin e të dhënave në arkiva, gërmimet arkeologjike, rilevimi i objekteve, futja e të dhënave në bazën e të dhënave, etj. Kjo kategori kryesisht përdoret në rastin e asetëve kulturore që nuk janë hulumtuar hollësisht dhe mungojnë informatat thelbësore për të arritur një vlerësim të gjendjes së tyre. Hulumtimi i paraprak i aktiviteteve të ruajtjes, konservimit, konsolidimit, restaurimit, rikonstruimit e anastilozës.

o **Mbrojtja dhe ruajtja** - Masat e mbrojtjes dhe ruajtjes përfshijnë inspektimet e rregullta dhe mirëmbajtjen ciklike e rutinore. Kjo nënkupton që riparimet duhet të kryhen kur është e nevojshme për të siguruar integritetin e resursit / objektit. Ruajtja dhe konservimi mund të konsiderohen

ako se koristi kao mesto za aktivnosti kao što su vizuelne ili izvođačke umetnosti. Nastavak tradicionalnih funkcija tih mesta pomaže njihovom doživljavanju na najbolji mogući način, koji se ne može porediti sa bilo kojom izložbenom interpretacijom. Odgovarajuća upotreba ili eksploatacija će favorizovati očuvanje; neodgovarajuća ili nepromišljena adaptacija može izazvati degradaciju, negativne promene ili rušenje.

o **Ekonomska vrednost** - Kako ekonomija podstiče ponovnu raspodelu resursa radi ispunjenja širokog spektra potreba, ekonomska vrednost nije nužno ograničena samo na finansijsku vrednost. Što se tiče kulturnog nasleđa, ekonomska vrednost se može shvatiti kao vrednost koja se stvara korišćenjem resursa nasleđa ili njihovom konzervacijom. Ekonomske vrednosti imaju četiri potencijalne izvore prihoda: turizam, trgovina, upotreba i ugostiteljske usluge.

o **Tabela 6** - definiše predloge za tretman na osnovu dodatnih vrednosti do kojih se došlo nakon analiza sprovedenih na terenu. Definicije predloga za obnovu su:

o **Istraživanje** – podrazumeva pripremne aktivnosti koje se preduzimaju u cilju identifikovanja, dokumentovanja, tačnog ocenjivanja relevantnosti kulturnog dobra. To znači istraživanje arhivskih podataka, arheološka iskopavanja, geodetska obeležavanja, uvođenje u bazu podataka, itd. Ova kategorija se uglavnom koristi u slučaju kulturnih dobara koja nisu detaljno istražena i za koja nedostaju bitne informacije kako bi se dobila procena njihovog stanja. Istraživanje prethodi očuvanju, konzervaciji, restauraciji, konsolidaciji, rekonstrukciji anastiloze.

o **Zaštita i očuvanje** - mere zaštite i očuvanja uključuju redovne preglede i ciklično rutinsko održavanje. To znači da se popravke moraju vršiti kada je to neophodno kako bi se osigurao integritet resursa / objekta. Očuvanje i konzervacija se mogu smatrati sinonimima. Međutim, očuvanje se dalje može odnositi i na tekućim aktivnostima održavanja, dok se konzervacija odnosi na specifične aktivnosti u cilju čuvanja objekta u stanju u kome je zaštićen, ne uzimajući u obzir korišćenje.

interpretative exhibition. Use or convenient use will favour conservation; Unsuitable use or improper adaptation can cause degradation, undesirable changes or demolition.

o **Economic Value** - As the economy encourages the allocation of resources to meet a wide spectrum of needs, economic value is not necessarily limited to just the financial value. As far as cultural heritage is concerned, economic value can be understood as a value generated by the heritage resource or conservation action. Economic values have four potential sources of income: tourism, trade, use and accommodation services.

o **Table 6** defines the suggestions for treatment, based on the values and additional field analysis. Definitions and suggestions for treatment are given below:

o **Research** - means preliminary activities undertaken with the aim of identifying, documenting, survey and accurate registration of cultural asset. This means the data research in the archives, archaeological excavations, building survey, putting the data in data database etc. This category is mainly used in case of cultural assets that were not researched in detail and lack essential information to reach an assessment of their condition. The survey precedes the preservation, conservation, consolidation, restoration, reconstruction and anastylosis.

o **Protection and Preservation** - protection and preservation measures include regular inspections and routine and cyclical maintenance. This means that repairs must be performed when necessary to ensure the integrity of the resource/ building. Preservation and conservation can be considered synonymous. However, preservation can still refer to ongoing maintenance activities while conservation refers to a specific activity of maintaining the building in the condition in which it was found, by not taking into account its use.

o **Conservation** - means securing or preserving the existing heritage resource/ building from destruction or alteration, i.e. action is taken to prevent decay and to extend life.

Emërtimi	PLANET LOKALE TË TRASHËGIMISË	
Kalaja Antikë e Kaçanikut	KARTA E OBJEKTEVE TË TRASHËGIMISË KULTURORE KOMUNA E KAÇANIKUT	
	<i>Mbushni vendet e kërkuara me informacion apo shënoni X në katrorët e vegjël</i>	
Plotësuar nga (Emri dhe mbiemri)	Fatlume Guri	
Data (DD MM VVVV)	4.11.2012	

1. Lokacioni	
Komuna	Kaçanik
Fshati	/
Lagjja	Guri i Shpum
Numri/numrat i/e parcellës	/
Koordinatat gjeografike	/

2. Karakteristikat e përgjithshme	
Koha e ndërtimit	shek. të III, të erës sonë *
Shfrytëzimi i tanishëm	E pashfrytëzuar
Evidentimi në listën e MKRS (Po / Jo) <i>(Të shënohet numri i vendimit zyrtar nëse egziston)</i>	PO
E inventarizuar nga QRTK (Po / Jo) <i>(Të shënohet numri i vendimit zyrtar nëse egziston)</i>	PO

3. Tipologjia		4. Niveli i dëmtimit	
Trashëgimi arkitektuale		Pa dëmtim	
Monument		I ulët	
Ansambël		Mesatar	
Fushë e konservimit arkitektural		I lartë	
Trashëgimi arkeologjike	X	Shkatërruar	X

5. Atribuimi i vlerave			6. Sygjerimet për trajtim		
Kulturore	Identiteti		Metodologjia	Mbrojtje dhe ruajtje	X
	Artistike			Hulumtim	X
	Teknike			Konservim	
	Rariteti			Konsolidim	
Shoqërore	Komuniteti		Restaurim		
	Edukative	X	Rekonstruim		
	Politike	X	Anastilozë		
Ekonomike	Funksionale	X	<i>Shënim: Atributet e vlerave të veçanta të objektit mund të kërkojnë një apo më shumë trajtime</i>		
	Ekonomike	X			

7. Objektet / elementet shtesë të lëvizshme apo të palëvizshme që gjinden në lokacion

8. Informata shtesë relevante
* MKRS. Tophanja – Eshte kala e vjetër e ndërtuar nga Koxha Sinan Pasha dhe është përdorur si vend strategjik për vendosjen e topave , prej nga e ka marrë edhe emrin, pra kjo kala njihet më shumë me këtë emër. Ndërkohë për shkak të gërmimeve nga gurthyeset e ndryshme, po rrezikohet që të humbasin edhe gjurmët e kësaj kalaje.

9. Pozicionimi në hartë

10. Fotodokumentacioni shtesë

Fotografuar nga fatlume Guri- CHWB, 01. 11.2012

sinonime. Mirëpo, prapëseprapë ruajtja mund t'i referohet aktiviteteve të vazhdueshme të mirëmbajtjes përdorura konservimi i referohet një aktiviteti specifik për mbajtjen e objektit në gjendjen në të cilën është gjetur, duke mos marrë parasysh shfrytëzimin.

o **Konservimi** - nënkupton sigurimin apo ruajtjen e gjendjes ekzistuese të resursit/objektit të trashëgimisë nga shkatërrimi apo ndryshimi, d.m.th. veprimi që ndërmerret për të parandaluar prishjen dhe të zgjatë jetën. Koncepti i përgjithshëm i konservimit nënkupton lloje të ndryshme të trajtimeve me qëllim të ruajtjes së ndërtesave, siteve dhe qyteteve historike; këtu përfshihen edhe mirëmbajtja, riparimi, konsolidimi dhe përforsimi. Qëllimi kryesor i konservimit është të ruhet autenticiteti dhe integriteti i resursit kulturor.

o **Konsolidimi** – është shtimi fizik apo aplikimi i ngjitësve apo materialeve mbajtëse në pëlhurën ekzistuese të pronës kulturore për të siguruar qëndrueshmërinë dhe integritetin struktural të vazhdueshëm.

o **Restaurimi** - Qëllimi i restaurimit nuk është vetëm të konservojë integritetin e resursit/objektit, por edhe t'i vë në dukje vlerat e tij kulturore dhe ta përmirësojë lexueshmërinë e dizajnit të tij origjinal. Restaurimi është operacion shumë i specializuar i bazuar në procesin kritik-historik të vlerësimit, dhe nuk duhet të bazohet në paramendime a supozime. Qëllimi i restaurimit modern – të zbulojë gjendjen origjinale brenda kufijve të materialeve ekzistuese – dallon nga qëllimi i mëparshëm i kthimit të origjinalit duke rindërtuar formën e tij të humbur. Restaurimi përfshin gjithashtu edhe Anastilozën.

o **Rikonstruimi** - do të thotë ndërtim nga e para. Termi mund të përdoret në referencë me punën që është kryer, duke përdorur material modern apo të vjetër, apo që të dyja, me qëllim të rindërtimit të elementeve të hequra apo të shkatërruara, apo pjesëve të tyre. Rikonstruimi duhet të bazohet në dokumentim dhe dëshmi të sakta arkeologjike dhe arkitektonike, e kurrë në paramendim a supozim. Edhe pse rikonstruimi mund të duket si strategji e duhur pas

o **Konzervacija** - znači osiguranje ili čuvanje postojećeg resursa / objekta nasleđa od uništavanja ili izmene, tj. Preduzimanje mera u cilju sprečavanja propadanja i produžavanja života. Opšti koncept konzervacije znači različite vrste tretmana u cilju održavanja zgrade, lokacije i istorijskih gradova; ovo uključuje održavanje, remont, konsolidaciju i jačanje. Glavni cilj konzervacije je očuvanje autentičnosti i integriteta kulturnog resursa.

o **Konsolidacija** - je prirodni dodatak ili aplikacija adheziva ili zaštitnih materijala u postojeći materijal kulturnog nasleđa kako bi se osigurala održivost i kontinuiran strukturalni integritet.

o **Restauracija** - cilj restauracije nije samo da se očuva integritet resursa / objekta, nego i da pokaže njegove kulturne vrednosti i čitljivost originalnog dizajna. Restauracija je veoma specijalizovana operacija na osnovu istorijsko-kritičkih procesa evaluacije, i ne treba da se zasniva na pretpostavkama ili mašti. Cilj moderne restauracije je da otkrije prvobitno stanje unutar granica postojećih materijala - razlikuje se od prethodnog cilja po tome što teži da obnovi prvobitni oblik objekta, ako je izgubio svoju formu. Restauracija takođe obuhvata Anastilozu.

o **Rekonstrukcija** - znači izgradnju od nule. Može se koristiti u vezi sa radom koji je urađen, koristeći moderni ili stari materijal, ili oboje, kako bi se obnovili elementi koji su uklonjeni ili uništeni, ili njihovih delova. Rekonstrukcija mora biti zasnovana na preciznoj dokumentaciji i arheološkim i arhitektonskim dokazima, nikada na osnovu pretpostavki. Iako rekonstrukcija može izgledati kao prava strategija posle katastrofe poput požara, zemljotresa ili rata, njena važnost je pod znakom pitanja kada se koristi kao mera za poboljšanje prezentacije baštine. Izmeštanje spomenika ili njegovih delova na novoj lokaciji će takođe značiti rekonstrukciju; to može biti opravdano ako se proceni da je neophodno da se zaštiti resurs zbog elementarnih nepogoda, kao što su poplave ili zagađenje. Izmeštanje resursa sa originalne lokacije ne bi trebalo dozvoliti, osim u slučajevima "kada to nalažu nacionalni ili međunarodni interesi od velikog značaja."

The general concept of conservation means different types of treatments in order to maintain the buildings, sites and historic towns; this includes maintenance, repair, consolidation and reinforcement. The main goal of conservation is to preserve the authenticity and integrity of the cultural resource.

o **Consolidation** - is a natural addition or application of adhesives or protective materials in the existing fabric of cultural property to ensure the sustainability and continued structural integrity.

o **Restoration** – the restoration goal is not only to conserve the integrity of the resource/ building, but also to emphasize its cultural values and improve the legibility of its original design. Restoration is a very specialized operation based on the historical-critical process of assessment, and should not be based on assumptions or imagination. The goal of modern restoration - to reveal the original condition within the boundaries of existing materials - differs from previous goal of revealing the original by rebuilding its lost form. Restoration also includes Anastylis.

o **Reconstruction** - means building from scratch. The term can be used in reference to the work that is performed, using modern or old material, or both, in order to rebuild the removed or destroyed elements, or their parts. Reconstruction should be based on accurate documentation and archaeological and architectural evidences, never wilfully or guesswork. Although reconstruction may seem as a proper strategy after disasters such as fire, earthquake or war, its validity is questionable when used as a measure to improve the presentation of heritage sites. Relocation of the monument or its parts in a new site will also mean reconstruction; this can be justified by the assessment that it is necessary to protect the resource from environmental hazards, such as floods or pollution. Moving of the resource from the original location should not be allowed except in cases "where justified by the interests of great national or international importance".

fatkeqësive si zjarri, tërmeti apo lufta, validiteti i tij është më i dyshimtë në rastet kur përdoret si masë për të përmirësuar prezantimin e siteve të trashëgimisë.

Rilokimi i monumentit apo pjesëve të tij në një lokalitet të ri gjithashtu do të nënkuptonte rikonstruim; kjo mund të arsyetohet me vlerësimin se është e domosdoshme për ta mbrojtur resursin nga rreziqet ambientale, siç janë vërshimet apo ndotja. Lëvizja e resursit nga lokacioni origjinal nuk duhet të lejohet, përveç në rastet “kur arsyetohet me interesat me rëndësi shumë të madhe kombëtare apo ndërkombëtare.”

o **Anastiloza** - në përgjithësi përdoret kur bëhet fjalë për struktura të përbëra prej komponentëve që lehtë identifikohen, siç është muratimi i thatë apo me dru, e jo strukturat monolite, siç janë muret me tulla të lidhura me llaç. Anastiloza është një lloj i “restaurimit”; ajo ka për qëllim që karakterin hapësinor të një strukture të shkatërruar ta bëjë vizuelisht më të kuptueshëm duke e rivendosur formën e saj origjinale, me përdorimin e materialit origjinal i cili është në gjendje të shfrytëzueshme dhe gjendet në lokacion. Puna duhet të udhëhiqet mbi bazë të rregullave të njëjta si restaurimi dhe duhet të përkrahet nga dëshmi shumë të forta arkeologjike. Në përgjithësi, kjo është e vetmja formë e rikonstruimit e cila pranohet për sitet e Trashëgimisë Botërore.

o **Në tabelën 7** evidentohen objektet apo elementet shtesë të cilët gjenden në afërsi të objektit apo lokacionit me vlerë. Këto mund të jenë si p.sh ndonjë objekt përcjellës i kompleksit, hambar, kosh, drithnik tradicional, ndonjë pjesë e enterierit unik. Informata për enterier zakonisht merren nga vet pronarët, institucionet relevante apo nga vizita në objekt.

o **Në tabelën 8** evidentohen të gjitha shënimet shtesë relevante të cilat nuk janë përmendur në formë dhe kanë një rëndësi të veçantë. Në këtë pjesë mund të shënohen edhe ndonjë ngjarje interesante historike që mund të merret nga biseda apo intervista me pronarin. Në raste specifike, sipas nevojës rekomandimet dhe sugjerimet për të ardhmen, mund të përshkruhen më hollësisht në këtë tabelë.

o **Anastiloza** - obično se koristi kada je u pitanju sastavni delovi komponenti strukture koje je lako identifikovati, kao što su suve cigle ili drvenarija, kada nije monolitna struktura, kao što su opeke sa malterom. Anastiloza je neka vrsta “restauracije”; čiji je cilj da prostorni karakter strukture uništenog objekta bude vizuelno više razumljiv i da povrati svoj prvobitni oblik, koristeći originalni materijal koji je u upotrebljivom stanju i nalazi se na nalazištu. Rad treba sprovoditi na osnovu istih pravila kao za restauraciju i potrebno je da bude podržan veoma jakim arheološkim dokazima. U principu, ovo je jedini oblik rekonstrukcije koja je prihvatljiva za nalazišta svetske kulturne baštine.

o **U Tabeli 7** se evidentiraju predmeti ili dodatni elementi koji se ne nalaze u neposrednoj blizini objekta ili lokacije od važnosti. To mogu biti kao npr. bilo neki pomoćni objekat kao što je štala, žitnica, tradicionalno spremište, ili bilo koji deo jedinstvenog enterijera. Informacije o unutrašnjosti se obično uzimaju od vlasnika, relevantnih institucija ili putem poseta objektu.

o **U Tabeli 8** su sadržane sve relevantne dodatne informacije, koje se obično ne pominju i imaju poseban značaj. U ovom delu se mogu naći sve zanimljive priče o istorijskim događajima koji se mogu dobiti iz razgovora ili intervju sa vlasnicima. U određenim slučajevima, gde je potrebno dati odgovarajuće preporuke i sugestije za budućnost, može se opisati detaljnije u ovoj tabeli.

o **U Tabeli 9** treba da se predstavi jednostavna mapa lokacije objekta o kome se radi. Ovo bi trebalo da posluži kao referenca za dodatna istraživanja na terenu u budućnosti. Izvor mape može biti jednostavna mapa: Google Mapa ili čak mapa sa relevantnim detaljima obezbeđene od strane dotične opštine.

o **U Tabeli 10** treba dodati neke fotografije sa karakterističnim prikazom dotičnog objekta ili lokacije. Takođe se preporučuje da se u posebnoj fascikli prikupe stare fotografije dotičnog objekta.

o **Anastilosys** – is generally used when it comes to structures consisting of components that are easily identified, such as dry masonry or timber, and not monolithic structures such as walls with brick and mortar. Anastilosys is a kind of “restoration”; it intends to make visually more understandable by restoring the spatial character of a destroyed structure in its original form, using original material, which is in usable condition and located on site. The work should be conducted on the basis of the same rules as the restoration and should be supported by very strong archaeological evidence. In general, this is the only form of reconstruction accepted for World Heritage Sites.

o **Table 7** evidences buildings or additional elements that are in the vicinity of a significant building or site. This can be for example any additional building of the complex, granary, corn crib, traditional granary or any part of a unique interior. Information about interior is usually gotten by the owners, relevant institutions or by visiting the site.

o **Table 8** identifies all relevant additional notes, which are not mentioned in the form and have a special significance. In this section can also be written any interesting historical events that can be obtained from conversations or interviews with the owner. In specific cases, where appropriate, recommendations and suggestions for the future may be described in more detail in this table.

o **Table 9** should present a simple map of the location of the building in question. It should serve as a reference for additional field research in the future. The base map can be a simple Google Map or even a map with relevant details provided by the respective municipality.

o **Table 10** should give some pictures with characteristic views of the respective building or site. It is also recommended that in a separate folder old photographs of the respective building to be collected.

---

o Në tabelën 9 duhet të paraqitet një hartë e thjeshtë mbi lokacionin e objektit në fjalë. Kjo duhet të shërbejë si referencë për hulumtimet shtesë në terren në të ardhmen. Baza e hartës mund të jetë një hartë e thjeshtë Google Map apo edhe ndonjë hartë me detaje relevante e siguruar nga Komuna përkatëse.

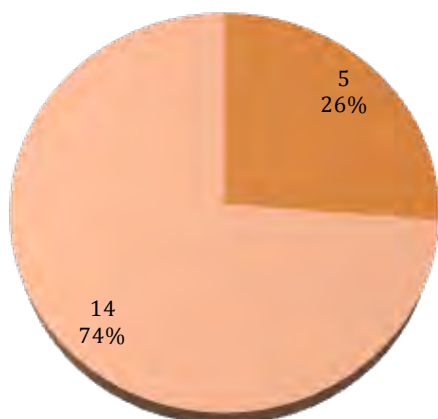
o Në tabelën 10 duhet të jepen disa fotografi me pamje karakteristike të objektit apo lokacionit në fjalë. Rekomandohet gjithashtu që në një folder të veçantë të grumbullohen edhe fotot e vjetra të objektit në fjalë.

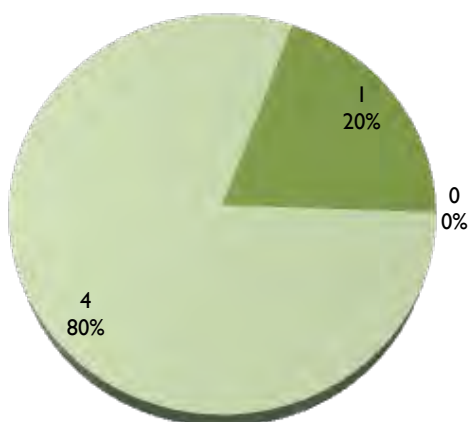
Statistikat kryesore nga analizat në terren

Nga hulumtimet e kryera në Komunën e Kaçanikut janë plotësuar Kartat e Trashëgimisë Kulturore për gjithsej 29 Monumente në kategoritë: Trashëgimia Arkeologjike dhe Trashëgimia Arkitekturore.

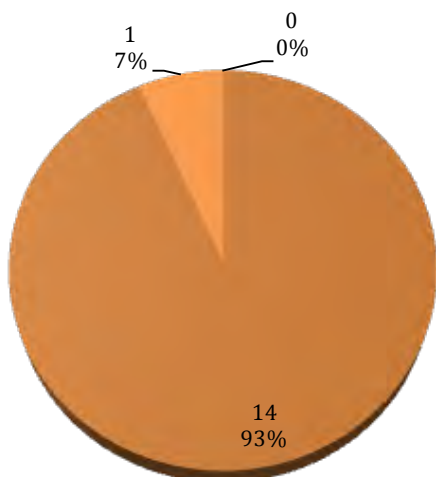
Kategoritë e monumenteve

Tipologjia - Trashëgimia arkeologjike

Tipologjia - Trashëgimia arkitekturore

Ključni statistički podaci iz analize sa terena

Od istraživanja sprovedenog u opštini Kačanik napravljene su mape Kulturnog Nasleđa za ukupno 29 spomenika u kategorijama: arheološkog nasleđa i arhitektonskog nasleđa.

Kategorije spomenika

- Trashëgimia arkeologjike / Arheološko nasleđe / Archaeological heritage
- Trashëgimia arkitekturore / Arhitektonsko nasleđe / Architectural heritage

Tipologjia - Arheološko nasleđe

- Monument / Spomenici / Monument
- Ansambël / Ansambl / Ensemble
- Lokalitet Arkeologjik - Rezervat / Arheološko nalazište- Rezervat / Archaeological site- reserve

Tipologjia - Arhitektonsko nasleđe

- Monument / Spomenici / Monument
- Ansambël / Ansambl / Ensemble
- Fushë e konservimit arkitektural / Oblast arhitektonske konzervacije / Architectural conservation area

Main statistics from field analysis

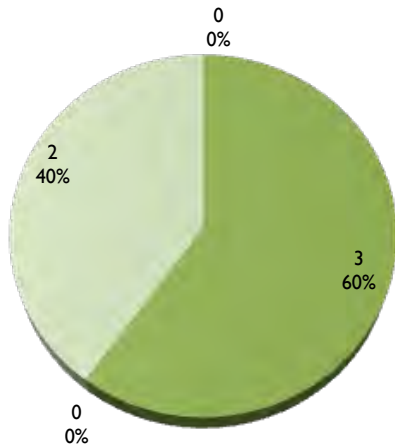
From the conducted research in the Municipality of Kačanik, Cultural Heritage Files for 29 archaeological sites and architectural monuments were filled in total.

Categories of monuments

Typology- Archaeological heritage

Typology- Architectural heritage

Pronësia - Trashëgimia Arkeologjike

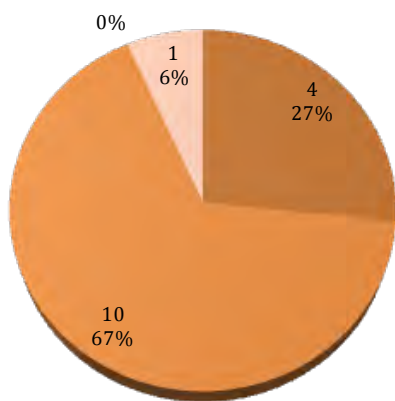

Vlasništvo - Arheološko nasleđe

- Private / Privatno / Private
- Publike / Javno / Public
- Shoqërore / Društveno / Social
- Nuk dihet / Nepoznato / Not known

Ownership- Archaeological heritage

Pronësia - Trashëgimia Arkitekturore

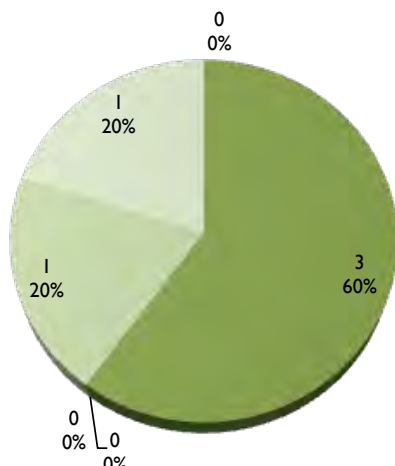

Vlasništvo - Arhitektonsko nasleđe

- Private / Privatno / Private
- Publike / Javno / Public
- Shoqërore / Društveno / Social
- Nuk dihet / Nepoznato / Not known

Ownership- Architectural heritage

Niveli i dëmtimit - Trashëgimia Arkeologjike

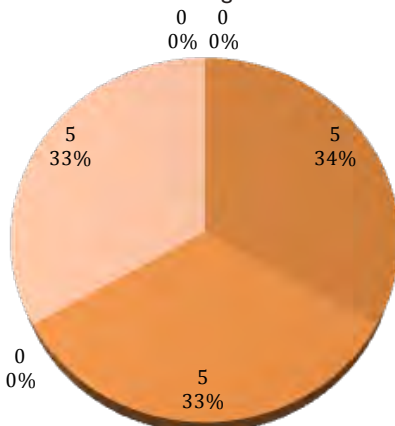

Nivo oštećenja - Arheološko nasleđe

- Pa dëmtim / Bez oštećenja / No damage
- Ulët / Nisko / Low
- Mesatar / Srednje / Medium
- Lartë / Visok / High
- Shkatërruar / Uništeno / Destroyed
- Nuk dihet / Nepoznato / Not known

Level of damage- Archaeological heritage

Niveli i dëmtimit - Trashëgimia Arkitekturore

Nivo oštećenja - Arhitektonsko nasleđe

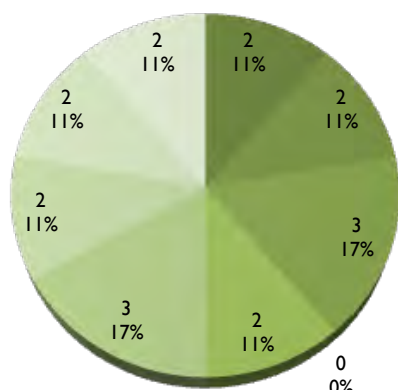
- Pa dëmtim / Bez oštećenja / No damage
- Ulët / Nisko / Low
- Mesatar / Srednje / Medium
- Lartë / Visok / High
- Shkatërruar / Uništeno / Destroyed
- Nuk dihet / Nepoznato / Not known

Level of damage- Architectural heritage

Atribumi i vlerave - Trashëgimia Arkeologjike

Pripisivanje vlerave - Arheološko nasleđe

Values- Archaeological heritage

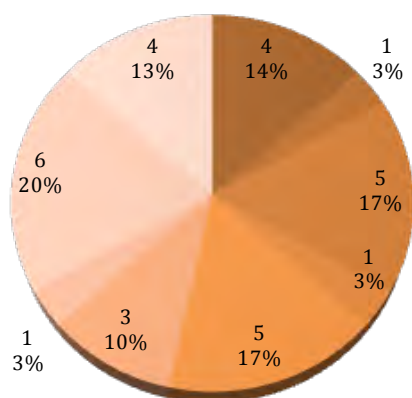

- Identiteti / Identitet / Identity
- Artistike / Umetnička / Artistic
- Teknike / Tehnička / Technical
- Rariteti / Rariteti / Rarity
- Komuniteti / Nacionalna / Community
- Edukative / Obrazovna / Educational
- Politike / Politička / Political
- Funksionale / Funkcionalna / Functional
- Ekonomike / Ekonomska / Economical

Atribumi i vlerave - Trashëgimia Arkitekturore

Pripisivanje vlerave -Arhitektonsko nasleđe

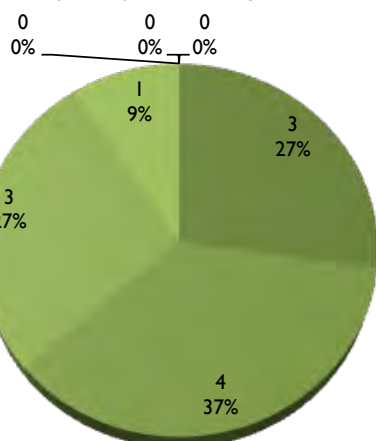
Values- Architectural heritage

- Identiteti / Identitet / Identity
- Artistike / Umetnička / Artistic
- Teknike / Tehnička / Technical
- Rariteti / Rariteti / Rarity
- Komuniteti / Nacionalna / Community
- Edukative / Obrazovna / Educational
- Politike / Politička / Political
- Funksionale / Funkcionalna / Functional
- Ekonomike / Ekonomska / Economical

Sugjerimet për trajtim - Trashëgimia Arkeologjike

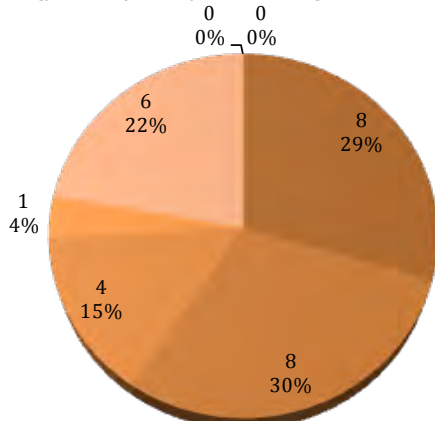
Predlozi za akciju - Arheološko nasleđe

Suggestions for treatment -
Archaeological heritage

- Hulurim / Istraživanje / Research
- Mbrojtje dhe ruajtje/ Zaštita i oçuvanje / Protection and preservation
- Konservim / Konzervacija / Conservation
- Konsolidim / Konsolidacija / Consolidation
- Restaurim / Restauracija / Restoration
- Rekonstruim / Rekonstrukcija / Reconstruction
- Anastiloza / Anastiloza / Anastylosis

Sugjerimet për trajtim - Trashëgimia Arkitekturore

Predlozi za akciju - Arhitektonsko nasleđe

Suggestions for treatment -
Architectural heritage

- Hulurim / Istraživanje / Research
- Mbrojtje dhe ruajtje/ Zaštita i oçuvanje / Protection and preservation
- Konservim / Konzervacija / Conservation
- Konsolidim / Konsolidacija / Consolidation
- Restaurim / Restauracija / Restoration
- Rekonstruim / Rekonstrukcija / Reconstruction
- Anastiloza / Anastiloza / Anastylosis

Takimet e Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore

Në kuadër të programit Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore janë mbajtur takime të Forumeve Lokale për Trashëgiminë Kulturore (FLTK) në shtatë komunat partnere. Në bazë të Memorandumit të Mirëkuptimit, (në aneksin II - Rregullore e funksionimit të Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore), takimet janë të vlefshme dhe vendimet e saj konsiderohen valide dhe fuqiplota kur të paktën 11 prej 20 anëtarëve të Forumit përkatës janë të pranishëm në mbledhje.

• **Me takimet e para** të FLTK-ve Forumet nisën rrugëtimin përpara për t'u bërë motor i vërtetë i procesit. Takimet e para të Forumeve në shtatë komunat partnere janë zhvilluar ndërmjet 17-24 tetorit 2012 dhe kishin karakter përrues dhe informativ. Pjesëmarrësit mësuan rreth punës së CHwB-së në 10 vitet e fundit, rreth procesit dhe metodologjisë në hollësi të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore, rreth përgjegjësisë të gjitha palëve dhe rolit të Forumit në këtë proces, atë se çfarë do të përfitojnë komunat dhe komunitetet nga këto plane dhe cilat janë hapat pasuese për periudhën afatshkurtër (deri në fund të vitit 2012) si dhe aktivitetet afatgjata (2013-2015). Çfarë është më me rëndësi, kryetarët dhe nënkryetarët e komunave përshëndetën fillimin e këtij procesi të rëndësishëm si dhe dhanë mbështetjen e tyre në implementim të programit.

• **Takimi i dytë** - Gjatë periudhës nëntor 2012 - janar 2013 janë mbajtur punëtoritë me shtatë komunat partnere të programit. Me forca të përbashkëta janë ndërmarrë hapat e parë drejt përpilimit të planit, që është baza për zhvillimin lokal bazuar në resurset e trashëgimisë kulturore dhe natyrore. Pjesa më dinamike dhe atraktive e punëtorive ishte ajo

Sastanci Lokalnih Foruma Kulturne Baštine

U okviri Lokalnih Planova Kulturne Baštine, u periodu oktobar 2012 - oktobar 2014 održano je sedam sastanaka lokalnih foruma kulturne baštine (LFKB) u sedam partnerskih opština. Na osnovu Memoranduma o razumevanju, u Prilogu II – Uredba o načinu funkcionisanja Lokalnih foruma kulturne baštine, sastanci su važeći i odluke se smatraju validnima ukoliko je najmanje 11 od 20 članova dotičnog Foruma prisutno na sastanku.

• **Sa Prvim sastancima** LFKB-a Forum je počeo da trasira svoj put napred postajući time pravi motor procesa. Prvi sastanci Lokalnih Foruma kulturne baštine u sedam partnerskih opština održani su između 17-24 oktobra 2012, i imali su informativni i konstitutivni karakter. Učesnici su se upoznali sa radom CHwB-a u poslednjih 10 godina, o procesu i metodologiji detaljnih Lokalnih planova kulturne baštine, o odgovornosti svih stranaka i ulozi foruma u ovom procesu, koje će koristiti od ovih planova imati opština i zajednica i koji su dalji kratkoročni koraci u tom periodu (do kraja 2012. godine) i dugoročnim aktivnostima (2013-2015). Ono što je još važnije, gradonačelnici i zamenici gradonačelnika su pozdravili početak ovog važnog procesa dajući njihovu podršku u realizaciji programa

• **Drugi sastanak** -. Tokom perioda novembar 2012 - januar 2013 održane su radionice sa sedam partnerskih opština u ovom Programu. Zajedničkim snagama su preduzeti prvi koraci ka okončanju plana, čija je osnova lokalni razvoj zasnovan na resursima kulturne i prirodne baštine. Najdinamičniji i atraktivniji deo su bile praktične radionice, gde svi članovi foruma učestvovali u studijskoj mini poseti regionu.

Meetings of Local Cultural Heritage Forums

In the framework of Local Cultural Heritage Plans, seven meetings of Local Cultural Heritage Forums (LCHF) were held in seven partner municipalities. According to the Memorandum of Understanding, in Annex II - Regulation of Cultural Heritage, the meetings are valid, and its decisions are considered valid and plenipotentiary when at least 11 of 20 respective Forum members are present.

• **With the first meetings**, Local Cultural Heritage Forums started the path towards becoming a true engine of the process. The first meetings of LCHF in seven partner municipalities were held during 17-24 October 2012, and had inaugural and informative character. Participants learned about the CHwB work in the past 10 years, about the detailed process and methodology of Local Cultural Heritage Plans, about the responsibilities of all parties and the role of the Forum in this process, what will be the benefits of the municipalities and communities from these plans and what are the subsequent steps in the short term (until the end of 2012) and long-term activities (2013-2015). A crucial thing was that the mayors and deputy mayors welcomed the initiation of this important process and gave their support to the implementation of the program.

• **The second meeting** - During November 2012 - January 2013 were held workshops with seven partner municipalities of the program. With joint forces, the first steps towards finalizing the plan were taken, which is the basis for local development based on the resources of the cultural and natural heritage. The most dynamic and attractive part of workshops was the practical one, where all forums members participated in mini-study visits in the region. Participants, besides the exchange of

praktike, ku anëtarët e të gjitha forumeve morën pjesë në mini-vizita studimore në rajon. Pjesëmarrësit, përpos shkëmbimit të përvojave mes vete, patën rastin që të vizitojnë disa nga lokalitetet e trashëgimisë kulturore nën udhëheqjen e ciceronëve profesionistë. Për më tepër informata rreth punëtorive dhe vizitave shih faqet 55-86.

• **Takimi i tretë** është organizuar në formë të takimit punës një ditor, ku anëtarëve të FLTK-së iu janë prezantuar paraprakisht rezultatet e Punëtorisë katërditore. Në këtë takim janë rishqyrtuar rezultatet e punëtorisë dhe janë finalizuar prioritetet - projektet e identifikuar gjatë punëtorisë, si dhe janë shtuar projekte të reja me propozim të anëtarëve të forumeve. Krahas finalizimit të prioritetëve/projekteve, është diskutuar edhe rreth mënyrës së organizimit të konsultimit publik të PLTK-së.

• **Takimi i katërt** ka qenë hapja e procesit i konsultimit publik. Hapja e 7 konsultimeve publike është bërë në periudhën 3 - 13 maj 2013, dhe ka zgjatur 15 gjegjësisht 30 ditë, varësisht nga kërkesat e komunave. Konsultimet publike paraqesin një pikë të rëndësishme në procesin e identifikimit të prioritetëve dhe projekteve në fushën e trashëgimisë kulturore. Gjatë konsultimit publik projektet e Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore për shtatë komunat partnere dolën para publikut të gjerë, që përfshinte përfaqësues të Komunave, institucioneve, profesionistë, qytetarë të interesuar, studentë etj. Anëtarët e FLTK-ve, si autorë, ishin prezent për ta prezantuar dhe diskutuar mbi listën e prioritetëve para publikut.

• **Takimi i pestë** - Përfundimi i periudhës së Konsultimit Publik i gjeti anëtarët e FLTK-ve në takimet e tyre të pestë, të radhës, që u mbajtën gjatë 21-27 Qershorit 2013. Gjatë këtij takimi u analizuan projektet propozimet dhe idetë e pranuar gjatë fazës së konsultimit publik, dhe si Forum u vendos përfundimisht për integrimin e tyre në prioritetet e Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore të komunave.

• **Takimi i gjashtë** - Pas përmbylljes së Listave finale e projekteve dhe prioritetëve të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore të shtatë

Učesnici, pored razmene iskustava među sobom, imali su priliku da posete neke od lokacija kulturnog nasleđa pod vođstvom stručnih vodiča. Za više informacija o radionici i posetama pogledajte stranice 55-86.

• **Treći sastanak** je organizovan u obliku jednog dana radnog sastanka, gde je članovima LFKB-a predstavljeni rezultati ranije održanih četvorodnevni radionica. Na sastanku su razmatrani rezultati radionice i finalizovani su prioriteti - projekti identifikovani tokom radionice, kao i novi projekti koji su dodati na predlog članova foruma. Pored finalizacije prioriteta / projekta, takođe se raspravljalo o tome kako da se organizuje javna rasprava LPKB-ova.

• **Četvrti sastanak** je bio u vezi otvaranja procesa javnih konsultacija. Otvaranje 7 javnih rasprava je ostvareno u periodu od 3. do 13. maja 2013. godine i trajalo je 15 odnosno 30 dana, u zavisnosti od zahteva opština. Javne konsultacije predstavljaju prekretnicu u procesu određivanja prioriteta i projekata u oblasti kulturnog nasleđa. Tokom javne prezentacije prioriteta - projekata Lokalnih Planova Kulturne Baštine za sedam partnerskih opština uključena je šira javnost, uključujući i predstavnike opština, ustanova, stručnjaka, zainteresovanih građana, studenata itd. Članovi LPKB-a, kao autori, bili su prisutni kako bi predstavili i raspravljali o listi prioriteta sa javnošću.

• **Peti sastanak** - na kraju perioda javnih konsultacija našli su se na svom petom redovnom sastanku članovi LFKB-a, koji su se održali tokom 21-27 juna 2013. godine. Tokom ovog sastanka analizirani su predlozi projekata i ideja pripremljenih tokom faze javnih konsultacija, i Forum se konačno usaglasio o njihovom uvrštavanju među prioritetima Lokalnog Plana Kulturne Baštine u opštinama.

• **Šesti sastanak** - Nakon zaključenja konačnog spiska projekata i prioriteta Lokalnih Planova Kulturne Baštine u 7 opština, tako da je ovim sastankom obeleženo zatvaranje prve faze rada. Lokalni Forumi su tokom tog sastanka u periodu od 05-15 jula 2013. godine odabrali projekte koji će se realizovati tokom perioda od 2013 do 2015, na osnovu postavljenih kriterijuma i stvarne potrebe opštine.

experiences among themselves, had the opportunity to visit some cultural heritage sites lead by professional guides. For more information about the workshops and visits, see pages 55-86.

• **The third meeting** was organized as a one-day working meeting, where LCHF members were previously presented the results of a four-day workshop. The meeting reviewed the results of the workshop and finalized the priorities- projects identified during the workshop, as well as new projects have been added, as proposed by the forums' members. Besides finalizing the priorities / projects, it was also discussed about the way of organizing a LCHF public consultation.

• **The fourth meeting** was the opening of a public consultation process. The opening of 7 public consultations was made during 3rd to 13th of May 2013 and lasted 15 respectively 30 days, depending on the requirements of the municipalities. Public consultations represent a milestone in the process of identifying priorities and projects in the field of Cultural Heritage. During the public presentation, Priorities –Projects of Local Cultural Heritage Plan for seven partner municipalities were presented to the general public, including representatives of municipalities, institutions, professionals, interested citizens, students etc. LCHF members, as authors were present to introduce and discuss the priority list to the public.

• **The fifth meeting** – The end of public consultation period found LCHF members in their next fifth meeting, which was held during June 21-27, 2013. During this meeting the project proposals and ideas received during the public consultation phase were analysed, and the Forum was finally settled for their integration into the priorities of the Local Cultural Heritage Plan of the municipalities.

• **The sixth meeting** - After concluding the final list of projects and priorities of Local Cultural Heritage Plans of seven municipalities, the closing meetings of the first phase of the work of the Local Cultural Heritage Forum were marked during 05-15 July 2013.

Komunave u shënuan takimet përmbyllëse të fazës së parë të punës së Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore, gjatë periudhës 05-15 Korrik 2013. Gjatë këtij takimi Forumet bënë përzgjedhjen e projekteve që do të implementohen gjatë viteve 2013-2015, në bazë të kriterëve të përcaktuara dhe nevojave reale të Komunave. Me këtë takim u përmbyll edhe roli strategjik i Forumeve, duke kaluar në fazën e dytë ku Forumet Lokale të Trashëgimisë Kulturore për shtatë komunitat do të kenë rolin monitorues dhe zbatues në implementim të projekteve të dala nga Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore.

• **Takimi i shtatë** është organizuar në formë të një takimi njëditor, ku së pari janë prezantuar anëtarët e rinj të Forumeve, që janë ndryshuar si rrjedhojë e zgjedhjeve komunale të organizuara gjatë vitit 2013. Në këtë takim janë prezantuar edhe një herë projektet e përzgjedhura për implementim, dhe është bërë validimi i këtyre projekteve edhe nga anëtarësia e ndryshuar e FLTK-ve. Në disa komuna, me miratim të shumicës së Forumit janë bërë edhe disa zëvendësime të projekteve për implementim. Gjithashtu në këtë takim është prezantuar edhe ecuria e zhvillimeve të procesit të implementimit të projekteve që kanë filluar në vitin 2013 dhe do të vazhdojnë deri në fund të vitit 2015.

• **Takimi i tetë, nëntë dhe i dhjetë** është organizuar në formë të një takimi njëditor, ku është prezantuar plani dinamik i projekteve të përzgjedhura për zbatim. Në disa komuna, me miratim të shumicës së Forumit janë bërë edhe disa zëvendësime të projekteve për zbatim. Gjithashtu në këto takime janë prezantuar edhe ecuria e zhvillimeve të procesit të zbatimit të projekteve që kanë filluar në vitin 2013 dhe do të vazhdojnë deri në fund të programit, në fund të vitit 2015. Këto prezantime janë bërë nga CHwB dhe palët tjera të përfshira në proces të zbatimit, qofshin nga nivelet institucionale apo edhe nga shoqëria civile. Në takimin e dhjetë, dhe të fundit zyrtar të Forumeve, është kryer edhe një evaluim anonim me të gjithë anëtarët rreth ecurisë së zbatimit të projekteve.

Na ovom sastanku je okončana strateška uloga Foruma, prelazeći u drugu fazu, gde će Lokalni Forumi u sedam opština imati ulogu nadgledanja i izvršavanja u pogledu realizacije projekata koji proizilaze iz Lokalnih Planova Kulturne Baštine.

• **Sedmi Sastanak** je organizovan u formi jednodnevnog sastanka, na kojem su prvi put predstavljani novi članovi foruma, koji su zamenili neke od prethodnih kao rezultat opštinskih izbora održanih 2013 godine. Na sastanku su predstavljani odabrani projekti za implementaciju i potvrda ovih projekata je odrađena i nakon promene članstva LFKB. U nekim opštinama, uz odobrenje većine u forumu, takođe su izvršene neke zamene projekata za realizaciju. Takođe, na sastanku je predstavljen progres razvoja procesa implementacije projekata koji su započeti 2013. godine i nastaviće se do kraja 2015. godine.

• **Osmi, deveti i deseti sastanak** je organizovan u formi jednodnevnog sastanka gde je predstavljen dinamički plan odabranih projekata za implementaciju. U nekoliko opština, uz saglasnost većine Foruma napravljene su i zamene projekata za realizaciju. Takođe, na ovim sastancima je predstavljen i progres razvoja procesa implementacije projekata koji su počeli 2013 i nastaviće se do kraja programa, krajem 2015. Ove prezentacije je izradilo CHwB sa ostalim uključenim stranama u proces implementacije, bilo institucionalnog nivoa ili civilnog društva. Na desetom, i službeno, poslednjem sastanku Foruma, napravljena je i anonimna evaluacija svih članova o progresu implementacije projekata.

During this meeting, the Forums selected the projects to be implemented during 2013-2015, based on the defined criteria and real needs of the municipalities. With this meeting the strategic role of the Forum was also concluded, moving to the second stage where the Local Cultural Heritage Forums of seven municipalities will have monitoring and enforcement role in the implementation of projects arising from the Local Cultural Heritage Plans.

• **The seventh meeting** was organized as a one-day meeting, where the new members of the forums that were replaced as a result of the municipal elections held in 2013 were introduced. The meeting presented once more the selected projects for implementation, and these projects were also validated by the new (replaced) member of LCHF. In some municipalities, with the approval of the majority of the forum were done some substitutions of the projects for implementation. In addition to that, the progress of the development of projects implementation process that started in 2013 and will continue during 2014 was also presented.

• **The eighth, ninth and tenth meeting** was organized as a one-day meeting, where the dynamic plan for the implementation of selected projects was introduced. In some municipalities, with the approval of the majority of forum were made some substitutions of projects for implementation. Also at these meetings were presented the development progress of the projects implementation process that started in 2013 and will continue until the end of the program, at the end of 2015. These presentations were done by CHwB and other parties involved in the implementation process, both from the institutional level or from the civil society. At the tenth meeting, and the last official meeting of Forums, an anonymous evaluation was conducted with all members about the progress of the implementation of projects.

Vizita studimore në Mbretërinë e Bashkuar

Në kuadër të këtij programi katërvjeçar partnerët e projektit kanë pasur mundësi të njihen me përvoja ndërkombëtare rreth strategjive mbi ruajtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore në nivel lokal, rajonal dhe kombëtar.

Prej datës 08 deri 15 nëntor 2012, CHwB ka organizuar një vizitë studimore në Mbretërinë e Bashkuar me përfaqësues të partnerëve të projektit.

Kjo vizitë studimore është organizuar në kuadër të aktiviteteve të planifikuara në dy projektet e CHwB-së: "Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore (2012-2015)" - të financuar nga Suedia dhe "Ruajtja dhe Mbrojtja e Kalasë së Vushtrrisë (2011-2013)" - të financuar nga Ambasada Amerikane.

Qëllimi i vizitës ishte njohja me praktikën ndërkombëtare të mbrojtjes, menaxhimit, promovimit dhe shfrytëzimit të qëndrueshëm të trashëgimisë natyrore dhe kulturore. Pjesë e vizitës studimore kanë qenë përfaqësues nga Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit (MKRS), Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH), Komunitet e Dragashit, Gjakovës, Gjilanit, Kaçanikut, Parteshit, Rahovecit, Vushtrrisë dhe Fondacioni Trashëgimia Kulturore pa Kufij (CHwB).

Pjesëmarrës nga projekti "Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore", në vizitën studimore në Mbretërinë e Bashkuar ishin:

1. Leonora Rraci, Drejtoreshë - Departamenti Urbanizmit, Komuna e Gjakovës;
2. Kamber Kamberi, Drejtor - Departamenti i Kulturës, Komuna e Dragashit;
3. Veton Nevzadi, Drejtor - Departamenti i Kulturës, Komuna e Gjilanit
4. Fatmir Kryeziu, Drejtor - Departamenti Urbanizmit, Komuna e Rahovecit;
5. Todor Ivanovic, Drejtor - Departamenti Urbanizmit, Komuna e Parteshit
6. Bekim Troni, Drejtor - Departamenti Urbanizmit, Komuna e Kaçanikut;

Studijska poseta Ujedinjenom Kraljevstvu

U okviri Lokalnih Planova Kulturne Baštine 2012-2015 partneri u projektu su mogli da se upoznaju sa međunarodnim iskustvom u vezi strategija očuvanja i promocije kulturnog nasleđa na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Od 08 do 15. novembra 2012. godine, CHwB je organizovao studijsko putovanje u Velikoj Britaniji sa predstavnicima partnera na projektu. Studijska poseta je organizovana u okviru aktivnosti koje su planirane u dva projekta CHwB "Lokalnih Planova Kulturne Baštine (2012-2015)" – kojeg je finansirala Švedska vlada i "Očuvanje i zaštita Vučitrnske Tvrđave (2011-2013)" - finansiranog od strane američke ambasade.

Cilj posete je bio upoznavanje sa međunarodnom praksom zaštite, upravljanja, promocije i održivog korišćenja prirodnog i kulturnog nasleđa. Deo studijske posete bili su predstavnici Ministarstva Kulture, Omladine i Sporta (MKOS), Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja (MSPP), Opštine Dragaš, Đakovica, Gnjilane, Kačanik, Parteš, Orahovac, Vučitrn i Fondacije Kulturno Nasleđe bez Granica (CHwB). Učesnici projekta "Lokalni Planovi Kulturne Baštine", na studijskoj poseti u Velikoj Britaniji bili su:

1. Leonora Rraci, direktor - Odeljenje za urbanizam, Opština Đakovica;
2. Kamber Kamberi, direktor - Odeljenje za kulturu, Opština Dragaš;
3. Veton Nevzadi, Direktor - Odeljenje za kulturu, Opština Gnjilane;
4. Fatmir Kryeziu, direktor - odeljenje za urbanizam, Opštine Orahovac;
5. Todor Ivanović, direktor - odeljenje za urbanizam, Opština Parteš;
6. Bekim Troni, direktor - odeljenje za urbanizam, Kačanik;
7. Čamil Sahiti, direktor - Odeljenje za Kulturu, Opština Vučitrn;
8. Vergina Dila, RCKB Đakovica, Ministarstvo Kulture, Omladine i Sporta (MKOS);
9. Luan Nushi, direktor - Instituta za Prostorno Planiranje (ISP), Ministarstvo Životne Sredine i Prostornog Planiranja (MSPP);

The study visit in the United Kingdom

In the framework of this four year program, the project partners were able to get acquainted with international experience on the conservation strategies and promotion of cultural heritage at the local, regional and national levels. From the 8th of May to the 15th of November 2012, CHwB organized a study visit in the UK with representatives of the project partners. The study visit was organized within the activities planned in two of the CHwB projects: "Local Cultural Heritage Plans (2012-2015)" - funded by Sweden and "The Preservation and Protection of Vushtrri Castle (2011-2013)" - funded by the US Embassy.

The purpose of the visit was to get acquainted with the international practice of protection, management, promotion and sustainable use of natural and cultural heritage. Participants of the study visit were representatives from the Ministry of Culture, Youth and Sport (MCYS), the Ministry of Environment and Spatial Planning (MESP), Municipalities of Dragash, Gjakova, Gjilan, Kacanik, Partesh, Rahovec, Vushtrri and Foundation Cultural Heritage without Borders (CHwB). Participants of the project "Local Cultural Heritage Plans", in the UK study visit were:

1. Leonora Rraci, Director - Urban Planning Department, Municipality of Gjakova;
2. Kamber Kamberi, Director - Department of Culture, Municipality of Dragash;
3. Veton Nevzadi, Director - Department of Culture, Municipality of Gjilan;
4. Fatmir Kryeziu, Director - Department of Urban Planning, Municipality of Rahovec;
5. Todor Ivanovic, Director - Urban Planning Department, Municipality of Partesh;
6. Bekim Troni, Director - Urban Planning Department, Kacanik;
7. Qamil Sahiti, Director - Department of Culture, Municipality of Vushtrri;

7. Qamil Sahiti, Drejtor - Departamenti i Kulturës, Komuna e Vushtrrisë
8. Vergina Dyla, QRTK Gjakovë, Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit (MKRS)

9. Luan Nushi, Drejtor - Instituti për Planifikim Hapësinor (IPH), Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor (MMPH)

10. Enes Toska, Trashëgimia Kulturore pa Kufij (CHwB)

11. Mirian Bllaci, Trashëgimia Kulturore pa Kufij (CHwB)

Nga projekti “Ruajtja dhe Mbrojtja e Kalasë së Vushtrrisë”

12. Idriz Ismajli, Drejtor - Departamenti i Kulturës, Komuna e Vushtrrisë

13. Shukrane Begu, Etnologe - Muzeu historik dhe etnografik i Vushtrrisë

14. Milot Mustafa – Udhëheqës i divizionit për Trashëgimi të Luajtshme dhe Shpirtërore, Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit (MKRS)

15. Nol Binakaj, Trashëgimia Kulturore pa Kufij (CHwB)

16. Senat Haliti, Trashëgimia Kulturore pa Kufij (CHwB)

Pjesëmarrësit e vizitës studimore janë udhëhequr nga muzeologia Rachel Nordstrom. Vizita studimore ka përfshirë varg ligjëratash dhe prezantimesh nga ana e profesionistëve të trashëgimisë kulturore nga gjithandej Mbretëria e Bashkuar dhe pjesën praktike në formë të vizitave të drejt-përdrejta në lokalitete të trashëgimisë kulturore.

Ligjëratat dhe prezantimet

“Çka është Menaxhimi i Resurseve Kulturore” dhe “Trashëgimia Kulturore si Shtytës Regjenerimi” – nga Rachel Nordstrom;

“Strategjitë e Konservimit në Nivel Qendror – Rast studimi: National Heritage” – nga Catherine Leonard; “Projekti i Restaurimit të Abacinë e Bathit” – Laura Brown.

Lokacionet e vizituara

UELLS

Në shtetin Uells i cili gjendet në perëndim të Mbretërisë së Bashkuar, pjesëmarrësit vizituan dy lokalitete me interes:

Kështjella mesjetare Caerphilly – dëshmi e një tradite dhe historie të lashtë, njihet si njëra ndër kështjellat më të mëdha në Evropën perëndimore.

10. Enes Toska, Kulturno Nasleđe Bez Granica (CHwB);

11. Mirian Bllaci, Kulturno Nasleđe Bez Granica (CHwB);

Projekat “Očuvanje i zaštita Vučitrnske Tvrđave”;

12. Idriz Ismaili, direktor - Odeljenje za Kulturu, Opština Vučitrn;

13. Shukrane Begu, etnolog - Istorijski i Etnografski Muzej Vučitrn;

14. Milot Mustafa - Šef Odeljenja za pokretno i duhovno nasleđa, Ministarstvo Kulture, Omladine i Sporta (MKOS);

15. Nol Binakaj, Kulturno Nasleđe Bez Granica (CHwB);

16. Senat Haliti, Kulturno Nasleđe Bez Granica (CHwB).

Studijsko putovanje učesnika je predvodila muzeolog Rejčel Nordstrom.

Tokom studijskog putovanja učesnici su imali niz predavanja i prezentacija od strane profesionalaca kulturnog nasleđa iz celog Ujedinjenog Kraljevstva i praktičnog dela u vidu direkt-nih poseta mestima kulturne baštine.

Predavanja i prezentacije

“Šta je Upravljanje Kulturnim Resursima” - Rejčel Nordstrom;

“Strategija Očuvanja Na Centralnom Nivou - Studija slučaja: National Heritage” - Catherine Leonard;

“Kulturna Baština kao Odskočna Dasku za Obnovu” - Rejčel Nordstrom;

“Projekat Restauracije Manastira Bath” - Lora Braun.

Poseta mesta

VELS

Vels je država koja se nalazi na zapadu Ujedinjenog Kraljevstva, učesnici su posetili dva interesantna mesta:

Čerfili Srednjevekovna Tvrđava

- dokaz o drevnoj tradiciji i istoriji, priznat kao jedan od najvećih dvoraca u zapadnoj Evropi. Dvorac ima površinu od 1,2 hektara, i predstavlja prvi objekat tog vremena izgrađen i planiran za vojnu upotrebu. Ovaj spomenik predstavlja pozitivan primer konzervacije i restauracije dvorca.

Otvoreni Muzej Sv. Fagan - Otvoreni Muzej nacionalne istorije Velsa. Kulturno nasleđe datira iz različitih istorijskih perioda od neolita do novih perioda, i tu su objekti kulturnog nasleđa prebačeni sa raznih lokacija u jednom gigantskom okruženju. Muzejska atrakcija je selo Celtic, iz metal

8. Vergina Dyla, RCCH Gjakova, Ministry of Culture, Youth and Sport (MCYS);

9. Luan Nushi, Director - Institute for Spatial Planning (ISP), Ministry of Environment and Spatial Planning (MESP);

10. Enes Toska, Cultural Heritage without Borders (CHwB);

11. Mirian Bllaci, Cultural Heritage without Borders (CHwB);

From the project “Preservation and Protection of the castle of Vushtrri”

12. Idriz Ismaili, Director - Department of Culture, Municipality of Vushtrri;

13. Shukrane Begu, ethnologists - Historical and Ethnographic Museum of Vushtrri;

14. Milot Mustafa - Head of the Division of Movable and Spiritual Heritage and, Ministry of Culture, Youth and Sport (MCYS);

15. Nol Binakaj, Cultural Heritage without Borders (CHwB);

16. Senat Haliti, Cultural Heritage without Borders (CHwB);

The study tour participants were guided by Rachel Nordstrom, museologist. The study tour included series of lectures and presentations by cultural heritage professionals from all over the United Kingdom and the practical part in the form of direct visits to cultural heritage sites.

Lectures and presentations

“What is Cultural Resource Management” and “Cultural Heritage as a Regeneration Motive” – by Rachel Nordstrom;

“Conservation Strategies in Central Level - Case Study: National Heritage” - by Catherine Leonard;

“The project of Restoration of Bath Abbey” - by Laura Brown.

Site visits

WALES

In Wales, a country that lies in the west of the United Kingdom, participants visited two sites of interest: **Caerphilly Medieval castle**—is the evidence of an ancient tradition and history, recognized as one of the largest castles in the Western Europe. The castle has an area of 1.2 hectares, and represents the first building of that time built and planned for military use. This monument represents a

Kështjella ka një sipërfaqe prej 1.2 hektarësh, dhe paraqet objektin e parë të asaj kohe të ndërtuar dhe të planifikuar për nevoja ushtarake. Ky monument paraqet një shembull pozitiv të konservimit dhe restaurimit të kështjellës.

Muzeu i Hapur të St. Fagan –

Muzeu i hapur i historisë kombëtare të Uellsit. Objektet e trashëgimisë kulturore që datojnë nga periudha të ndryshme historike nga neoliti deri në periudhat më të reja, janë bartur nga lokacionet e ndryshme në një ambient gjigant. Atraksion i muzeut është fshati i Keltëve, i periudhës së hekurit që dëshmon për mënyrën e jetesës para 2500 viteve. Objekt i rëndësishëm i muzeut janë Sarajet e Mbretëreshës Elizabeth, të ndërtuar gjatë shek. 16. Ky muze paraqet një rëndësi prej pikave më interesante të trashëgimisë kulturore të Uellsit.

ANGLI

Fshati Lacock, Wiltshire

Pjesëmarrësit kanë qëndruar kryesisht në fshatin e vogël Lacock, të Trustit Kombëtar (National Trust). Fshat mesjetar, i njohur për vlerat e tij të shumta të trashëgimisë kulturore, në të cilin jetojnë rreth 250 banorë rezident. Ky fshat është përdorur për xhirimin e filmave sikurse “Harry Potter”, “Cranford”, “Pride and Prejudice”, mundëson zhvillimin e turizmit pasiv duke joshur një numër të madh të turistëve, gjë që kontribuon jashtëzakonisht në mirëqenien ekonomike të banorëve vendas dhe të bizneseve të vogla.

Gjatë qëndrimit në këtë fshat pjesëmarrësit patën rastin të vizitojnë vende karakteristike të trashëgimisë kulturore. Nga ky lokacion mund të veçohen vizitat në Abacinë e fshatit – me një arkitekturë stilesh të përziera, që dëshmon një histori të gjatë të ndikuar nga shumë rryma dhe teknika të ndërtimit. Ky monument paraqet një rast të restaurimit të një ndërtese me shumë shtresa kulturore.

Vizita në National Trust – organizatë joqeveritare që merret me mbrojtje dhe menaxhim të trashëgimisë kulturore në territorin e Anglisë, Uellsit dhe Irlandës Veriore. Kjo organizatë funksionon në bazë të rregullave që nxirren nga shtetet përkatëse. Menax

nog doba čiji načina života svedoči o periodu od pre 2500 godina. Jedan od važnih objekata u muzeju je Palata kraljice Elizabete, izgrađena tokom 16 veka. Ovaj muzej predstavlja jednu od najzanimljivijih tačaka kulturne baštine Velsa.

ENGLESKA

Selo Lacock, Wiltshire

Učesnici su uglavnom boravili u malom selu Lacock, gde se nalazi National Trust (Nacionalni Trust). To je srednjovekovno selo, poznato po brojnim vrednostima kulturnog nasleđa u kojima živi oko 250 stanovnika. Ovo selo se često koristi za snimanje filmova poput “Harry Potter”, “Cranford”, “Gordost i predrasuda”, što omogućava razvoj turizma i privlači veliki broj turista, što doprinosi ekonomskoj dobrobiti lokalnog stanovništva i malih preduzeća. Tokom boravka u selu, učesnici su imali priliku da posete mesta od kulturnog načaja. Iz ove posete selu se može izdvojiti Manastir - sa mešovitim arhitektonskim stilovima, što pokazuje dugu istoriju pod uticajem mnogih struja i tehnike gradnje. Ovaj spomenik predstavlja slučaj obnove građevine sa mnogo slojeva kulture. Poseta Nacionalnom fondu - nevladine organizacije koja se bavi zaštitom i upravljanjem kulturnim nasleđem na teritoriji Engleske, Velsa i Severne Irske. Ova organizacija deluje po propisima izdatim od strane dotičnih država. Upravljanje oblasti uglavnom se realizuje na principu održivog korišćenja, što znači primenom ekonomskih potreba, poštujući pravila i norme za zaštitu kulturne baštine.

Grad Bat

Je stari grad restoran koji se nalazi na jugozapadu Ujedinjenog Kraljevstva i datira iz rimskog perioda. Grad se nalazi na listi Svetske baštine UNESCO-a. Glavna delatnost kojom se ljudi bave u ovom gradu je turizam. Većina zgrada pripada gregorijanskom stilu arhitekture kao što je Roial Crescent (Polukružni Rojal) koga je važno napomenuti i Kvin Skver sa objektom koji ga okružuje. Spomenik od velikog značaja je Bath Abbei (Manastir u gradu Bat), što je dokaz o dugoj istoriji, više od hiljadu godina, koji je podgvrnut različitim verskim i fizičkim uticajima.

positive example of conservation and restoration of the castle.

Open Museum St. Fagan—Is the open museum of national history of Wales. Cultural heritage buildings dating from various historical periods from the Neolithic to the newer periods were transferred from various locations in a gigantic environment. The museum attraction is the village of Celtic, from the iron period, which testifies the lifestyle before 2500 years. An important building of the museum, is the Queen Elizabeth Palace, built during the 16th century. This museum presents one of the most interesting points of the cultural heritage of Wales.

ENGLAND

The village of Lacock, Wiltshire

Participants stayed mainly in the small village of Lacock, of the National Trust. A medieval village, known for its numerous values of cultural heritage is inhabited by about 250 residents. This village, which is often used for films shooting, like “Harry Potter”, “Cranford”, “Pride and Prejudice”, enables the development of passive tourism by attracting a large number of tourists, which contribute enormously to the economic wellbeing of local residents and small businesses. During their stay in the village, participants had the opportunity to visit cultural heritage sites. From these sites, the Abbey Village can be distinguished - with mixed architecture styles, which shows a long history influenced by many streams and building techniques. This monument represents a case of the restoration of a building with many cultural layers. The National Trust – a governmental organization that deals with the protection and management of cultural heritage in the territory of England, Wales and Northern Ireland was also visited by participants. This organization operates under the regulations issued by the respective states. Areas are mainly managed by taking into account the principle of sustainable use, which means the use for economic needs, while respecting the rules and norms for the protection of cultural heritage.

himi i zonave kryesisht realizohet në bazë të parimit të shfrytëzimit të qëndrueshëm, që nënkupton shfrytëzimin për nevoja ekonomike, duke i respektuar rregullat dhe normat për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore.

Qyteti Bath

Qyteti i vjetër i Bath i cili gjendet në jug-perëndim të Mbretërisë së Bashkuar dhe daton nga periudha romake. Qyteti gjendet në listën e Trashëgimisë Botërore të UNESCO-s. Vepërimitaria kryesore e zhvilluar në qytet është turizmi. Pjesa më e madhe e objekteve i takojnë arkitekturës Gre-goriane, ku vlen të përmenden Royal Crescent (Gjysmërrethi Mbretëror) dhe Sheshi i Mbretëreshës me objektin rrethor. Një monument me rëndësi të madhe është Abacia e Bathit, që paraqet dëshminë e një historie të gjatë më se njëmijë vjeçare, e cila i është nënshtruar ndikimeve të ndryshme religjioze dhe fizike. Krahas vizitës së organizuar në qytet, pjesëmarrësit gjithashtu vizituan Termet Romake që janë shfrytëzuar si terme shëruese dhe paraqesin dëshmi për jetën luksoze të zhvilluar para 2000 vjetësh.

Vizita në trashëgiminë botërore të UNESCO-s Stonehenge dhe Avebury, Wiltshire

Stonehenge daton nga parahistoria dhe paraqet një grumbull të gurëve të renditur në rrethë koncentrik, që besohet se janë realizuar afërsisht 2000 – 3000 vjet para erës sonë. Të vendosur në mënyrë vertikale dhe horizontale, dhe të gdhendur me përpikëri, paraqesin njërin ndër objektet e para arkitektonike që janë ruajtur deri në ditët e sotme. Stonehenge paraqet një ndër monumentet më të famshme dhe më të vizituara në botë.

Avebury daton nga periudha neolitike, përmban tri rrethë nga guri dhe paraqet një prej lokaliteteve më të njohura nga parahistoria në Britani. 180 gurët e pa gdhendur të peshave të ndryshme, që qëndrojnë në pozitë vertikale të renditur në një perimetër prej 1.3 km, paraqesin gjithashtu një enigmë ende të pashpjegueshme të teknikës së ndërtimit.

Vizitë dy ditore në Londër me përzgjedhje të lirë të vetë pjesëmarrësve

Pored organizovane posete gradu, učesnici su obišli rimske termalne izvore koji se koriste kao lekovite banje i danas svedoče o razvijenom luksuznom životu od pre 2000 godina.

Posete mestima UNESCO-ve svetske baštine Stounhendž, Aveburi, Wiltshire

Stounhendž datira iz praistorije i predstavlja gomilu kamenja poređanih u koncentričnim krugovima, veruje se da je bilo oko 2000 - 3000 godina pre nove ere. Kamenje je poređano po vertikali i horizontali i postavljano je sa preciznošću, tako da predstavlja jedan od prvih arhitektonskih objekata koji su sačuvani do danas. Stounhendž predstavlja jedan od najpoznatijih spomenika i najposećeniji je na svetu.

Aveburi datira iz neolita, u njemu se nalaze tri kruga od kamena i predstavlja jedan od najpopularnijih mesta iz praistorije u Britaniji. 180 postavljenih kamena različitih težina, stoje u vertikalnom položaju poređani u krugu od 1,3 km, i predstavljaju zagonetku sa još uvek nerazjašnjenom tehnikom gradnje.

Dvodnevna poseta Londonu po slobodnom izboru samih učesnika

The city of Bath

The old city of Bath, located in the south-west of the UK dates from the Roman period. The city is a UNESCO World Heritage site. The main activity in the city is tourism. Most of the buildings belong to Gregorian architecture, worth mentioning are the Royal Crescent and the Queen Square circular building. A monument of great importance is the Bath Abbey, evidence of a long history of more than a thousand years, which is subject to different religious and physical influences. Besides the organized visit to the city, participants also visited the Roman terms that were used for healing and present evidence of 2000 years ago developed luxurious life.

Visit in the UNESCO World Heritage site of Stonehenge and Avebury, Wiltshire

Stonehenge dates from prehistory and presents a pile of rocks situated in concentric circles. It is believed that they were put about 2000 - 3000 years BC. Placed in vertical and horizontal order, and carved with precision, they represent one of the first architectural objects that are up to today. Stonehenge represents one of the most famous monuments and the most visited one in the world.

Avebury, on the other hand dates from the Neolithic period, containing three stone circles and represents one of the most popular sites from prehistory in Britain. 180 carved stones with different weights, standing in vertical position placed in a perimeter of 1.3 km, still represent an unexplained puzzle of the construction techniques.

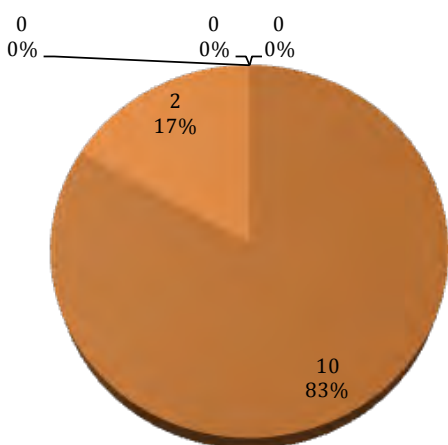
Two-day visit to London with free selection of the participants

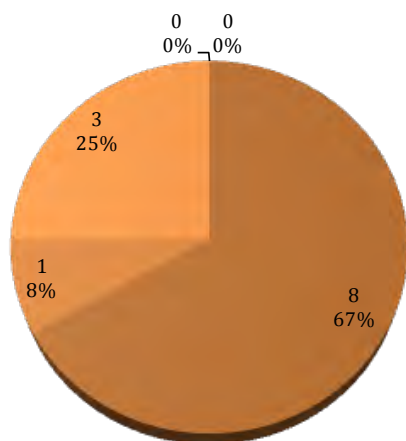
Vlerësimi i procesit nga pjesëmarrësit në vizitë

Në mënyrë që të merret opinioni i pjesëmarrësve rreth mënyrës së organizimit të vizitës studimore, janë hartuar formularë anonim të vlerësimit të cilët janë plotësuar nga të gjithë pjesëmarrësit e vizitës studimore. Rezultatet e vlerësimit janë paraqitur si më poshtë:

1. Në çfarë mase mendoni se është arritur qëllimi i vizitës studimore?
 “Qëllimi i vizitës është njoftimi me praktikat ndërkombëtare të mbrojtjes dhe promovimit të trashëgimisë natyrore dhe kulturore.”

2. Në çfarë mase janë të dobishme për punën tuaj të përditshme informacionet e marra gjatë prezantimeve dhe vizitave të realizuara?

3. Cila(t) pjesë të vizitës studimore ju ka(në) pëlqyer më shumë?
 Mund të përgjigjeni në më shumë opsione.

Ocenjivanje procesa od strane učesnika studijske posete

U cilju dobijanja mišljenja od strane učesnika u poseti o organizaciji studijske posete, napravljeni su formulari za ocenjivanje koji su popunjeni od strane svih. Rezultati ocenjivanja su prikazani na sledeći način:

1. U kojoj mери mislite da je postignuta svrha Studijske posete?
 “Cilj posete je usvajanje međunarodne prakse zaštite i promocije prirodnog i kulturnog nasleđa”.

- Shumë të madhe / Veoma visokoj / Very much
- Të madhe / Visokoj / Much
- Mesatare / Srednjoj / Moderate
- Të vogël / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

2. U kojoj mери su informacije dobijene tokom prezentacija i poseta korisne za vaš svakodnevni rad?

- Shumë të madhe / Veoma visokoj / Very much
- Të madhe / Visokoj / Much
- Mesatare / Srednjoj / Moderate
- Të vogël / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

3. Koji deo studijske posete vam se najviše dopao?
 Možete odgovoriti sa više opcija.

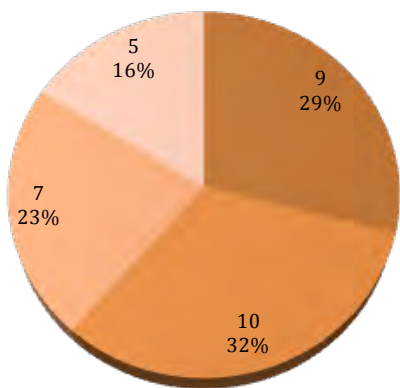
Evaluation of the visit process by participants

In order to obtain the opinion of the participants about the organization of the study visit, evaluation forms were designed to be completed by all participants. Assessment results are presented as follows:

1. To what extent do you think the goal of the study visit was achieved?
 “The purpose of the visit is to get acquainted with the international practice of protection and promotion of natural and cultural heritage.”

2. To what extent is the information obtained during presentations useful for your daily work?

3. Which part (s) of the study visit did you like more?
 You can answer in more than one option.

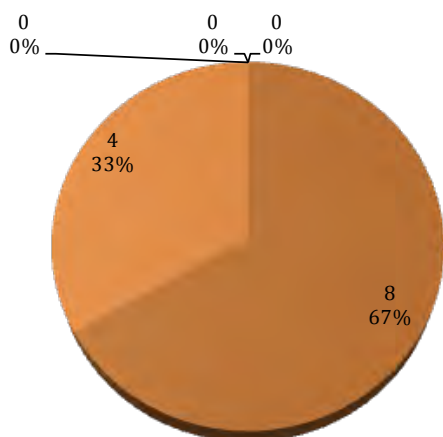

4. Sa jeni të kënaqur me organizimin dhe logjistikën e vizitës studimore?

- Prezantimet mbi menaxhimin e resurseve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore / Prezantacije o načinu upravljanja resursima kulturnog i prirodnog nasleđa / Presentations about the management of cultural and natural resources
- Vizitat/eskursionet për t'u njohur me shembuj konkret të trashëgimisë së ruajtur / Posete/Ekskurzije radi upoznavanja sa konkretnim primerima čuvanja nasleđa / Visits/ field trips to get acquainted with a concrete example of preserved heritage
- Turneu një ditë në qytetin UNESCO të Bath-it / Jednodnevna turneja u UNESCO-vom gradu Batu / One day tour to UNESCO city of Bath
- Vizitat në Londër të propozuara dhe organizuara nga vetë pjesëmarrësit / Posete Londonu predloženi i organizovanih od strane samih učesnika / Visits in London, proposed and organized by participants

4. Koliko ste zadovoljni sa organizacijom i logistikom studijske posete?

4. How satisfied are you with the organization and logistics of the study visit?

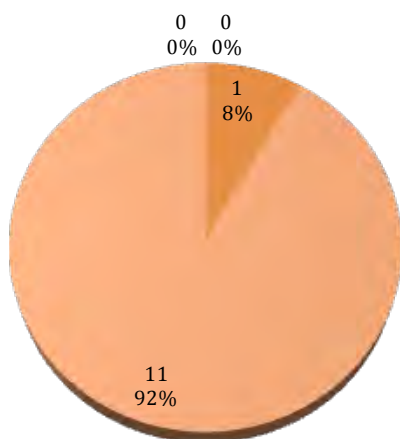

- Shumë të kënaqur / Veoma zadovoljan / Very satisfied
- Të kënaqur / Zadovoljan / Satisfied
- Mesatarisht të kënaqur / Srednje zadovoljan / Moderately satisfied
- Mjaftueshëm / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

5. Si e konsideroni agjendën e vizitës studimore në Mbretërinë e Bashkuar?

5. Kako ocenjujete dnevni red Studijske posete u Velikoj Britaniji?

5. How do you see the agenda of the study tour in the United Kingdom?

- Shumë të ngarkuar / Preopterećujući / Overloaded
- Të ngarkuar / Opterećujući / Loaded
- Adekuate / Adekvatan / Adequate
- Shumë të lehtë / Neopterećujući / Very easy

6. Komentet apo sugjerimet e juaja shpesh se si mund të përmirësohej kjo vizitë studimore.

- Na duhej pak më shumë kohë që të analizohen dhe përpunohen më shumë shembujt e prezantuar. Do të ishte mirë që të krahasonim shembujt

6. Komentari i dodatne sugestije o tome kako da se poboljšaju ove studijske posete.

- Treba nam malo više vremena da analiziramo i razmotrimo predstavljene primere. Bilo bi dobro da izvršimo upoređivanje primera iz Velike Britanije sa primerima s Kosova.

6. Comments or additional suggestions on how this study visit could get improved.

- We needed a little more time to analyse and process more of the presented examples. It would be good to compare the examples of the United Kingdom with examples from Kosovo.

e Mbretërisë së Bashkuar me shembuj nga Kosova.

- Vizita ishte e organizuar mirë. Në çdo moment kemi qenë të shoqëruar nga përfaqësuesit e CHwB apo ciceronët vendorë të cilët na kanë dhënë sqarimet e kërkuara. Që në fund të bëhej një përmbledhje e shkurtë me shkrim për temat që janë trajtuar në vendet që kemi vizituar.

- Do të ishte mirë që të merreshin 2 ose 3 shembuj të trashëgimisë kulturore të Kosovës dhe të gjendeshin ekuivalentet në Angli dhe shembujt e mbrojtjes së këtyre ekuivalentëve t'i krahasonim me ato në Kosovë.

- Ka qenë e përkryer!

- Nuk kisha pas shtesë për komente për komente apo sugjerime pasi gjithçka ka qenë e përkryer, falemnderit për të gjitha!

- Me një afat pak më të gjatë dhe me orë ligjërimit më shumë lidhur me ruajtje, rikonstruim dhe menaxhimin e objekteve.

- Përpos komenteve pozitive dhe falënderuese nuk kam asgjë tjetër për të shtuar sepse për mua por besoj edhe për pjesëmarrësit tjerë gjithçka ishte e përkryer.

Shënim: Komentet e pjesëmarrësve janë listuar ashtu siç janë shkruar në formularët e vlerësimit.

- Poseta je dobro organizovana. U svakom trenutku smo bili u pratnji predstavnika CHwB ili lokalnih vodiča, koji su nam dali objašnjenja koja smo mi tražili. Da konačno postavimo jedan kratak pisani rezime od temama koje su bile obrađivane u ma koje smo posetili.

- Bilo bi dobro odabrati 2 ili 3 primera kulturnog nasleđa na Kosovu koji bi bili ekvivalenti sa Engleskom, i primeri zaštite ovih ekvivalenata da uporedimo sa onima na Kosovu.

- Bilo je savršeno!

- Ne bih imao dodatnih komentara ili sugestija posle svega, bilo je savršeno, hvala za sve!

- Sa malo dužim boravkom i više sati predavanja u vezi očuvanja, rekonstrukcije i upravljanjem objektima.

- Pored pozitivnih komentara i zahvalnosti nemam ništa da dodam, jer za mene, ali i za ostale učesnike verujem da je sve savršeno.

Napomena: Komentari su navedeni onako kako su učesnici sami napisali u formularu za ocenjivanje.

- The visit was well organized. In every moment we were accompanied by representatives of CHwB or local guides who gave us the explanations needed. So that in the end, we could have a brief summary on topics that were addressed in the countries we visited.

- It would be nice to have 2 or 3 examples of cultural heritage of Kosovo and to find equivalents in England and compare with each other.

- It was perfect!

- I have no additional comments or suggestions since everything has been perfect, thanks for all!

- With a slightly longer term and more teaching hours related to the preservation, reconstruction and management of buildings.

- Besides the positive comments and gratitude I have nothing to add, because for me, and I also believe for other participants, everything was perfect.

Note: Comments of participants are listed as written in the assessment forms.

Punëtoritë

Takimet e dyta të Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore në shtatë komuna, janë organizuar në formë të punëtorisë katër ditore. Punëtorija paraqet një prej aktiviteteve më të rëndësishme të fazës së parë të programit. Punëtorija katër-ditore ishte e konceptuar në dy faza, teorike dhe praktike - vizita studimore. Pjesa teorike është mbajtur në Hotel Solid (Suharekë) për shtatë komunat partnere. Metodologjia e punëtorisë ka konsistuar në prezantime të ndryshme nga anëtarët të Forumeve; analiza e gjendjes ekzistuese të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në komunat përkatëse, duke shfrytëzuar metodat SWOT dhe PESTEL; përcaktimi i prioritetëve dhe projekteve në fushën e trashëgimisë kulturore dhe natyrore; puna në grupe dhe diskutime të ndryshme rreth këtyre çështjeve. Gjatë diskutimeve anëtarët e Forumit shprehnin idetë dhe mendimet e tyre në lidhje me problemet kryesore me të cilët ballafaqohet trashëgimia kulturore, sfidat, mënyrat e zgjidhjes së problemeve dhe përparësitë. Në këtë mënyrë pjesa teorike e punëtorisë është shndërruar në një platformë interaktive të komunikimit ku anëtarët e Forumit me prapavijë të ndryshme profesionale dhe nga pozitrat e ndryshme zyrtare shprehën lirshëm mendimet e tyre.

Prezantimet

Pjesa teorike e punëtorisë filloi me lojën e mozaikut, gjatë së cilës përmes argëtimit dhe garës pjesëmarrësit kanë "rizbuluar" pasuritë e trashëgimisë kulturore dhe natyrore të Kosovës. Më pas gjatë dy ditëve janë paraqitur prezantime të ndryshme.

Prezantim: Sistemi i mbrojtjes dhe legjislatura e trashëgimisë kulturore në Kosovë

Ky prezantim është mbajtur nga përfaqësues të MKRS-së, të cilët njëkohësisht ishin edhe anëtarë të FLTK-ve. Qëllimi kryesor i këtij prezantimi ishte njohja me sistemin e mbrojtjes së trashëgimisë kulturore në Kosovë, struktura organizative e menaxhimit të trashëgimisë kulturore dhe asetet e mbrojtura më ligj në Listën e Trashëgimisë Kulturore nën Mbrojtje të Përkohshme.

Radionice

Drugi sastanci Foruma Lokalne Kulturne Baštine u sedam opština, organizovani su u obliku četvoro-dnevne radionice. Radionica predstavlja jednu od najvažnijih aktivnosti u prvoj fazi programa Lokalnih Planova Kulturne Baštine.

Četvoro-dnevna radionica je predviđena da se sprovede u dve faze, teorijska i praktična - studijske posete. Teorijski deo je održan u Hotelu Solid (Suhareka) za sedam partnerskih opština. Metodologija radionica se sastoji od raznih prezentacija članova Foruma; analiza trenutnog stanja kulturne i prirodne baštine u njihovim opštinama, koristeći SWOT i PESTEL analize; određivanje prioriteta i projekata u oblasti kulturne i prirodne baštine; radne grupe i različite diskusije o ovim pitanjima. Tokom rasprave članovi foruma izražavaju svoje ideje i mišljenja o glavnim problemima sa kojima se suočava kulturna baština, izazovi, načini rešavanja problema i prioriteta. Na taj način teoretski deo radionice je transformisan u interaktivnu komunikaciju na platformi na kojoj članovi Foruma iz različitih profesija i iz raznih zvaničnih stavova izražavaju svoje mišljenje slobodno.

Prezentacije

Teorijski deo radionice počinje sa igrom mozaik, tokom koje kroz zabavu i takmičenje, učesnici su "ponovo otkrili" bogatstvo prirodnog i kulturnog nasleđa na Kosovu. Dva dana kasnije su predstavljane prezentacije.

Prezentacija: Odbrambeni sistem i zakonodavstvo o kulturnom nasleđu na Kosovu

Ova prezentacija održana je od strane predstavnika MKOS, koji su takođe bili članovi LFK. Osnovna svrha ove prezentacije je da se uspostavi sistem zaštite kulturnog nasleđa na Kosovu, organizaciona struktura i upravljanje resursima kulturne baštine koji su zaštićeni zakonom, i stavljeni na listu kulturnog nasleđa pod privremenom zaštitom.

Workshops

Second meetings of Local Cultural Heritage Forums in seven municipalities were organized in the form of a four-day workshop. The workshop represents one of the most important activities of the first phase of the program of Local Cultural Heritage Plans. The four-day workshop was designed in two phases, theoretical and practical - study visit. The theoretical part was held in the Hotel Solid (Suhareka) for seven partner municipalities. The methodology of workshop consisted of different presentations from members of the Forum; analysis of the current state of cultural and natural heritage in their respective municipalities, using SWOT and PESTEL methods; determination of priorities and projects in the field of cultural and natural heritage; work in groups and various discussions about these issues. During the discussions, the members of the Forum expressed their ideas and opinions about the main problems in the field of cultural heritage, challenges, ways of solving the problems and priorities. In this way the theoretical part of the workshop was transformed into an interactive communication platform where members of the Forum with different professional backgrounds and from various official positions expressed their thoughts freely.

Presentations

The theoretical part of the workshop began with a mosaic game, during which through entertainment and race, participants "rediscovered" the treasures of the natural and cultural heritage of Kosovo. Two days later they did various presentations.

Presentation: The protection system and legislation of cultural heritage in Kosovo

This presentation was held by representatives of MCYS, who were also members of LCHF. The main purpose of this presentation was to introduce the system of cultural heritage protection in Kosovo, organizational structure of cultural heritage management and protected assets in the Cultural Heritage List for Temporary protection.

Prezantim: Sistemi i planifikimit hapësinor në Kosovë dhe relacioni me trashëgiminë kulturore

Sistemi i planifikimit hapësinor në Kosovë u prezantua nga dy përfaqësues të MMPH-së, gjegjësisht nga Departamenti i Planifikimit dhe Institutit për Planifikim Hapësinor. Qëllimi kryesor i këtyre prezantimeve ishte prezantimi i sistemit të planifikimit hapësinor në Kosovë dhe ndërlidhja e planifikimit hapësinor me definimin dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe asaj natyrore.

Prezantim: Raporti i sektorit të trashëgimisë kulturore në Komunë

Analiza mbi gjendjen aktuale të trashëgimisë natyrore dhe kulturore në Komunën e Kaçanikut u prezantua nga koordinatorët lokal për komunat partnere në projektin e PLTK-ve. Me qëllim të krijimit të një pasqyre reale të gjendjes së trashëgimisë natyrore dhe kulturore, koordinatorët kanë kryer studime dhe analiza në terren që ngërthen mbledhjen e informatave rreth karakteristikave të komunës në përgjithësi dhe të vlerave të trashëgimisë kulturore e natyrore në veçanti.

Prezantim: Turizmi e zhvillimi lokal i bazuar në trashëgiminë kulturore

Trashëgimia kulturore si potencial për turizëm e zhvillim lokal u prezantua nga përfaqësues i CHWB-së. Qëllimi kryesor i këtij prezantimi ishte demonstrimi i shembujve pozitiv që mund të përdoren si model edhe për shfrytëzimin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në Kosovë si bazë për zhvillim ekonomik lokal.

Prezantimi: Vizita studimore në Mbretëri të Bashkuar

Prezantim tjetër me interes ishte edhe ai i vizitës studimore në Mbretërinë të Bashkuar, vizitë kjo që u zhvillua gjatë muajit nëntor 2012. Anëtarët e Forumit Lokal përkatës prezantoi përvojën dhe njohuritë e marra gjatë vizitës studimore.

Prezentacija: Sistem prostornog planiranja na Kosovu i odnos sa kulturnim nasleđem

Dva predstavnika MSPP su predstavili sistem prostornog planiranja na Kosovu, odnosno Uprave za planiranje i Instituta za prostorno planiranje. Glavna svrha ovih prezentacija je prezentacija sistema prostornog planiranja na Kosovu i prostornog planiranja u korelaciji sa definisanim zaštitom kulturne i prirodne baštine.

Prezentacija: Izveštaj opštinskog sektora za kulturno nasleđe

Analiza trenutnog stanja prirodne i kulturne baštine u opštini Kačanik je predstavljena od strane lokalnih koordinatora u partnerskim opštinama za projekat LPKB. U cilju stvaranja realne slike o stanju prirodnog i kulturnog nasleđa, koordinatori su sproveli studije i analize na terenu koja uključuje prikupljanje informacija o karakteristikama opštine uopšte i vrednostima kulturnog i prirodnog nasleđa posebno.

Prezentacija: Turizam i lokalni razvoj koji se bazira na resurse kulturnog nasleđa

Kulturna baština je turistički potencijal lokalnog razvoja koji je predstavljen od strane predstavnika CHWB-a. Osnovna svrha ove prezentacije je bila demonstracija pozitivnih primera koji se mogu koristiti kao model za korišćenje prirodnog i kulturnog nasleđa na Kosovu, kao osnov za lokalni ekonomski razvoj.

Prezentacija: Studijska poseta Velikoj Britaniji

Još jedna zanimljiva prezentacija je bila u vezi studijske posete Velikoj Britaniji, koja je održana u novembru 2012. Članovi Lokalnih Foruma Kulturne Baštine odgovarajući opština, su prezentovali svoja iskustva i znanja stečena tokom studijske posete.

Presentation: Spatial planning system in Kosovo and the relation with cultural heritage

Spatial planning system in Kosovo was presented by two representatives of MESP, namely the Department of Planning and the Spatial Planning Institute. The main purpose of these presentations was the introduction of spatial planning system in Kosovo and spatial correlation with the definition and protection of cultural and natural heritage.

Presentation: The report of the cultural heritage sector in the municipality

Analysis of the current situation of natural and cultural heritage in the municipality of Kačanik was introduced by local coordinators of the partner municipalities in the project of LCHP. In order to create a realistic picture of the state of natural and cultural heritage, coordinators conducted field studies and surveys, to collect information about the characteristics of the municipality in general and the values of cultural and natural heritage in particular.

Presentation: Local tourism and development based in cultural heritage

Cultural heritage as a potential for tourism and local development was presented by representatives of CHWB. The main purpose of this presentation was the demonstration of positive examples that can be used as a model for the use of natural and cultural heritage in Kosovo as a basis for local economic development.

Presentation: Study visit to the UK

Another interesting presentation was that of a study visit to the United Kingdom, in November 2012. Members of the Local Cultural Heritage Forum of the relevant municipality, presented the experience and knowledge acquired during the study visit.

Analiza SWOT për Komunën e Kaçanikut

Në punëtorinë e FLTK Kaçanik, të organizuar nga datat 19-22 dhjetor 2012 janë hartuar dy SWOT analiza.

SWOT analiza e parë ishte ajo e përgjithshme, e cila i definon përparësitë, mangësitë, mundësitë dhe kërcënimet që paraqiten në fushën e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në Komunën e Kaçanikut. Ndërsa SWOT analiza strategjike është një analizë më specifike dhe ka për qëllim kryesor që atributet negative, pra dobësitë dhe rreziqet t'i shndërroj në attribute pozitive.

SWOT analizat e hartuara nga anëtarët e FLTK Kaçanik kanë shërbyer si mjet për definimin e objektivave kryesore për mbrojtjen dhe promovimin e trashëgimisë kulturore dhe natyrore në Komunën e Kaçanikut.

SWOT Analiza e përgjithshme

SWOT analiza është një mjet për vlerësim të gjendjes ekzistuese e cila shërben për të mbledhur ide të ndryshme nga përfaqësuesit e sektorit të caktuar, të cilët marrin pjesë në procese në mënyrë aktive.

Kjo analizë është njëra nga metodat që janë përdorë në punëtori për përcaktimin e gjendjes aktuale të trashëgimisë natyrore dhe kulturore në Komunën e Kaçanikut.

Emri i SWOT analizës rrjedh nga shkronjat e para të fjalëve në gjuhën angleze:

Përparësitë / Strengths – atributet pozitive të brendshme të TKN të komunës.

Dobësitë / Weaknesses - atributet negative të brendshme të TKN të komunës.

Mundësitë / Opportunities – faktorë të jashtëm të cilët mund të përmirësojnë gjendjen e TKN të komunës.

Rreziqet / Threats – faktorë të jashtëm të cilët mund të rrezikojnë dhe përkeqësojnë gjendjen e TKN të komunës.

Pjesëmarrësit u ndanë në tri grupe sipas parimit 1,2,3...1,2,3, ku secili grup kishte detyrën e njëjtë:

SWOT analiza za opštinu Kačanik

Tokom radionice LFKB za opštinu Kačanik, čiji je domaćin ova opština bila tokom 19 do 22 decembra 2012 izrađena su dva nacrtta SWOT analize. SWOT analiza daje opšti pregled, koji definiše prednosti, slabosti, mogućnosti i rizike koji se javljaju u oblasti kulturne i prirodne baštine u opštini Kačanik. Dok je strateška SWOT analiza preciznija i ima za cilj uglavnom da sve negativne attribute, odnosno slabosti i pretnje, uputi kako ih pretvoriti u pozitivne attribute. SWOT analiza je sačinjena od strane članova LFKB Kačanik, koja treba poslužiti kao sredstvo definisanja zaštita osnovnih ciljeva i promovisanje kulturne i prirodne baštine u opštini Kačanik.

Opšta SWOT analiza

SWOT analiza je sredstvo za procenu trenutne situacije koja služi da prikupi različite ideje od predstavnika pojedinih sektora, koji aktivno učestvuju u procesu. Ova analiza je jedna od metoda koje se koriste u radionicama za utvrđivanje trenutnog statusa prirodnog i kulturnog nasleđa u opštini Kačanik. Ime SWOT analiza je izvedena iz prvih slova reči u engleskom jeziku:

Prednosti / Strengths - pozitivne unutrašnje osobine opštine u vezi PKN.

Slabosti / Weaknesses - negativne unutrašnje osobine opštine u vezi PKN.

Mogućnosti / Opportunities - spoljni faktori koji mogu da poboljšaju situaciju opštinskog PKN.

Pretnje / Threats- spoljni faktori koji mogu da ugroze i pogoršaju stanje PKN opštine. Učesnici su bili podeljeni u tri grupe po principu 1,2,3 ... 1,2,3, svaka grupa imala isti zadatak:

SWOT analysis for the municipality of Kačanik

In the workshop of LCHF of Kačanik, held during 19 to 22 December 2012, two SWOT analysis were drafted.

The first SWOT analysis was general, which defines the strengths, weaknesses, opportunities and threats that arise in the field of cultural and natural heritage in the municipality of Kačanik. While the strategic SWOT analysis is more specific and mainly aims to turn the negative attributes, precisely weaknesses and threats into positive attributes.

SWOT analysis drafted by LCHF members of Kačanik has served as a tool to define the main objectives for the protection and promotion of cultural and natural heritage in the municipality of Kačanik.

General SWOT analysis

SWOT analysis is a tool for the evaluation of the current situation which serves to collect different ideas from representatives of the particular sector who participate actively in the processes. This analysis is one of the methods used in workshops to determine the current status of natural and cultural heritage in the municipality of Kačanik. The name of SWOT analysis is derived from the first letters of the following words in the English language:

Strengths - internal positive attributes of CNH of the municipality.

Weaknesses - internal negative attributes of CNH of the municipality.

Opportunities- external factors that can improve the situation of CNH of the municipality.

Threats- external factors that can endanger and worsen the CNH of the municipality.

Participants were divided into three groups according to the principle 1,2,3 ... 1,2,3, where each group had the same task:

T'i listojnë përparësitë, dobësitë, mundësitë dhe rreziqet me të cilët ballafaqohet trashëgimia kulturore e komunës së Kaçanikut.

Puna e tri grupeve rezultoi me këto të dhëna:

o **PËRPARËSITË**

- Historia e vjetër e qytetit
- Pozita gjeostrategjike e qytetit
- Numër i madh i monumenteve të TK-së në zonën rurale dhe urbane
- Hapësira përreth lumit Nerodime
- Rruga "Via Egnatia" me kalldrëm në Gjyrgjedell
- Ekzistenca e shumë lokacioneve antike arkeologjike nëpër fshatra
- Pasuritë natyrore, lumenjtë, malet e Sharrit, Lybeteni
- Kalatë
- Traditat shpirtërore-Traditat e ndryshme mikpritja, besa
- Traditat fetare, Korza (Shëtitorja), dasma etj
- Gatishmëria e Institucionit komunal për Trashëgimi Kulturore.

o **DOBËSITË**

- Mungesë e restaurimit dhe konsolidimit të monumenteve kulturore
- Gjendja jo e mire e Monumenteve Kulturore
- Mungesa e një muzeu
- Mungesa e pjesëmarrjes gjithëpërfshirëse në planifikimin hapësinor
- Mungesa e bashkëpunimit mes institucioneve relevante
- Mungesa e fondeve për trashëgimi kulturore
- Mosmirëmbajtja e monumenteve kulturore dhe vendeve shumë me vlerë
- Mungesa e vetëdijesimit
- Mungesa e dokumentacionit në arkiva sidomos nga luftërat
- Mungesa e kadrove dhe ekspertëve në fushën e TK-së
- Mungesa e një tablo informuese në qendër të qytetit
- Shkatërrimi i monumenteve nga faktori njeri
- Ndërtimet e reja pa plan urbanistik dhe pa leje
- Eksploatimi i pakontrolluar i gurorëve
- Pasivizimi i institucioneve dhe shkollave për kujdes dhe edukim për këtë qëllim
- Humbja e originalitetit të monumenteve kulturore

Nabrojiti prednosti, slabosti, mogućnosti i pretnje s kojima se suočava kulturna baština opštine Kačanik Rad triju grupa rezultirao je sledećim podacima:

o **PREDNOSTI**

- Stara istorija grada
- Geostrateška pozicija grada
- Veliki broj spomenika kulturne baštine u ruralnim i urbanim zonama
- Prostor oko reke Nerodimke
- Ulica "Via Egnatia" sa kaldrmom u Đurđedelu
- Postojanje brojnih antičkih arheoloških lokaliteta po selima
- Prirodna bogatstva, reke, Šar planine, Ljuboten
- Tvrđave
- Duhovne tradicije
- Različite tradicije, gostoprimstvo, "vera"
- Verske tradicije, Korzo (šetalište), svadbe, i dr.
- Spremnost opštinskih institucija za kulturno nasleđe

o **SLABOSTI**

- Nedostatak restauracije i konzervacije spomenika kulture
- Loše stanje spomenika kulture
- Nedostatak muzeja
- Nedostatak sveobuhvatnog učešća u prostornom planiranju
- Nedostatak saradnje između relevantnih institucija
- Nedostatak sredstava za kulturno nasleđe
- Ne održavanje spomenika kulture i mesta od vrednosti
- Nedostatak svesti
- Nedostatak dokumentacije u arhivi, posebno od ratova
- Nedostatak kadrova i stručnjaka iz oblasti kulturnog nasleđa
- Nedostatak informativne ploče u centru grada
- Uništavanje spomenika ljudskim faktorom
- Novogradnja bez urbanističkog plana i bez dozvole
- Nekontrolisana eksploatacija kame-noloma
- Pasivnost institucija i škola prema brizi i obrazovanju o ovoj temi
- Gubitak originalnosti spomenika kulture

List the strengths, weaknesses, opportunities and threats of the cultural heritage of the municipality of Kačanik.

The work of the three groups resulted in the following data:

o **STRENGTHS**

- History of the old city
- The geostrategic position of the city
- A large number of CH monuments in rural and urban area
- The area around the river Nerodime
- Road "Via Egnatia" cobbled in Gjyrgjedell
- The existence of many ancient archaeological sites in the villages
- Natural resources, rivers, Sharri and Lybeteni mountains
- Castles
- Spiritual traditions
- Different traditions, hospitality, "faith"
- Religious traditions, Korza (promenade), weddings etc.
- Willingness of municipal institution for Cultural Heritage.

o **WEAKNESSES**

- Lack of restoration and consolidation of cultural monuments
- The poor condition of cultural monuments
- The lack of a museum
- Lack of comprehensive participation in spatial planning
- Lack of cooperation between relevant institutions
- Lack of funding for cultural heritage
- Lack of maintenance of cultural monuments and significant places
- Lack of awareness
- Lack of documentation in the archives especially from wars
- Lack of staff and experts in the field of CH
- The lack of an informational panel in the city centre
- The destruction of monuments by the human factor
- New construction without urban plan and permit
- Uncontrolled exploitation of quarries
- Inactive institutions and schools for care and education on this purpose
- The loss of authenticity of cultural monuments
- Vandalism by irresponsible persons.

- Huliganizmi nga personat e pandërgjegjshëm.

o MUNDËSITË

- Ekzistimi i një qendre informuese për trashëgimi kulturore (Së shpejti)
- Ngritja e kapaciteteve humane (Bashkëpunim i ekspertëve brenda dhe jashtë Kaçanikut)
- Restaurimi i kalasë
- Shfrytëzimi i kalasë dhe Gurit të Shpuar për aktivitete të ndryshme artistike (Koncerte, fotografim etj)
- Zhvillimi i sporteve tradicionale
- Krijimin e qasjes së personave me aftësi të kufizuara në monumentet e TK-së përmes pjerrinave
- Shfrytëzimi i kuadrut ekzistues për trashëgimi si historian e arkitekt të ndryshëm që jetojnë dhe veprojnë në Kaçanik
- Intervenimi emergjent
- Krijimi partneritetit publiko-privat
- Angazhimi më i madh i institucioneve
- Vetëdijesimi i qytetarëve.

o KËRCËNIMET / RREZIQET

- Pasojat nga erozioni si pasojë e mungesës së pyllëzimit
- Fatkeqësitë e mundshme natyrore
- Mungesa e një strategjie për kujdesin ndaj TK-së.

Shënim: Elementet e SWOT-it janë listuar ashtu si janë prezantuar nga tri grupet dhe vetëm në rastet kur grupet kanë përmendur të njëjtin element, ato janë eliminuar për të evituar përsëritjet.

- Huliganizam neodgovornih ljudi

o MOGUĆNOSTI

- Postojanje informativnog centra za kulturnu baštinu (uskoro)
- Podizanje ljudskih kapaciteta (saradnja stručnjaka unutar i van Kačanika)
- Restauracija tvrđave
- Korišćenje tvrđave i Probušenog kamena za različite umetničke aktivnosti (koncerti, fotografije, i dr.)
- Razvoj tradicionalnih sportova
- Omogućavanje pristupa spomenicima kulturne baštine preko rampi za osobe s posebnim potrebama
- Korišćenje postojećeg kadra za kulturnu baštinu, kao što su istoričari i arhitekta koji žive i deluju u Kačaniku
- Hitne intervencije
- Stvaranje javno-privatnog partnerstva
- Veća angažovanost institucija
- Podizanje svesti građana

o PRETNJE / RIZICI

- Posledice erozije kao rezultat nedostatka pošumljavanja
- Moguće prirodne nepogode
- Nedostatak strategije za negu kulturne baštine

Napomena: SWOT zaključci su navedeni onako kao što su predstavljeni od strane tri grupe, samo kada su više grupa navodili iste zaključke, takvi su izbacivani da bi se izbeglo ponavljanje.

o OPPORTUNITIES

- The existence of an information centre for cultural heritage (Soon)
- Human capacity building (Collaboration of experts within and outside Kačanik)
- Restoration of the castle
- The use of castle and perforated stone and various artistic activities (Concerts, photography, etc.)
- The development of traditional sports
- Creating access for disabled persons in CH monuments through ramps
- Use of the existing staff for cultural heritage, such as various historians and architects who live and work in Kačanik
- Emergency intervention
- Creating public-private partnership
- Greater involvement of institutions
- Awareness of citizens.

o THREATS / RISKS

- The consequences from erosion due to the lack of afforestation
- Possible natural disasters
- Lack of a strategy for CH care.

Note: SWOT elements are listed as presented by three groups and they were eliminated only when the groups cited the same element, in order to avoid duplication.

SWOT Analiza strategjike

SWOT analiza e përgjithshme u pasua me SWOT-in Strategjik, që është një analizë më specifike dhe ka për qëllim kryesor që atributet negative, pra dobësitë dhe rreziqet t'i shndërroj në attribute pozitive.

Detyra për pjesëmarrësit në këtë rast ishte që të mendojnë mënyra që atributet e listuara negative të shndërrohen në attribute pozitive në të ardhmen. Tri grupet e formuara për analizën SWOT të përgjithshëm vazhduan punët e tyre, në këtë rast për të përcaktuar objektivat për shndërrimin e dobësive dhe rreziqeve në mundësi për të ardhmen. Puna e tri grupeve rezultoi me këto objektiva:

- Vetëdijesimi përmes këshillimeve, trajnimeve, debateve dhe ligjëratave lidhur me TK-në
- Zbatimi strikt i planit rregullues hapësinor
- Bartja e kompetencave nga niveli qendror në atë komunal sa i përket TK-së
- Evidentimi dhe digjitalizimi i të gjitha pikave të Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore
- Zhvillimi i partneritetit publiko privat
- Sigurimi i fondeve për përmirësimin e TK-së (Ofrimi i projekteve konkrete të monumenteve të TK-së; Miratimi i një rregulloreje nga Kuvendi Komunal, sigurimi i fondeve nga bizneset)
- Trajnime në nivele të ndryshme (Trajnime për stafin ekzistues, dhënia e bursave për studentët në fushën e TK-së, ligjërata me OJQ dhe me Shkollën të Mesme)
- Sigurimi i një fondi të veçantë të fatkeqësive natyrore për monumentet kulturore.

Shënim: Elementet e SWOT-it strategjik janë listuar ashtu si janë prezantuar nga tri grupet, por janë shkruar në një listë të vetme.

Strateška SWOT analiza

Sa opšte SWOT analize prešlo se na Stratešku SWOT analizu, odnosno preciznije analize koja uglavnom ima za cilj da sve negativne attribute, odnosno slabosti i rizike prevede u pozitivne osobine.

Zadatak za učesnike u ovom slučaju je da razmotri načine za prevođenje negativnih atributa da postanu pozitivni u budućnosti. Tri grupe formirane za odrađivanje opšte SWOT analize su nastavile svoj rad, u ovom slučaju da se utvrde ciljevi za konverziju slabosti i pretnje u mogućnosti za budućnost. Rad tri grupe rezultirao je sledećim preporukama:

- Podizanje svesti preko savetovanja, obuke, debata i predavanja o kulturnom nasleđu
- Striktno sprovođenje prostornog regulacionog plana
- Prenos nadležnosti sa centralnog na opštinski nivo, u vezi kulturnog nasleđa
- Identifikacija i digitalizacija svih tačaka kulturne i prirodne baštine
- Razvoj javno-privatnog partnerstva
- Obezbeđivanje sredstava za poboljšanje kulturnog nasleđa (pružanje konkretnih projekata za spomenike kulturne baštine, odobravanje regulacija od strane Skupštine opštine, obezbeđivanje sredstava od preduzeća)
- Obuka na različitim nivoima (obuka za postojeći kadar, davanje stipendija studentima za oblasti kulturnog nasleđa, predavanja sa NVO i srednjim školama)
- Obezbeđivanje posebnog fonda prirodnih nepogoda za spomenike kulture.

Napomena: Zaključci SWOT analize su navedeni kao što su predstavljani od strane tri grupe, ali su spojeni u jednu listu.

Strategic SWOT Analysis

The general SWOT analysis followed by strategic SWOT, which is a more specific analysis and aims mainly to turn the negative attributes, precisely weaknesses and risks, into positive attributes.

The task for the participants in this case was to consider ways so that the listed negative attributes to be converted into positive attributes in the future. Three groups formed for the general SWOT continued their work, in this case to determine the objectives for the conversion of weaknesses and threats into opportunities for the future.

The work of the three groups resulted in the following objectives:

- Awareness through counselling, training, debates and lectures related to CH
- Strict application of spatial regulation plan
- Transfer of powers from central to municipal level regarding CH
- Identify and digitalize all points of the Cultural and Natural Heritage
- The development of public-private partnerships
- Provision of funds to improve CH (Provision of concrete projects of CH monuments; adoption of a regulation by the Municipal Assembly, the provision of funds by businesses)
- Training at various levels (training for existing staff, providing scholarships for students in the field of CH, lectures with NGOs and High Schools)
- Provision of a special fund for natural disasters for cultural monuments.

Note: Elements of Strategic SWOT are listed as presented by the three groups, but are merged into a single list.

Analiza PESTEL për Komunën e Kaçanikut

E kombinuar me analizat tjera, analiza PESTEL është shumë e suksesshme në analizimin e gjendjes ekzistuese, e që më vonë ndihmon në definimin e drejtimit zhvillimor për të ardhmen por edhe në sqarimin e domosdoshëm se si këta faktorë ndikojnë në mënyrë pozitive apo negative në gjendjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore. Analiza PESTEL e vlerëson gjendjen e trashëgimisë kulturore duke marrë parasysh këta faktorë:

P - POLITIKA
E - EKONOMIA
S - SHOQËRIA
T - TEKNOLOGJIA
E - AMBIENTI (Environment)
L - LEGJISLACIONI

Politika – Faktorët politik paraqesin ndikimin e politikave qeverisëse në fushën e trashëgimisë kulturore. Cilat janë shërbimet dhe ofertat që qeveria komunale mund të ofrojë? Cilat janë prioritetet në fushën e trashëgimisë kulturore? Vendimet politike mund të ndikojnë në masë të madhe në zhvillim të fushës së trashëgimisë, në krijimin e kushteve të volitshme dhe infrastrukturën për ruajtjen e trashëgimisë.

Ekonomia – Faktorët ekonomik përfshijnë normat e interesit, zhvillimin ekonomik, inflacionin, që luajnë rol vendimmarrës në mënyrën dhe standardet e jetës. Kjo në mënyrë të drejtpërdrejtë ndikon edhe në trajtimin e trashëgimisë kulturore.

Shoqëria – aspekti social sikurse niveli kulturor, edukimi, demografia e popullsisë ndikojnë në vetëdijen dhe mënyrën e perceptimit të vlerave të trashëgimisë kulturore.

Teknologjia – zhvillimi teknologjik mundëson krijimin e produkteve dhe proceseve të reja. Teknologjia mund të zvogëloj koston, përmirësoj kualitetin dhe të çojë në inovacion. Nga këto zhvillime mund të përfitojnë edhe profesionistët apo mjeshtrit.

Ambienti – faktorët ambiental përfshijnë klimën, mjedisin dhe motin. Trajtimi aktual i faktorëve mjedisor dhe mbrojtjes së mjedisit kanë ndikim

PESTEL Analiza za opštinu Kačanik

U kombinaciji sa drugim analizama, analiza PESTEL je veoma uspešna u analizi trenutne situacije, što kasnije pomaže u definisanju pravaca budućeg razvoja, ali i u neophodnosti da se razjasni kako ovi faktori utiču pozitivno ili negativno o stanju kulturne i prirodne baštine.

PESTEL analiza procenjuje stanje kulturne baštine uzimajući u obzir sledeće faktore:

P - POLITIKA
E - EKONOMIJA
S - DRUŠTVO (Society)
T - TEHNOLOGIJA
E - OKRUŽENJE (Environment)
L - Zakonodavstvo (Legislation)

Politika - politički faktori predstavljaju uticaj vladine politike u oblasti kulturnog nasleđa. Koje su usluge i ponude koje opštinska vlast može da ponudi? Šta su prioriteti u oblasti kulturnog nasleđa? Političke odluke mogu u velikoj meri uticati na razvoj u oblasti nasleđa, stvaranje povoljnih uslova i izgradnja infrastrukture za očuvanje nasleđa.

Ekonomija - Ekonomski faktori uključuju rejting interesa, ekonomski razvoj, inflaciju, koji igraju odlučujuću ulogu pri donošenju odluka o kvalitetu životnog standarda. To direktno utiče i na očuvanje kulturne baštine.

Društvo - socijalni aspekt kao što je nivo kulture, obrazovanje, demografska slika stanovništva utiču na percepciju i svest o kulturnom nasleđu.

Tehnologija - tehnološki razvoj omogućava stvaranje novih proizvoda i procesa. Tehnologija može smanjiti troškove, poboljšati kvalitet i dovesti do inovacija. Iz ovih dešavanja mogu da imaju koristi profesionalci ili zanatlije.

Životna sredina - faktori životne sredine obuhvataju klimatske uslove, okruženje i vremenske prilike. Trenutni tretman faktora životne sredine i uticaja na zaštitu životne sredine

PESTEL analysis for the municipality of Kačanik

Combined with other analysis, the PESTEL analysis is very successful in analyzing the current situation, which later helps in defining the direction for future development but is also necessary to clarify how these factors affect positively or negatively the state of Cultural and Natural Heritage. PESTEL analysis assesses the state of cultural heritage by considering the following factors:

P - POLITICS
E - ECONOMY
S - SOCIETY
T - TECHNOLOGY
E - ENVIRONMENT
L - LEGISLATION

Politics - political factors represent the impact of government policies in the field of cultural heritage. What are the services and offerings that the municipal government can offer? What are the priorities in the field of cultural heritage? Political decisions can greatly affect the development of heritage field, in creation of favourable conditions and infrastructure for heritage conservation.

Economy - Economic factors include the interest rates, economic development, inflation, which play a role in decision-making and in the way of life standards. This directly impacts also on the treatment of cultural heritage.

Society - the social aspect same as the cultural level, education, population demographics affect the perception and awareness of cultural heritage.

Technology - technological development enables the creation of new products and processes. Technology can reduce costs, improve quality and lead to innovation. From these developments can benefit professionals or craftsmen.

Environment - environmental factors include climate, environment and weather. Current treatment of environmental factors and environmental protection in general affect the construction industry by promoting and favouring the ways that affect the

në përgjithësi në industrinë e ndërtimit, duke promovuar dhe favorizuar mënyrat që ndikojnë në mbrojtjen e ambientit.

Legjislacioni – aspekti legjislativ ka ndikim të madh në mënyrën e menaxhimit dhe funksionimit të trashëgimisë kulturore. Ekzistenca e infrastrukturës ligjore, Ligji për trashëgimi kulturore, Ligji për Muzetë dhe implementimi i tyre mund të pranojnë si parakushte për një funksionim të mirëfilltë të sistemit të mbrojtjes së trashëgimisë.

Elementet e PESTEL Analizës përpos që ndikojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë apo të tërthortë në gjendjen e Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore, ata ndikojnë në masë të konsiderueshme edhe në njëri tjetrin. Pra, flasim për një sistem kompleks dhe me varshmëri reciproke në mes faktorëve.

Analiza PESTEL rezultoi me statistikat dhe të dhëna sasiore (për perceptim) dhe cilësore (për opinione të vetë anëtarëve të Forumit rreth ndikimeve të këtyre faktorëve). Instruksionet e dhëna kanë qenë që për secilin efekt të rrumbullkohet një efekt, qoftë ai pozitiv, neutral apo negativ. Pasi që pyetësorët janë plotësuar në mënyrë individuale dhe anonime, në disa raste kanë rezultuar dy përgjigje për një faktor. Për më tepër disa anëtarë kanë cekur se faktori i caktuar mund të ketë edhe ndikim pozitiv dhe negativ, dhe për këtë arsye i kanë listuar të dyjat. Sidoqoftë, aspekti statistikor ka pas për qëllim që të merret një perceptim i përgjithshëm i anëtarëve të Forumit mbi ndikimet e analizës PESTEL.

Rezultatet e analizës PESTEL janë paraqitur në faqet në vijim:

uglavnom od strane građevinske industrije kroz promociju i favorizovani položaj, utiču na zaštitu životne sredine.

Zakonodavstvo - zakonodavni aspekt ima veliki uticaj na način upravljanja i rada na kulturnoj baštini. Postojanje pravne infrastrukture, Zakon o kulturnom nasleđu, Zakon o muzejima i njihova primena može se prihvatiti kao preduslov za pravilno funkcionisanje sistema zaštite nasleđa.

Elementi Analize PESTEL pored toga što utiču direktno ili indirektno na stanje kulturne i prirodne baštine, oni značajno utiču i jedni na druge. Tako da, govorimo o kompleksnom sistemu i međusobnoj zavisnosti među faktorima.

PESTEL analiza je rezultirala sa statističkim i kvantitativnim podacima (percepcija) i kvalitativnim (mišljenjima samih članova Forumu o efektima ovih faktora). Instrukcije su date svakom da za svaki faktor zaokruži odgovarajući efekat, bilo pozitivan, neutralan ili negativan. Kada su upitnici završeni, pojedinačno i anonimno, u nekim slučajevima dolazilo se do dva odgovora po faktoru. Osim toga, neki članovi su odgovorili da određeni faktori mogu imati i pozitivan i negativan uticaj, tako da su napisali i jedan i drugi. Međutim, statistički aspekt je trebalo da stvori opštu percepciju članova foruma o efektima PESTEL analize.

Rezultati PESTEL analize su prikazani na stranicama u nastavku:

construction industry by promoting and favouring the ways that affect the protection of the environment.

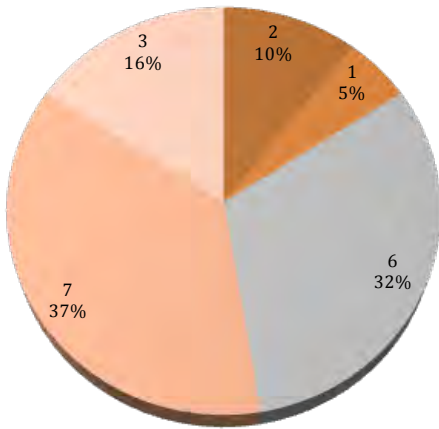
Legislation - the legislative aspect has a great influence on the way of the management and operation of cultural heritage. The existence of legal infrastructure, the Law on Cultural Heritage, the Law on Museums and their implementation may be accepted as prerequisites for a proper functioning system of heritage protection.

The elements of PESTEL analysis besides impacting directly or indirectly the situation of the Cultural and Natural Heritage, they considerably influence each other. Well, we are talking about a complex system and the mutual dependency between factors.

PESTEL analysis resulted in statistics and quantitative data (for perception) and qualitative (for the opinions of Forum members themselves about the effects of these factors). The given instructions were to round only an effect, whether positive, neutral or negative. Once the questionnaires were completed individually and anonymously, in some cases we have two answers for a factor. Furthermore, some members have indicated that certain factors may also have positive and negative impact, and therefore have added both. However, statistically there was meant to be a general perception of the Forum members on the effects of PESTEL analysis.

The results are presented in the following pages:

I. Sipas perceptimit tuaj, POLITIKA në çfarë mase ndikon në gjendjen e trashëgimisë kulturore në komunën tuaj?

Ju lutemi listoni cilat janë efektet POZITIVE NGA POLITIKA?

- Zhvillimi i aktiviteteve politike për ngritjen e vetëdijes së qytetarëve për ruajtjen e Trashëgimisë Kulturore.
- Futja në planin zhvillimor të Trashëgimisë Kulturore.
- Përkujdesja ndaj monumenteve kulturore-Historike ekzistuese (Në masë të kënaqshme).
- Sepse politika vazhdimisht po i jep rëndësi ditë e më shumë kësaj fushe.
- Politika gjithsesi është një faktor shumë i rëndësishëm në avancimin e gjendjes së trashëgimisë kulturore. Kjo për faktin se politika mban një peshë të madhe të vendim-marrjes qoftë në nivelin qendror apo edhe në atë lokal. Nëse politika arrin të konceptoj një program zhvillimor cilësor me terma afatmesëm dhe afatgjatë, gjendja e objekteve të trashëgimisë kulturore do të përmirësohej dukshëm dhe në faza të mëvonshme do të mund të jepte një kontribut të madh në zhvillimin ekonomik të komunës.
- Efektet pozitive të politikës në trashëgiminë kulturore janë me vet faktin se në kuadër të politikave të veta fut edhe trashëgiminë kulturore si pjesë e traditës së një populli e cila tregon për kulturën dhe mikpritjen e atij populli pasi që trashëgimia kulturore nuk ka të bëjë vetëm me atë materiale , por edhe me atë shpirtërore.

I. Prema vašem shvatanju, u kojoj meri POLITIKA utiče na stanje kulturne baštine u vašoj opštini?

- Në masë shumë të madhe POZITIVE / U veoma velikoj meri POZITIVNO / Very much POSITIVE
- Në masë të madhe POZITIVE / U velikoj meri POZITIVNO / Much POSITIVE
- Pa efekt-NEUTRAL / Bez efekta-NEUTRALNO / No effect-NEUTRAL
- Në masë shumë të madhe NEGATIVE / U velikoj meri NEGATIVNO / Very much NEGATIVE
- Në masë të madhe NEGATIVE / U veoma velikoj meri NEGATIVNO / Much- NEGATIVE

Molimo vas, navedite koji su POZITIVNI EFEKTI POLITIKE?

- Sprovođenje političkih aktivnosti za podizanje svesti građana o očuvanju kulturne baštine
- Ubacivanje kulturnog nasleđa u razvojni plan.
- Briga o postojećim kulturno-istorijskim spomenicima (u zadovoljavajućoj masi)
- Zato jer politika kontinuirano daje sve više važnosti ovoj oblasti
- Politika je, međutim, veoma važan faktor u poboljšanju položaja kulturne baštine .To je zato što politika nosi veliki udeo u odlučivanju, kako na centralnom tako i na lokalnom nivou .Ako politika uspe da konceptuje kvalitetan razvojni plan u srednjem i dugom roku , situacija kulturne baštine biće značajno poboljšana i u kasnijoj fazi će biti u stanju da pruži veliki doprinos privrednom razvoju opštine
- Pozitivni efekti politike u kulturnoj baštini se vide činjenicom da je okviru politika uvedeno i kulturno nasleđe kao deo tradicije jednog naroda koji prikazuje kulturu i gostoprimstvo tog naroda, jer kulturno nasleđe nema veze samo sa materijalnim već i sa duhovnim.

I. According to your perception, to what extent does the POLITICS impact the state of cultural heritage in your municipality?

Please list which are the positive effects from POLITICS?

- The development of political activities to raise awareness of citizens for the preservation of Cultural Heritage.
- Inclusion of Cultural Heritage in the Development Plan.
- Cultural monuments care.
- Existing historic (satisfactorily).
- Because policy is continuously giving importance to this field.
- Politics is certainly a very important factor in improving the situation of cultural heritage. This is because the policy holds a great weight of decision-making at the central level or local level. If the policy fails to conceive a quality development program in the medium and long term, the condition of cultural heritage will be improved significantly and at a later stage will be able to give a great contribution to the economic development of the municipality.
- The positive effects of the policy in cultural heritage are by the fact that within its policies it also includes cultural heritage as part of the tradition of a people, which tells about the culture and hospitality of that people as cultural heritage is not only material but is also spiritual.

- Hartimi i ligjeve dhe rregulloreve për TK varet nga politika.

Ju lutemi listoni cilat janë efektet NEGATIVE NGA POLITIKA?

- Edhe pse gatishmëria e disa zyrtarëve për angazhim, ata të cilët e mbulojnë këtë fushë tërhiqen në një anë duke i lënë punët në duart e tjetër kujt.
- Varësisht nga interesi i prijësit të komunës, një çështje mund të zvarritet dhe të merr shumë kohë. P.sh. ndonjë restaurim apo diçka e ngjashme.
- Politika nuk i kushton rëndësi të madhe trashëgimisë kulturore. Edhe politikanët e qeverisjes lokale nuk janë ata të cilët i mbështesin vendet të cilët kanë një histori të vjetër, apo më mirë të themi që njihemi si komunë në bazë të monumenteve kulturore.
- Nuk kanë krijuar ndonjë strategji për ruajtjen e këtyre monumenteve.
- Nuk kanë krijuar një databazë për identifikimin e vendeve të Trashëgimisë Kulturore.
- Mos ndarja e fondeve për fushën e trashëgimisë kulturore.
- Mos formimi i një strategjie për restaurimin dhe mbrojtjen e monumenteve kulturore historike.
- Nuk kanë asnjëherë në planin e tyre partiak diçka qoftë edhe shumë minore për TK. Edhe kur janë në qeverisje ata nuk kanë në funksion asnjë mekanizëm për me pas një interesim pozitiv për këtë lëmi.
- Në masë të madhe negative sepse mungon drejtori i kulturës.
- Shembulli i mospjesëmarrjes së përfaqësuesve nga kultura në një punëtori të këtillë (Arsye: Zgjedhjet në parti).
- Kujdesi jo i duhur ndaj monumenteve kulturo-historike.
- Sektor të pazhvilluar për TK.
- Mungesa e aktiviteteve për mbrojtjen e TK-së.
- Mospërfshirja në prioritetet e Komunës TK.
- Moszhvillimi i aktiviteteve për rolin dhe rëndësinë e Trashëgimisë Kulturore.
- Mosekzistimi i sektorëve nëpër komuna që merren me Trashëgimi Kulturore.
- Mungesa e zyrtarëve komunal për Trashëgimi Kulturore.

- Izrada zakona i propisa za kulturno nasleđe zavisi od politike.

Molimo vas, navedite koji su NEGATIVNI EFEKTI POLITIKE?

- Iako postoji spremnost nekih zvaničnika, oni koji pokrivaju ovu oblast se povlače, ostavljajući drugima da obave posao
- U zavisnosti od interesa vodećih u opštini, jedan problem se može da se odugovlači i da uzima dosta vremena. Kao npr. neka restauracija ili slično.
- Politika ne pridaje veliki značaj kulturnom nasleđu. I političari lokalne samouprave podržavaju lokacije od istorijske važnosti, ili još bolje da se izrazim, mi smo poznati kao opština zbog spomenika kulture.
- Nisu stvorene strategije za zaštitu ovih spomenika
- Nisu napravili bazu podataka za identifikaciju lokacija sa kulturnom baštinom
- Ne raspodela sredstava za oblast kulturnog nasleđa.
- Ne formiranje jedne strategije za restauraciju i zaštitu kulturno-istorijskih spomenika
- Nikad nema u njihovom stranačkom planu čak ni nečeg minornog o kulturnom nasleđu. I kad su na vlasti, nemaju niti jedan mehanizam da podignu interes o ovoj oblasti.
- U velikoj masi negativno, jer ne postoji direktor kulture
- Neogdovarajuća briga o kulturno-istorijskim spomenicima
- Ne razvijem sektor o kulturnom nasleđu
- Nedostatak aktivnosti za zaštitu KN
- Ne uključenje KN u prioritete Opštine.
- Ne održavanje aktivnosti o ulozi i važnosti KN.
- Nepostojanje sektora u opština koja se bave kulturnim nasleđem.
- Nedostatak opštinskih zvaničnika za kulturno nasleđe.

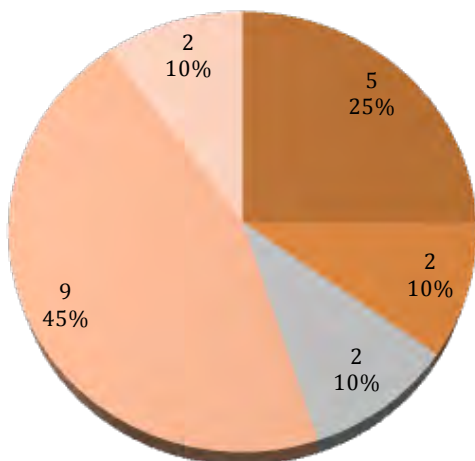
- Drafting of laws and regulations for CH depends on the policy.

Please list which are the NEGATIVE EFFECTS FROM THE POLITICS?

- Although the willingness of some officials in getting engaged, those who cover this area drawn in a way leaving things in the hands of someone else.
- Depending on the interest of municipal leaders, a case can drag and takes too long. E.g. any restoration or something similar.
- Policy does not give great importance to cultural heritage. Even local government politicians are not supporting those places that have an old history, or rather to say we are known as a municipality because of cultural monuments.
- They have not created a strategy for the preservation of these monuments.
- They have not created a database for the identification of cultural heritage sites.
- No allocation of funds for cultural heritage.
- No strategy for restoration and protection of historical cultural monuments.
- They never have anything in their party plan regarding CH. Even when they are in the government they do not have any function, mechanism for a positive interest in this field.
- Largely negative because there is no director of culture.
- Example of non-participation of representatives from the culture in such a workshop (Reason: Elections in the party).
- Inadequate care to cultural and historical monuments.
- Underdeveloped sector for CH.
- Lack of activities for the protection of CH.
- No inclusion of CH in the priorities of municipality.
- The lack of development activities for the role and importance of Cultural Heritage.
- Lack of sectors in the municipalities dealing with Cultural Heritage.
- Lack of municipal officials for Cultural Heritage.

- Deri më tash nga Komuna e Kaçanikut asnjëherë nuk është ndarë ndonjë fond për Trashëgimi Kulturor, gjithashtu edhe në programet partiake nuk i lejohet hapësirë kësaj fushe.
- Nëse politika do të injoronte rolin e trashëgimisë kulturore në zhvillimin e gjithëmbarshtëm të komunës, apo edhe më keq, të diferencojë objektet e trashëgimisë kulturore mbi baza etnike, religjioze, politike etj., do t'i bënte një dëm të madh përpjekjeve për menaxhimin e drejtë dhe cilësor të trashëgimisë kulturore.
- Efekt negativ nga politika e vendit që zhvillohet në të gjitha komunat edhe këtu është mos angazhimi konkret dhe më ekspeditiv nga organet kompetente pa e marrë parasysh orientimin partiak në qeverisje, por të punohet me ideologji më të hapur, programe efikase dhe implementim të tyre më ekspeditiv, që gjithmonë të jenë në dobi të shoqërisë në tërësi pa e dëmtuar asnjë nga resurset natyrore dhe trashëgimore që i posedojmë, me qëllim të krijimit të një ambienti ku duhet zhvilluar një jetesë normale dhe në hap me botën e civilizuar në çdo aspekt jetësor.
- Duhet të përkrahjet dhe të investohet më shumë për TK.

2. Sipas perceptimit tuaj, EKONOMIA në çfarë mase ndikon në gjendjen e trashëgimisë kulturore në komunën tuaj?

Ju lutemi listoni cilat janë efektet POZITIVE NGA EKONOMIA?

- Zhvillimi ekonomik është faktor kyç për ngjalljen e monumenteve kulturore historike.

- Do sada od Opštine Kačanik se nika-da nisu dodelila nikakva sredstva za kulturno nasleđe, takođe u stranačkim programima nije dozvoljen prostor ovoj oblasti.
- Ako politika ignoriše ulogu kulturnog nasleđa u sveukupnom razvoju opštine, ili još gore, da diferencira kulturno nasleđa na etničko, versko, političko, itd, učiniće veliku štetu naporima za ispravno i kvalitetno upravljanje kulturnom baštinom.
  - Negativan uticaj politike zemlje koja se sprovodi u svim opštinama, i ovde je takođe ne konkretna i ne ekspeditivna posvećenost od strane vlasti bez obzira na orijentaciju stranke u vladi, već treba raditi sa otvorenijom ideologijom, efikasnim programima i njihovu ekspeditivnu primenu, uvek u korist društva kao celine, bez narušavanja bilo kojeg od prirodnih resursa i nasleđa koje imamo, kako bi se stvorilo okruženje u kojem treba voditi normalan život i u koraku sa civilizovanim svetom, u svakom aspektu života.
  - Treba podržati i više investirati u KN

2. Prema vašem shvatanju, u kojoj mери EKONOMIJA utiče na stanje kulturnog nasleđa u vašoj opštini?

- Në masë shumë të madhe POZITIVE / U veoma velikoj mери POZITIVNO / Very much POSITIVE
- Në masë të madhe POZITIVE / U velikoj mери POZITIVNO / Much POSITIVE
- Pa efekt-NEUTRAL / Bez efekta-NEUTRALNO / No effect-NEUTRAL
- Në masë shumë të madhe NEGATIVE / U velikoj mери NEGATIVNO / Very much NEGATIVE
- Në masë të madhe NEGATIVE / U veoma velikoj mери NEGATIVNO / Much- NEGATIVE

Molimo vas, navedite koji su POZITIVNI EFEKTI PRIVREDE?

- Privredni razvoj je ključni faktor za oživljavanje istorijskih spomenika kulture.

- The municipality of Kačanik has never allocated any fund for Cultural Heritage so far, also in party programs no space about this area is allowed.
- If the policy would ignore the role of cultural heritage in the overall development of the municipality, or even worse, to differentiate cultural heritage buildings on ethnic, religious, political basis, etc., will do great harm to the right and qualitative management efforts of cultural heritage.
- Negative effect on the politics of the country that takes place in all municipalities is not concrete and expeditious commitment by the competent authorities regardless of the orientation of the party in government, but to work with more open ideology, efficient programs and their implementation more swift, always to the benefit of society as a whole without damaging any of the natural and heritage resources that we possess, in order to create an environment where to develop a normal life and in step with the civilized world in every aspect of life.
- Should be supported and invested more in CH.

2. According to your perception, to what extent does the ECONOMY impact the state of cultural heritage in your municipality?

Please list which are the positive effects from the ECONOMY?

- Economic development is a key factor to revive the historical cultural monuments.

- Sigurisht se edhe zhvillimi ekonomik është mjaft i dukshëm pasi që përmes TK-së zhvillojmë turizëm etj.
- Ekonomia ndikon në masë shumë të madhe pozitive për faktin se me zhvillimin e saj mundësohet edhe ndarja e fondeve më të mëdha për TK, e në këtë mënyrë mundësohet edhe restaurimi, dhe mirëmbajtja e tyre (gjë që tërheq vizitorë).
- Ekonomia ndikon në masë të madhe pozitive për zhvillimin e saj.
- Meqenëse jetojmë në një gjendje të rëndë ekonomike, zhvillimi ekonomik shumë do të ndihmonte në përmirësimin e gjendjes në Trashëgimi Kulturor në komunën tonë.
- Prania e bizneseve afër objekteve kulturore e mundëson ruajtjen e këtyre objekteve si dhe interesimi i vizitorëve është më i madh.
- Ekonomia është një faktor kyç në gjendjen e trashëgimisë kulturore. Faktori socio-ekonomik është dëshmuar të jetë shumë i rëndësishëm në trajtimin e duhur të objekteve të trashëgimisë kulturore për faktin se mirëmbajtja e trashëgimisë kulturore është një ndërmarje shumë specifike dhe shumë e kushtueshme. Përveç kësaj, promovimi i suksesshëm i trashëgimisë kulturore kërkon avancimin e infrastrukturës publike dhe ekspertizë.
- Ekonomia ka ndikim në TK pasi që një vend i zhvilluar mund të ruaj trashëgiminë si dhe mund të bëjë edhe promovimin në nivel më të lartë si dhe sa me i zhvilluar të jetë një vend ekonomikisht trajtimi i trashëgimisë kulturore do jetë pozitiv, pasi që trashëgimia cilësohet si vlerë dhe jo sikur në disa raste ku trashëgimia kulturore qoftë materiale apo shpirtërore shfrytëzohet vetëm për përfitime individuale apo edhe familjare.
- Nxjerrja e një rregulloreje për ngarkimin e një takse për bizneset komunale.

Ju lutemi listoni cilat janë efektet NEGATIVE NGA EKONOMIA?

- Mospasja e mundësisë për mbrojtjen e tyre.
- Mungesa e stimulimit të pronarëve për mbrojtjen e trashëgimisë.
- Mungesa e mundësisë për organizim të fuqishëm të shtetit në drejtim të mbrojtjes së tyre.

- Privreda u velikoj masi pozitivno utiče na njen razvoj.
- Pošto živimo u teškoj ekonomskoj situaciji, ekonomski razvoj će pomoći u poboljšanju stanja kulturne baštine u našoj opštini.
- Prisustvo preduzeća blizu objekata kulture omogućuje zaštitu ovih objekata, i interes posetilaca je veći
- Privreda je ključni faktor u kulturnom nasleđu države. Socio-ekonomski faktor se pokazao kao veoma značajan u pravilnom tretmanu objekata kulturne baštine zbog činjenice da je održavanje kulturnog nasleđa veoma specifično i veoma skupo. Pored toga, uspešna promocija kulturne baštine zahteva unapređenje javne infrastrukture i ekspertize.
- Privreda ima uticaj na KN, jer jedna razvijena zemlja može da sačuva nasleđe i može da vrši promociju na višem nivou, kao i što je razvijena privreda jednog mesta tretman kulturnog nasleđa će biti pozitivniji, jer nasleđe se smatra vrednošću, a ne kao u nekim slučajevima u kojima se koristi kulturno nasleđe, bilo ono materijalno ili duhovno, samo za individualne ili porodične beneficije.
- Izdavanje propisa za naplatu poreza opštinskim preduzećima.

Molimo vas navedite koji su NEGATIVNI EFEKTI PRIVREDE?

- Ne postojanje mogućnosti za zaštitu KN.
- Nedostatak stimulacije vlasnika za zaštitu baštine.
- Nedostatak mogućnosti za jaču organizaciju države u smeru zaštite KN.

- Of course, that also economic development is quite evident since through CH we develop tourism etc.
- The economy impacts overwhelmingly positively about the fact that with its development is enabled the allocation of funds about CH, and thus is enabled their restoration and maintenance (which draws visitors).
- The economy greatly positively impacts its development.
- Since we live in a difficult economic situation, the economic development would help a lot in improving the situation of Cultural Heritage in our municipality.
- The presence businesses in the vicinity of cultural buildings enables preservation of these buildings as well as the interest of visitors is greater.
- The economy is a key factor in the condition of cultural heritage. Socio-economic factor has proven to be very important in the proper treatment of cultural heritage buildings due to the fact that maintenance of cultural heritage is very specific and very costly. In addition, the successful promotion of cultural heritage requires upgrading of public infrastructure and expertise.
- The economy has an impact on CH, since a developed place can preserve the heritage and can promote it to a higher level as well as much more economically developed is a place, the more positive will be the treatment of cultural heritage, since heritage is considered as a value and not as in some cases where material or spiritual cultural heritage is used only for individual or family benefits.
- Issuing a regulation to charge taxes for municipal businesses.

Please list which are the NEGATIVE EFFECTS FROM THE ECONOMY?

- Lack of possibility of their protection.
- Lack of incentives of owners of heritage protection.
- Lack of possibility to powerful state organization in terms of their protection.

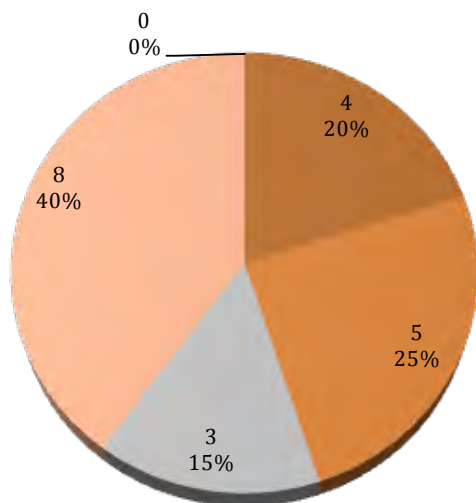
- Mungesa e financave nga vet komuna po e pamundëson restaurimin dhe mbrojtjen e objekteve të TK-së, gjithashtu njerëzit apo qytetarët janë më shumë të interesuar të sigurojnë mbijetesën së sa të vizitojnë vende me vlera të trashëgimisë.
- Mosplanifikim i buxhetit për Trashëgimi Kulturore.
- Nuk ka asnjë fond të veçantë komuna sa i përket TK-së. I gjithë buxheti komunal nuk është përqendruar qoftë edhe 0.1 % për sferën e TK-së. Edhe ato pak institucione që ne i llogarisim si të kulturës nuk kanë shije- gatishmëri për TK.
- Zhvillimi ekonomik është i dobët dhe nuk ndikon në gjendjen e trashëgimisë kulturore.
- Ekonomia e dobët, pak mjete të dedikuara për TK.
- Keqpërdorimi i objekteve të TK-së për përfitime.
- Mungesa e buxhetit për këtë fushë nga ana e komunës.
- Qytetarët nuk e kanë primare këtë fushë të jetës, për ta edhe më tutje sfida kryesore mbetet mbijetesë.
- Mungesa e fondeve për Trashëgimi Kulturore.
- Në mungesë të një zhvillimi të qëndrueshëm ekonomik - qoftë të nivelit qendror apo edhe atë lokal – nga praktika është dëshmuar se manifestohet me zhvendosjen e investimeve në kulturë nga prioritetet e autoriteteve vendimmarrëse.
- Sot për sot, për shembull, komuna e Kaçanikut as që ka të shënuara objektet të trashëgimisë kulturore në parametra të pranueshëm. Po kështu mungon edhe sinjalizimi përmes tabelave orientuese të këtyre objekteve, si në pjesën urbane të saj ashtu edhe përgjatë rrugëve.
- Ngufatja e hapësirës së Monumenteve Kulturore nga bizneset.
- Ekonomia ka ndikim të madh sidomos në zhvillimin e turizmit që promovon trashëgiminë kulturore në përgjithësi dhe ka forma të shumta se si do duhej të punohet dhe veprohet. Sa i përket angazhimit nga sektori publik mendoj se ka qenë jo i kënaqshëm e kryesisht aq sa është punuar që të promovohet sado pak ka qenë më shumë nga angazhimi vetanëk privat apo nga ndonjë organizatë joqeveritare.

- Nedostatak finansijskih sredstava opštine onemogućava restauraciju i zaštitu KN, takođe i ljudi ili građani su više zainteresovani da obezbede svoje preživljavanje nego da obilaze mesta sa vrednostima nasleđa.
- Ne planiranje budžeta za kulturnu baštinu
- Ne postoji posebni fond opštine za KN. Ceo opštinski proračun nije fokusiran, niti 0.1% za oblast KN. I ono malo institucija koje mi računamo da su za kulturu, nemaju ukusa – spremnost za KN.
- Privredni razvoj je slab i ne utiče na stanje KN.
- Slaba privreda, malo namenskih sredstava za KN.
- Zloupotreba objekata KN za ličnu korist.
- Nedostatak opštinskog budžeta za ovu oblast.
- Građanima nije primaran ovaj aspekt života, za njih je i dalje najveći izazov optanak.
- Nedostatak sredstava za KN
- U nedostatku održivog ekonomskog razvoja – bilo centralnog ili lokalnog nivoa - praksa je dokazala da se manifestuje u oduzimanju investicija kulture u korist prioriteta odlučujućeg autoriteta.
- Danas, na primer, opština Kačanik nema ni označene objekte kulturne baštine prihvatljivim parametrima. Tako nedostaje i signalizacija preko info tabela ovih objekata, kako u urbanoj zoni tako i na putevima.
- Gušenje prostora sa kulturnom baštinom preduzećima.
- Ekonomija ima značajan uticaj na turizam koji promovise razvoj kulturnog nasleđa uopšteno, i postoje različite forme kako treba raditi i postupati. Što se tiče angažovanja javnog sektor, mislim da je bio nezadovoljavajući , uglavnom koliko se radilo na promociji, bilo je malo više zbog samostalnog privatnog angažovanja ili od strane neke NVO.

- Lack of finances by the municipality is making the restoration and protection of CH buildings impossible, also people or citizens are more interested in maintaining themselves than to visit places of heritage value.
- No budget planning for Cultural Heritage.
- No special fund of the municipality in terms of CH. All municipal budget is not concentrated even 0.1% in the field of CH. Even few institutions accounted as cultural ones have not taste- willingness for CH.
- Economic development is weak and does not impact the condition of cultural heritage.
- The weak economy, few resources dedicated to CH.
- Misuse of CH buildings for benefits.
- Lack of municipal budget for this field.
- This field of life is not primary to citizens, survival remains still a challenge to them.
- Lack of funds for Cultural Heritage.
- In the absence of a sustainable economic development - whether central or local- from the practice it is proved that it is manifested with the relocation of investment in culture by priorities of decision-making authorities.
- In the present, for example, the municipality of Kačanik has marked cultural heritage buildings in acceptable parameters. In addition to that, signage through orientation panels of these building lacks, as in urban areas as well as along the roads.
- Blocking of the area of cultural heritage by businesses.
- The economy has significant impact on tourism development that promotes the cultural heritage in general and there are many forms on how to work and act. As regards the public sector, I think that it has been unsatisfactory since the promotion was done by personal commitment or by any non-governmental organization.

3. Sipas perceptimit tuaj, SHOQËRIA në çfarë mase ndikon në gjendjen e trashëgimisë kulturore në komunën tuaj?

Ju lutemi listoni cilat janë efektet POZITIVE NGA SHOQËRIA?

- Shoqëria është e gatshme t'i mbrojë monumentet e trashëgimisë kulturore, interesimi është shumë i madh për ti mbrojtur këto monumente.
- Po them në masë të madhe, sepse me kujdesin që i bëjnë mundësojnë zhvillimin e këtij sektori, duke mundësuar kështu mirëmbajtjen e tyre.
- Mbrojtja e monumenteve kulturore dhe natyrore në pronësinë private dhe shoqërore, vetëdijesimi në mbrojtjen e monumenteve.
- Ka filluar shoqëria të sensibilizohet për trashëgiminë kulturore.
- Duke bartur baraspeshë atë të shoqërisë civile në vendet e civilizuara ka një rol shumë të rëndësishëm, edhe te ne kohëve të fundit shoqëritë civile i japin një vend të merituar që në mënyrë të madhe do të ndihmojë në ruajtjen e Trashëgimisë Kulturore.
- Shoqëria luan një rol të rëndësishëm në TK, ngase ndihmon në ruajtjen, mirëmbajtjen por edhe në zbulimin e objekteve, dhe gjërave të tjera që kanë lidhje me TK-në.
- Shoqëria është duke u sensibilizuar.
- Vazhdimisht po vie një shoqëri e cila ditë e më tepër po i kushton rëndësi kësaj lëmie.
- Shoqëria ka peshën e vet në gjendjen e trashëgimisë kulturore – një peshë e cila në të shumtën e rasteve nënvlerësohet nga faktorët tjerë në vendim-marrje.

3. Prema vašem shvatanju, u kojoj meri DRUŠTVO utiče na stanje kulturne baštine u vašoj opštini?

- Në masë shumë të madhe POZITIVE / U veoma velikoj meri POZITIVNO / Very much POSITIVE
- Në masë të madhe POZITIVE / U velikoj meri POZITIVNO / Much POSITIVE
- Pa efekt-NEUTRAL / Bez efekta-NEUTRALNO / No effect-NEUTRAL
- Në masë shumë të madhe NEGATIVE / U velikoj meri NEGATIVNO / Very much NEGATIVE
- Në masë të madhe NEGATIVE / U veoma velikoj meri NEGATIVNO / Much- NEGATIVE

Molimo vas navedite koji su POZITIVNI EFEKTI DRUŠTVA?

- Društvo je spremno da zaštiti spomenike kulturne baštine, interes je veliki za zaštitu ovih spomenika.
- Reći ću u velikoj masi, jer se njihovom brigom omogućuje razvoj ovog sektora, omogućujući tako i održavanje KN.
- Zaštita spomenika kulture i prirode u privatnom i društvenom vlasništvu, podizanje svesti o zaštiti spomenika.
- Društvo je počelo da se osvešćuje u vezi kulturne baštine.
- Imati ravnotežu, preko civilnog društva, u razvijanim zemljama ima vrlo važnu ulogu, i kod nas u poslednje vreme civilnom društvu daju zasluženno mesto, koje bi u velikoj meri moglo da pomogne u očuvanju KN.
- Društvo igra važnu ulogu u KN, jer pomaže u očuvanju, održavanju, ali i otkrivanju novih objekata i stvari koje imaju veze sa KN.
- Društvo postaje osetljivije.
- Stalno dolazi novo društvo koje svakim danom pridaje veći značaj ovoj oblasti.
- Društvo ima svoju težinu u stanju kulturne baštine – težinu koja se u većini slučajeva potcenjuje od strane različitih faktora u strukturama koje donose odluke.

3. According to your perception, to what extent does the SOCIETY impact the state of cultural heritage in your municipality?

Please list which are the positive effects of SOCIETY?

- Society is ready to protect cultural heritage monuments, the interest to protect these monuments is very great.
- I say largely because with the care given, they enable the development of this sector, thus enabling maintenance.
- The protection of cultural and natural monuments in private and social ownership, awareness in the protection of monuments.
- The society has started to sensitize about cultural heritage.
- Carrying balance of civil society in civilized places, they have a very important role, even in the recent times civil societies give a well-deserved place so that it will help in the preservation of Cultural Heritage.
- Society plays an important role in CH, because it helps to maintain, but also to find objects, and other things related to CH.
- Society is being sensitized.
- A society is constantly coming, which more and more is paying attention to this field.
- The society has its own weight in the state of cultural heritage - a weight which is often underestimated by other factors in decision-making.
- Society today is not aware enough to give its contribution to the protection and promotion of cultural heritage condition.

- Shoqëria sot nuk ka vetëdijen e mjaftueshme për të dhënë kontributin e saj në mbrojtjen dhe avancimin e gjendjes së trashëgimisë kulturore. Së këndejmi shtrohet edhe domosdoshmëria e intensifikimit të fushatave të ndërgjegjësimit të shoqërisë në nivel të komunitetit për rolin dhe rëndësinë e trashëgimisë kulturore në zhvillimin e gjithëmbarshtëm të komunitetit dhe shoqëror. Organizatat e shoqërisë civile në këtë drejtim duhet të tregohen më aktive në mënyrë që shoqëria të merr përsipër pjesën që i takon në ruajtjen dhe promovimin e vlerave të trashëgimisë kulturore.

- Baza e formimit dhe zhvillimit të një shteti është shoqëria dhe duke pasur parasysh rëndësinë e shoqërisë në një vend atëherë pa dyshim se ka ndikim edhe në TK, me vet faktin se shoqëria është ajo e cila mund ti ruaj vlerat e TK-së dhe shoqëria është ajo e cila mund ti degradoj.

- Efektet pozitive të shoqërisë konsideroj se janë në masë të madhe pozitive pasi që edhe pse të vetëdijësuar vetëm nga paraardhësit familjar dhe bashkëqytetarët për rëndësinë e trashëgimisë kulturore dhe pa ndihmën e institucioneve kompetente apo në masë shume të vogël, kanë arritur që edhe ato pak monumente të trashëgimisë t'i ruajnë me aq forca sa kanë pas mundësi dhe sa kanë pas njohuri se si të mbrohen ato ndër vite e shekuj.

Ju lutemi listoni cilat janë efektet NEGATIVE NGA SHOQËRIA?

- Moskujdesi i shoqërisë për shkak se nuk kanë njohuri lidhur me TK-në. Shpesh ndodh që ndikimi i njeriut vjen deri te shkatërrimi i objekteve të TK-së.

- Njerëzit nuk e dinë vlerën e tyre.

- Injoranca totale.

- Mospuna e shtetit në këtë drejtim.

- Pasi që Vetëdijësimi i shoqërisë për TK ende mbetet një sfidë që ka rrugën përpara.

- Nënçmimi i vlerave të Trashëgimisë Kulturore.

- Nënçmimi i vlerave të TK-së nga shoqëria, pakujdesia në ruajtjen e TK-së.

- Mosinteresimi i shoqërisë ndodh që gjërat me vlerë tradicionale të humben e të dëmtohen.

- Mungon sensibilizimi shoqëror për Trashëgimi Kulturore.

- Danas, društvo nema dovoljnu svest o svom doprinosu u zaštiti i unapređenju stanja kulturnog nasleđa.

Tako nastaje neophodnost intenziviranja kampanja podizanja svesti društva na nivou zajednice o ulozi i značaju kulturnog nasleđa u ukupnom razvoju zajednice i društva. Organizacije civilnog društva u tom smislu treba da budu aktivnije kako bi društvo preuzelo deo koji joj pripada u očuvanju i promociji vrednosti kulturne baštine.

- Osnova formiranja i razvoja zemlje je društvo, i imajući u vidu značaj društva u zemlji onda nesumnjivo ima uticaja na KN, znajući činjenicu da je društvo ono koje može čuvati vrednosti KN i društvo je ono koje može degradirati KN.

- Efekti društva smatram da su uglavnom pozitivni, jer iako svesni samo radi naših porodičnih predaka, i sugrađana o važnosti kulturnog nasleđa i bez pomoći, ili uz vrlo malo pomoći nadležnih institucija, postigli su da ono malo spomenika kulturne baštine čuvaju sa takvom silinom koliko su bili u stanju i koliko su imali znanja da ih zaštite tokom godina i vekova .

Molimo vas navedite koji su NEGATIVNI EFEKTI DRUŠTVA

- Zanemarivanje od strane društva , jer većina nema nikakvih saznanja o KN. Često se dešava da ljudski uticaj dovodi do uništavanja objekata KN.

- Ljudi ne znaju njihovu vrednost.

- Totalno ignorisanje.

- Država ne radi u tom pravcu.

- Jer je svest društva o KN i dalje veliki izazov

- Potcenjivanje vrednosti kulturne baštine.

- Potcenjivanje vrednosti KN od strane društva, nemanje u očuvanju KN

- Nezainteresovanost društva dovodi to toga da se stvari od tradicionalnih vrednosti izgube i oštete.

- Nedostaje društvena svest o kulturnoj baštini.

Thus arises the necessity of intensifying the awareness campaigns of society at the community level about the role and importance of cultural heritage in the overall development of the community and society. Civil society organizations in this regard should be more active in order to take over what belongs to them regarding the preservation and promotion of cultural heritage.

- The basis of the formation and development of a country's society and given the importance of society in a country then undoubtedly has an impact on CH, by the fact that society is the one that can preserve and degrade the values of CH.

- I consider that the positive effects of society are largely positive since although aware only by family ancestors and fellow citizens on the importance of cultural heritage and without or very little assistance of competent institutions, have achieved to preserve although few heritage monuments heritage with the strength and knowledge they had to protect them over the years and centuries.

Please list what are the NEGATIVE EFFECTS OF THE SOCIETY?

- The neglect of society because they have no knowledge regarding CH. It often happens that the human impact comes to the destruction of CH buildings.

- People do not know their value.

- Total ignorance.

- Non-performance of the state in this regard.

- As the awareness of society on CH remains a challenge way forward.

- Depreciation of Cultural Heritage values.

- Depreciation of the CH values by society, negligence in maintaining CH.

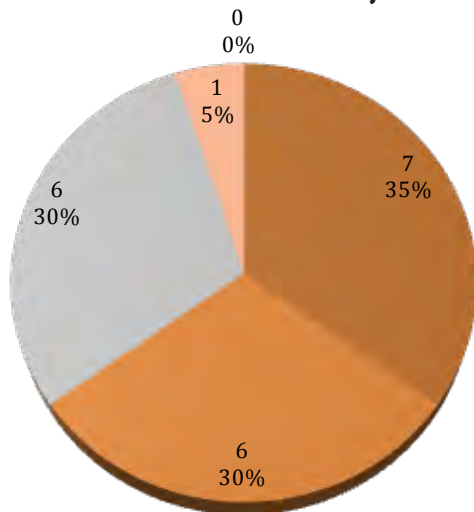
- Lack of interest of the society makes traditional valuables lost and damaged.

- Lack of social awareness on Cultural Heritage.

- Jo në pak raste, shoqëria është treguar neglizhente dhe e pavetëdijshme në ruajtjen e trashëgimisë kulturore. Kjo si në rastet kur është bërë bashkautorë e dëmtimit të vendeve të trashëgimisë kulturore, qoftë duke marrë pjesë në këtë dëmtim apo duke parapëlqyer heshtjen në rastet kur ka qenë dëshmitare e dëmtimeve.

- Vetëdija e ulët e cila reflekton me humbjen e gjurmëve të TK-së.
- Megjithatë edhe më tutje po degradohen shumë objekte të TK-së, pikërisht nga huliganizmi shoqëror.

4. Sipas perceptimit tuaj, **TEKNOLOGJIA** në çfarë mase ndikon në gjendjen e trashëgimisë kulturore në komunën tuaj?

Ju lutemi listoni cilat janë efektet **POZITIVE** NGA **TEKNOLOGJIA**?

- Zhvillimi teknologjik në tërësi po ndikon pozitivisht sepse vetë informimi shumë në nivel, komunikimi etj.
- Zhvillimi i teknologjisë në përgjithësi ndikon pozitivisht.
- Nëse ka një hartë online në Web faqe të internetit ku tregon TK-në nëpër vende të ndryshme, me një specifikë të veçantë si guidë online në web, kjo formë do ta bënte më të madhe interesimin porsa i përket trashëgimisë Kulturore.
- Mendoj se edhe teknologjia luan edhe rolin për pozitivitet, pasi përmes teknologjisë së avancuar arrihet shumë më lehtë deri te konstatimi.
- Evidentimi i lehtë i objekteve.
- Teknologjia tani po mundëson që çdokush që dëshiron mund të gjejë foto e të dhëna të tjera për objektet e TK-së.

U mnogim slučajevima, društvo se pokazalo kao nemarno i nesvesno o očuvanju kulturne baštine. To je kao u slučajevima kada je društvo bilo koautor u oštećenju kulturnog nasleđa, ili kao učesnik u razaranju ili kada je favoriziralo ćutnju u slučajevima kada je bilo očevidac štete.

- Slaba svest koja se reflektuje u gubitku tragova KN.
- Međutim, još uvek su mnogi objekti KN degradirani, zbog socijalnog huliganizma.

4. Prema vašem shvatanju, u kojoj meri **TEKNOLOGJIA** utiče na stanje kulturne baštine u vašoj opštini?

- Në masë shumë të madhe **POZITIVE** / U veoma velikoj meri **POZITIVNO** / Very much **POSITIVE**
- Në masë të madhe **POZITIVE** / U velikoj meri **POZITIVNO** / Much **POSITIVE**
- Pa efekt-**NEUTRAL** / Bez efekta-**NEUTRALNO** / No effect-**NEUTRAL**
- Në masë shumë të madhe **NEGATIVE** / U velikoj meri **NEGATIVNO** / Very much **NEGATIVE**
- Në masë të madhe **NEGATIVE** / U veoma velikoj meri **NEGATIVNO** / Much- **NEGATIVE**

Molimo vas navedite **POZITIVNE EFEKTE** **TEKNOLOGIJE**?

- Tehnološki razvoj u celini pozitivno utiče, jer samo informisanje je na visokom nivou, komunikacija itd.
- Tehnološki razvoj uopšte ima pozitivan efekat.
- Ako postoji onlajn karta na veb sajtu gde je označeno KN u različitim mestima, sa posebnim specifikacijama, kao onlajn vodič na Internetu, ovaj format će uticati na veći interes u pogledu kulturnog nasleđa.
- Mislim da i tehnologija uloga igra za pozitivnost, jer se kroz naprednu tehnologiju lakše dolazi do konstatacije.
- Lako identifikovanje objekata.
- Tehnologjia sada omogućava da svako ko želi može pronaći sliku i informacije o objektima KN.

- In many cases, the society is negligent and unaware on the preservation of cultural heritage. It is like when it is co-author in the damage of cultural heritage sites, either by taking part in this destruction or by preferring silence in cases where damage has been witnessed.

- Low awareness which reflects the loss of CH traces.
- However, many CH buildings are still being degraded, precisely by social hooliganism.

4. According to your perception, to what extent does the **TECHNOLOGY** impact the state of cultural heritage in your municipality?

Please list what are the **POSITIVE EFFECTS** OF **TECHNOLOGY**?

- The technological development in general is impacting positively because information, communication is at high level etc.
- The development of technology in general impacts positively.
- If there is an online map in website, which shows CH in different countries, with a particular specific as an online guide on the web, this format will make greater the interest on Cultural Heritage.
- I think that also technology plays a positive role, because through advanced technology the more easily is reached the conclusion.
- Easy identification of buildings.
- Technology now enables anyone to find a picture of other data of CH buildings.

Poashtu rrjetet sociale po ndihmojnë në promovimin e trashëgimisë.

- Hartimi i listave të Trashëgimisë Kulturore.
- Punimi i një baze hartografike të këtyre monumenteve.
- Përmes teknologjisë së re, mundësohet një hulumtim më i thellë mbi Trashëgiminë Kulturore.
- Identifikimi më i lehtë i monumenteve përmes hartave online.
- Teknologjia mundëson promovimin e objekteve të TK-së.
- Zhvillimi teknologjik ka krijuar parakushte të jashtëzakonshme në promovimin e pasurisë kulturore. Komunikimi global mundëson teknika të reja promovuese të panjohura deri pak kohë më parë. Pëveq webfaqeve si një mundësi të plasimit të informacionit, sot rrjetet sociale mundësojnë jo vetëm mundësi të reja promovimi, po edhe mundësi të lidhjeve me organizata dhe institucione të ndryshme anë e kënd globit, e për rrjedhojë edhe mundësi të absorbimit të fondeve për avancimin e gjendjes së trashëgimisë kulturore.
- Teknologjia ka mundësuar që Trashëgimia Kulturore dhe vlera e saj të promovohet në të gjithë botën. Teknologjia ka mundësuar që të merren të dhënat dhe metodat më të mira për trajtimin e TK-së në nivel më të mirë të mundshëm.
- Teknologjia e përsosur ndihmon në ruajtjen më të mirë të vlerave kulturore si dhe ndihmon në hulumtimin e gjërave me vlerë historike që i përkasin TK-së.
- Teknologjia mund të shihet si një aspekt i veçantë në kuptimin e gjerë të shoqërisë dhe kulturës në përgjithësi. Mendoj se roli i teknologjisë edhe te ne është zgjeruar dhe ka shfaqë hapësira të reja komunikimi si brenda ashtu edhe jashtë kufijve të vendit, me iniciativë sidomos tek të rinjtë e vendit po edhe në grupmoshat tjera të cilat kanë qenë entuziaste t'i qasen komunikimit me qëllim që të ndryshojnë perceptimin e mjedisit ekzistues tek vetja dhe tek të tjerët përmes një sfere virtuale që unë besoj se ka ndikim shumë të madh në promovimin e trashëgimisë kulturore dhe vetëdijesimin për rëndësinë dhe ruajtjen e saj.

Ju lutemi listoni cilat janë efektet NEGATIVE NGA TEKNOLOGJIA?

- Takođe i socijalne mreže pomažu u promociji baštine.
- Izrada listi kulturne baštine.
- Dizajniranje kartografska osnova ovih spomenika.
- Kroz nove tehnologije omogućuje se dublje istraživanje o kulturnom nasleđu.
- Lakša identifikacija spomenika pomoću onlajn karata.
- Tehnologija omogućava promociju objekata KN.
- Tehnološki razvoj je stvorio izuzetne preduslove za promociju kulturnog bogatstva. Globalna komunikacija omogućava nove promotivne tehnike nepoznatih do pre kratkog vremena. Osim veb stranica kao prilike za plasman informacija, danas društvene mreže omogućavaju ne samo nove mogućnosti za promociju, već i mogućnost povezivanja sa organizacijama i institucijama širom sveta, a samim tim i mogućnosti upijanja sredstava za unapređenje stanja kulturnog nasleđa.
- Tehnologija je omogućila de kulturno nasleđe i njene vrednosti promovišu vrednosti širom sveta. Tehnologija je omogućila da se dobiju podaci i najbolje metode za tretiranje KN na što boljem nivou.
- Savršen tehnologija pomaže da bolje očuvaju kulturne vrednosti i pomaže u istraživanju istorijskih vrednosti koje pripadaju TK.
- Tehnologija se može posmatrati kao poseban aspekt u širem razumevanju društva i kulture uopšte. Mislim da se uloga tehnologije kod nas proširila i otvorila nove prostore komunikacija, kako unutar i tako i van zemlje, inicijativom posebno mlađih, i ostalih dobrih skupina, koji su bili entuzijasti da pristupe komunikaciji sa ciljem da promene svoju percepciju, i percepciju drugih o postojećem okruženju, putem virtualne stvarnosti, za koju verujem da ima veliki uticaj na promociju kulturnog nasleđa i svesti o njenom značaju i očuvanju.

Navedite koji su NEGATIVNI EFEKTI TEHNOLOGIJE?

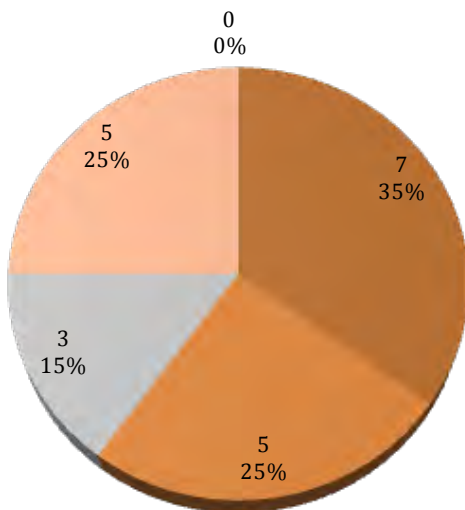
- Social networks are also helping in the promotion of heritage.
- Elaboration of Cultural Heritage lists.
- Designing a cartographic basis of these monuments.
- Through new technology, is enabled a deeper research on Cultural Heritage.
- Easier identification of monuments through online maps.
- The technology enables the promotion of CH buildings.
- Technological development has created extraordinary preconditions in the promotion of cultural wealth. Global communication enables new promotional unknown techniques until a short time ago. Except webpages as an opportunity to sharing information, today, social networks enable not only new opportunities for promotion, but also the possibility of linking organizations and institutions throughout the globe, and also possibilities of absorbing funds for advancing the state of cultural heritage.
- Technology has enabled that cultural heritage and its values be promoted throughout the world. Technology has enabled to get the necessary data and better methods for the treatment of CH at the best possible level.
- Perfect technology helps to better maintain cultural values and assists in research of historical valuables belonging to CH.
- Technology can be seen as a special aspect in the broad sense of the society and culture in general. I think the role of technology to us is expanded and has shown new communication spaces both inside and outside the country's boundaries, enterprising especially among youth of the country but also other age groups that were enthusiastic to approach to communication in order to change the perception of the existing environment to themselves and to others through a virtual realm that I believe has great impact on the promotion of cultural heritage and awareness of its importance and preservation.

Please list which are the NEGATIVE EFFECTS OF TECHNOLOGY?

- Përmes teknologjisë mund të bëhet edhe keqpërdorimi, p.sh: Fotografitë e objekteve kulturore mund të ndryshohen, pra të manipulohet me këto fotografi

- Nuk besoj se mund të ketë ndonjë ndikim negativ nga përdorimi i teknologjisë, përpos në rastet kur mundësitë teknologjike përdoren nga individë apo grupe të caktuara për qëllime të caktuara - për të "minuar" përpjekjet e autoriteteve vendim-marrëse dhe shoqërisë në zhvillimin dhe promovimin e vlerave dhe trashëgimisë kulturore.

5. Sipas perceptimit tuaj, AMBIENTI në çfarë mase ndikon në gjendjen e trashëgimisë kulturore në komunën tuaj?

Ju lutemi listoni cilat janë efektet POZITIVE NGA AMBIENTI?

- Ambienti luan një rol të madh lidhur me Trashëgiminë kulturore, ruajtja e ambientit tregon edhe kulturë, vetëdijesimi i qytetarëve për të mbrojtur Trashëgiminë Kulturore.

- Ndërlidhja e mjedisit me TK-në ka efekte pozitive ngase Kaçaniku ka trashëgimi të pasur natyrore si Malet e Sharrit dhe Gryka e Kaçanikut. Ndërlidhja e TK-së dhe TN-së ka efekt pozitiv.

- Pozitive për shkak të klimës që mbizotëron në këto lokalitete dhe mundësisë së qasjes në këto monumente.

- Ndikon shumë pozitivisht duke pasur parasysh që kemi një ambient shumë të mirë, atëherë edhe kjo pjesë i ndihmon Trashëgimisë Kulturore.

- Kroz teknologjiu može doći do zlo-upotreba , npr.: Fotografije kulturnih objekata mogu se menjati , a zatim manipulirati tim fotografijama.

- Ne verujem da bi moglo biti negativnog uticaj od upotrebe tehnologije, osim ako se tehnološke mogućnosti koriste od strane pojedinaca ili grupa koje ih koriste za posebne namene - da "potkopaju" napore vlasti donošenju odluka i društva u razvoju i promociji vrednosti i kulturnog nasleđa.

5. Prema vašem shvatanju, u kojoj meri ŽIVOTNA SREDINA utiče na stanje kulturne baštine u vašoj opštini?

- Në masë shumë të madhe POZITIVE / U veoma velikoj meri POZITIVNO / Very much POSITIVE
- Në masë të madhe POZITIVE / U velikoj meri POZITIVNO / Much POSITIVE
- Pa efekt-NEUTRAL / Bez efekta-NEUTRALNO / No effect-NEUTRAL
- Në masë shumë të madhe NEGATIVE / U velikoj meri NEGATIVNO / Very much NEGATIVE
- Në masë të madhe NEGATIVE / U veoma velikoj meri NEGATIVNO / Much- NEGATIVE

Navedite koji su POZITIVNI EFEKTI ŽIVOTNE SREDINE?

- Sredina igra važnu ulogu u kulturnom nasleđu, očuvanje sredine govori o kulturi, svesti građana za zaštitu kulturne baštine.

- Povezanost sredine i KN ima pozitivne efekte, jer Kačanik ima bogato prirodno nasleđe, kao što je Šar planina, Kačanička klisura. Povezanost KN sa PN ima pozitivan efekat.

- Pozitivan, zbog klime koja vlada na ovim lokacijama i mogućnosti pristupa ovim spomenicima.

- Utiče vrlo pozitivno, imajući u vidu da imamo veoma lepu sredinu, i to pomaže kulturnoj baštini.

- Through the technology, can also be abused, e.g.: Photos of cultural buildings can be changed, then manipulated.

- I do not believe that there could be any negative impact from the use of technology, unless the technological possibilities are used by individuals or groups designated for specific purposes - to "undermine" the efforts of the decision-making authorities and society in the development and promotion of values and cultural heritage.

5. According to your perception, to what extent does the ENVIRONMENT impact the state of cultural heritage in your municipality?

Please list the POSITIVE EFFECTS OF THE ENVIRONMENT?

- The environment plays a major role regarding cultural heritage, the preservation of the environment shows culture, awareness of citizens to protect cultural heritage.

- The connection of environment with CH has positive effects because Kačanik has rich natural heritage as the Sharri Mountains and Kačanik Gorge. The connection of CH and NH has positive effect.

- Positive due to the climate that prevails in these locations and the possibility to access these monuments.

- Impacts hugely positively, considering that we have a very good environment, then this part helps Cultural Heritage.

- Mendoj se edhe ambienti i cili rrethon fushën e TK-së luan rolin e rëndësishëm për shumë aspekte.
- Përkujdesja e ambientit për rreth TK-së
- Nëse qytetari është i përqendruar për të ruajtur ambientin, kjo i jep pamje kryesisht TK-së.
- Një masë shumë të madhe pozitive, sepse ka një pozitë të përshtatshme gjeografike.
- Ambienti luan rol të rëndësishëm ngase një ambient i mirë mundëson që të ruhen më shumë monumentet kulturo-artistike me çka e ruan edhe jetëgjatësinë e çdo objekti që i përket trashëgimisë.
- Objektet e trashëgimisë kulturore humbasin vlerën e vet në një ambient të "padenjë". Së këndejmi, jo rrallë gjendja e ambientit në afërsi të vendndodhjes të trashëgimisë kulturore pasqyron edhe kujdesin shoqëror dhe institucional për vetë trashëgiminë kulturore.
- Ambienti i mirë i një vendi i jep pasqyrë të mirë edhe TK-së. Një objekt apo monument i TK-së në një vend të mirë sjell më shumë vizitor. Një ambient i mirë jep edhe pasqyrën e një populli se sa janë të përkushtuar në ruajtjen e TK-së.
- Një ambient i pastër mundëson ruajtjen e monumenteve kulturo-historike si dhe rrit interesimin e vizitorëve.
- Pasi që zona e Kaçanikut ka një pasuri të madhe pyjesh, monumente gjeo-morfologjike, hidrografi të dendur etj, mendoj se ka efekt pozitiv dhe nevojë për t'u mbrojtur domosdoshmërisht për të mirën e trashëgimisë kulturore.
- Për shkak të depërtesave dhe klimës që mbretëron në këto lokalitete dhe mundësisë së qasjes në këto monumente.

Ju lutemi listoni cilat janë efektet NEGATIVE NGA AMBIENTIN?

- Për shkak të konfiguracionit të terrenit, sidomos viset kodrinore-malore-shkëmbore ku gjenden edhe shumica e objekteve të TK-së. (Sidomos Kalatë)
- Papastërtia...
- Një shkujdesje për gjendjen e ambientit në afërsi të lokacioneve të trashëgimisë kulturore do të qëmton-te vlerat që përfaqëson kultura.

- Mislom da sredina koja okružuje KN igra važnu ulogu u više aspektata.
- Briga o sredini oko KN.
- Ako je građanin fokusiran na očuvanje životne sredine, to daje drugačiji izgled KN.
- U velikoj masi pozitivno, jer ima pozitivnu geografsku poziciju.
- Životna sredina igra važnu ulogu, jer dobro okruženje omogućuje da se kulturno-umetnički objekti očuvaju, čime i čuva životni vek svakog objekta kulturnog nasleđa.
- Kulturno nasleđe gubi svoju vrednost u "nedostojnom" okruženju. Stoga, često stanje životne sredine u neposrednoj blizini kulturnog nasleđa odražava društvenu i institucionalnu brigu za kulturnu baštinu.
- Dobro okruženje jednog mesta je ogledalo KN. Objekat ili spomenik KN na dobroj lokaciji donosi veći broj posetilaca. Dobro okruženje takođe je ogledalo jednog naroda o njihovoj posvećenosti očuvanju TK.
- Čista sredina omogućuje očuvanje kulturno-istorijskih spomenika i podiže interesovanje posetilaca.
- Pošto zona Kačanika poseduje veliko bogatstvo šuma, geo-morfoloških spomenika, gustu hidrografiju, i dr, mislim da ima pozitivan efekat i potrebu da se obavezno čuva za dobro kulturne baštine.
- Zbog klime koja vlada u ovom mestu i mogućnosti pristupa spomenicima.

Navedite šta su NEGATIVNI EFEKTI ŽIVOTNE SREDINE?

- Zbog konfiguracije terena, posebno u planinsko-brdskim-kamenim oblastima gde se nalazi i većina objekata KN. (posebno tvrđave)
- Nečistoća...
- Nema o stanju životne sredine u blizini lokaliteta kulturne baštine, će narušiti vrednosti koje predstavlja kultura.

- I think that the setting of CH plays an important role in many aspects.
- Care of CH setting.
- If the citizen is focused to preserve the environment, this gives view mainly to CH.
- Positive at a very large extent, because it has a convenient geographical position.
- Environment plays an important role because a good environment enables to preserve more cultural and artistic monuments thus preserving the longevity of each building that belongs to heritage.
- Cultural heritage buildings lose their value in an "unworthy" environment. Therefore, often the situation of the environment in close proximity to the cultural heritage reflects the social and institutional care for cultural heritage.
- Good environment of a place gives a good overview of the CH. A CH building or monument in a good location attracts more visitors. A good environment also provides an overview of how many people are committed to the preservation of CH.
- A clean environment enables the preservation of cultural and historical monuments as well as increases the interest of the visitors.
- Since the area of Kačanik has a great wealth of forests, geo-morphological monuments, dense hydrography etc. I think there are positive effect and necessity to be protected for the benefit of cultural heritage.
- Due to the pervasiveness and climate that prevails in these locations and accessibility to these monuments.

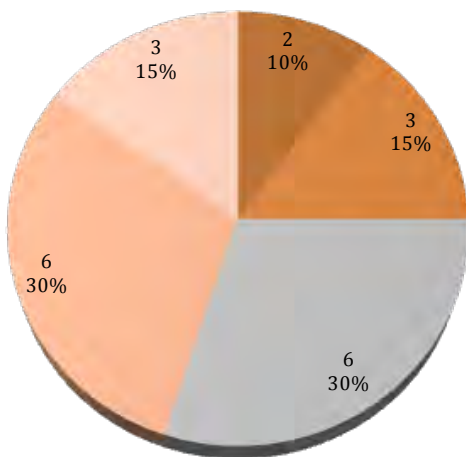
Please list what are the NEGATIVE EFFECTS OF THE ENVIRONMENT?

- Due to the configuration of the terrain, especially mountainous- rocky areas where most of CH buildings are located. (Especially forts)
- Pollution...
- An environmental condition thoughtlessness near cultural heritage sites will damage the values represented by the culture. Therefore the care for cultural heritage means also

Prandaj kujdesi ndaj trashëgimisë kulturore nënkupton edhe kujdesin ndaj ambientit, dhe si të tilla duhet të trajtohen si një pjesë e pandarë e gjithë aksionit.

- Papastërtia e madhe në objektet e TK-së.
- Ndotja e ambientit i jep një pamje të keqe edhe mjedisit
- Vazhdimisht po ndotet ambienti rreth objekteve dhe kjo po i jep një pamje jo të mirë fushës së TK-së.
- Grumbullimi i deponive ilegale të mbeturinave afër objekteve të TK-së shkakton dëmtimin e tyre si de mosinteresimin e vizitorëve për ato objekte.

6. Sipas perceptimit tuaj, LEGJISLACIONI në çfarë mase ndikon në gjendjen e trashëgimisë kulturore në komunën tuaj?

Ju lutemi listoni cilat janë efektet POZITIVE NGA LEGJISLACIONI?

- Sanksionet për dëmtimet monumenteve kulturore.
- Me prurjen në fuqi të disa ligjeve po mundohet që ta zhvilloj këtë sektor.
- Për shkak se me prurje në fuqi të ligjeve po sjell pozitivitet.
- Ligji për Trashëgiminë Kulturore e mundëson në masë të madhe ruajtjen dhe mirëmbajtjen e objekteve të Trashëgimisë Kulturore.
- Duke marrë parasysh specifikat e trashëgimisë kulturore, edhe ato të theksuara më lart, legjislacioni është fundamental në koordinimin e përpjekjeve të strukturuar në avancimin e gjendjes së trashëgimisë kulturore. Legjislacioni është një mjet efektiv në orientimin e drejtë të gjitha përpjekjeve në këtë drejtim.

Zato briga o kulturnom nasleđu znači i brigu o životnoj sredini, i kao takvu treba je tretirati kao sastavni deo svih akcija

- Velika nečistoća u objektima KN.
- Zagađenje okruženja daje i lošu sliku o životnoj sredini.
- Kontinuirano se zagađuje sredina oko objekata i to daje lošu sliku KN.
- Skupljanje ilegalnih deponija blizu objekata KN što utiče na njihovo oštećenje i nezainteresovanost posetilaca za ove objekte.

6. Prema vašem shvatanju, koliko ZAKONODAVSTVO utiče na stanje kulturne baštine u vašoj opštini ?

- Në masë shumë të madhe POZITIVE / U veoma velikoj meri POZITIVNO / Very much POSITIVE
- Në masë të madhe POZITIVE / U velikoj meri POZITIVNO / Much POSITIVE
- Pa efekt-NEUTRAL / Bez efekta-NEUTRALNO / No effect-NEUTRAL
- Në masë shumë të madhe NEGATIVE / U velikoj meri NEGATIVNO / Very much NEGATIVE
- Në masë të madhe NEGATIVE / U veoma velikoj meri NEGATIVNO / Much- NEGATIVE

Navedite koji su POZITIVNI EFEKTI ZAKONODAVSTVA?

- Sankcije za oštećenja spomenika kulture.
- Donošenje na snagu nekih zakona pokušava se da se razvije ovaj sektor.
- Zato jer će donošenje zakona na doneti pozitivnost.
- Zakon o kulturnom nasleđu u velikoj meri omogućava očuvanje i održavanje objekata kulturnog nasleđa .
- S obzirom na specifičnosti kulturne baštine, i gore navedeno, zakon je fundamentalan u koordinaciji napora u unapređenje stanja kulturne baštine. Zakon je efikasno sredstvo u pravoj orijentaciji svih napora u tom pravcu.

caring for the environment, and as such should be treated as an integral part of the whole action.

- Highly polluted CH buildings.
- Pollution gives a bad picture of the environment
- The environment around buildings is constantly being polluted and it is giving an inappropriate appearance of the CH field.
- The collection of illegal waste dumps near CH sites causes damage and disinterest of visitors to those buildings.

6. To what extent does LEGISLATION impact the state of cultural heritage in your municipality?

Please list which are the POSITIVE EFFECTS OF LEGISLATION?

- Sanctions for damages to cultural monuments.
- This sector is trying to get developed by bringing some laws into force
- Bringing the laws into force will bring positivity.
- Law on Cultural Heritage greatly enables the preservation and maintenance of cultural heritage buildings.
- Taking into account the specifications of cultural heritage, and those listed above, the legislation is fundamental in the coordination of structured efforts in advancing the status of cultural heritage. The legislation is an effective tool in the right orientation of all efforts in this direction. Completed legislation regulates the relationship of all the partners and

Legjislacioni i kompletuar rregullon marrëdhëniet e gjithë partnerëve dhe angazhimet e tyre në mbrojtjen dhe kultivimin e trashëgimisë kulturore.

- Legjislacioni ndikon në masë të madhe pasi që mënyra më e mirë e ruajtjes dhe trajtimit të TK është përmes ligjeve kur dihet se shoqëria në përgjithësi nuk është e vetëdijshme për rëndësinë e trashëgimisë kulturore në një vend, andaj ruajtja dhe trajtimi më i mirë mundësohet përmes legjislacionit.

- Për shkak se me prurjen në fuqi të disa ligjeve po mundohet që ta zhvilloj këtë sektor

Ju lutemi listoni cilat janë efektet NEGATIVE NGA LEGJISLACIONI?

- Ngase lokacionet, objektet etj, nuk mbrohen si duhet me ligj; mbrojtja dhe zbatim i ligjit duhet të jetë prioritet.

- Në masë të madhe për të vetmen arsye se edhe tek legjislacioni duhet të mbahen trajnimi vetëdijesues për rëndësinë e TK-së.

- Sepse ende nuk ka ligj për të bërë një hulumtim të mirëfilltë dhe me i vendos të gjitha vijat se çka është TK dhe çka nuk është ai ligj që i jep fuqinë TK-së pranë qytetarëve.

- Nuk zbatohet legjislacioni në fuqi, por edhe me ligje të reja mbi TK-në, do të mungoj dhe do të pengohet kujdesi për TK.

- Mungesa e kompetencave për komunën në fushën e TK-së, më shumë ka MKRS-ja edhe ato ligje që janë nuk zbatohen, po të zbatohen do të ndaloheshin shumë gjëra negative;

- Një aspekt tjetër i efekteve negative të legjislacionit është edhe mungesa e vullnetit për të respektuar/jetësuar dispozitat ligjore, qoftë për shkak të kostos së intervenimeve apo edhe për mungesë të ekspertizës në adresimin e çështjeve që kanë të bëjnë me trashëgiminë kulturore.

- Neglizhenca e institucioneve mbi Trashëgiminë Kulturore.

- Efektet negative nga legjislacioni janë mos zbatueshmëria e tyre e ligjeve dhe mos përshtatshmëria e disa ligjeve për vendin tonë ku ato aplikohen.
-Mosrespektimi i ligjit mbi TK-në.

Shënim: Të gjitha elementet e analizës PESTEL janë prezantuar ashtu siç janë shënuar nëpër formularë të plotësuar nga pjesëmarrësit.

Kompletu zakoni koji regulišu odnos svih partnera i njihovu posvećenost zaštiti i promociji kulturne baštine .

- Zakonodavstvo u velikoj meri utiče, jer je najbolji način čuvanja i rukovanja KN kroz zakone, s obzirom da društvo u celini nije svesno važnosti kulturnog nasleđa, pa je čuvanje i bolje upravljanje moguće kroz zakonodavstvo.

- Zato jer se donošenjem nekih zakona pokušava razviti ovaj sektor.

Navedite šta su NEGATIVNI EFEKTI ZAKONODAVSTVA?

- Možga lokacije, objekti, i dr se ne zaštićuju koliko je potrebno zakonom; zaštita i sprovođenje zakona treba biti prioritet.

- U velikoj masi iz jedinog razloga što se i zakonodavstvu treba održati obuka o važnosti KN.

- Zato jer ne postoji zakon da se napravi odgovarajuće istraživanje i da se postave granice šta je KN, a šta nije, i šta je taj zakon koji daje moć građanima pred KN.

- Ne sprovodi se zakon na snazi, ali i novim zakonima o KN će nedostajati ili će se sprečavati briga o KN.

- Nedostatak opštinske nadležnosti u oblasti KN, više ga ima MKOS i zakoni koji postoje se ne sprovode, ako bi se sprovodili mnoge negativne stvari bi se sprečile.

- Drugi aspekt negativnih efekata zakona je nedostatak volje da se poštuje / primene zakonske odredbe, bilo zbog troškova intervencija ili nedostatka stručnosti u rešavanju pitanja vezanih za kulturno nasleđe.

- Zanemarivanje institucija u pogledu kulturnog nasleđa.

- Negativni efekti zakonodavstva je ne sprovođenje zakona, a ne adekvatnost nekih zakona u našoj zemlji gde se oni primenjuju.

- Nepoštovanje zakona o KN.

Napomena: Svi elementi analize PESTEL predstavljani si kao što je navedeno u zaključnim formularima učesnika.

their commitment to the protection and promotion of cultural heritage.

- Legislation impacts greatly since the best way of preserving and treating CH is through laws given that society in general is aware of the importance of cultural heritage in one place, thus the best treatment and preservation is made possible through legislation.

Please list what are the NEGATIVE EFFECTS OF THE LEGISLATION?

- Because the location, buildings etc., not properly protected by law; defence and law enforcement must be a priority.

- Greatly for the sole reason that at legislation should be held awareness trainings for the importance of CH.

- Because there is no law yet to make a proper research and put all the lines of what is CH and what it is not, a law that gives power to CH along the citizens.

- The legislation is not enforced, but also with new CH laws, the care towards CH will lack and prevent.

- Lack of competences of the municipality in the field of CH, MCYS has more competencies and those laws are not enforced, if implemented many negative things would be prohibited;

- Another aspect of the negative effects of the legislation is the lack of willingness to respect / implement legal provisions, either because of the cost of interventions or lack of expertise in addressing issues related to cultural heritage.

- Negligence of Cultural Heritage institutions.

- The negative effects of the legislation are its lack of enforcement and not adaptability in our country where they are applied.

- Not respecting the CH Law enables.

Note: All elements of PESTEL analysis are presented as indicated in forms completed by participants.

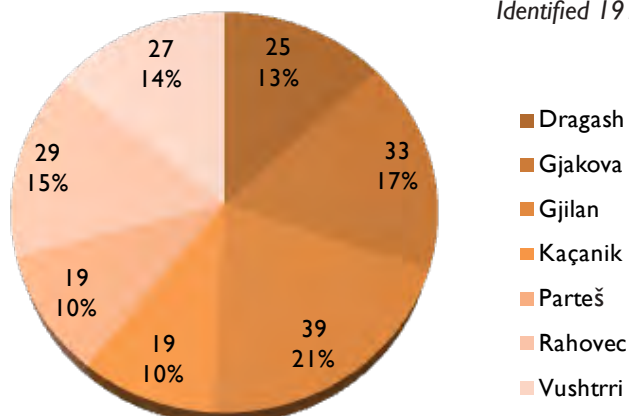

Objektivat e përgjithshme dhe prioritizimi i projekteve

Pas ushtrimeve që mundësuan definimin e gjendjes aktuale të trashëgimisë kulturore e natyrore respektivisht duke u bazuar në informatat e marra nga SWOT analiza dhe analiza PESTEL, grupet kaluan në fazën e dytë, në parashikimin e së ardhmes nëpërmjet projekteve dhe propozimeve që do të ndikonin në përmirësimin e gjendjes aktuale. Grupet punuan duke u bazuar në strategjitë e dala, duke i grupuar projektet dhe aktivitetet në tri objektiva të Programit të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore 2012-2015:

1. Mbrojtja dhe konservimi i trashëgimisë kulturore dhe natyrore / Trajtim i objekteve historike dhe zonave të trashëgimisë natyrore.
2. Integrimi i trashëgimisë kulturore dhe natyrore në jetën bashkëkohore dhe zhvillimi lokal përmes saj / Trajtim hapësinor dhe zhvillimor i trashëgimisë kulturore dhe natyrore.
3. Edukim, trajnim, vetëdijesim mbi trashëgimin kulturore dhe natyrore / Aspekti human mbi trashëgimisë kulturore dhe natyrore.

Në këtë mënyrë, gjatë punëtorisë u vunë bazat e prioriteteve dhe projekteve të trashëgimisë kulturore dhe natyrore për komunat partnere. Punëtoritë dhe takimet e Forumeve rezultuan me gjithsej 191 projekte të propozuara për shtatë komuna.

Opšti ciljevi i određivanje prioriteta projekata

Nakon vežbi koje su omogućile definisanje trenutnog stanja kulturne i prirodne baštine, odnosno, na osnovu informacija dobijenih iz SWOT analize i analize PESTEL, grupe su prešle na drugu fazu, a to je planiranje budućnosti kroz projekte i predloge koji će pomoći da se poboljša trenutna situacija. Grupe su radile na osnovu proisteklih strategija, grupisanje projekata i aktivnosti u okviru tri cilja Programa Lokalnih Planova Kulturne Baštine 2012-2015:

1. Zaštita i očuvanje PKB / tretman istorijskih objekata i zona PN.
2. Integracija PKB u savremeni život i lokalni razvoj putem PKB / tretmana prostornog razvoja PKB-a.
3. Obrazovanje, obuka, podizanje svesti o KB / ljudski aspekt u odnosu na PKB.

Na ovaj način, tokom ove faze radionice trebalo je postaviti prioritete i projekte kulturne i prirodne baštine za partnerske opštine. Radionice i sastanci Foruma su rezultirale sa 191 predloženih projekata za sedam opština.

General objectives and prioritization of projects

After the exercises that enabled defining the current state of cultural and natural heritage, respectively, based on information obtained from the SWOT and PESTEL analysis, groups went to the second phase, in predicting the future through projects and proposals that would help to improve the current situation. The groups worked based on derived strategies, by grouping projects and activities in three objectives of the Program of Local Cultural Heritage Plans 2012-2015:

1. Protection and conservation of CNH/ treatment of historic buildings and CH areas.
2. Integration of the CNH in contemporary life and local development through CNH / Spatial treatment and development of CNH.
3. Education, training, awareness on CH / human aspect on the CNH.

In this way, during the workshop were set the basis of priorities and projects of cultural and natural heritage for the partner municipalities. Workshops and meetings of the Forum resulted in 191 projects proposed for seven municipalities.

191 projektet e identifikuar të distribuara nëpër komuna
Identifikovani 191 projekti distribuirani u opštinama
Identified 191 projects distributed in municipalities

Vizitat studimore në region

Pjesa më dinamike dhe atraktive e punëtorive ishte ajo praktike, ku anëtarët e të gjitha forumeve morën pjesë në minivizita studimore në rajon. Pjesëmarrësit, përpos shkëmbimit të përvojave mes vete, patën rastin që të vizitojnë disa nga lokalitetet e trashëgimisë kulturore nën udhëheqjen e ciceronëve profesionistë. Pjesëmarrësit morën përvoja dhe inspirime të ndryshme nga këto vizita. Lokalitetet e vizituara gjatë këtyre udhëtimeve janë paraqitur në vijim:

Në Shkodër (Shqipëri): bujtinën shtrat dhe mëngjes “Tradita Gegë e Toskë”, Muzeun Historik të qytetit, rrugën karakteristike tradicionale “Kol Idromeno”, ikonën e qytetit - Kështjellën e Rozafës bashkë me muzeun e Kështjellës, si dhe Urën e Mesit në fshatin Mes, etj.

Në Ohër (Maqedoni): shtëpinë e familjes Robevi dhe shtëpitë tjera karakteristike të Ohrit, Kishën e Shën Sofisë, Amfiteatrin antik, Kalanë e Samuelit, Kishën e Shën Klementit në Plaoshnik, etj.

Në Tiranë (Shqipëri): lagjen e Pazarit të Ri, rrugën këmbësorie Murat Toptani, vilën e kontit Ciano, murin e kalasë së Tiranës dhe shtëpitë qytetare brenda perimetrit të saj, xhaminë e Et-hem Beut, kompleksin e katedrales ortodokse “Ngjallja e Krishtit”, kalanë në fshatin Prezë, etj.

Në Kotor (Mal të Zi): qytetin e vjetër të Kotorit, katedralen e Shën Tripunit, Muzeun Detar të Malit të Zi, vendbanimin Perast, ku u vizituan ishulli Kisha e Zonjës në Shkëmb si dhe Muzeu i Qytetit.

Studijske posete u regionu

Najdinamiçniji i najatraktivniji deo radionice bio je praktični deo, gde su članovi svih foruma učestvovali u kratkoj studijskoj poseti regionu. Učesnici su, pored međusobne razmene iskustava, imali priliku da obiđu i neka mesta od značaja kulturnog nasleđa pod vodstvom profesionalnog vodiča. Učesnici su dobili različita iskustva i inspiracije ovim posetama. Posećeni lokaliteti tokom poseta su sledeći:

Skadar (Albanija): gostionica noćenje sa doručkom “Tradita Gegë e Toskë”, Istorijски muzej grada, karakterističnu tradicionalnu ulicu “Kol Idromeno”, ikonu grada - Tvrđavu Rozafa, zajedno sa muzejom Tvrđave, kao i most sela Mes, itd.

Ohrid (Makedonija): kuća porodice Robevi i ostale karakteristične ohridske kuće, Crkva Sv. Sofije, Antički amfiteatar, Samuelova Tvrđava, Crkva Sv. Klementa u Plaošniku, itd.

Tirana (Albanija): mahala Nove Čaršije, pešačka ulica Murat Toptani, vila grofa Ciano, zidine tvrđave Tirane i gradske kuće unutar kruga tvrđave, Et-hem Begova džamija, kompleks pravoslavne katedrale “Vaskrsenje Hristovo”, tvrđava u selu Preza, itd.

Kotor (Crna Gora): stari grad, katedrala Sv. Tripuna, Pomorski muzej Crne Gore, naselje Perast, gde je posećeno ostrvo Gospa od Škrpjela kao i Muzej grada.

Study visits in the region

The most dynamic and attractive part of the workshop was the practical part, in which members of all forums attended short study visits in the region. Participants, beside the exchange of experiences among each other, had the opportunity to visit some cultural heritage sites under the professional guiding. Participants took different experiences and inspiration from these visits. Sites visited during these tours were following:

In Shkodra (Albania): bed and breakfast inn “Tradita Gegë e Toskë”, City Historical Museum, characteristic traditional street “Kol Idromeno”, icon of the city - Rozafa Castle with a Museum Castle in it and the bridge in the village Mes, etc.

In Ohrid (Macedonia): Robevi family house and other characteristic houses of Ohrid, the Church of St. Sophia, the ancient amphitheater, Samuel Castle, the Church of St. Clement in Plaosnik, etc.

In Tirana (Albania): New Bazaar neighborhood, pedestrian road Murat Toptani, Count Ciano villa, castle wall of Tirana and traditional houses within the perimeter of it, Et-hem Bey mosque, Orthodox Cathedral complex “Resurrection of Christ”, castle in the village Preza, etc.

In Kotor (Montenegro): Old Town of Kotor, Cathedral of St. Tripun, Maritime Museum of Montenegro, Perast settlement, where the island of Our Lady of the Rock Church and City Museum were visited.

Vlerësimi i procesit të punëtorive nga anëtarët e Forumeve

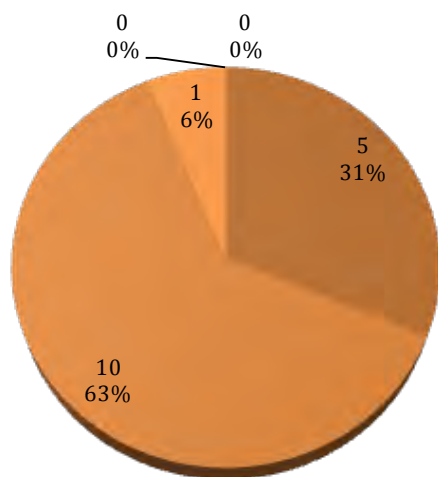
Në mënyrë që të fitohet një pasqyrë reale rreth suksesit të arritur në organizimin e punëtorisë, në fund të vizitës studimore pyetësorët e vlerësimit të përgatitur nga ekipi i CHwB-së u shpërndanë pjesëmarrësve të punëtorisë. Qëllimi i pyetësorëve ishte mbledhja e opinionit të pjesëmarrësve rreth asaj se sa janë të kënaqur me mënyrën e organizimit, agjendën, përmbajtjen, hollësitë teknike, dhe mendimi i tyre se çka do të mund të ndryshohej apo të përmirësohej. Plotësimi i pyetësorëve është bërë në mënyrë anonime. Rezultatet e vlerësimit për shtatë komunat, janë paraqitur në vijim:

I. Në çfarë mase mendoni se janë arritur qëllimet e mëposhtme të punëtorisë?

Analiza e gjendjes ekzistuese të trashëgimisë kulturore në komunë dhe përpilimi i prioriteteve kryesore që do të jenë pjesë e Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore të komunës.

Krijimi i një platforme komunikimi dhe shkëmbimi të ideve, informatave dhe përvojave mes grupeve të ndryshme të përfshira në FLTK.

Diskutimi gjithëpërfshirës i problematikave që lidhen me gjendjen e trashëgimisë kulturore dhe mundësitë e zgjidhjes së problemeve në komunën përkatëse.

- Shumë të madhe / Veoma mnogo / Very much
- Të madhe / Mnogo / Much
- Mesatare / Srednjoj / Moderate
- Të vogël / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

Ocenjivanje od strane članova Foruma o procesu radionica

Da bi se dobila realna slika o rezultatima postignutim u organizaciji radionice, na kraju radionice učesnicima je podeljen upitnik za ocenjivanje studijskih poseta koje je pripremio tim CHwB. Svrha upitnika je bila da se prikupe mišljenja o tome kako su učesnici zadovoljni organizacijom, dnevnim redom, sadržajem, tehničkim detaljima, i njihovo mišljenje o tome šta može da se promeni ili poboljša. Ispunjavanje upitnika se vrši anonimno. Rezultati ocenjivanja iz sedam opština, prikazani su u nastavku:

I. U kojoj mери mislite da su postignuti ciljevi radionice?

Analiza trenutnog stanja kulturne baštine u opštini i sastavljanje glavnih prioriteta koji će biti deo Lokalnog Plana Kulturnog Nasleđa opštine.

Kreiranje platforme za komunikaciju i razmenu ideja, informacija i iskustava među različitim grupama koje su uključene u LFKB.

Sveobuhvatna rasprava o pitanjima koja se odnose na stanje kulturne baštine i mogućnosti rešavanja problema u datoj opštini.

Assessment of workshops process by members of the Forum

In order to obtain a realistic picture about the results achieved in the workshop organization, at the end of the study visit, evaluation questionnaires drafted by the CHwB team were distributed to the participants of the workshop. The purpose of the questionnaires was to gather opinions about how satisfied are participants with the organization, agenda, content, technical details, and their opinion on what could be changed or improved. Questionnaires were completed anonymously. Evaluation results for seven municipalities, are presented as follows:

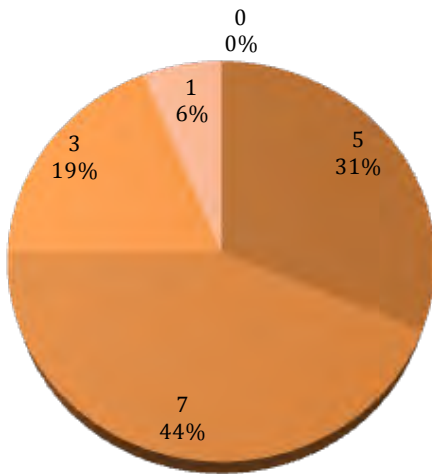
I. To what extent do you think the following goals of the workshop are achieved?

The analysis of the current state of cultural heritage in the municipality and the compilation of the main priorities will be part of the Municipal Local Cultural Heritage Plan.

Creating a platform for communication and exchange of ideas, information and experiences among different groups involved in LFCH.

Comprehensive discussion of issues related to the state of cultural heritage and the possibilities of solving the problems in the respective municipality.

2. Në çfarë mase janë të dobishme për punën tuaj të përditshme informacionet e marra gjatë punëtorisë?

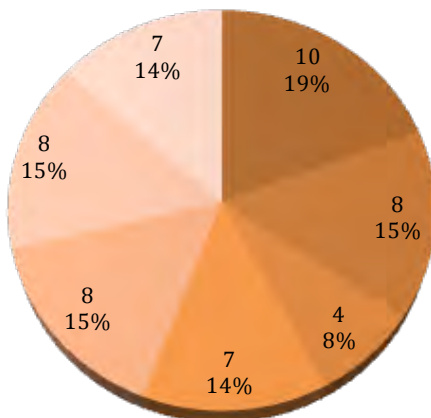

2. U kojoj meri su dobijene informacije u toku radionice korisne za vaš svakodnevni rad?

2. To what extent is the information received during workshop useful for your daily work?

- Shumë të madhe / Veoma mnogo / Very much
- Të madhe / Mnogo / Much
- Mesatare / Srednjoj / Moderate
- Të vogël / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

3. Cila pjesë e punëtorisë ju ka pëlqyer më shumë? - mund të përgjigjeni në më shumë opsione

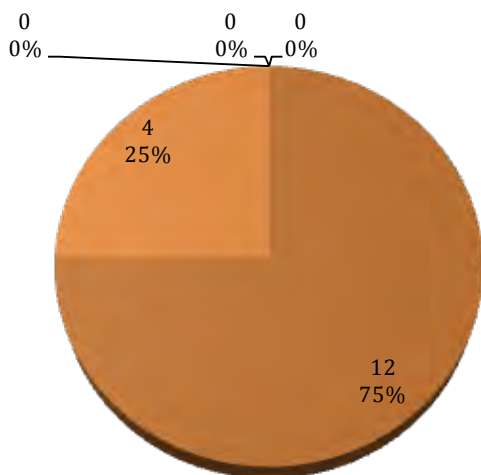

3. Koji deo radionice vam se najviše dopao? - možete odgovori sa više opcija

3. Which part of the workshop did you enjoy more? – you can respond in more options

- Mozaiku i trashëgimisë kulturore dhe natyrore të Kosovës / Mozaik kulturnog i prirodnog nasleđa Kosova / Mosaic of Cultural and Natural Heritage of Kosovo
- Analizat SWOT dhe PESTEL / Analize SWOT i PESTEL / SWOT and PESTEL analysis
- Prezantime e përfaqësuesve nga MKRS, MMPH, Komuna dhe CHwB / Prezantacije učesnika iz MKOS, MSPP, Predstavnik Opštine, CHwB / Presentations by representatives from the MCYS, MESP, Municipality and CHwB
- Analiza e objektivave dhe prioritizimi i projekteve dhe aktiviteteve / Analiza ciljeva, davanje prioriteta projektima i aktivnostima / Analysis of objectives and prioritization of projects and activities
- Diskutimet dhe debatet për trashëgiminë kulturore dhe natyrore të Komunës / Diskusije i javne rasprave o kulturnom i prirodnom nasleđu opštine / Discussions and debates about the cultural and natural heritage of the municipality
- Puna në grupe / Grupni rad / Group works
- Vizitat studimore / Studijske posete / Study visits

4. Sa jeni të kënaqur me nivelin e organizimit dhe metodologjinë e punëtorisë?

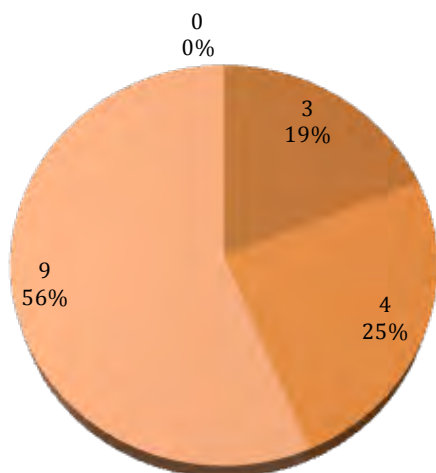

4. Koliko ste zadovoljni nivoom organizacije i metodologijom radionica?

4. How satisfied are you with the level of organization and methodology of the workshop?

- Shumë të kënaqur / Veoma zadovoljan / Very satisfied
- Të kënaqur / Zadovoljan / Satisfied
- Mesatarisht të kënaqur / Srednje zadovoljan / Moderately satisfied
- Mjaftueshëm / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

5. Si e konsideroni agjendën e punëtorisë?

5. Kako ocenjujete dnevni red radionica?

5. How do you see the workshop agenda?

- Shumë të ngarkuar / Preoptereçujuçi / Overloaded
- Të ngarkuar / Optereçujuçi / Loaded
- Adekuate / Adekvatan / Adequate
- Shumë të lehtë / Neoptereçujuçi / Very easy

6. Komentet apo sugjerimet e juaja shtesë mbi punëtorinë e organizuar?

- Të jetë pak më e gjatë jo vetëm katër ditore.
- Ishte një punëtori shumë e mirë – FLM CHwB-së.
- Nga kjo punëtori kam marrë përvoja të shumta. Andaj mendoj që këto në të ardhmen do të më ndihmojnë shumë.
- Punëtori të këtilla duhet të ketë më shpesh, sepse dilet në një ide përfundimtare shumë të qëlluar; Si dhe jepen vërejtjet ndaj ministrive, komunave etj.; Si dhe zgjerimi i shoqërisë në përgjithësi – që të njohim njëri tjetrin sa më shumë apo edhe ndonjë anëtar të ri.
- Pjesa e strategjisë duhet t'i lihet kohë më e madhe – pak e shkurtë.
- Nivel i lartë i organizimit, përveç: për efikasitet më të madh, pak më shumë kujdes komponentes KOHË!
- Nuk kam sugjerime. Mirë ka qenë çdo gjë. Ka pas rrjedhë normale etj.
- Do të kishte qenë më mirë sikur punëtorja të zgjaste një ditë më shumë. Do të mund t'i riformulohim prioritetet e komunës në tri fusha të trashëgimisë kulturore.
- Të menaxhohet më mirë me kohë, përfundimi i punëtorisë të bëhet në kohë dhe të mos vonohet, pa marrë parasysh vonesat e anëtarëve – çfarëdo roli apo pozite që kanë ata.
- Mendoj që gjatë organizimit të punëtorive dhe takimeve me grupet punuese do të ishte më efektive nëse pjesëmarrësit do të organizoheshin në grupe punuese dhe pastaj secili grup si detyrë shtëpie të punon në zhvillimin e projekt propozimeve dhe projekt ide konkrete.

Shënim: Komentet e pjesëmarrësve janë listuar ashtu siç janë shkruar në formularët e vlerësimit.

6. Komentari i dodatne sugestije na organizovane radionice?

- Da budu malo duže ne samo četiri dana.
- To je bio veoma dobar rad - HVALA CHVB.
- Iz ove radionice sam stekao iskustva. Dakle, mislim da će mi to u budućnosti puno pomoći.
- Takva rad treba da bude češći, jer definitivno proizlazi je tačno pogodena ideja; Kao i upozorenja ministarstvima, opštinama, itd.; I širenje društva u celini - da prepoznamo jedni druge koliko možemo ili čak bilo kog novog člana.
- Deo strategije treba prepustiti dužem vremenu - malo kratko.
- Visok nivo organizacije, pored toga, za veću efikasnost, malo više pažnje komponenti VREME!
- Nemam predloge. Sve je bilo dobro, imalo je normalni tok itd.
- Bilo bi bolje da je radionica potrajala još jedan dan. Možemo da reformulišemo opštinske prioritete u tri oblasti kulturnog nasleđa.
- Bolje da se upravlja vremenom, rezultat radionice treba biti da se sve uradi na vreme i bez kašnjenja, bez obzira na kašnjenja članova – i bez obzira koju ulogu ili položaj imaju.
- Mislim da bi organizovanje radionica i sastanaka sa radnim grupama bilo efikasnije ako bi se učesnici organizovali u radnim grupama, a potom svaka grupa kao domaćin da radi na izradi predloga projekata i konkretne ideje.

Napomena: Komentari su navedeni kako su ih učesnici napisali u formularima za ocenjivanje.

6. Comments or additional suggestions on the organized workshop?

- Be a little longer rather than just four days.
- It was a very good workshop - Thanks CHwB.
- From this workshop I got a lot of experiences. So I think that in the future it will help a lot.
- Workshops of this kind should be organized more often, because we come out with a very definitive proper idea; As well as warnings given to ministries, municipalities, etc. ; And expansion of society in general - to know each other as much as possible or even any other new member.
- The strategy should be given more time - a little short.
- High level of organization, except: for greater efficiency, a little more care to the TIME component!
- I have no suggestions. Everything was good. There was normal flow etc.
- It would have been better if the workshop would have lasted one more day. We may reform Municipal priorities in three areas of cultural heritage.
- The time to be better managed, the workshop to end in time and to not be delayed, regardless the delays of members - whatever role or position they have.
- I think that the organization of workshops and meetings with the working groups would be more effective if participants will be organized in working groups and then each group to work on developing project proposals and concrete ideas as homework.

Note: Comments are listed as written on the assessment forms by participants.

Periudha e konsultimeve publike

Pas një periudhe pune intensive të Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore të shtatë komunave partnere, u identifikuan listat me Prioritete (Projektet) në Fushën e Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore. Në mënyrë që Planet Lokale të Trashëgimisë Kulturore të komunave përkatëse, të jenë sa më gjithëpërfshirëse, këto lista u prezantuan para një publiku me të gjerë dhe palë të interesuara. Periudha e konsultimeve publike në shtatë Komuna partnere u mbajt gjatë muajve Maj dhe Qershor 2013. Fillimisht në prezantime publike u prezantua procesi i programit të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore. Më pas janë prezantuar të gjitha projektet e identifikuar gjatë punës së Forumit Lokal të Trashëgimisë Kulturore të komunës përkatëse dhe mënyra se si qytetarët mund të kontribuonin në pasurimin e këtyre listave.

Period javne rasprave

Nakon intenzivnog perioda Lokalni Forumi sedam partnerskih opština napravili su listu prioriteta (projekata) u oblasti kulturne i prirodne baštine. Da bi Lokalne Planove Kulturne Baštine u odgovarajućim opštinama bili sveobuhvatni, ovi spiskovi su predstavljani široj javnosti i zainteresovanim stranama. Period javne rasprave u sedam partnerskih opština održan tokom meseca maja i juna 2013. godine. Na početku javne prezentacije programa započet je proces Lokalnih Planova Kulturne Baštine. Kasnije su svi projekti koji su identifikovani tokom rada Lokalnih Forumu Kulturnog Nasleđa opština, prezentovani kako bi i građani mogli doprineti obogaćivanju tih lista.

The period of public consultation

After an intensive period of Local Cultural Heritage Forums of seven partner municipalities, priority list (projects) in the field of Cultural and Natural Heritage were identified. In order that the Local Cultural Heritage Plans of the respective municipalities, to be more comprehensive, these lists were presented to a broader public and interested parties. The period of public consultation in seven partner municipalities was held during May and June 2013. Initially, in public presentations, was introduced the process of the program of Local Cultural Heritage Plans. Later were presented all projects identified in Local Cultural Heritage of the respective municipality and how citizens can contribute to the enrichment of these lists.

Kontributi i qytetarëve u mundësua në disa mënyra:

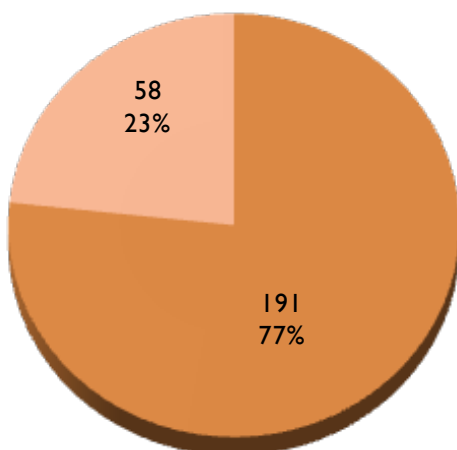
1. Duke plotësuar formën e gatshme që duhej ta vendosnin në kutinë e mbyllur të projektit që gjendej në komunën përkatëse;
  2. Duke plotësuar pyetësorin on-line në të cilën mund të qasen nëpërmjet ueb faqes zyrtare të CHwB-së;
  3. Duke dërguar formularin e bashkangjitur në ueb faqe, në e-mail pltk2013chwb@gmail.com;
  4. Duke dërguar komente dhe sugjerime në faqen Facebook CHwB Kosovo;
  5. Duke vizituar komunën dhe/ose zyrën e CHwB në Prishtinë për më shumë informata.
- Varësisht nga kërkesat e komunave partnere, periudha e konsultimit publik ka zgjatur 15 ditë për pesë komuna dhe 30 ditë për dy komuna partnere (Gjakova dhe Kaçaniku). Gjatë periudhës së konsultimit publik, u dhënë shumë propozime, prej të cilave 58 kaluan nëpër Forumet përkatëse të komunave, duke e rritur numrin e projekteve të propozuara nga 191 në gjithsej 249 për shtatë komunat partnere.

Doprinosi i qytetarëve u mundësua në disa mënyra:

1. Popunjanimi i formularit të cilin duhej të vendoshej në kutinë e mbyllur të projektit që gjendej në opština;
  2. Popunjanimi i pyetësorit on-line në ueb faqen zyrtare të CHwB-së;
  3. Dërgimi i formularit bashkangjitur në ueb faqe, në e-mail pltk2013chwb@gmail.com;
  4. Dërgimi i komentit dhe sugjerimit në faqen Facebook CHwB Kosovo;
  5. Vizitimi i opština dhe/ose zyrës së CHwB në Prishtinë për më shumë informata.
- Varësisht nga kërkesat e komunave partnere, periudha e konsultimit publik ka zgjatur 15 ditë për pesë opština dhe 30 ditë për dy opština partnere (Đakovica i Kačanik). Tokom perioda javnih konsultacija, dato je mnogo predloga, od kojih je 58 bilo usvojeno od strane odgovarajućeg opštinskog foruma, čime je ukupan broj predloženih projekata od 191 dostigao broj na ukupno 249 za sedam partnerskih opština.

The contribution of citizens was made possible in several ways:

1. Completing the form, which should be put in the closed box of the project located in the respective municipality;
  2. By completing the on-line questionnaire, which can be accessed through the official website of CHwB;
  3. By submitting the .docx form attached to the web page, in the e-mail pltk2013chwb@gmail.com;
  4. Submitting comments and suggestions on Facebook CHwB Kosovo;
  5. Visiting the municipality and/or the office of CHwB in Prishtina for more information.
- Depending on the requirements of the partner municipalities, public consultation period lasted 15 days for five municipalities and 30 days for the two partner municipalities (Gjakova and Kačanik). During the public consultation period, many proposals were given, of which 58 passed through respective municipal Forums, bringing the total number of projects proposed from 191 to a total of 249 for seven partner municipalities.

- Numri i projekteve para konsultimit publik / Broj projekata pre javne rasprave / Number of projects before the public consultation
- Numri i projekteve të shtuara nga kontributi i publikut dhe të aprovuara nga Forumet Lokale / Broj projekata dodan sa doprinosi javnosti i odobren od strane lokalni Forumi / The number of projects increased by the contribution of the public and approved by the Local Forums

Prioritetet dhe projektet e identifikuar në komunën e Kaçanikut

Takimet e rregullta të Forumeve Lokal të Trashëgimisë Kulturore, puna intensive në terren, prezantimi publik dhe periudha e konsultimit publik u përmbyllën me finalizimin e Listës së Projekteve të identifikuar në Planin Lokal të Trashëgimisë Kulturore të shtatë komunave partnere.

Listat fillestare të projekteve të definuara fillimisht në punëtori, pas pranimit të propozimeve nga publiku, me pajtim të anëtarëve të Forumeve u pasuruan me projekte shtesë.

Në shtatë komuna janë identifikuar projekte të ndryshme që përfshijnë nivele të ndryshme të ndërhyrjes duke filluar nga restaurim, revitalizim, intervenim emergjent, konsolidim, themelimi i muzeve, hulumtim, planifikim hapësinor, plane urbane, plane rregulluese, e deri te ngritja e vetëdijes, informim i qytetarëve, hartimi i dokumentarëve dhe promocioneve, organizim të festivaleve, puna me të rinj, ligjërata për të rritur, trajnime, vizita studimore, shërbimet hotelierie shtrat dhe mëngjes, hulumtime shkencore, qasje në monumente, ndërtimi i shtigjeve dhe shenjime turistike.

Krahas projektit, forumet përcaktuan edhe kohëzgjatjen, iniciuesit, partnerët, implementuesit, relevancën dhe buxhetin e përafërt për secilin projekt të propozuar në listë.

Në kuadër të Memorandum Mirëkuptimit të nënshkruar, CHwB - pala implementuese e projektit ka dedikuar gjithsej 100.000 € brenda periudhës së viteve 2013-2015, ku bashkë me kontributin e secilës komunë në vlerë 20%, kjo shumë do të mbërrijë në gjithsej 120.000 € investim për secilën komunë.

Gjatë kësaj periudhe mund të ketë kontribute shtesë nga partnerë tjerë strategjikë e donatorë të ndryshëm.

Identifikovani prioriteti i projekti u opštini Kačanik

Redovni sastanci Lokalnih Foruma kulturne baštine, intenzivni rad na terenu, javna prezentacija i period javnih konsultacija je zaključen sa finalnom listom projekata identifikovanih u sedam partnerskih opština u okviru Lokalnih Planova Kulturne Baštine. Početne liste projekata prvobitno definisanih tokom radionica, nakon prijema predloga od javnosti, uz saglasnost članova Foruma, su obogaćene dodatnim projektima. U sedam opština su identifikovani razni projekti koji uključuju različite nivoe intervencije, od restauracije, revitalizacije, hitne intervencije, konsolidacije, osnivanje muzeja, istraživanja, prostorno planiranje, urbanističkih planova, regulacionih planova, podizanje svesti, informisanje građana, izrada dokumentarnih filmova i promocija, organizovanje festivala, rada sa mladima, predavanja za odrasle, obuke, studijska putovanja, usluga krevet i doručak, naučnog istraživanja, pristup spomenicima, izgradnju turističkih staza i brendiranja.

Pored ove liste projekta, Forumi su utvrdili i vreme trajanja projekata, inicijatore, partnere, nosioce, relevantnost i približan budžet za svaki projekat predložen na listi.

U okviru potpisanog Memoranduma o razumevanju, CHwB - stranka koja realizuje projekat je dodelila ukupno € 100.000 za period od 2013. do 2015. godine, gde će zajedno sa doprinosom koji daje svaka opština u iznosu od 20%, ova suma dostići ukupn € 120.000 investicija za svaku opštinu.

Tokom ovog perioda mogu se dobiti i dodatni doprinosi od drugih strateških partnera ili različitih donatora.

Priorities and projects identified in the municipality of Kačanik

Regular meetings of the Local Cultural Heritage Forum, intensive field work, public presentation and public consultation period were concluded with the finalization of the list of projects identified in the Local Cultural Heritage Plan of seven partner municipalities.

The initial lists of originally defined projects in the workshop, after receiving the proposals from the public, with the consent of the Forum members was enriched with additional projects. In seven municipalities, various projects have been identified, involving different levels of intervention ranging from restoration, revitalization, emergency intervention, consolidation, establishment of museums, research, spatial planning, urban plans, regulatory plans, to that of raising awareness, informing citizens, drafting of documentaries and promotions, organization of festivals, work with youth, adult lectures, training, study tours, bed and breakfast hotel services, scientific research, access to monuments, construction of tourist pathways and signage.

Besides the project, the forums determined the duration, initiators, partners, implementers, relevance and the approximate budget for each proposed project on the list.

In the framework of the signed Memorandum of Understanding, CHwB – the implementing party of the project has dedicated a total of € 100,000 in 2013-2015, which together with the contribution of each municipality in value 20%, this amount will reach a total of € 120,000 investment for each municipality.

Over this period there could be additional contributions from other strategic partners of different donors.

Duke pasur parasysh që Forumet kanë edhe rol vendimmarrës, ato i kanë zhvilluar edhe kriteret e përzgjedhjes së projekteve ku do të investohej. Kriteret e përzgjedhjes së projekteve për implementim janë paraqitur në vijim:

- Përzgjedhja e minimum një projekti nga secila prej tri objektivave të përcaktuara;
- Krijimi i sinergjive me programet e partnerëve të tjerë në fushën e Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore;
- Përzgjedhje e projekteve që potencialisht mund të bashkë-financohen;
- Shpërndarja racionale e buxhetit në disa projekte të Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore;
- Balancim në aspekt të implementuesit të projekteve mes institucioneve të nivelit qendror, lokal dhe komunitetit/shoqërisë civile;
- Përzgjedhje e projekteve që ofrojnë kushte për zhvillim lokal ekonomik dhe shoqëror;
- Ngritja e kapaciteteve profesionale.

Pas dakordimit për kriteret që do të aplikohen, Forumi bëri përzgjedhjen e projekteve që do të zbatohen në periudhën 2013-2015.

Nga 29 projekte të identifikuar në PLTK të Komunës së Kaçanikut janë përzgjedhur gjithsej 9 projekte për implementim gjatë periudhës së viteve 2013 – 2015. Në vijim mund të gjeni listën e projekteve të identifikuar dhe ato të përzgjedhura për zbatim nga Forumet Lokale, për Komunën e Kaçanikut.

S obzirom da su forumi imali ulogu donošenja odluka, oni su razvili kriterijume za odabir projekata u koje će biti uloženo. Kriterijumi za izbor projekata za realizaciju su:

- *Odabirati barem po jedan projekat u okviru svakog od tri cilja;*
- *Stvaranje sinergije sa programima drugih partnera iz oblasti kulturne i prirodne baštine;*
- *Odabir projekata koji bi potencijalno mogli biti sufinansirani;*
- *Racionalna podela budžeta za projekte Lokalnog Plana Kulturne Baštine;*
- *Koordinisanje između institucija na centralnom i lokalnom nivou i zajednice / civilnog društva u smislu implementacije takvih projekata;*
- *Odabir projekata koji pružaju uslove za lokalni ekonomski i socijalni razvoj;*
- *Stručno usavršavanje.*

Nakon dogovora o kriterijumima koji se primenjuju, forum je izvršio izbor projekata koji će biti realizovan u periodu 2013-2015.

Od 29 projekata koji su identifikovani u opštini Kačanik u okviru LPKB ukupno 9 projekata je odabrano za sprovođenje tokom 2013 - 2015 godine. U nastavku možete naći spisak projekata identifikovanih i odabranih za realizaciju od strane lokalnih foruma, opštine Kačanik.

Given that forums have also the decision-making role, they have also developed the criteria for the selection of projects to be invested. The criteria for the selection of projects for implementation are as follows:

- *Selecting at least one project from each of the three objectives set;*
- *Creating synergies with the programs of other partners in the field of Cultural and Natural Heritage;*
- *Selection of projects that could potentially be co-financed;*
- *Rational allocation of the budget in some projects of the Local Cultural Heritage Plan;*
- *Balance in terms of implementing such projects between the central and local level institutions and community/ civil society;*
- *Selection of projects that provide local conditions for economic and social development;*
- *Professional capacity building.*

After agreeing on the criteria to be applied, the Forum did the selection of projects to be implemented in 2013-2015.

From the 29 projects identified in the LCHP of the municipality of Kačanik, a total of 9 projects were selected for implementation during 2013 - 2015. The list of projects identified and selected for implementation from the Local Forums of the municipality of Kačanik is presented in the following.

Mbrojtja dhe konservimi i Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore – Trajtimi i objekteve historike dhe zonave të trashëgimisë natyrore

Oçuvanje i zaštita kulturnog i prirodnog nasleđa / Tretman istorijskih spomenika i lokaliteta prirodne baštine

Preservation and conservation of Cultural and Natural Heritage / Treatment of historical monuments and natural heritage sites

1.	<p>Kalaja e qytetit të Kaçanikut</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ndërhyrje emergjente në muret e kalasë së qytetit dhe përforcimi i tyre - Mënjanimi i bimësive nga muret dhe pastrimi i kalasë - Sigurimi i kalasë përmes rrethojës dhe dyerve hyrëse të kalasë - Rregullimi i shiritave për ecje në kala të qytetit 	<p>Tvrđava grada Kačanika</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hitne intervencije na zidinama gradske tvrđave i njihovo ojačanje - Uklanjanje rastinja sa zidina i čišćenje tvrđave - Obezbeđivanje tvrđave ogradom i ulaznim vratima - Sređivanje staza za pešake unutar gradske tvrđave 	<p>Kaçanik/Kaçanik town fortress</p> <ul style="list-style-type: none"> - Emergency intervention on the walls of the town fortress and their reinforcement - Removal of bad weeds and cleaning of the fortress - Securing the fortress with perimeter fencing and with entrance gates - Regulation of walking tracks to the town's fortress
2.	<p>Intervenim në Kalanë e Tophanës</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rregullimi i rrugës me kalldrëm - Restaurimi i mureve rrethuese në Kalanë e Tophanes 	<p>Intervencija na Tophanskoj tvrđavi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Regulisanje puta sa kaldrmom - Restauracija zidina koje okružuju Tophansku tvrđavu 	<p>Interventions at the Tophane Fort</p> <ul style="list-style-type: none"> - Regulation of the pathway with cobblestone - Restoration of the perimeter walls of Tophane fortress
3.	<p>Themelimi i muzeut të qytetit (lokacioni tek objektet ekzistuese në Kala)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hartimi i një rregulloreje mbi punën e muzeut - Sigurimi i inventarit - Grumbullimi i eksponateve në territorin e Komunës së Kaçanikut dhe sistemimi i tyre - Njoftim publik për qytetarë dhe ftesa për dorëzim të eksponateve në muze 	<p>Osnivanje gradskog muzeja (Lokacija kod postojećih objekata u tvrđavi)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izrada pravilnika o radu muzeja - Obezbeđivanje inventara - Prikupljanje eksponata na teritoriji Opštine Kačanik i njihovo sistemovanje - Javno obaveštenje i poziv građanima da predaju svoje eksponate u muzej 	<p>Establishment of the town's museum (location at the existing premises in the fortress)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Drafting of a regulation on the operation of the museum - Obtaining of equipment - Collection of exhibits from the territory of Kačanik/Kaçanik and their disposition - Public announcement for citizens and invitations for submission of exhibits in the museum
4.	<p>Kulla e Shaip Hysajt</p> <ul style="list-style-type: none"> - Intervenim emergjent - Projekti i restaurimit - Restaurimi 	<p>Šaip Husajeva kula</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hitna intervencija - Projekat restauracije - Restauracija 	<p>Kulla of Shaip Hysaj</p> <ul style="list-style-type: none"> - Emergency intervention - Restoration project - Restoration
5.	<p>Kulla e Rufki Brahës</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hulumtim dhe analizë - Intervenim emergjent 	<p>Rufki Brahova kula</p> <ul style="list-style-type: none"> - Istraživanje i analiza - Hitna intervencija 	<p>Kulla of Rufki Braha</p> <ul style="list-style-type: none"> - Research and analysis - Emergency intervention
6.	<p>Kulla e Xhemajl Brahës</p> <ul style="list-style-type: none"> - Intervenim emergjent - Projekti i restaurimit - Restaurimi 	<p>Džemajl Brahova kula</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hitna intervencija - Projekat restauracije - Restauracija 	<p>Kulla of Xhemajl Braha</p> <ul style="list-style-type: none"> - Emergency intervention - Restoration project - Restoration

7.	Kulla e Halit Selmanit - Hulumtim dhe analizë - Intervenim emergjent	Halit Selmanova kula - Istraživanje i analiza - Hitna intervencija	Kulla of Halit Selmani - Research and analysis - Emergency intervention
8.	Oda e familjes Luzha, fshati Bregoc - Hulumtim dhe analizë - Intervenim emergjent	Soba (oda) porodice Luža, selo Stagovo - Istraživanje i analiza - Hitna intervencija	The oda (traditional men chamber) of Luzha family, Bregoc/ Belograce village - Research and analysis - Emergency intervention
9.	Rindërtimi i Kullës së Hasanit	Rekonstrukcija Hasanove kule	Reconstruction of Hasan's Kulla
10.	Rindërtim i shtëpisë së Ismajl Rakës	Rekonstrukcija kuće Ismajl Rake	Reconstruction of Ismajl Raka's house
11.	Kompleks memorial për lagjet e fshatit Stagovë, të braktisura pas sulmeve e shkatërrimeve nga luftërat 1912, lagjja Trenaj 1945, lagjja Qakaj dhe Krivanjeva 1999	Memorijalni kompleks za naselja sela Stagovo, napuštenih nakon napada i razaranja za vreme rata-va 1912 god, naselje Trenaj 1945, naselje Čakaj i Krivanjevo 1999.	Memorial complex for the neighbourhoods of Stagovë/Stagovo village abandoned following the attacks and destruction during the wars of 1912, Trenaj neighbourhood suffered in 1945, Qakaj and Krivanjeva neighbourhoods from the 1999 war
12.	Rindërtimi i tyrbes 7 shekullore të Musa Kesengjiut në Kaçanik	Rekonstrukcije sedmokekovne turbe Muse Kesedžije u Kačaniku	Reconstruction of 7-centuries-old Musa Kesengjiu's mausoleum in Kaçanik/Kaçanik
13.	Restaurimi i teqes së Shehve në fshatin Doganaj	Restauracija tekije Šehova u selu Doganaj	Restoration of the Sheh's Tekke (shrine) in Doganaj/Doganović village
14.	Hulumtim, dhe restaurim i mullinjëve të Komunës së Kaçanikut	Istraživanje i restauracija mlinova Opštine Kačanik	Research and restoration of mills in Kaçanik/Kaçanik municipality
15.	Hulumtim i lokalitetit arkeologjik te kisha	Istraživanje arheološkog lokaliteta kod crkve	Research of the archaeological site near the church
16.	Hulumtimi i gurëve mbivarore në Komunën e Kaçanikut	Istraživanje nadgrobnih spomenika u Opštini Kačanik	Research of the gravestones in Kaçanik/Kaçanik municipality
17.	Stanet në Komunën e Kaçanikut - Hulumtim dhe evidentim - Përmirësim i infrastrukturës për qasje - Adaptimi i tyre në bujtina për vizitorë	Štale-kolibe u Opštini Kačanik - Istraživanje i identifikacija - Unapređenje infrastrukture za pristup - Adaptacija u gostionice za posetioce	Sheepfolds in the municipality of Kaçanik/Kaçanik - Research and identification - Improvement of access infrastructure - Their adaptation into a lodgings for visitors

Integrimi i Trashëgimisë Kulturore në jetën bashkëkohore dhe zhvillimi lokal përmes Trashëgimisë Kulturore / Trajtim hapësinor dhe zhvillimor i Trashëgimisë Kulturore dhe Natyrore

Integracija kulturne baštine u savremenom životu lokalni razvoj kroz kulturnu baštinu / tretman prostora i razvoja kulturne i prirodne baštine

Integration of CH in contemporary life and local development through CH / spatial and developmental treatment of CNH

18.	Hulumtimi dhe krijimi i data-bazës për TKN për Komunën e Kaçanikut	Istraživanje i stvaranje baze podataka e za KPN Opštine Kačanik	Research and design of the CNH database for the municipality of Kačanik/Kaçanik
19.	Definimi i zonës kulturore-historike të qytetit të Kaçanikut (Kalaja e qytetit, ura, xhamia e qytetit Koxha Sinan Pasha, çarshia dhe tyrbja) - Përcaktimi dhe zbatimimi i rregullave për mbrojtje të zonës, dhe - Integrimi në PZHK, PZHU dhe Strategjinë e zhvillimit ekonomik të Komunës	Definisanje kulturno-istorijske zone grada Kačanika (Gradska tvrđava, most, gradska džamija Kodža Sinan Paša, çaršija i turbet) - Definisanje i sprovodjenje propisa za zaštitu zone - Integracija u ORP, PUR i Strategiju ekonomskog razvoja opštine	Definition of the Historic and Cultural Zone of the town of Kačanik/Kaçanik (Town fortress, bridge, Koxha Sinan Pasha's town mosque, traditional market and the mau-solem) - Definition and application of the protection rules for the zone, and - Integration to the MDP, UDP and in the Economic Development Strategy of the Municipality
20.	Definimi i zonës natyrore-historike të qytetit (Gryka e Kaçanikut, dy lumenj dhe Kalaja e Tophanes) - Përcaktimi dhe zbatimimi i rregullave për mbrojtje të zonës, dhe - Integrimi në PZHK, PZHU dhe Strategjinë e zhvillimit ekonomik të Komunës	Definisanje prirodne i istorijske zone grada (Kačanička klisura, dve reke i Tophanska tvrđava) - Definisanje i sprovodjenje propisa za zaštitu zone - Integracija u ORP, PUR i Strategiju ekonomskog razvoja opštine	Definition of the natural-historic zone of the town (Kačanik/ Kačanik Gorge, two rivers and Tophane fortress) - Definition and application of the protection rules for the zone, and - Integration to the MDP, UDP and in the Economic Development Strategy of the Municipality
21.	Hulumtim dhe negociim me pronarët e objekteve tradicionale për shërbime fitimprurësve	Istraživanje i pregovori sa vlasnicima tradicionalnih objekata o profitabilnim uslugama	Research and negotiation with the owners of traditional buildings for income-generating services

Edukim, trajnim, vetëdijesim mbi Trashëgiminë Kulturore/Aspekti human mbi Trashëgiminë Kulturore dhe Natyrore

Obrazovanje, obuka, svest o kulturnom nasleđu / ljudski aspekt za kulturno i prirodno nasleđe

Education, training, awareness on CH / Human aspect on CNH

22.	Fushatë vetëdijësuese mbi vlerat e trashëgimisë kulturore dhe natyrore 1. Vizitë e të rinjëve (nga grupi piktorët e Rinj, Ambientalistët e Rinj, muzikantët e Rinj, gjithsej 30 të rinj) në të gjitha lokacionet e TK-së në Kaçanik dhe fotografimi i tyre (4 vizita në muaj) 2. Ekspozitë dhe minikatalog me fotografi si dhe vizatime të të rinjve nga vizitat 3. Debat me qytetarë për trashëgiminë kulturore 4. Aksion pastrimi në Kalanë e qytetit nga ambientalistët e rinj	Informativna kampanja o vrednostima kulturne i prirodne baštine 1. Posete mladih (iz grupa Mladi slikari, Mladi ekolozi, Mladi muzičari, ukupno 30 mladih) svim lokacijama KB Kačanika i fotografisanje (4 posete mesečno) 2. Izložba i mini katalog sa fotografijama, kao i slike mladih sa poseta 3. Debata sa građanima o kulturnoj baštini 4. Akcije čišćenja gradske Tvrđave od strane mladih ekologa.	Awareness raising campaign on the values of cultural and natural heritage 1. Visits of the youth (from the group of Young painters, Young environmentalists, Young musicians – a total of 30 young people) in all the sites of CH of Kačanik/Kaçanik and taking photographs (4 visits a month) 2. Exhibition and a mini-catalogue with the photographs and drawings of the youth from the visits 3. Debate with the citizens on issues of cultural heritage 4. Cleanup action in the town fortress by the young environmentalists
23.	Caktimi i një zyrtari për Trashëgimi Kulturore në Komunën e Kaçanikut në kuadër të Departamentit të Kulturës	Imenovanje jednog zvaničnika za kulturnu baštinu Opštine Kačanik u sklopu Odeljenja za Kulturu	Appointment of a cultural heritage official in the Municipality of Kačanik/Kaçanik, within the Department of Culture
24.	Përgaditja e materialeve informative për TKN të Kaçanikut - Formimi i një ekipe për krijimin dhe dizajnimin e broshurave dhe posterave - Printimi i 6000 broshurave dhe 1000 posterave - Shpërndarja e tyre tek qytetarët dhe institucionet lokale	Priprema informativnih materijala o KPN Kačanika - Formiranje tima za kreiranje i dizajn brošura i postera - Štampanje 6000 brošura i 1000 postera - Podela građanima i lokalnim institucijama	Preparation of informative materials on the CHN of Kačanik/Kaçanik - Setting a team up for producing and designing of booklets and posters - Printing of 6000 booklets and 1000 posters - Their distribution to citizens and local institutions
25.	Vizitë dhe ligjerata për nxënës nga shkolla fillore dhe të mesme nëpër vende të ndryshme të trashëgimisë kulturore dhe natyrore të Kaçanikut dhe Kosovës	Poseta i predavanja učenicima Osnovnih i Srednjih škola na različitim mestima sa kulturnom i prirodnom baštinom Kačanika i Kosova	Visit and lectures for students of primary and secondary schools in various places of cultural heritage of Kačanik/Kaçanik and Kosovo
26.	Ruajtja dhe subvencionimi i zejtarive që janë në zhdukje e sipër - Komunikimi me pronarët e zejtarive, realizimi dhe filmimi i intervistave, fotografimi etj.	Očuvanje i subvencioniranje zanatstva koja su u nestajanju. - Razgovori sa vlasnicima zanatskih radnji, realizacija i snimanje intervjuja, fotografisanje, idr.	Preservation and subsidizing of artisanal handicrafts which are gradually vanishing - Communication with the owners of craft shops, realizing and filming (recording) of interviews, photographing, etc.
27.	Video promo për TKN në Kaçanik	Promo video o KPN Kačanika	Promotional video on CNH of Kačanik/Kaçanik
28.	Festimi i Ditëve të trashëgimisë kulturore në Kaçanik - Lojërat tradicionale të barinjve (sofra e çobanëve / sofrë e Kaçanikut) - Ditët e verës - Shëngjergji - Tradita e ushqimit - Veshjet tradicionale	Proslava Dana kulturne baštine u Kačaniku - tradicionalne pastirske igre (pastirska sofrë/kačanička sofrë) - Dani leta - Đurđevdan - Tradicija u kulinarstvu - Tradicionalna odeća	Celebration of Cultural Heritage Days of Kačanik/Kaçanik - Traditional herdsman tournaments (shepherds' table / Kačanik/Kaçanik's table) - Summer Days - St. George's Day - Traditional cuisine - Traditional clothing
29.	Trajnimi i një ciceroni për komunën e Kaçanikut	Obuka jednog turističkog vodiča za Opštinu Kačanik	Training of a tour guide for Kačanik/Kaçanik municipality

Shënim: Projektet e hijezuara janë përzgjedhur nga Forumet Lokale për implementim në periudhën 2013-2015

Napomena: naznačeni projekti su izabrani od strane lokalnih foruma za implementaciju u periodu 2013-2015

Note: The shaded projects were selected by the Local Forums for implementation in 2013-2015.

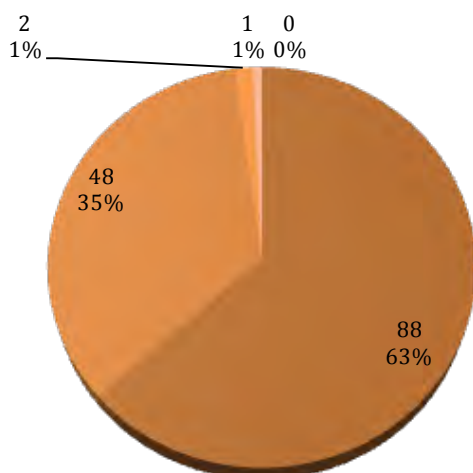
Vlerësimi i procesit të hartimit të PLTK-së nga anëtarët e Forumeve

Procesi i hartimit të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore për shtatë komunat përkatëse paraqet një qasje të re të ruajtjes dhe promovimit të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në Kosovë. Ky proces përfshiu një numër të madh të institucioneve, qoftë ato lokale apo qendrore, profesionist të fushës së trashëgimisë kulturore dhe natyrore, përfaqësues të shoqërisë civile të cilët jo medoemos merren drejtpërdrejt me trashëgiminë kulturore dhe përfaqësues komuniteti që jetojnë dhe i gëzojnë pasuritë e trashëgimisë kulturore dhe natyrore të Kosovës.

Në mënyrë që të vlerësohet mënyra e organizimit, roli dhe kontributi i Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore, janë hartuar formularë anonim të vlerësimit të cilët janë plotësuar nga të gjithë anëtarët e Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore për shtatë komunat partnere.

Rezultatet e vlerësimit për shtatë komunat e përfshira në projekt, janë paraqitur në vijim:

I. Sa jeni të kënaqur me faktin se jeni pjesë e forumit lokal të trashëgimisë kulturore të komunës suaj?

Evaluacija procesa izrade LPKB od strane članova Foruma

Proces izrade Lokalnih planova kulturne baštine za sedam partnerskih opština, predstavlja novi pristup očuvanju i promociji prirodne i kulturne baštine na Kosovu. U ovaj proces je uključen veliki broj institucija bilo, lokalnog ili centralnog nivoa, profesionalci u oblasti kulturne i prirodne baštine, predstavnici civilnog društva, koji ne moraju da se direktno bave kulturnim nasleđem i predstavnici zajednice koji žive i uživaju u bogatstvu kulturne baštine i pejzaža Kosova.

U cilju procene načina organizacije, za ocenu uloge i doprinosa lokalnih foruma napravljeni su formulari koje su popunili svi članovi Lokalnog foruma kulturne baštine za sedam partnerskih opština.

Rezultati ocena za sedam opština uključenih u projekat, prikazani su u nastavku:

I. Koliko ste zadovoljni činjenicom da ste član lokalnog foruma kulturne baštine vaše opštine?

- Shumë të kënaqur / Veoma zadovoljan / Very satisfied
- Të kënaqur / Zadovoljan / Satisfied
- Mesatarisht të kënaqur / Srednje zadovoljan / Moderately satisfied
- Mjaltueshëm / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

The evaluation of the drafting process of the LCHP by the Forum members

The process of drafting Local Cultural Heritage Plans for seven relevant municipalities represents a new approach to conservation and promotion of natural and cultural heritage in Kosovo. This process included a large number of institutions, whether local or national, professionals in the field of cultural and natural heritage, civil society representatives who do not necessarily deal directly with cultural heritage and community representatives who live and enjoy the wealth of natural and cultural heritage of Kosovo.

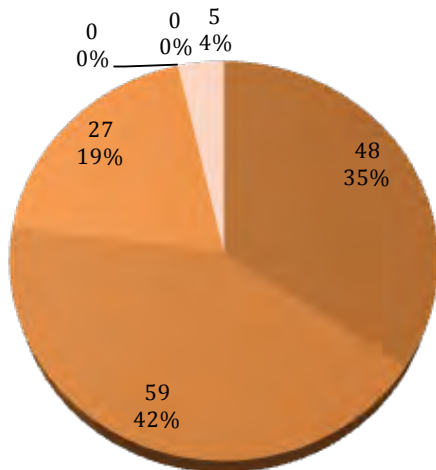
In order to assess ways of organization, role and contribution of Local Cultural Heritage Forums, were designed evaluation forms completed by all members of LCHF for seven partner municipalities.

The evaluation results for the involved municipalities in the project are presented in the following:

I. How much satisfied are you with the fact that you are a part of the local cultural heritage forum of your municipality?

2. Në çfarë mase mendoni se Forumi Lokal i Trashëgimisë Kulturore ka kontribuar:

- në komunikim ndërinstitucional (me nivelit qendror, nivelit lokal dhe komunitetit/shoqërisë civile)

2. U kojoj meri mislite da je lokalni forum dao doprinos:

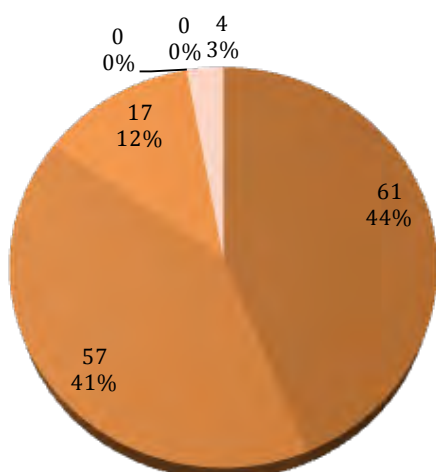
- U među institucionalnoj komunikaciji (između centralnog, lokalnog nivoa, i zajednice/civilnog društva)

- Shumë të madhe / Veoma mnogo / Very much
- Të madhe / Mnogo / Much
- Mesatare / Srednjoj / Moderate
- Të vogël / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all
- Pa përgjigje / Bez odgovora / No answer

2. To what extent do you think that Local Cultural Heritage Forum has contributed?

- In coordination of projects and priorities in the field of cultural heritage in your municipality

- në koordinim të projekteve dhe prioriteteve në lëmin e trashëgimisë kulturore në komunën tuaj

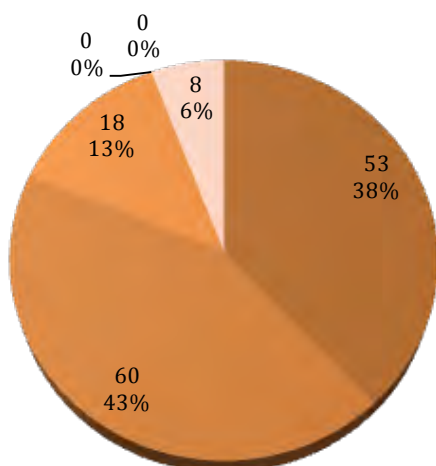

- U vezi koordinacije prioriteta projekata i u oblasti kulturne baštine vaše opštine

- Shumë të madhe / Veoma mnogo / Very much
- Të madhe / Mnogo / Much
- Mesatare / Srednjoj / Moderate
- Të vogël / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all
- Pa përgjigje / Bez odgovora / No answer

- In project and priority coordination in the field of cultural heritage in your municipality

- në rritje të vendimmarrjes së përbashkët me pjesëmarrje të gjerë rreth prioriteteve të komunës

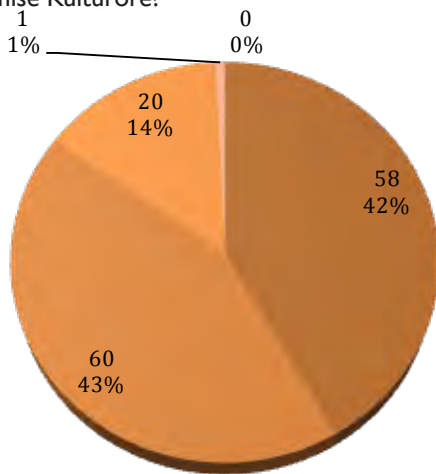

- Povećanju uloge u zajedničkom donošenju odluka učesćem u određivanju prioriteta opštine

- Shumë të madhe / Veoma mnogo / Very much
- Të madhe / Mnogo / Much
- Mesatare / Srednjoj / Moderate
- Të vogël / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all
- Pa përgjigje / Bez odgovora / No answer

- To an increased joint decision with a wide participation regarding the priorities of the municipality

3. Në çfarë mase janë të dobishme për punën tuaj të përditshme informacionet e marra gjatë procesit të hartimit të Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore?

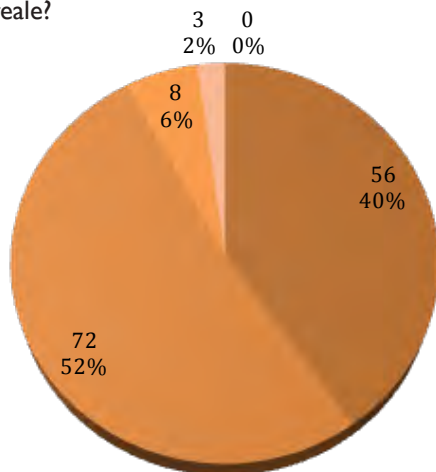

3. U kojoj meri su korisne za vaš svakodnevni rad informacije dobijene tokom procesa izrade lokalnog plana kulturne baštine?

3. To what extent the information received during the process of drafting the Local Cultural Heritage Plan are important for your daily work?

- Shumë të madhe / Veoma mnogo / Very much
- Të madhe / Mnogo / Much
- Mesatare / Srednjoj / Moderate
- Të vogël / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

4. Në çfarë mase Plani Lokal i Trashëgimisë Kulturore ka identifikuar prioritetet për mbrojtjen dhe revitalizimin e trashëgimisë kulturore në komunën tuaj bazuar në kërkesa reale?

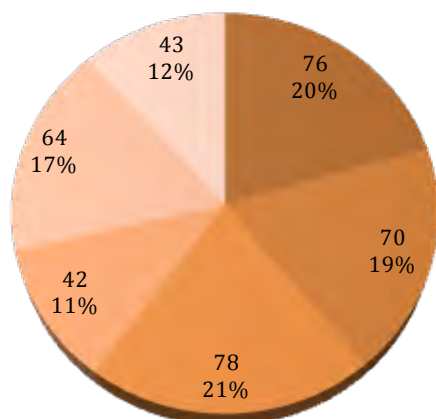

4. U kojoj meri je lokalni plan kulturne baštine identifikovao prioritete za zaštitu i revitalizaciju kulturne baštine vaše opštine, u odnosu na realne potrebe?

4. To what extent has the Local Cultural Heritage Plan identified priorities for protection and revitalization of cultural heritage in your municipality based on real needs?

- Shumë të madhe / Veoma mnogo / Very much
- Të madhe / Mnogo / Much
- Mesatare / Srednjoj / Moderate
- Të vogël / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

5. Cila pjesë e procesit të hartimit të Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore ju ka pëlqyer më së shumti?

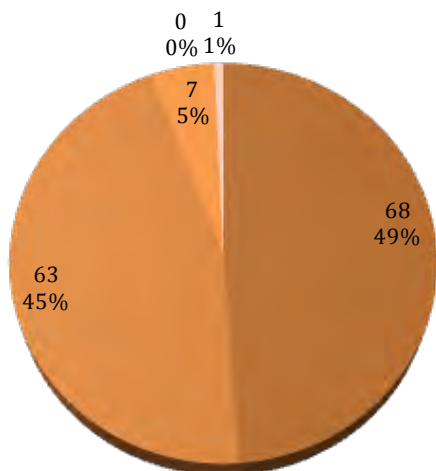

5. Koji deo procesa izrade lokalnog plana kulturne baštine vam se najviše dopao?

5. Which part of the process of drafting the Local Cultural Heritage Plan did you like most?

- Themelimi dhe funksionalizimi i Forumit Lokal të Trashëgimisë Kulturore / Osnivanje Lokalnog Foruma kulturne baštine / Establishment and operation of the Local Cultural Heritage Forum
- Punëtoritë për përcaktim të prioriteteve të Planit / Radionice za određivanje prioriteta / Workshops for determining the priorities of the plan
- Takimet e Forumit Lokal (puna në grupe, shkëmbimi i informatave, diskutimet dhe debatet për trashëgimi kulturore, etj) / Sastanci Lokalnih Foruma (grupni rad, razmena informacija, diskusije o Kulturnom Nasleđu) / Local Forum meetings (group works, exchange of information, discussions and debates about Cultural Heritage, etc.)
- SWOT dhe PESTEL analiza / SWOT i PESTEL Analize / SWOT and PESTEL analysis
- Vizitat studimore / Studijska poseta / Study visits
- Procesi i konsultimit publik dhe sugjerimet e pranuar / Proces javnih konsultacija i primljene sugestije / Public consultation process and accepted suggestions

6. Sa jeni të kënaqur me organizimin dhe metodologjinë e hartimit të Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore të komunës suaj?

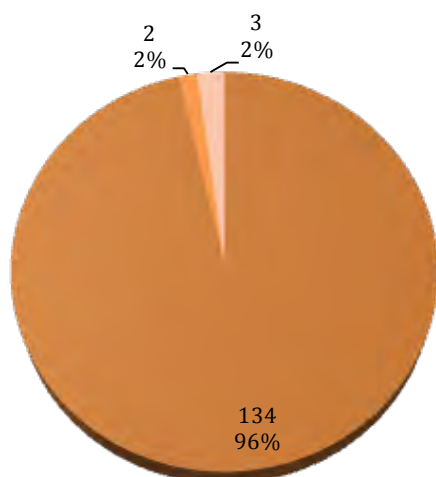

6. Koliko ste zadovoljni organizacijom i metodologijom izrade lokalnog plana kulturne baštine vaše opštine?

6. How much are you satisfied with the organization and methodology of drafting a Local Cultural Heritage Plan of your municipality?

- Shumë të kënaqur / Veoma zadovoljan / Very satisfied
- Të kënaqur / Zadovoljan / Satisfied
- Mesatarisht të kënaqur / Srednje zadovoljan / Moderately satisfied
- Mjaftueshëm / Malo / Little
- Aspak / Nimalo / Not at all

7. A mendoni se implementimi i disa projekteve nga ky plan do të përmirësojë gjendjen e trashëgimisë kulturore në komunën tuaj ?

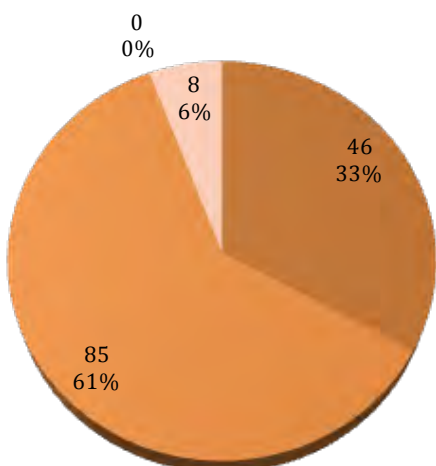

7. Da li mislite da će se implementacijom nekoliko prioriteta ovog plana poboljšati stanje kulturne baštine u vašoj opštini?

7. Do you think that the implementation of some projects from this plan will change the situation of cultural heritage in your municipality?

- Po / Da / Yes
- Jo / Ne / No
- Nuk e di / Ne znam / I don't know

8. Sipas mendimit tuaj, sa është e mundshme që Forumi Lokal i Trashëgimisë Kulturore në komunën tuaj të vazhdojë të jetë funksional edhe pas përfundimit të programit të Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore 2012-2015?

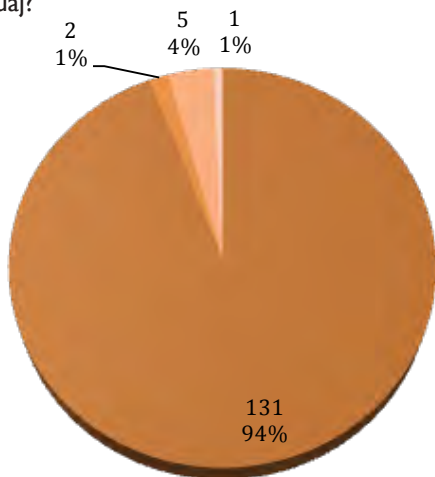

8. Po vašem mišljenju, koliko je moguće da lokalni forum kulturne baštine vaše opštine ostane funkcionalan i nakon završetka programa lokalnih planova kulturne baštine 2012-2015?

8. According to your opinion, how much is it possible that Local Cultural Heritage Forum in your municipality will continue to be functional after the termination of the program of Local Cultural Heritage Plans 2012-2015?

- Shumë e mundshme / Veoma moguće / Very possible
- E mundshme / Moguće / Possible
- E pamundshme / Nemoguće / Impossible
- Nuk e di / Ne znam / I don't know

9. A do ta kishit rekomanduar këtë model të funksionimit ndërinstytucional edhe për fushat tjera në Komunën tuaj?

9. Da li bi preporučili ovaj model međuinstitucionalnog rada i za druge oblasti u vašoj opštini?

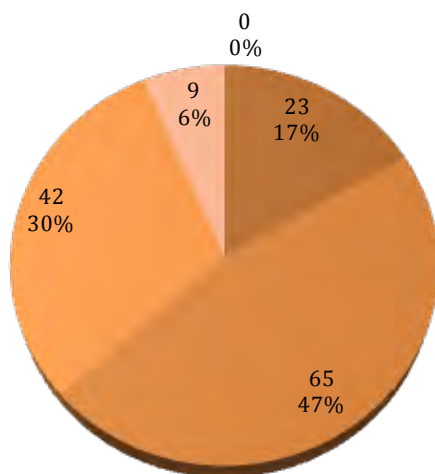
9. Would you recommend this model of inter-institutional operation in your municipality for other fields as well?

- Po / Da / Yes
- Jo / Ne / No
- Nuk e di / Ne znam / I don't know
- Nuk ka përgjigje / Bez odgovora / No answer

10. Pas përmbylljes së fazës së hartimit të Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore të Komunës suaj, Forumi merr rol monitorues në implementim të disa projekteve nga ky plan. Tash e tutje, në çfarë periudhe kohore mendoni që forumi duhet të takohet?

10. Nakon završetka faze izrade lokalnog plana kulturne baštine vaše opštine, forum preuzima ulogu u nadgledanju implementacije nekoliko projekata ovog plana. Sad i ubuduće, u kojem vremenskom periodu mislite da treba da se sastaje forum?

10. After the conclusion of the draft Local Cultural Heritage Plan of your municipality, the forum will have the monitoring role on the implementation of the projects from this plan. From now on, in what period of time do you think the forum should meet?

- Çdo muaj / Svakog meseca / Every month
- Çdo 3 muaj / Svaka 3 meseca / Every 3 month
- Çdo 6 muaj / Svaki 6 meseci / Every 6 month
- Çdo 12 muaj / Svaki 12 meseci / Every 12 month
- Nuk ka nevojë të takohet fare / Nema potrebe da se uopšte sastaje / No need to meet at all

11. Komentet apo sygjerimet e juaja shtesë mbi procesin e Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore?

- Të vazhdohet deri në realizimin e projekteve.
- Është me rëndësi që projektet e zgjedhura të kenë impakt ekonomik.
- Jena knaqë!
- Veç vazhdoni!
- Punë e palodhshme dhe kontribut i çmueshëm i dhënë për hartimin e Planit Lokal të Trashëgimisë Kulturore të Komunës së Gjilanit.
- Me qëllim të monitorimit adekuat dhe mbarëvajtjes së procesit të zbatimit (implementimit) të PLTK-së, anëtarët e këtij forumi lokal duhet të takohen çdo 3-6 muaj, për të ndihmuar vendim-marrjen, duke ofruar dhe mundësuar ndryshime eventuale, në projekte dhe prioritete të përzgjedhja të cilat i përshtaten kushteve dhe kahjes së trendit zhvillimor të drejtuara nga:
- Bashkëpunimi ndërkombëtar e ndër-komunal,
- Përkrahja institucionale nga qeveria qendrore e lokale, dhe
- Mundësitë e ofruara nga partneriteti publiko- privat.
- Punë të mbarë organizatorit të punëtorive të TK.
- Mendimi im personal është që ky grup i PLTK-së duhet të ketë takime monitorimi nga ana juaj që të mos humbet puna e cila mund të hupet nga jo angazhimi i këtij forumi. Mbes me shpresë që do të investohet në këtë drejtim.
- Duke u bazuar në punën që ka bërë koordinatori propozoj që kontrata të vazhdohet nëse është e mundur, ngase është shumë e dobishme për funksionimin e forumit.
- Me pasë takime më të shpeshta të FLTK.
- Organizimi ka qenë fenomenal, që nga fillimi deri tani. Puna e koordinatorëve ka qenë për çdo lëvdatë.
- Kështu të vazhdohet, besoj se do të arrijmë suksese!
- Vetëdijesimi i komunitetit. Implementimi i projekteve tjera të përfshira në broshurë, etj.
- Të vazhdojë në projektet të tjera.
- Para ose gjatë procesit të përzgjedhjes së prioriteteve, të gjithë anëtarët e Forumit ishte dashur të bëjnë vizitë në monumente/lokalitete

11. Imate li komentar ili želite dodati svoje predloge o procesu kulturnog nasleđa Lokalnih planova?

- Nastavite sve do realizacije projekata.
- Važno je da izabrani projekti imaju ekonomski uticaj.
- Zadovoljni smo - Samo nastavite!
- Naporan rad i vredan doprinos za izradu lokalnog plana kulturne baštine Opštine Gnjilane.
- Da bi se obezbedilo adekvatno nadgledanje i upravljanje procesom implementacije (sprovođenja) LPKB-e članovi lokalnog foruma treba da se sastaju svakih 3-6 meseci, da pomognu pri donošenju odluka, ne dozvoljavajući bilo kakve promene u sprovođenju projektata i odabranim prioritetima jer su saglasni sa uslovima i pravcima razvoja koji se kreću prema:
- Međunarodnoj saradnji,
- Institucionalnoj podršci od strane centralne i lokalne vlasti, kao i mogućnosti koje nude javno-privatna partnerstva.
- Srećan rad organizatoru radionica o KPBB.
- Moje lično mišljenje je da LPKB tim treba da održava monitoring sastanke uz vašu podršku kako se ne bi izgubilo ništa od onoga što je previđeno i da ne bude uzaludno sve što je do sada urađeno. Ostajem u nadi da će i dalje biti investirano u tom pravcu.
- Na osnovu posla koji je uradila koordinator-ka predlažem da joj se produži ugovor ako je to moguće, jer je veoma korisna za funkcionisanje foruma.
- Da bude što češćih sastanaka LFKB-a.
- Organizacija je bila fenomenalna, od početka do danas. Koordinatorov rad je bio za pohvalu.
- Da se nastavi, verujem da ćemo ostvariti uspeh!
- Podizanje svest zajednice. Realizacija i drugih projekata koji se nalaze u brošuri, itd.
- Nastaviti sa drugim projektima.
- Pre ili tokom procesa izbora prioriteta, svi članovi Forumu trebali su posetiti spomenike / lokalitete, kako bi utvrdili njihovu stvarnu situaciju. Poželjno je učešće na sajmovima, festivalima opština, itd.

11. Comments or additional suggestions on the process of Local Cultural Heritage Plans?

- Continue until the implementation of projects.
- It is important that the selected projects have economic impact.
- We had fun!
- Just go on!
- Hard work and valuable contribution given to draft Local Cultural Heritage Plan of the Municipality of Gjilan.
- To ensure adequate monitoring and management of the implementation process (implementation) of LCHP, local members of the forum should meet every 3-6 months, to assist in decision-making by providing and enabling the eventual changes in priorities and selecting projects, which suit the conditions and the direction of the trend-led development from:
- International and inter-municipal cooperation
- Institutional support from central and local government, and
- Opportunities offered by public-private partnership.
- Great work to the CH workshops organizer.
- My personal opinion is that this LCHP group should have monitoring meetings from your part so that the job is not lost by the lack of commitment of this forum. I hope that it will be invested in this direction.
- Based on the work done by the coordinator, I propose that her contract to be extended if possible, because it is very beneficial for the functioning of the forum.
- More frequent meetings of LCHF.
- The organization has been phenomenal, from the beginning until now. Coordinator work has been commendable.
- Continue this way, I believe that we will achieve success!
- Awareness of the community. Implementation of other projects included in the brochure, etc.
- Continue in other projects.
- Before or during the process of selection of priorities, all members of the Forum had to visit monuments / sites in order to determine their real situation. Preferably the participation

në mënyrë që të përcaktohet gjendja reale e tyre. E preferueshme edhe pjesëmarrja në panairë, festivale të komunës, etj.

- Të vazhdohet me evidentimin dhe sistematizimin e inventarizimin e të gjitha objekteve dhe vlerave tjera që është shumë e pasur komuna jonë, por të vendosen kontaktet dhe komunikimet edhe me më shumë akterë lokal sepse janë burime shtesë për të marrë informacione në vende dhe lokacione të komunës tonë.

- Zgjedhja shumë e mirë e kriterimeve për vlerësimin e zbatimit, për vlerësimin e rëndësisë. Ana e mirë është mundësia e kursimeve dhe derdhja e buxhetit në projekte tjera.

- Gjithë të mirat!

- Mendoj se shumica e gjërave është përfshirë, kështu që nuk kam çfarë të shtoj.

- Nuk ka.

- Procesin e Planeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore e konsideroj shumë të rëndësishëm për ruajtjen e trashëgimisë kulturore, që është potencial për zhvillimin e turizmit (ekonominë e vendit në përgjithësi), mirëpo propozoj që të gjenden mundësi që ky projekt të zbatohet edhe në komunat tjera që kanë monumente të trashëgimisë kulturore.

- Shpresoj që në implementimin e ideve dhe kryerjen e punëve në restaurimin apo ri-funksionalizimin e trashëgimisë kulturore të Vushtrrisë të mos tejkalohen periudhat e parapara kohore. Ju dëshiroj punë të mbarë dhe suksese.

- Mendoj që pjesëmarrësit e trashëgimisë kulturore duhet të furnizohen me ndonjë broshurë apo diku tjetër të shkruar së: Cilat janë kriteret bazë që diçka të trajtohet si trashëgimi kulturore. Përshëndetje të përzemërta nga Axhi Ahmet, tung.

- Forumi, përkatësisht anëtarët e forumit të jenë më të kujdesshëm në pjesëmarrje të takimeve dhe punëtorive.

- Mendoj që këto projekte të cilat kanë dalë nga forumi do të implementohen në mënyrën më të mirë.

- Të gjitha sugjerimet janë dhënë gjatë diskutimit të drejtpërdrejtë.

- Jam i kënaqur që isha pjesë e një forumi dhe organizatorësh në nivel serioz dhe profesional.

Shënim: Komentet janë listuar ashtu siç janë shkruar në formularët e vlerësimit.

- Da biste nastavili sa identifikacijom i sistematizacijom inventara svih objekata i drugih vrednosti kojih je naša opština veoma bogata, ali i uspostavili kontakte i komunikaciju sa lokalnim akterima više, jer oni mogu biti dodatni izvori informacija o lokalitetima u našoj opštini.

- Vrlo dobar izbor kriterijuma za procenu sprovođenja i procenu vrednosti. Dobra strana je mogućnost budžetskih ušteda i priliva sredstava za druge projekte.

- Sve najbolje!

- Mislim da je većina stvari pokrivena, tako da nemam šta da dodam.

- Ne.

- Proces Lokalnih Planova Kulture Baštine veoma važan za očuvanje kulturne baštine, koja je potencijal za razvoj turizma (ekonomiju zemlje u celini), ali predlažem da se pronađu mogućnosti da ovaj projekat bude realizovan i u drugim opštinama u kojima ima spomenika kulturnog nasleđa.

- Nadam se da će u realizaciji ideje i izvršenja restauracije kulturnog nasleđa Vučitrna biti ispoštovan predviđeni vremenski period. Želim vam sreću i uspeh.

- Mislim da učesnicima kulturnog nasleđa treba biti obezbeđena neka brošura ili nešto napisano negde drugde, o tome: Koji su osnovni kriterijumi da se nešto tretira kao kulturno nasleđe. Srdačan pozdrav od Ahmeta, zdravo.

- Forum, naime članovi forum treba da budu pažljiviji tokom prisustva na sastancima i radionicama.

- Mislim da će ovi projekti koji su proizišli iz foruma biti realizovani na najbolji mogući način.

- Sve sugestije samo kroz direktan razgovor.

- Drago mi je što sam bio deo foruma i sarađivao sa organizatorima, na jednom ozbiljnom i profesionalnom nivou.

Napomena: Komentari su navedeni onako kako su učesnici sami napisali u formularu za ocenjivanje.

in fairs, festivals of the municipality, etc.

- To continue with the identification and systematization of inventory of all buildings and other values that make our municipality very rich, but to set the contacts and communications even with more local stakeholders because they are additional sources to obtain information on sites of our municipality.

- Very good selection of criteria for the assessment of implementation, assessment of significance. The good side is the possibility of savings and distributing the budget in other projects.

- All the best!

- I think that most things have been included, so I do not what to add.

- No.

- I consider the process of Local Cultural Heritage Plans very important for the preservation of cultural heritage, which is the potential for tourism development (the country's economy in general), but I propose to find opportunities so that this project will be implemented in other municipalities that have cultural heritage monuments.

- I hope that in the implementation of ideas and execution of restoration or re-functionalization of cultural heritage of Vushtrri, set periods of time are not overcome. I wish you luck and success.

- I think that participants of cultural heritage shall be provided with a brochure or other written document on: What are the basic criteria to treat something as cultural heritage. Greetings from uncle Ahmet, bye.

- The forum, precisely the members of the forum should be more careful in attendance of meetings and workshops.

- I think these projects that have emerged from the forum will be implemented in the best way.

- All suggestions have been given in the live discussion.

- I am glad that I was part of a forum and serious and professional level organizers.

Note: Comments are listed as written on the forms of assessment.

Zbatimi i projekteve

Pas përcaktimit dhe hartimit të Planeve Lokale të trashëgimisë kulturore për shtatë komunat, dhe përzgjedhjes së projekteve për implementim, nga muaji Gusht 2013 filloi procesi i implementimit të projekteve. CHwB nëpërmjet kësaj qasje dhe metodologjie shpreson që këto lista të gjata me projekte të jenë motiv për të gjithë partnerët dhe donatorët e mundshëm të komunave, në mënyrë që të rritet numri i projekteve që implementohen në fushën e trashëgimisë kulturore dhe natyrore. Informatat e paraqitura në këtë publikim do të shërbejnë si bazë e të dhënave për planifikime strategjike të komunave për të ardhmen. Në një publikim të veçantë do të paraqitet ecuria e zhvillimeve të procesit të implementimit të projekteve, me të gjitha rezultatet e arritura.

Sprovođenje projekata

Nakon utvrđivanja i izrade Lokalnih Planova Kulturnog Nasleđa za sedam opština, kao i izbor projekata za implementaciju, od avgusta 2013. godine počeo proces implementacije projekata. CHwB se nada da putem ovog pristupa i metodologije, ove duge liste projekata će biti motiv svim partnerima i potencijalnim donatorima u opštinama, da se poveća broj projekata koji će biti realizovani iz domena kulturne i prirodne baštine. Informacije predstavljene u ovoj publikaciji će služiti opštinama kao baza podataka za strateško planiranje u budućnosti. U posebnoj publikaciji će biti predstavljen progres razvoja procesa implementacije projekata, sa svim postignutim rezultatima.

The implementation of projects

After determining and drafting Local Cultural Heritage Plans for seven municipalities, and the selection of projects for implementation, the process of project implementation began since August 2013. CHwB through this approach and methodology is hoping that these long lists of projects to be the motive for all partners and potential donors of municipalities, to increase the number of projects to be implemented in the field of cultural and natural heritage. The information presented in this publication will serve as a database for strategic planning of the municipalities in the future. The progress of development of project implementation process will be presented in a special publication, with all the results.

Bibliografia

- Feilden Bernard & Jokilehto Jukka, *Udhëzues për Menaxhimin e Trashëgimisë Kulturore Botërore*, Tiranë: CHwB, 2010.
- Halimi Mehmet, *Vështrime Gjuhësore*, Prishtinë, 1993.
- <http://kk.rks-gov.net/kacanik/Cityguide/History.aspx> (03/10/2012/ 10:00 h).
- <http://kk.rks-gov.net/kacanik/Temat/Economy.aspx> (12/10/2012/ 8:30).
- <http://kk.rks-gov.net/kacanik/Temat/Education.aspx> (5/10/2012/ 13:30).
- ICOMOS, Konventa Faros, Kornizë e Këshillit të Evropës për Vlerën e Trashëgimisë Kulturore për Shoqërinë, Faro, 2005, <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/cooperation/Kosovo/Publications/FaroConventionfinal.pdf>
- Intervistë me Drejtorin për Ekonomi dhe Financa z. Fikri Vërbani, më datë 15 Nëntor 2012.
- Intervistë me Drejtorin për Urbanizëm, Kadastër dhe Mbrojtje të Mjedisit z. Bekim Troni, më datë 14 Nëntor 2012.
- Intervistë me Drejtorin për Arsim, Kulturë, Rini e Sport z. Azem Guri, më datë 15 Nëntor 2012.
- Intervistë me Zyrtarin për Rini në Komunën e Kaçanikut z. Fatmir Caka, më datë 10 Nëntor 2012.
- Konservimi i integruar – Sfidat, mundësitë dhe përvojat e integrimit të trashëgimisë kulturore dhe natyrore në planifikim hapësinor dhe urban në Kosovë, Prishtinë: CHwB, 2011.
- Nushi Luan, Vizita studimore në Mbretërinë e bashkuar, 08-15 Nëntor, 2012, Instituti për Planifikim Hapësinor, Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit të Kosovës, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Prishtinë.
- Osmani Jusuf, *Vendbanimet e Kosovës - Kaçaniku*, Prishtinë, 2004.
- *Plani Hapësinor i Kosovës 2010-2020*, Qeveria e Kosovës, Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, Instituti për Planifikim Hapësinor, Prishtinë, 2010, 149-152.
- *Plani Zhvillimor Komunal (PZHK) f.23*, punuar nga DATA GIS Consulting në bashkëpunim me Komunën e Kaçanikut, Prill 2010.

Bibliografija

- Feilden Bernard & Jokilehto Jukka, *Vodič za Upravljanje Svetskom kulturnom baštinom*, Tirana: CHwB, 2010.
- Halimi Mehmet, *Uvid u jezik*, Priština, 1993.
- <http://kk.rks-gov.net/kacanik/Cityguide/History.aspx> (03/10/2012/10:00 h).
- <http://kk.rks-gov.net/kacanik/Temat/Economy.aspx> (12/10/2012/ 8:30).
- <http://kk.rks-gov.net/kacanik/Temat/Education.aspx> (5/10/2012/ 13:30).
- ICOMOS, Faro Konvencija, Okvir Saveta Evrope za vrednosti kulturnog nasleđa za društvo, Faro, 2005, <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/cooperation/Kosovo/Publications/FaroConventionfinal.pdf>
- Intervju sa direktorom za ekonomiju i finansije gdn. Fikri Vërbani, dana 15. novembra 2012.
- Intervju sa direktorom za urbanizam, kadastar i zaštitu životne sredine gdn. Bekim Tron, dana 14. novembra 2012.
- Intervju sa direktorom obrazovanja, kulture, omladine i sporta, gdn. Azem Guri, daba 15. novembra 2012.
- Intervju sa službenikom za omladinu u Opštini Kačanik, gdn. Fatmir Caka, dana 10. Novembra 2012.
- *Integrirana konzervacija- izazovi , mogućnosti i iskustva integracije kulturnog i prirodnog nasleđa u prostorno i urbanističko planiranje na Kosovu*, Priština : CHwB , 2011
- Nushi Luan, *Studijska poseta UK*, 08-15 novembar, 2012, Institut za prostorno planiranje, Agencija za zaštitu životne sredine Kosova, Ministarstvo za životnu sredinu i prostorno planiranje, Priština
- Osmani Jusuf, *Naselja na Kosovu – Kačanik*, Priština, 2004.
- *Prostorni plan Kosova 2010- 2020*, Vlada Kosova, Ministarstvo za životnu sredinu i prostorno planiranje, Priština, 2010, 149-152.
- *Opštinski razvojni plan (ORP) str. 23*, izradio DATA GIS Consulting u saradnji sa Opštinom Kačanik, april 2010.

Bibliography

- Data from the draft document Spatial Plan „Sharri Mountain”, Prishtina, 2009
- Feilden Bernard & Jokilehto Jukka, *Management Guideline for World Cultural Heritage Sites*, Tirana: CHwB, 2010.
- Halimi Mehmet, *Vështrime Gjuhësore*, Prishtina, 1993.
- HYPERLINK “<http://kk.rks-gov.net/kacanik/Cityguide/History.aspx>” <http://kk.rks-gov.net/Kaçanik/Cityguide/History.aspx> (03/10/2012/ 10:00 h).
- <http://kk.rks-gov.net/Kaçanik/Temat/Economy.aspx> (12/10/2012/ 8:30).
- <http://kk.rks-gov.net/Kaçanik/Temat/Education.aspx> (5/10/2012/ 13:30).
- ICOMOS, Faro Convention, Council of Europe Framework for the Value of Cultural Heritage for Society, Faro, 2005, <http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/cooperation/Kosovo/Publications/FaroConventionfinal.pdf>.
- *Integrated Conservation – Challenges, opportunities and integration experiences of cultural and natural heritage into spatial and urban planning in Kosovo*, Prishtina: CHwB, 2011.
- Interview with the Director for Economy and Finance, Mr. Fikri Vërbani, on 15th of November 2012.
- Interview with the Director for Education, Culture, Youth and Sport, Mr. Azem Guri, on 15th of November 2012.
- Interview with the Director for Urbanism, Cadastre and Environmental Protection, Mr. Bekim Troni, on 14th of November 2012.
- Interview with the Officer for Youth, in the Municipality of Kačanik Mr. Fatmir Caka, on 10th of November 2012.
- *Municipal Development Plan (MDP) p. 23*, drafted by DATA GIS Consulting in collaboration with the Municipality of Kačanik, April 2010.
- Nushi Luan, *Study visit in the UK*, 08-15 November, 2012, Institute for Spatial Planning, Agency for the Protection of Environment of Kosovo, Ministry of Environment and Spatial Planning, Prishtina.
- Osmani Jusuf, *Vendbanimet e Kosovës - Kaçaniku*, Prishtina, 2004.
- *Registration of Population, Households and Housing in Kosovo*

- Plani Zhvillimor Urban (PZHU) f.72, punuar nga DATA GIS Consulting në bashkëpunim me Komunën e Kaçanikut, Prill 2010.
- Regjistrimi i Popullsisë, Ekonomive Familjare dhe Banesave Në Kosovë 2011, Rezultatet Përfundimtare të Dhënat Kryesore, 143, qasur më 24 Tetor 2012, <http://esk.rks-gov.net/rekos2011/?cid=1,72,320>.
- Rushiti Liman, *Kujtime për Lëvizjen Kaçake*, Prishtinë, 2003, 58-68.
- Strategjia e Zhvillimit Ekonomik të Komunës së Kaçanikut.
- Tërrnava Muhamet, *Kaçaniku me rrethinë deri në Luftën e Dytë Botërore*, Prishtinë, 1995, faqe 5.
- Të dhënat nga draft dokumenti Plani hapësinor „Mali Sharr”, Prishtinë, 2009

- Razvojni urbanistički plan (RUP) str.72, izradio DATA GIS Consulting u saradnji sa Opštinom Kačanik, april 2010.
- Popis stanovništva, domaćinstava i kućanstava u Kosovu 2011, Konačni rezultati glavnih podataka, 143, Pristupljeno 24. oktobra 2012, <http://esk.rks-gov.net/rekos2011/?cid=1,72,320>.
- Rushiti Liman, *Sećanja na Kačački pokret*, Priština, 2003, 58-68.
- Strategija privrednog razvoja Opštine Kačanik.
- Tërrnava Muhamet, *Kaçanik sa okolinom do Drugog svetskog rata*, Priština, 1995, str. 5.
- Podaci iz nacrtu dokumenta Prostorni plan “Šar planina”, Priština, 2009.

- 2011, Final results of the main data, 143, accessed on 24 October 2012, <http://esk.rks-gov.net/rekos2011/?cid=1,72,320>.
- Rushiti Liman, *Kujtime për Lëvizjen Kaçake*, Prishtina, 2003, 58-68.
- Spatial Plan of Kosovo 2010- 2020, Government of Kosovo, Ministry of Environment and Spatial Planning, Institute for Spatial Planning, Prishtina, 2010, 147, http://mmph.rks-gov.net/repository/docs/AH_Dragash.pdf.
- Tërrnava Muhamet, *Kaçaniku me rrethinë deri në Luftën e Dytë Botërore*, Prishtina, 1995, page 5.
- The Strategy of Economic Development of the Municipality of Kačanik.
- Urban Development Plan (UDP) p. 72, drafted by DATA GIS Consulting in collaboration with the Municipality of Kačanik, April 2010.

Lista e figurave

- 01.** Disa nga projektet e CHwB Kosovës gjatë këtyre viteve (duke filluar nga fotoja e rreshtit të sipërm majtas): 1. Restaurimi i pesë kullave në Kosovën perëndimore / 2001-2002; 2. Festimet Ditëve të Trashëgimisë Evropiane / 2003-2007; 3. Restaurimi i Xhamisë së Hadumit në Gjakovë / 2004-2006; 4. Plani i Konservimit dhe Zhvillimit të zonës historike të Prizrenit / 2005-2009; 5. Tour de Culture / 2008-vazhdon; 6. Restaurimi i Kishës së Shën Shpëtimtarit në Prizren / 2009; 7. Universiteti Veror Ndërkombëtar i Prishtinës / 2010; 8. Shihemi në Dukagjin / 2011-2013; 9. Programi i ndërhyrjeve emergjente në 50 lokalitete të trashëgimisë në Kosovë / 2013-2014; 10. Konservimi dhe revitalizimi i Kalasë së Vushtrrisë / 2012-2014.
- 02.** Komunitat partnerë të programit PLTK 2012-2015.
- 03.** Pamje nga nënshkrimi i Memorandumit të Mirëkuptimit.
- 04.** Skema e përbërjes së Forumeve Lokale të Trashëgimisë Kulturore.
- 05.** Pamje të vjetra nga Kaçaniku. Nga lart majtas: Kaçaniku, fillimi i shek. XX; Xhami e Sinan Pashës dhe qyteti; Xhami e Sinan Pashës dhe çarshia e qytetit (burimi: Komuna e Kaçanikut-Edmond Mjaku) dhe Kalaja e Kaçanikut në vitet 1903-1916 (burimi: Franc Nopcsa).

Spisak slika

- 01.** Neki od projekata CHwB Kosova tokom ovih godina (počevši od fotografije gornjeg reda levo): 1. Restauracija pet kula na zapadnom Kosovu / 2001-2002; 2. Proslava Dani Evropske Baštine / 2003-2007; 3. Restauracija Hadum džamije u Đakovici / 2004-2006; 4. Plan konzervacije i razvoja za istorijsku zonu Prizrena / 2005-2009; 5. Tour de Culture / 2008 – u toku; 6. Restauracija crkve Svetog Spasa u Prizrenu / 2009; 7. Međunarodni letnji univerzitet u Prištini / 2010; Vidimo se u Dukađin / 2011-2013; Program hitnih intervencija za 50 lokaliteta kulturne baštine na Kosovu / 2013-2014; Konzervacija i revitalizacija Vučitrnske Tvrđave / 2012-2014.
- 02.** Partnerske opštine u programu LPKB 2012-2015.
- 03.** Pogled sa potpisivanja Memoranduma o Razumevanju.
- 04.** Šema sastava Lokalnih Foruma Kulturne Baštine.
- 05.** Pogled starih slika Kačanika. Od levo gore: Kačanik , početkom XX veka; Sinan pašina džamija i grad , Sinan pašina džamija i gradska čaršija (izvor: opština Kačanik - Edmond Mjaku) i Kačanikčka tvrđava u godinama 1903 do 1916 (izvor: Franc Nopcsa).

List of figures

- 01.** Some of the CHwB Kosovo projects during these years (starting from the upper image left): 1. Restoration of five kullas in western Kosovo / 2001-2002; 2. European Heritage Days celebrations / 2003- 2007; 3. Restoration of Hadum Mosque in Gjakova / 2004-2006; 4. Conservation and Development Plan for Prizren Historic Area / 2005-2009; 5. Tour de Culture / 2008-ongoing; 6. Restoration of Saint Saviour Church in Prizren / 2009; 7. Prishtina International Summer University / 2010; 8. See you in Dukagjini / 2011-2013; 9. Emergency Interventions Program in 50 heritage sites in Kosovo / 2013-2014; 10. Conservation and revitalisation of Vushtrri Castle / 2012-2014.
- 02.** Partner municipalities of LCHP program 2012 - 2015.
- 03.** View from the signing of Memorandum of Understanding.
- 04.** Scheme of the composition of Local Cultural Heritage Forums.
- 05.** Old views of Kačanik. From up left: Kačanik, beginning of XX century; Sinan Pasha Mosque and the city; Sinan Pasha mosque and bazaar of the city (source: Municipality of Kačanik-Edmond Mjaku) and the Castle of Kačanik in years 1903 to 1916 (source: Franc Nopcsa).

06. Trashëgimia kulturore në Komunën e Kaçanikut. Nga lart majtas: Epitaf - gur mbivaror; Xhamia e Sinan Pashës; Kalaja në fshatin Llanishtë (burimi: databaza MKRS).

07. Trashëgimia kulturore në Komunën e Kaçanikut. Nga lart majtas: Oda e familjes Luzha në fshatin Stagovë; Salla e Shpalljes së Kushtetutës së Kaçanikut; Sofra e çobanëve; Kalaja e Kaçanikut.

08. Model i kartës së përdorur për hulumtime në terren.

09. Gryka e Kaçanikut

10. Pamje nga takimet e Forumeve lokale. Nga lart majtas: Partesh, Gjakovë, Dragash, Rahovec, Kaçanik, Vushtrri dhe Gjilan.

11. Pamje nga vizita studimore në Mbretërinë e Bashkuar.

12. Pjesëmarrësit në vizitën studimore në Mbretërinë e Bashkuar.

13. Punëtoritë e zhvilluara me Forumet lokale. Nga lart majtas: Partesh, Gjakovë, Vushtrri, Kaçanik, Dragash, Gjilan dhe Rahovec.

14. Punëtorja e zhvilluar me FLTK-Kaçanik

15. Punëtorja e zhvilluar me FLTK Kaçanik.

16. Pamje nga vizitat studimore në regjion.

17. Pamje nga vizitat studimore në regjion.

18. Konsultimet publike.

19. Pamje nga konsultimet publike nëpër komuna. Nga lart majtas: Kaçanik, Vushtrri, Gjakovë, Gjilan, Dragash, Partesh dhe Rahovec.

20. Një nga projektet e përzgjedhura për intervenim: Kalaja e Kaçanikut.

21. Forumi Lokal i Trashëgimisë Kulturore të Kaçanikut.

06. Kulturno nasleđe u Opštini Kačanik. Od levo gore: Epitaf - nadgrobni spomenik; Džamija Sinan Paše; Tvrđava u selu Lanište (izvor: baza podataka MKOS).

07. Kulturno nasleđe u Opštini Kačanik. Od levo gore: Soba porodice Luža u selu Stagovo; Sala Deklaracije Ustava Kačanika; Pastirska trpeza (sofra); Kačanička Tvrđava.

08. Model karte korišćen za terensko istraživanje.

09. Kačanička klisura

10. Pogled sa sastanaka Lokalnih Forumata. Od levo gore: Parteš, Đakovica, Dragaš, Orahovac, Kačanik, Vučitrn i Gnjilane.

11. Pogled sa studijske posete u Ujedinjenom Kraljevstvu.

12. Učesnici studijske posete u Ujedinjenom Kraljevstvu.

13. Radionice sprovedene sa Lokalnim Forumima. Od gore levo: Parteš, Đakovica, Vučitrn, Kačanik, Dragaš, Gnjilane i Orahovac.

14. Radionica sprovedena sa LFKB Kačanik.

15. Radionica sprovedena sa LFKB Orahovac.

16. Pogled sa studijskih poseta u regionu.

17. Pogled sa studijskih poseta u regionu.

18. Javne rasprave.

19. Pogled sa javnih rasprava u opštinama. Od gore levo: Kačanik, Vučitrn, Đakovica, Gnjilane, Dragaš, Parteš i Orahovac.

20. Jedan od odabranih projekata za intervenciju: Tvrđava Kačanika

21. Lokalni Forum Kulturne Baštine Kačanika

06. Cultural heritage in the Municipality of Kačanik. From up left: Epitaph - gravestone; Sinan Pasha Mosque; Castle in the village Llanishtë (source: MCYS database).

07. Cultural heritage in the Municipality of Kačanik. From up left: Oda (Guest room) of Luzha family in the village Stagovë; The Hall of Declaration of the Constitution of Kačanik; Sofra (dining table) of shepherds; Castle of Kačanik.

08. The model of the file used for field research.

09. Gorge of Kačanik

10. View from the meetings of Local Cultural Heritage Forums. From up left: Parteš, Gjakova, Dragash, Rahovec, Kačanik, Vushtrri and Gjilan.

11. View from the study visit in the United Kingdom.

12. Participants in the study visit in the United Kingdom.

13. Workshops developed with Local Forums. From up left: Parteš, Gjakova, Vushtrri, Kačanik, Dragash, Gjilan and Rahovec.

14. Workshop developed with LCHF Kačanik.

15. Workshop developed with LCHF Kačanik.

16. View from the study visits in the region.

17. View from the study visits in the region.

18. Public consultation

19. View from the public consultations in the municipalities. From up left: Kačanik, Vushtrri, Gjakova, Gjilan, Dragash, Parteš and Rahovec.

20. One of the projects selected for intervention: The Castle of Kačanik.

21. Local Cultural Heritage Forum of Kačanik

Ekipi i programit dhe i publikimit

Sali Shoshi, drejtor i zyrës së CHwB në Kosovë

Nol Binakaj, zëvendës drejtor i zyrës së CHwB në Kosovë

Enes Toska, menaxher i programit

Mirian Billaci, asistent i programit

Koordinatorët e programit të CHwB-së në komunat partnere

Dragash: Enesa Xheladini

Gjakovë: Donika Lama-Efendija

Gjilan: Alban Musa

Kaçanik: Fatlume Guri

Partesh: Adrijana Hiseni

Rahovec: Nora Arapi Krasniqi

Vushtrri: Migjen Berisha

Autorë të publikimit:

Enes Toska dhe Nora Arapi Krasniqi

Botues: Trashëgimia Kulturore pa Kufij (CHwB), zyra në Kosovë

Titulli: Plani Lokal i Trashëgimisë Kulturore KAÇANIK

Financuar nga: Suedia përmes Agjencisë Suedeze për Zhvillim Ndërkombëtar

Fotografitë: Të gjitha fotografitë e përdorura në këtë publikim janë pronë e Trashëgimisë Kulturore pa Kufij (CHwB), zyra në Kosovë përderisa nuk është cekur ndryshe

Përkthimi në gjuhën angleze: Kaltrina Thaçi

Përkthimi në gjuhën serbe: Todor Ivanović, Adrijana Hiseni

Dizajni dhe faqosja: Edon Arapi

Ballina: Kalaja e Kaçanikut; Valle tradicionale të komunitetit lokal; Xhamia e Sinan Pashës.

Shtypur: Pro Graf Prishtinë

Tirazhi: 500 copë

Tim programa i publikacije

Sali Shoshi, direktor CHwB kancelarije na Kosovu

Nol Binakaj, zemenik direktora CHwB kancelarije na Kosovu

Enes Toska, menadžer programa

Mirian Billaci, asistent programa

Koordinatori programa CHwB-a u partnerskim opštinama:

Dragaš: Enesa Xheladini

Đakovica: Donika Lama-Efendija

Gnjilane: Alban Musa

Kaçanik: Fatlume Guri

Parteš: Adrijana Hiseni

Orahovac: Nora Arapi Krasniqi

Vučitrn: Migjen Berisha

Autori izdanja:

Enes Toska i Nora Arapi Krasniqi

Izdavač: Kulturno Nasleđe bez Granica (CHwB), Kancelarija na Kosovu

Naslov: Lokalni Plan Kulturne Baštine Kačanik

Finansirano od: Švedska preko Švedske Agencije za Međunarodni Razvoj

Fotografije: Sve fotografije korišćene u ovom izdanju su vlasništvo Kulturnog Nasleđa bez Granica (CHwB), Kancelarije na Kosovu dok se drugačije ne navede

Prevod na Engleski jezik: Kaltrina Thaçi

Prevod na Srpski jezik: Todor Ivanović, Adrijana Hiseni

Dizajn i korićenje: Edon Arapi

Naslovna strana: Kačanička Tvrdava; Tradicionalni ples lokalne zajednice; Sinan pašina džamija.

Štampa: Pro Graf Prishtinë

Tiraž: 500 komada

The program and publication team

Sali Shoshi, Head of CHwB office in Kosovo

Nol Binakaj, Deputy Head of CHwB Office in Kosovo

Enes Toska, program manager

Mirian Billaci, program assistant

CHwB program coordinators in the partner municipalities:

Dragash: Enesa Xheladini

Gjakovë: Donika Lama-Efendija

Gjilan: Alban Musa

Kaçanik: Fatlume Guri

Partesh: Adrijana Hiseni

Rahovec: Nora Arapi Krasniqi

Vushtrri: Migjen Berisha

Editors of the publication:

Enes Toska and Nora Arapi Krasniqi

Publisher: Cultural Heritage without Borders (CHwB), office in Kosovo

Title: Local Cultural Heritage Plan KAÇANIK

Funded by: Sweden through the Swedish International Development Agency

Photos: All images used in this publication are property of Cultural Heritage without Borders (CHwB), office in Kosovo unless otherwise stated

English translation: Kaltrina Thaçi

Serbian translation: Todor Ivanović, Adrijana Hiseni

Design and layout: Edon Arapi

Cover: The Castle of Kačanik; The traditional dance of the local community; Sinan Pasha Mosque.

Printed by: Pro Graf Prishtinë

Circulation: 500 copies

Further reading

Visit our web page for the update of our last activities or explore our constantly enriched publications archive. The archive contains publications of projects implemented by CHwB Kosovo office, including those of other CHwB offices or of fellow partners where our office has been part of the specific project. The archive contains also releases we have financially supported for their publication.

For hard copies of publications, if available in our library, feel free to contact our office, otherwise all publications are available for FREE download on our website www.chwb.org/kosovo.

Enjoy your reading...

Title and available languages	ENG	ALB	SER	TUR
78. Local Cultural Heritage Plan - Vushtrri	●	●	●	
77. Local Cultural Heritage Plan - Rahovec	●	●	●	
76. Local Cultural Heritage Plan - Parteš	●	●	●	
75. Local Cultural Heritage Plan - Kaçanik	●	●	●	
74. Local Cultural Heritage Plan - Gjilan	●	●	●	
73. Local Cultural Heritage Plan - Gjakova	●	●	●	
72. Local Cultural Heritage Plan - Dragash	●	●	●	
71. Bridges to the future - project cards	●			
70. Bridges to the future	●			
69. Guidebook for participatory spatial planning in Kosovo	●	●	●	
68. Historic urban area – Framework for the regeneration of the Great Bazaar in Gjakova	●	●		
67. Tour de Culture 2015	●	●	●	
66. Traditional Karadaku dances	●	●	●	
65. Projects 2013	●	●	●	
64. Vushtrri Cultural Heritage – kids brochure	●	●		
63. Tour de Culture 2014	●	●	●	
62. Regional Heritage Seminars 2012-2013	●	●	●	
61. Let's recognize cultural and natural heritage of Kaçanik		●		
60. Local Cultural Heritage Plans 2012-2015 – Informative brochure for public consultations	●	●	●	
59. CHwB Strategic Plan 2013-2016	●	●	●	
58. Tour de Culture 2013	●	●	●	
57. Flavor of forgotten dishes of Prizren	●	●	●	●
56. Community builds the future	●			
55. Evaluation Report of Cultural Heritage without Borders 2008-2011	●			
54. Draft report from Visioning Workshop Malisheva	●			
53. Regional Tourism Center n'DUKAGJIN	●	●	●	
52. Tour de Culture 2012	●	●	●	
51. Prizren traditional embroidery	●	●		
50. Magic world of Prizren carpets	●	●		

Title and available languages	ENG	ALB	SER	TUR
49. Synopsis of lectures on heritage management – Extract from Beledije training courses		•		
48. CHwB Kosovo program description 2005-2011	•	•	•	
47. Portraits of historic districts in Kosovo and the Balkan region	•	•	•	
46. 7 integrated conservation projects in Junik municipality	•	•		
45. Projects 2010	•	•	•	
44. I+I Life and Love simultaneous exhibition	•			
43. South East European Heritage network	•			
42. Rites and Actuality	•	•		
41. Draft report from Visioning Workshop Parteš	•			
40. Tour de Culture 2011	•	•	•	
39. European Heritage Days Train – Heritage Tour in Peja	•	•	•	
38. Artistic crafts' of Prizren, Rahovec and Suhareka	•	•		
37. Conservation and Development Plan for the historic zone of Prizren, Kosovo – Advantages and challenges of implementation	•	•		
36. Integrated conservation – Challenges, opportunities and integration experiences of cultural and natural heritage into spatial and urban planning in Kosovo	•	•		
35. Projects 2009	•	•	•	
34. Tour de Culture 2010	•	•	•	•
33. Velika Hoča bed & breakfast	•	•	•	
32. The Western Balkan Regional Museum Network	•			
31. Disabled people and museums in the Western Balkans	•			
30. Traditional architecture and documentation methodologies	•	•		
29. Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites – Bernard M. Feilden and Jukka Jokilehto		•		
28. Prizren In Your Pocket	•			
27. Envisioning technique in participatory planning	•			
26. Draft report from Visioning Workshop Gračanica	•			
25. Ethno-Heritage of Prizren, Sharr And Mamusha	•	•		
24. Tour de Culture 2009	•	•	•	
23. Prizren through the retro-visor	•	•		
22. Extracts from "Kulturarv som et Aktiv i Byfornyelse"	•			
21. Kosovo Travel Day Fair 2009	•	•		
20. Voluntarism and cultural heritage – How to use voluntary work on the protection of cultural heritage		•		
19. Low cost intervention – Protection of cultural heritage with small budget		•		
18. Folk architecture in Municipality of Prizren and Malishevo	•	•		
17. Heritage of Prishtina	•	•		
16. Evolution of the city of Prishtina: comparison of old and new pictures	•	•		
15. Tour de Culture 2008	•	•	•	
14. Strategic document to organizing European Heritage Days in Kosovo	•	•		
13. Cultural heritage and Culturism in Prizren		•		
12. Novobërda survey 2008	•			
11. European Heritage Days 2007 in Kosovo	•	•	•	
10. Heritage after war – The Hadum Mosque Restoration	•	•		
09. Cultural Heritage for Peace and Reconciliation – An evaluation of CHwB	•			
08. An archeological map of the historic zone of Prizren	•			
07. Kosovar Wedding – European Heritage Days 2005	•			
06. Development of Isniq village & preservation of its urban and rural identity – Perspective guidelines	•			
05. Training course: Maintenance Programs	•			
04. European Heritage Days 2006 in Kosovo	•	•	•	
03. A question of feeling at home	•	•		
02. Cultural heritage – Reconciliation, Reconstruction, Hopes for the Future	•			
01. Memorandum of association and statutes	•			

Katalogimi në botim – (CIP)
Biblioteka Kombëtare e Kosovës “Pjetër Bogdani”

908(496.51-2)

Kaçanik : plani lokal i trashëgimisë kulturore / Marie Munktell, Annika Magnusson. – Prishtinë : CHwB, 2016. – 113 f. : ilustr. ; 21 cm.

Parathënie : f. 5-6. -

1.Munktell, Marie 2. Magnusson, Annika

ISBN 978-9951-8741-2-0

Ministria e Kulturës, Rinisë dhe Sportit
Ministarstvo Kulture, Omladine i Sporta
Ministry of Culture, Youth and Sport

Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor
Ministarstvo Sredine i Prostornog Planiranja
Ministry of Environment and Spatial Planning

Komuna e Dragashit
Opština Dragash
Municipality of Dragash

Komuna e Gjakovës
Opština Dakovica
Municipality of Gjakova

Komuna e Gjiłanit
Opština Gjiłane
Gilan Belediyesi
Municipality of Gjiłan

Komuna e Kaçanikut
Opština Kačanik
Municipality of Kaçanik

Opština Partesh
Komuna e Parteshit
Municipality of Partesh

Komuna e Rahovecit
Opština Orahotac
Municipality of Rahovec

Komuna e Vuçitritë
Opština Vuçitër
Municipality of Vuçittri

PLANET LOKALE TË TRASHËGIMISË KULTURORE 2012-15

LOKALNI PLANOVI KULTURNE BAŠTINE 2012-15

LOCAL CULTURAL HERITAGE PLANS 2012-15

Cultural Heritage without Borders, Kosovo office
Rr. Idriz Gijlani, Hyrja 4, nr.9, 10000 Prishtina, Republic of Kosovo
+381 (0)38 754 866
kosovo@chwb.org
www.chwb.org/kosovo
CHwB Kosova
CHwB Kosova

The CHwB projects are mainly financed by Sweden. The content of this publication does not necessarily represent the official position of the Swedish state.

Prishtina, 2015

ISBN 978-9951-8741-2-0

